

แรงบันดาลใจ
ก่อการดีพื้นที่สร้างสรรค์

ชื่อหนังสือ 14 แรงแบบตาลใจก่อการดีพื้นที่สร้างสรรค์
จัดทำโดย สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.)

ผู้จัดการแผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน เข็มพร วิรุณราพันธ์
บรรณาธิการ สรัญญา โภคาลัย
บรรณาธิการต้นฉบับ ศุภัจฉรีย์
พิสูจน์อักษร วิลาสินี
ภาพประกอบผังภูมิ เยาวลักษณ์ ชีพสุมล
ออกแบบศิลปกรรมและรูปเล่ม momfon
เทคนิคงานพิมพ์และประสานงานผลิต สัญญา วงสา

ทีมถอดบทเรียน

1. สรรินทร์ โภคาลัย หัวหน้าโครงการถอดบทเรียนการดำเนินโครงการพื้นที่สุขภาวะ เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนากลุ่มเด็กในสภาวะยากลำบาก
2. เยาวลักษณ์ ชีพสุมล หัวหน้าทีมจัดการความรู้
3. ปิยวรรณ คงสาคร เจ้าหน้าที่จัดการความรู้
4. เกียรติกร กันยะ เจ้าหน้าที่จัดการความรู้
5. โสภิตา โพธิ์ธีรบุตร เจ้าหน้าที่จัดการความรู้
6. มาติกา เรี่ยวแรง เจ้าหน้าที่จัดการความรู้

ทีมสนับสนุนข้อมูล (มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก)

1. ประสบสุข โบราณมูล
2. ทัดติยา ลิขิตวงษ์
3. ศรีบัว กันทะวงศ์
4. ฮัมดี ชาวสะอาด
5. ไตรรงค์ บัวสุวรรณ
6. กนกวรรณ โมรัฐเสถียร
7. ดวงใจ เที้ยงดีฤทธิ์
8. เสาวรัตน์ ประดาห์
9. กรองแก้ว ชัยอาคม

ดำเนินการผลิตโดย บริษัท กล้าก้าว อินสไปเรชั่น จำกัด (email:Klakaoteam@gmail.com)
แยกสีและพิมพ์ที่ พีเอ็นเอส ครีเอชั่น

คำนำ

ระยะทางกว่า 900 กิโลเมตร ที่ทีมงานถอดบทเรียนฯ เดินทางไปสัมภาษณ์ เก็บข้อมูล เพื่อมาเรียบเรียงเป็นหนังสือเล่มนี้ ยังไม่นับรวมถึงการนั่งรถขึ้นดอยสูง เส้นทางคดเคี้ยว สองข้างทางเป็นหุบเหว เต็มไปด้วยไฟฟ้า ถนนเป็นหลุมเป็นบ่อ กว่าที่ทีมงานจะไปถึงเล่นเอาสะบักสะบอมไปตามๆ กัน

ความเหน็ดเหนื่อยของทีมงาน เทียบไม่ได้เลยกับสิ่งที่คนเล็กๆ ในพื้นที่ได้ทุ่มเท แรงกาย แรงใจ และพลังชีวิต เพื่อสร้างสรรค์พื้นที่สำหรับเด็ก เยาวชน ในสภาวะ ยากลำบาก พวกเขาพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพเพื่อสร้างพื้นที่ทางจิตใจ สร้างความมั่นใจ ความมีคุณค่า และความมีตัวตน ให้กับเด็กๆ เยาวชนเหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็ยเยาวชน ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส เยาวชนต่างชาติ กะเหรี่ยง ไทยใหญ่ มอญ พม่า โรฮิงญา และเขมร ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ดาก สระแก้ว สมุทรปราการ เยาวชนขาดแคลนโอกาสในจังหวัดศรีสะเกษ และพื้นที่ชุมชนดวงแข หัวลำโพง

พวกเราพบว่าแต่ละพื้นที่ แต่ละเรื่องราว แต่ละบุคคล ที่เราได้พานพบและสัมผัส เป็นแรงพลังสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมให้เดินหน้า เป็นคนเล็กๆ ที่ทำเรื่องเล็กๆ แต่สร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ ภายใต้การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกคน

หวังว่า “14 แรงแบบตาลใจก่อการดีพื้นที่สร้างสรรค์” เล่มนี้ จะเป็นแรงบันดาลใจ
จุดประกายให้ผู้อ่านได้มีพลังในการสร้างสรรค์เรื่องราวดีๆ แม้เป็นเรื่องเล็กๆ แต่
เชื่อเถอะว่าเรื่องเล็กๆ ที่มีพลัง สามารถเปลี่ยนแปลงโลกได้แน่นอน

สรินทร์ โภคาลัย

หัวหน้าโครงการถอดบทเรียนพื้นที่สุขภาวะ
เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาเด็กๆ ในสภาวะยากลำบาก

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกเป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ได้สร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คน รวมถึงเด็กเยาวชนอย่างมากมาย รวมถึงสังคมไทยกำลังเผชิญปัญหาหลายด้านที่สะสมมานานและมีความรุนแรงมากขึ้น ธุรกิจอุตสาหกรรมสื่อที่มุ่งกำไรจนขาดจริยธรรม ได้ครอบงำวิถีชีวิตของผู้คน เด็กใช้เวลาอยู่กับสื่อที่ไม่เหมาะสม ที่เต็มไปด้วยเรื่องเพศ ความรุนแรง ความฟุ้งเฟ้อ ตลอดจนสภาพแวดล้อมสังคม แหล่งอบายมุขที่เป็นพิษภัยต่อร่างกาย จิตใจ กระจายอยู่มากมาย มากกว่าพื้นที่การเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์

ดังนั้นจึงถึงเวลาแล้วที่ทุกภาคส่วนในสังคมต้องช่วยกันขจัดและลดทอนสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมและเป็นพิษภัย และเร่งสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาวะที่ดีต่อเด็กเยาวชนอย่างจริงจังและกว้างขวางทั่วถึง โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของเด็กเยาวชน และทุกฝ่ายในสังคม

โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ทำให้สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.) มุลินีเพื่อการพัฒนาเด็ก และภาคีเครือข่ายหลายพื้นที่ทุกภูมิภาค ได้พัฒนาและใช้แนวคิด “ชุมชน 3 ดี สื่อดี พื้นที่ดี ภูมิดี” เป็นเป้าหมายและกลไกในการขับเคลื่อนเพื่อสร้างสุขภาวะสำหรับเด็ก เยาวชน ครอบครัว ชุมชน ในทุกระดับ ตั้งแต่บ้าน โรงเรียน ชุมชน

“สื่อดี” หมายถึง ผู้คนได้รับและได้ใช้สื่อที่เหมาะสมต่อการพัฒนาในแต่ละช่วงวัย ทั้งเด็ก เยาวชนและครอบครัว มีโอกาสเข้าถึงสื่อดี ได้ใช้สื่อในทางสร้างสรรค์

เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตและสร้างสรรค์เพื่อชุมชนส่วนรวม เป็นสื่อที่สร้างสิ่งดีๆ ให้เกิดกับชุมชน

“พื้นที่ดี” หมายถึง พื้นที่ที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบและสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ เป็นที่ที่ทุกคนได้มาเรียนรู้ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นที่เสริมพลังให้กับตนเอง ครอบครัว และชุมชน

“ภูมิดี” หมายถึง การมีทักษะที่จะคิดวิเคราะห์ ได้รับการบ่มเพาะให้มีภูมิปัญญา เพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกันในการเท่าทันสื่อ เท่าทันตนเอง เท่าทันสังคม และ ภูมิดี ยังหมายรวมถึงความภูมิใจ และการใช้ภูมิปัญญาของทุกฝ่ายในชุมชน และมีส่วนร่วมในการปกป้องดูแล และสร้างชุมชนร่วมกัน

ครอบครัว 3 ดี : พ่อ แม่ ลูก ใช้เวลาร่วมกันในการรับสื่อ สร้างสื่อดีๆ ในครอบครัว ด้วยตัวเอง เปิดพื้นที่หรือมุมต่างๆ ในบ้านให้มีกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกัน เช่น มุมอ่านหนังสือ มุมออกกำลังกาย ทำสวน หรือใช้เวลาร่วมกันระหว่างพ่อ แม่ ลูก เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้ลูกเข้มแข็งพอที่จะรับมือกับสิ่งต่างๆ ได้อย่างเท่าทัน

โรงเรียน 3 ดี : เด็กได้มีส่วนร่วมสร้างสรรค์สื่อด้วยตนเอง ครูเลือกสรรสื่อดี ให้เด็ก โรงเรียนมีหลักสูตรเรียนรู้การใช้สื่ออย่างฉลาดเท่าทัน มีพื้นที่ให้เด็กได้แสดงออกและทำกิจกรรมที่มีความสุข ได้ใช้ปัญญา มีจิตอาสา และเข้าหาชุมชน

ชุมชนและสังคม 3 ดี : คนในชุมชนร่วมกันส่งเสริมให้มีสื่อดีๆ เกิดขึ้น ช่วยกันเฝ้าระวังสื่อที่เข้ามาภายในชุมชนให้ปราศจากพิษภัยต่อเด็กเยาวชนและครอบครัว มีการจัดพื้นที่สาธารณะเพื่อการเรียนรู้ของคนที่หลากหลาย โดยใช้ภูมิปัญญาและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

กระบวนการการทำงานของชุมชน 3 ดี มีความหลากหลายแตกต่างตามบริบทของพื้นที่ ทั้งพื้นที่เล่น พื้นที่การเกษตร พื้นที่สื่อ พื้นที่เรียนรู้ของเด็กเยาวชน ชุมชน และพื้นที่ทางสังคม ซึ่งใช้พื้นที่และสื่อเป็นช่องทางและเครื่องมือพัฒนาให้เกิดพื้นที่สุขภาวะของเด็กเยาวชน รวมถึงเด็กในสภาวะยากลำบากกลุ่มต่างๆ ตามความต้องการของชุมชน โดยความตั้งใจของคนในชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

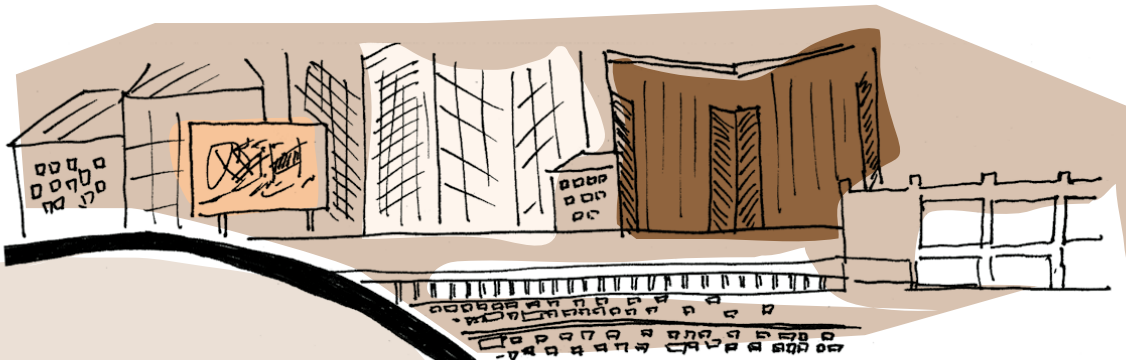
จากบทเรียนการทำงานของหลายพื้นที่ ได้มีการขยายผลแนวคิดและกิจกรรมออกไปอย่างกว้างขวาง ด้วยการเชื่อมประสานภาคีเครือข่าย แสวงหาความร่วมมือสนับสนุนจากชุมชนและองค์กรท้องถิ่น บูรณาการสู่ระดับนโยบายและความร่วมมือในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับชาติ สร้างนวัตกรรมต้นแบบพื้นที่สร้างสรรค์ในหลายรูปแบบ เช่น พื้นที่สุขภาวะเพื่อเสริมพลังผู้ขาดโอกาส เป็นต้น

ด้วยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแนวคิดและต้นแบบชุมชน 3 ดีนี้ จะเป็นจุดเล็กๆ ที่ยิ่งใหญ่ เป็นพลังที่สามารถกระเพื่อมให้เกิดปัจจัยแวดล้อมทางสังคมที่สร้างสุขภาวะให้เด็กเยาวชนทั้งสังคม

นั่นหมายถึงพวกเราทุกคนต้องช่วยกัน...

เข็มพร วิรุณราพันธ์
ผู้จัดการสถาบันสื่อเด็กและเยาวชน

সেখানেই আমরা পড়ি।
সেখানেই আমরা খাই।
সেখানেই আমরা ঘাই।

สารบัญ

คำนำ

บทนำ

1. พื้นที่อยู่สูง (เด็กชาวต่างชาติ)

- พื้นที่ชุมชนสะพานปลา จ. สมุทรปราการ 14
- พื้นที่กลุ่ม Rays of Youth อ. แม่สอด จ. ตาก 26
- พื้นที่ชุมชนสันติคาม จ. สมุทรปราการ 189

2. พื้นที่สันติสุข (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้)

- พื้นที่ชุมชนบาโงปะเต จ. นราธิวาส 46
- พื้นที่ชุมชนปุ-กอลี จ. ปัตตานี 62
- พื้นที่ชุมชนบ้านช่องแหมว จ. ปัตตานี 73
- พื้นที่ชุมชนจารูนอก จ. ยะลา 85

3. พื้นที่ความมั่นคงทางความเป็นอยู่

- พื้นที่โรงเรียนกระเดาอุ่มแสง จ. ศรีสะเกษ 98
- พื้นที่โรงเรียนพงสิม จ. ศรีสะเกษ 109
- พื้นที่โรงเรียนเพี้ยมาต จ. ศรีสะเกษ 121
- พื้นที่โรงเรียนแม่สามแลบ จ. แม่ฮ่องสอน 133
- พื้นที่โรงเรียนบ้านแม่เงา จ. แม่ฮ่องสอน 149
- พื้นที่โรงเรียนบ้านคลองหว่า จ. สระแก้ว 165

4. พื้นที่สร้างสุข

- พื้นที่ชุมชนวัดดวงแข กรุงเทพฯ 178

พื้นที่อยู่สูง (เด็กชาวต่างชาติ)

จ. สมุทรปราการ

- พื้นที่ชุมชนสะพานปลา

จ. ตาก

- พื้นที่กลุ่ม Rays of Youth อ. แม่สอด

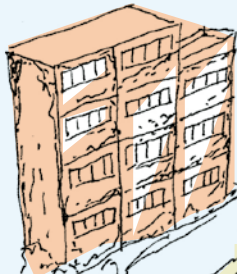

ชุมชนสะพานปลา จ.สมุทรปราการ

ทุกชีวิต (ล้วน)
เท่าเทียมที่
ชุมชนสะพานปลา

- สรรพหาลอฮอิม และ ป้ายหน้า
- ฝึกอบรมช่างทำรั้วท่อระบายน้ำ (พท.)
พลาตัสอยู่ในโครงการ
- ทำอยู่อาศัยเป็นแฟลต โฮสเทล
พื้นที่ทำกิจกรรม สัปดาห์
โดยรอบมีพื้นที่ทำสวนกิจกรรม

- เป็นชาวต่างชาติ ไม่ได้อัปเดต
การดูแลรักษา ไร้กฏระเบียบ
ผล: ไร้กฏระเบียบ ขาดการดูแลรักษา
ไร้ความใส่ใจ รบกวนเพื่อนบ้าน
ผิดกฎระเบียบ นานๆจะค่อยๆ
ไร้สภาพแวดล้อมในสังคมช่วยเหลือได้

raks thai
มูลนิธิชีวิตไทย คือองค์กร
ทำในสังคมช่วยเหลือ
- กิจกรรมลดภาระ
เชื่อมความสัมพันธ์
คนในชุมชน

K IRC

องค์กร IRC คือหน่วยงาน
อาสาสมัครในชุมชน
- ให้บริการผู้สูงอายุ
การศึกษานานาชาติ
สังคมผู้สูงอายุ
ความปลอดภัย
โรครากเทียม

 เริ่มทำในปี 2553
 ประสานงานกับมูลนิธิรักฟ้าไทย
 เพื่อดำเนินการที่งานเรือเด็ก

1. เริ่มทำกิจกรรมเล่นเพื่อเด็ก
2. อบรมวิทยากรอาสาสมัครในภาพวาด สุนัขแมวเอ๋ย
3. ฝึกสอนครูพี่เลี้ยงครูพี่เลี้ยง
4. ปรับพื้นที่ให้พื้นที่เล่น - พื้นที่สร้างเสริม (ได้รับบริจาคเงินสนับสนุนจากหลายส่วนมา)

 กระบวนการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์
 - อบรม: อบรมวิทยากรอาสาสมัคร
 ครูพี่เลี้ยง พี่เลี้ยงเพื่อเด็ก
 และ: อบรมวิทยากร

- ร่วมกันออกแบบพื้นที่
 - ร่วมกัน ดำเนินการที่พื้นที่ร่วมกัน

1. ไม้สักกางร่มฮ้อ ซันชรู๊ นก
 เทมบริวอน
2. ไม้เด่นทรงพุ่ม
3. ฐานกรีนรูบิคภาพวาด
 (ภาพวาดกรีน ๑๕ ภาพ)
 ที่คือ:
4. ไม้ที่ชื่อ: ฐานกรีนรูปวาดเด็กเล่น
5. พลาสติกกรีน ไม้พุ่มต้นเตี้ย
6. ไม้ที่ชื่อ: กรีนกรีนกรีนกรีน
 ไม้ที่ชื่อ: กรีน

ผลิตพืช

- เลิกทำพื้นที่เล่น ที่ปลอดภัย
 มีความสุข กล้าทำสิ่งที่อยาก
 ทำ
- ดูแลพื้นที่ความปลอดภัย อบรม
 พี่เลี้ยงให้ดูแล ไม่เอาเด็ก
 - ความสัมพันธ์ในชุมชนดีขึ้น ใกล้เคียงกัน
 มากขึ้น มีพื้นที่สร้างสรรค์ ไม้พุ่มปลูกกัน

ชุมชนสะพานปลา

พื้นที่สร้างสรรค์ : ทุกชีวิต (ล้วน) เก้าเทียบที่ชุมชนสะพานปลา

ชุมชนสะพานปลา เป็นชื่อที่เรียกพื้นที่อยู่อาศัยของกลุ่มแรงงานเชื้อสายกะเหรี่ยง จากประเทศพม่า ที่เข้ามาทำงานใช้แรงงาน ในจังหวัดสมุทรปราการ แรงงานเหล่านี้ส่วนใหญ่มาอยู่อาศัยที่ชุมชนเกินกว่า 10 ปี โดยเดินทางเข้ามาทางอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากหลายจังหวัดในประเทศพม่า เช่น จังหวัดพะอ้ง จังหวัดเมียวดี ฯลฯ แต่ก่อนจะลักลอบเข้ามาแบบผิดกฎหมาย ทำให้ต้องอยู่แบบหลบๆ ซ่อนๆ แต่ปัจจุบันจะทำพาสปอร์ตเดินทางเข้ามาอย่างถูกต้อง เว้นแต่เด็กๆ ที่ส่วนใหญ่ไม่มีพาสปอร์ต แต่เด็กที่เกิดในประเทศไทยจะมีใบสูติบัตร และมีสิทธิต่างๆ เหมือนคนไทย วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนสะพานปลาหลักๆ คือส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในแฟลตใกล้กับสะพานปลา ซึ่งต้องจ่ายค่าเช่าห้องพักเป็นรายเดือน ห้องพักอาศัยมีสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม พื้นที่ส่วนรวมและทางเดินของชุมชนมักมีเศษขยะ ถูงพลาสติก มีน้ำขังเน่าเสีย เด็กๆ ชอบมาวิ่งเล่นตรงน้ำท่วมขัง เพราะอยู่ในห้องพักไม่มีพื้นที่ให้ได้เล่น ปัญหาที่ตามมาคือเป็นโรคผิวหนังและน้ำกัดเท้า แรงงานกลุ่มนี้จะมีอาชีพทำงานโรงงานอาหารแช่แข็ง โรงงานเย็บผ้า โรงงานทำซีป ซึ่งโรงงานตั้งอยู่ไม่ไกลจากชุมชน บางคนทำงานคัตแยกปลาที่สะพานปลา ส่วนใหญ่จะฟังภาษาไทยได้ พูดภาษาไทยได้บ้างเป็นบางคน ที่พูดสื่อสารด้วยภาษาไทยอย่างชัดเจนมีน้อยมาก และการเป็นแรงงานต่างชาติ ทำให้คนในชุมชนไม่ได้รับสิทธิการรักษาพยาบาล เพราะไม่ได้ทำประกันสุขภาพ และไม่กล้าไปหาหมอ ขณะเดียวกันก็ไม่ยอมรับหมอที่จะเข้ามาตรวจรักษาในชุมชน ซึ่งที่ผ่านมา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ที่รับผิดชอบเขตพื้นที่ พยายามเข้ามาในชุมชน แต่ไม่ได้รับความร่วมมือ คนในชุมชนมีความเกรงกลัวต่อเจ้าหน้าที่รัฐ และการที่เป็นพื้นที่ของเอกชน ทำให้หน่วยงานต่างๆ ไม่สามารถเข้ามาดำเนินการต่างๆ ได้เหมือนชุมชนอื่นๆ ที่คนในชุมชนเป็นเจ้าของหรือมีสิทธิในการจัดการตนเอง

จุดตั้งต้นของความช่วยเหลือ

เพราะแรงงานต่างชาติในชุมชนสะพานปลาไม่ค่อยไว้วางใจบุคคลนอกพื้นที่ ซึ่งนับเป็นอุปสรรคสำคัญของการส่งมอบความช่วยเหลือต่างๆ จึงทำให้มูลนิธิและหน่วยงานเพื่อสังคมนี้ต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการเข้าถึงพื้นที่ โดยองค์กรแรกที่เข้ามาทำงานในชุมชนคือ มูลนิธิริรักษ์ไทย ประมาณปี 2552 กิจกรรมที่เข้ามาทำครั้งแรกคือมาจัดกิจกรรมลอยกระทงกับคนในชุมชน เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชนก่อน จากนั้นจึงเข้ามาให้ความรู้เรื่องสุขภาพ การดูแลผู้ป่วยเอดส์ ปัจจุบันมูลนิธิริรักษ์ไทยยังเข้ามาทำกิจกรรมเรื่องโรคเอดส์อย่างต่อเนื่อง ทั้งการสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนเช่นเทศกาลปีใหม่ สงกรานต์ โดยมีพี่ชด และ พี่เล็ก เป็นแกนนำหลักในการประสานงานกับคนในชุมชนตั้งแต่ต้น และต่อมาได้ผันตัวไปทำงานเป็นเจ้าของหน้าทีมูลนิธิริรักษ์ไทย เพราะสามารถประสานงาน และเป็นล่ามแปลภาษากะเหรี่ยงกับภาษาไทยได้

นอกจากมูลนิธิริรักษ์ไทยแล้ว มืองค์กร IRC (International Rescue Committee) เข้ามาให้ความรู้เรื่องกฎหมาย การค้ามนุษย์ ความปลอดภัยในการทำงาน สิทธิมนุษยชน (ปัจจุบันไม่ได้เข้ามาดำเนินการ) จากนั้นหน่วยงาน มพต. ก็ได้เริ่มเข้ามา คุณเก้ (ศรีบัว กัณฑ์วงค์) และคุณอุ๊ (กรองแก้ว ชัยอาคม) เจ้าหน้าที่ มพต. ที่ทำงานอยู่ในพื้นที่ตั้งแต่ต้น ช่วยกันย้อนเล่าเรื่องราวให้ฟังว่า “มพต. เริ่มเข้ามาเมื่อปี 2553 ประมาณ 4 ปีแล้ว ตอนแรกเข้ามาประสานกับริรักษ์ไทยว่า มพต. อยากจะให้ความรู้เน้นกับเด็กและเยาวชน เช่น เรื่องแรงงานเด็ก สิทธิมนุษยชน เรื่องการค้ามนุษย์กับชุมชนที่ยังขาดความรู้เรื่องนี้ ทางมูลนิธิริรักษ์ไทยก็แนะนำ เพราะมูลนิธิริรักษ์ไทยทำเรื่องสุขภาพกับผู้ใหญ่ ยังไม่ได้ทำเรื่องสุขภาพเด็ก ซึ่งในการประสานงานกับชุมชนนั้น ทางมูลนิธิริรักษ์ไทยให้พี่เล็กและพี่ชดที่ตอนนั้นทำงานเป็นล่าม พาเข้ามาติดต่อชุมชน ชักชวนเด็กๆ มาทำกิจกรรม ซึ่งได้รับความร่วมมือจากนายกสมาคมสะพานปลา อนุญาตให้ใช้บริเวณหน้าสำนักงานสมาคมเป็น

สถานที่ทำกิจกรรม โดยทำกิจกรรมการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กตามวัย ซึ่งทำให้ได้รู้จักกับกลุ่มแม่ของเด็กที่ตามไปดูแลลูกด้วย พอทำกิจกรรมไปได้ระยะหนึ่ง เราก็พบว่าเด็กมีปัญหาสุขภาพ มีตุ่มตามร่างกายซึ่งไม่ได้รับการรักษาอย่างถูกวิธี จึงเริ่มทำโครงการเรื่องสุขภาพกับเด็ก โดยเริ่มด้วยการรับอาสาสมัครผู้ปกครองมาช่วยดูแลเรื่องสุขภาพเด็กในชุมชน จัดมุมสุขภาพเด็กด้วยการติดตุ๋ยาสามัญประจำบ้านไว้ที่ชั้นล่างของตึก และมีการประสานงานส่งเด็กที่ป่วยหนักไปโรงพยาบาล ประสานกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ให้เข้ามาดูแลสุขภาพของเด็กๆ ในชุมชน

ซึ่งแต่เดิม รพ.สต. ไม่สามารถดูแลสุขภาพในชุมชนได้ เพราะเป็นหน่วยงานราชการ ต้องขออนุญาตหน่วยงานต้นสังกัด ต้องประสานกับหลายหน่วยงาน เพราะคนในชุมชนเป็นกลุ่มแรงงานต่างชาติ และการเป็นหน่วยงานราชการ ทำให้คนในชุมชนไม่ไว้วางใจ แต่ในการทำงานของมูลนิธิเป็นองค์กรเอกชนทำงานเพื่อพัฒนาเด็ก การทำงานจึงคล่องตัวกว่า เราจึงประสานคุณหมอมจาก รพ.สต. มาอบรมให้ความรู้อาสาสมัครดูแลสุขภาพเด็ก เรื่องการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การเข้ายาสามัญประจำบ้าน ซึ่งพอเข้ามาบ่อยๆ คนในชุมชนก็เริ่มไว้วางใจ หลังๆ รพ.สต. ก็สามารถประสานงานกับแกนนำในชุมชนได้ โดยไม่ต้องผ่าน มพต. ซึ่งเราก็มองว่าเป็นเรื่องที่ดี ไม่ต้องผ่าน มพต. เพราะมันเป็นความยั่งยืนของชุมชนที่จะสามารถจัดการประสานงานและแก้ปัญหาในชุมชนได้ด้วยตัวเอง เราก็เหมือนมีหน้าที่มาประสานให้ตอนต้น เพราะในมุมมอง มพต. ไม่ได้คิดว่าเราเป็นเจ้าของพื้นที่ เรามองว่าที่ไหนที่เขาอยู่ได้ด้วยตัวเองโดยไม่มีเรา แสดงว่าเกิดความยั่งยืนแล้ว เวลา มพต. ไปทำงานที่ไหน เรามีหลักการทำงานว่า ทำอย่างไรให้ชุมชนอยู่ได้ด้วยตัวเอง เราต้องฝึกและส่งเสริมให้เขาประสานงาน ทำอะไรทุกอย่างเองได้ และพอคนในชุมชนเริ่มเปิดใจไว้วางใจมากขึ้น กลุ่มคนที่อยากเข้ามาช่วยเหลือก็ทำงานง่ายขึ้น นอกจาก รพ.สต. แล้วยังมีคลินิกเป็นสุข ซึ่งเป็นคลินิกเอกชน เข้ามาให้คำแนะนำ ให้ความรู้เรื่องการดูแลตนเองไม่ให้เป็นโรคต่างๆ ด้วย”

ต่อยอดการแก้ปัญหาสู่พื้นที่สร้างสรรคของชุมชน

เมื่อดูแลสุขภาพเด็กแล้ว ทางเจ้าหน้าที่ มพด. ยังพบว่า คนในชุมชนมีผู้หญิงที่กำลังตั้งครรภ์อยู่พอสมควร จึงจัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องการดูแลแม่ท้อง ทั้งการดูแลตนเอง การดูแลลูกในครรภ์ โดยมีกลุ่มอาสาสมัครผู้ปกครองเป็นแกนนำการทำงานในชุมชน และยังให้ความรู้กับเด็กเยาวชนอย่างต่อเนื่อง ในเรื่องสิทธิมนุษยชน เรื่องอนามัยเจริญพันธุ์ เรื่องกฎหมาย เรื่องสุขภาพ มีทั้งการจัดอบรม เรื่องการทำอาหารอย่างง่าย ๆ เช่น การทำไข่เจียว ทำน้ำผลไม้ เรื่องการดูแลสุขภาพให้กับเด็ก ๆ เช่น แปรงฟัน อาบน้ำ ล้างมือ การซักผ้า เรื่องเหา โดยค่อย ๆ สอนเด็กว่าขั้นตอนการทำเป็นอย่างไร บางเรื่องก็ให้เด็กดูวีซีดี ให้ดูรูปภาพ จะได้เข้าใจง่าย

“พอทำไปก็เห็นพัฒนาการว่า คนในชุมชนมีความรู้ สามารถดูแลสุขภาพตนเองและคนในครอบครัวได้แล้ว แต่ที่อยู่อาศัยยังเป็นแหล่งบ่มเพาะเชื้อโรคอยู่ คือมีแอ่งน้ำเน่า มีขยะเต็มไปหมด และเด็ก ๆ ก็ไม่มีพื้นที่เล่น ทาง มพด. ก็เห็นว่าถ้าพัฒนาพื้นที่แอ่งน้ำเน่าตรงนี้ ให้เป็นพื้นที่สำหรับเด็กเล่น เป็นพื้นที่ส่งเสริมสุขภาพะเด็กและคนอื่น ๆ มพด. จึงเริ่มต้นด้วยการนัดประชุมผู้ปกครอง ถามความต้องการเขา เขาเห็นด้วยหรือไม่ จะไม่กำหนดโครงการมาให้ ตอนที่คิดจะทำตรงนี้ บางคนก็ถามว่ามันจะทำได้หรือ หน้าตามันจะออกมายังไง ก็พยายามให้กำลังใจเขา ชวนชุมชนช่วยคิด มีการคุยกันหลายรอบ เพื่อช่วยกันออกแบบพื้นที่ว่าจะมีอะไร อยู่ตรงไหนบ้าง แล้วก็ค่อย ๆ ลงมือทำ พยายามให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการลงมือทำ ซึ่งส่วนใหญ่มักจะทำในวันเสาร์ อาทิตย์ ที่ผู้ปกครองว่างจากการทำงาน และทาง มพด. เองก็นำอาสาสมัครมาช่วยทำด้วย” **คุณแก้ว** บอกถึงจุดตั้งต้นของการปั้นแต่งเปลี่ยนแปลงแอ่งน้ำเน่าเหม็นจนกลายเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ ด้วยความร่วมมือของทุกคน

และแม่หลายคนจะนึกภาพพื้นที่สร้างสรรค์ไม่ออก นึกถึงแต่อุปสรรคทั้งการ

ขออนุญาตกับเจ้าของพื้นที่ การจัดหางบประมาณ แต่เมื่อคิดว่าการสร้างพื้นที่
สร้างสรรค์นี้เพื่ออนาคตที่ดีของทุกคน เพื่อสุขภาพที่ดี เพื่อความสบายใจของพ่อแม่
ที่ไม่ต้องคอยห่วงเรื่องสุขภาพลูก จึงเป็นแรงผลักดันให้เกิดความพยายามอย่างต่อเนื่อง
และสำเร็จในที่สุด พี่ชดในฐานะผู้ประสานงานในชุมชนบอกถึงความรู้สึก
ในตอนเริ่มต้นการระดมความร่วมมือว่า “บางคนก็ไม่เชื่อว่าพื้นที่นี้มันจะเปลี่ยนได้
ตอนที่ชวนเขามาผมก็ไปบอกว่า มพด. เขาจะมาสร้างพื้นที่ ทุกคนคิดเห็นอย่างไร
คนที่เข้าใจก็จะมาช่วย ส่วนใหญ่จะทำเสาร์อาทิตย์ ผู้ปกครองเสร็จงานก็มาช่วย ถ้า
ขึ้นโครงจะเป็นช่างมาทำ แม่ๆ มาช่วยขุดทราย บางคนก็ไม่คิดว่าเขาจะมาสร้างอะไร
ที่นี่ บางคนเขาคิดว่าเหมือนเอกชน องค์กรมาสร้างให้ ไม่ได้มองว่าเป็นของเราของ
ทุกคน หรืออาจยังมองไม่เห็นความสำคัญ คนในโลกนี้คิดไม่เหมือนกัน เราก็ปล่อย
เขาไป ลูกเรามี ลูกเขาก็มี สุดท้ายก็ต้องมาเล่นที่นี่อยู่ดี ถึงแม้คนไหนที่ไม่ได้มาช่วย
แต่เขาก็เป็นคนในชุมชน วันหนึ่งก็ต้องมาพักผ่อนที่นี่ พอเสร็จแล้วก็เห็นว่ามากัน
เยอะ ส่วนใหญ่ก็รู้สึกดี คือที่แรกเขาก็ไม่รู้ว่ามันจะเป็นอย่างไร” เพราะพื้นที่
สร้างสรรค์ในชุมชนสะพานปลาเกิดจากน้ำพักน้ำแรงของทุกคนในชุมชน เมื่อสร้าง
เสร็จแล้วจึงมีการตั้งชื่อพื้นที่นี้เป็นภาษากะเหรี่ยงว่า “สะล้อ ลุกูย ซุเครเถาะ”
แปลว่า พื้นที่นี้ดีที่สุดในชุมชนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของพื้นที่ เห็นประโยชน์ที่
เกิดขึ้นกับทั้งเด็กเยาวชนและกับคนในชุมชนเอง พวกเขาปรารถนาจะเห็นพื้นที่
ตรงนี้เป็นพื้นที่สร้างสรรค์อย่างแท้จริง จึงได้มีการทำข้อตกลงการใช้พื้นที่ร่วมกัน
ของชุมชนสะพานปลาจากสมาชิกในชุมชนเอง นั่นคือ

1. ไม่นำยาเสพติด เช่น บุหรี่ เหล้า เข้ามาบริเวณนี้
2. ไม่เล่นการพนัน
3. ช่วยกันรักษาความสะอาด (กินหมากได้ แต่ให้คายทิ้งที่ถังขยะ)
4. ไม่ทิ้งขยะตามบริเวณสนามเด็กเล่น
5. พุดจาสุขภาพ ไม่พุดคำหยาบ
6. ไม่ใช้ความรุนแรง เช่น ไม่ตีกัน ไม่ทะเลาะกัน

นอกจากนี้ยังมีอาสาสมัครดูแลพื้นที่สร้างสรรค์ ซึ่งทำงานด้วยความเต็มใจ ไม่มีเงินค่าตอบแทน เช่น พี่อ ย พี่นาง พี่เชียว พี่ชด แม่ห้องมายด์ ฯลฯ เพื่อดูแลคนที่เข้ามาใช้พื้นที่ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ พื้นที่สร้างสรรค์ในชุมชนกลายเป็นพื้นที่สำหรับทุกคน เด็กๆ ได้มีพื้นที่เล่น พ่อแม่มีพื้นที่พักผ่อน พุดคุย หารือกัน ทางมพต. ได้จัดกิจกรรมให้ความรู้ ทาง รพ.สต. จัดกิจกรรมตรวจสุขภาพเด็ก นวัตกรรมขึ้นเมื่ออุปกรณ์บางอย่างชำรุด คนในชุมชนก็ช่วยกันดูแลและปรับปรุง เพราะทุกคนตระหนักในคุณค่าของพื้นที่สร้างสรรค์ ที่ทาง มพต. ได้ให้โอกาสในการเปลี่ยนแปลงชุมชนนี้

ความร่วมมือ เป็นหนึ่งเดียว

จากประสบการณ์ของ มพต. ที่ลงไปทำงานกับหลายชุมชน บัณฑิตสำคัญอย่างหนึ่งมาจากผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง แต่สำหรับชุมชนสะพานปลาไม่มีผู้นำชุมชน มีเพียงผู้ประสานงานอย่างพี่ชด ที่ทำงานร่วมกับคนในชุมชน นั้นแปลว่า ความร่วมมือจากทุกคนต้องอยู่ในระดับเข้มข้น เน้นความเข้าใจ และทำให้ทุกคนเห็นเป้าหมายเดียวกัน ไม่มีใครนำใครแต่ทุกคนพร้อมช่วยเหลือและเป็นหนึ่งเดียว หัวใจของความสำเร็จในพื้นที่นี้จึงมาจากการสื่อสารที่ทรงพลัง สร้างความเข้าใจให้เกิดกับทุกคนในพื้นที่ถึงประโยชน์ที่จะได้รับ รวมถึงเกิดจากกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพมาก ระหว่าง มพต. และชุมชน และที่ขาดไม่ได้คือความทุ่มเท ตั้งใจของผู้ประสานงานด้วย โดยกระบวนการสำคัญคือ เริ่มจากการลงพื้นที่อย่างใกล้ชิด สม่่าเสมอ สื่อสารกับคนในชุมชนเพื่อแนะนำโครงการ รวมถึงหากลุ่มแกนนำในการทำโครงการ จากนั้นดำเนินการขออนุญาตการใช้พื้นที่จากเจ้าของพื้นที่และประชุมวางแผนงาน โดยมีการตั้งคณะกรรมการดูแลพื้นที่ ซึ่งเป็นอาสาสมัครประมาณ 10 คน และเข้าสู่กระบวนการสำคัญคือ การปรับปรุงพื้นที่รกร้างในชุมชน โดยใช้เวลาวางวันเสาร์อาทิตย์ของทุกคนมาทำ ด้วยงบประมาณของโครงการ และการลงแรงของแกนนำ คนในชุมชน เมื่อเกิดพื้นที่สร้างสรรค์เป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา นั่นคือพื้นที่ส่วนรวม มพต. จัด

ให้เกิดการประจักษ์ร่วมกันของแกนนำเพื่อทำข้อตกลงในการใช้พื้นที่ รั้วอาสาสมัครดูแลพื้นที่ รวมไปถึงให้ความสำคัญเชิงสัญลักษณ์กับพื้นที่นี้ด้วยการจัดงานเปิดพื้นที่สร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กเยาวชน แกนนำ และญาติพี่น้องจากชุมชนอื่นในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการมาร่วมชมกิจกรรม ให้ทุกคนเห็นความสำคัญ รู้สึกภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง ให้รู้สึกรักและหวงแหน พร้อมปกป้องและช่วยกันดูแลพื้นที่แห่งนี้ต่อไปอีกยาวนาน เมื่อถามตัวแทนของชุมชนว่า พวกเขาคิดว่าอะไรคือปัจจัยสำคัญของความสำเร็จตรงหน้านี้ ต่างตอบเป็นเสียงเดียวกันว่า “จริงๆ ถือว่าเป็นความร่วมมือของ มพต. กับชุมชนร่วมแรงกัน แต่เข้าไปถ้าไม่ได้เจ้าหน้าที่ มพต. อย่างพีก็กับอู๋ก็คงไม่เกิดความสำเร็จแบบนี้ เพราะเวลาประชุมส่วนมากก็มาจากพีแก่นัดประชุมความคืบหน้าหรือแก้ปัญหาต่างๆ พวกเรารู้สึกว่า มพต. เป็นองค์กรที่ดีมากๆ ให้ทุนสนับสนุน เจ้าหน้าที่ก็มาให้กำลังใจช่วยเหลือเราตลอด รวมถึงเจ้าของพื้นที่ (เฮียชัย) ด้วยที่ให้ความร่วมมือ อนุญาตให้ทำได้”

ผลลัพธ์คือเสียงสะท้อนและภาพแห่งความสุข

เมื่อถามถึงปัญหาอุปสรรครวมไปถึงผลที่เกิดขึ้นจากการร่วมแรงร่วมใจ ใช้ความพยายามมาจนถึงวันนี้ คงไม่มีใครตอบได้ดีเท่ากับคนในชุมชนเอง ตัวแทนชุมชนทั้ง พีเชียว พีชด พี่ยอ ป้านาง พี่นาย พี่มะลิ ตอบเป็นเสียงเดียวกันว่า “ปัญหาตอนทำคือ ขุดดินยากมาก เพราะดินแข็งและมีปูนอยู่ แต่ก็ช่วยกันขุดไปเรื่อยๆ อย่างวงล้อก็ไม่ได้ฝังกัก ใช้การเททรายทับลงไป มันก็อาจไม่ค่อยแข็งแรง ต้องคอยปรับปรุง ซ่อม ของเล่นเด็กมันพังบ้าง วงล้อรถยนต์ที่กันทรายเริ่มพังหรือแตกๆ มาเล่นก็กินขนมแล้วทิ้งในสนาม บางทีอาสาสมัครก็ไม่ได้ดูแลตลอดเวลา เป็นปัญหาเล็กๆ น้อยๆ แต่เรื่องดีๆ มันมีมากกว่า ทุกคนดีใจ เหมือนมีแสงสว่างขึ้นในใจ ทุกคนมีพื้นที่พักผ่อน ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ จากน้ำเน่าสกปรกกลายเป็นพื้นที่สะอาด เด็กๆ เล่นไม่ยอมกลับบ้าน พ่อแม่ก็ไม่ต้องห่วงลูก เมื่อก่อนลูกจะไปเล่นไกลก็รู้สึกเป็นห่วง กลัวรถชน กลัวรถตู้จับไป ต้องไปตามอยู่เรื่อยๆ ผู้ใหญ่เองก็มาพัก

ผ่อน ลูกมาเล่นก็มาตุลูก พอรอลูกก็ได้นั่งคุยกัน ถามทุกซ่สุขกัน ใครจะไปคิดว่ามัน จะกลายเป็นแบบนี้ได้ ไม่น่าเชื่อ แต่ก็เกิดขึ้นแล้ว”

จากวันที่ไม่มีความฝัน ไม่มีความหวัง ถูกจุดประกายให้เห็นเกิดความหวัง เห็นภาพความสำเร็จ จนถึงวันที่ความสำเร็จเป็นรูปธรรมได้ใช้ประโยชน์กันแบบนี้ ทำให้ทุกคนในชุมชนวาดภาพฝันในอนาคตที่อยากเห็นพื้นที่นี้สร้างประโยชน์แก่เด็ก และคนในชุมชนได้มากขึ้นไปอีก “จริงๆ ก็เกรงใจเพราะ มพต. ช่วยเยอะแล้ว แต่ ถ้าถามว่า อยากเห็นภาพพื้นที่นี้เป็นยังไงต่อในอนาคต ก็อยากได้ที่ออกกำลังกาย สำหรับผู้ใหญ่และเด็ก เพราะเวลาเด็กมา ผู้ใหญ่ก็ต้องมาดูแลลูกหลานตัวเอง ก็จะได้ ออกกำลังกายไปด้วย และก็อยากให้เทปูนตรงพื้นศาลา จะได้เอาเสื่อมาปูนอน แล้วก็อยากให้มีการพาเด็กไปทัศนศึกษานอกพื้นที่บ้าง...” แต่ละเสียงที่สะท้อน ล้วนเป็นเสียงเพื่อส่วนรวมและชุมชน กิจกรรมการร่วมลงแรงลงใจใส่พลังในครั้งนี้ ได้ทำให้เกิดกระบวนคิด ทัศนคติต่อการทำประโยชน์และคิดถึงส่วนรวมขึ้นกับทุกคน โดยไม่ต้องสอนต้องบอก แต่มาจากการได้ลงมือทำและเห็นผลลัพธ์จริงด้วยตนเอง...

ความฝันทำให้คนเรามีแรงและพลังในการดำเนินชีวิต เช่นเดียวกับกลุ่ม แรงงานต่างชาติในชุมชนสะพานปลา ที่ความฝันของพวกเขา นำมาซึ่งความหวัง และช่วยเติมเต็มความสุข สำหรับใครหลายคนอาจดูเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่สำหรับพวกเขาแล้ว ในฐานะแรงงานต่างชาติ และผู้ที่มีโอกาสน้อยทาง สังคม พื้นที่ตรงนี้ได้สร้างความสุข ความเชื่อมั่น สร้างอิสระ และการสะท้อน ถึงความใส่ใจและการเห็นคุณค่าในตัวตนจากสังคม ที่ส่งมอบให้พวกเขา ได้อย่างดี ขอแค่เพียงหยิบยื่นโอกาสให้พวกเขาก็พร้อมแสดงพลัง ร่วมมือ เพื่อสร้างสรรค์สิ่งดีงามในฐานะสมาชิกของสังคมให้เกิดขึ้นอย่างแน่นอน...

help without frontiers

มูลนิธิช่วยไร้พรมแดน

มูลนิธิช่วยไร้พรมแดน
(Rays of Youth)

อ. แม่สอด

Rays of Youth :
รุ่งอรุณแห่งความหวัง
ของเยาวชนแม่สอด
จ. ตาก

- องค์กรทรูสตี ช่วยเหลือผู้ประสบภัย
หนีภัยต่างๆ เน้นช่วยเหลือ
บุตรหลานสตรีและเด็กสาว
ที่อพยพครอบครัวอพยพ
- ทำงานร่วมกับผู้บริจาคเงิน

• แกนนำเยาวชน เด็กต่างด้าว
• เกิดจากมูลนิธิช่วยไร้พรมแดนของทาสวี
แกนนำเยาวชน เพื่อนำเงินช่วยเหลือ
ไถ่หนี้ผูกพันในชนบท กล้าคิด
กล้าแสดงออก

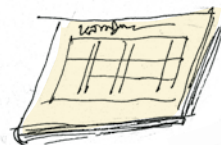
Rays of Youth

รุ่งอรุณแห่งความหวัง
ของ
เยาวชน

- แกนนำเยาวชนนำกลับหนังสือกลุ่ม
เป็นแกนนำในพรรคนักศึกษา
เพื่ออบรมแกนนำเยาวชนรุ่นต่อไป

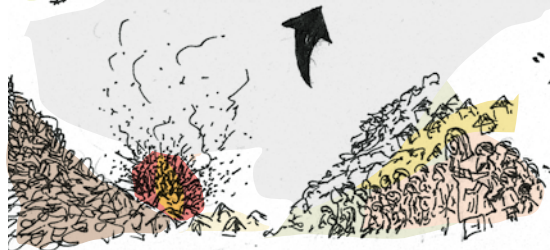
นักศึกษา
2 ปี

- เป็นอาสาสมัคร ถูกปฏิบัติไม่เท่าเทียม
ทตโอมส/เด็กไม่ได้รับคความคุ้มครอง
สิทธิขั้นพื้นฐาน/แรงงานเด็ก/ปัญหา
การปรับตัว/รพช/ สรรพคุณพิเศษ

- คัดเลือกแกนนำ 3 คน
พินิจอเนกไปอบรม
โครงการ MYN (Mackay
Youth Net)
- ใช้งานรัฐสภาไทย/
ฝึกตรรกะเหตุผลตามหลัก/
หลัก ๕๐๐๐๓/
เน้นคุณภาพคน ๑๐๐๐

"ชีวิตที่สงบสุข
หนีภัยสงคราม / ความยากจน/
ความโศกเศร้า ๑๙๙๗"

• ส่งเน้นการสร้างกำลังใจ ทักษะการแสดงออก
เพิ่มศักยภาพในใจในตนเอง การปรับตัวกับ
การใช้ชีวิตประจำวันในสังคม การรู้จัก

เข้าใจจากสภาพแวดล้อม
เพื่อปรับตัว เช่น
การใช้ชีวิตทางศิลปะทาง
วิถีที่ตนเอง ฯลฯ

อนาคต....

- งบประมาณน้อยลง และมูลนิธิช่วยโรคมะเร็ง
อาจสนับสนุนตั้งแต่นั้นปี 2015
- ชุมชนต้องพึ่งพิงตนเองให้ได้
- แกรนด์เสวนา ได้มีการประชุมพร้อมเพื่อ
เป็นช่วงรอสำคัญในการขับเคลื่อน ชุมชน
ให้เข้มแข็ง ด้วยตนเองต่อไป

CLAY ANIMATION

PHASE I
จัดอบรมให้ฝึกฝนคุณลักษณะ / ภาควิชา /
จำแนกข้อดีข้อเสีย
ความดีของตนเอง ตาม
การสนับสนุนกรมพลศึกษา

PHASE II
ใช้สื่อโทรทัศน์ สรภาพชีวิต
เป็นประเด็น 4 ตอนจบ
จากบทสนทนา
ในขณะนั้น ผู้ทรงพลัง
อยู่ในประ: โศกโศก

PHASE III
เน้นพื้นที่พหุวัฒนธรรม
ในโครงการ พื้นที่สังสรรค์
เพื่อเป็นเวทีให้เด็กได้
แสดงออก ใจตัวเอง
ตนเอง เป็นพื้นที่
สร้างสรรค์ที่ช่วย

วัตถุประสงค์พื้นที่สร้างสรรค์
- ระดมความคิดสร้างสรรค์
ตัวแบบชุมชนหนึ่ง เดียว คร
ผู้ปกครอง ผู้ใหญ่ชุมชน
- ระดมทรัพยากรในพื้นที่
- ร่วมมือช่วยกันเป็น
หน่วยงานของชุมชน
- หนุนพื้นที่ต้นแบบ
เพื่อขยายพื้นที่

พมอ. ร่วมด้วยช่วยกัน
เฉลิมชัย เวทีการพัฒนากาชาด (ช่างฮัก)

มูลนิธิช่วยไร้พรหมแดน (Rays of Youth) อ. แม่สอด

พื้นที่สร้างสรรค์ : Rays of Youth : รุ่งอรุณแห่งความหวัง
ของเยาวชนแม่สอด จ. ตาก

อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก หนึ่งในพื้นที่ของประเทศไทยที่อยู่ติดกับชายแดนพม่า มีประชาชนชาวพม่าได้อพยพย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ การอพยพมาทั้งครอบครัว ย่อมที่จะแลกกับสิทธิพื้นฐานในฐานะพลเมืองในประเทศตนเอง มาเป็นพลเมืองผู้อพยพ เป็นแรงงานข้ามชาติ ด้วยสาเหตุที่หลากหลาย บ้างก็หนีภัยสงคราม หนีจากความยากจน ความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิต และผลกระทบที่ตามมา นอกจากเกี่ยวกับตัวแรงงานข้ามชาติเองแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อเด็ก ๆ ลูกหลานของแรงงานเหล่านี้ด้วย และหากมองในฐานะเด็กคือเยาวชนที่ควรได้รับการคุ้มครองและปกป้องสิทธิของพวกเขาแล้ว เด็ก ๆ เหล่านี้ก็ควรได้รับการดูแลอย่างเท่าเทียม แม้จะไม่ใช่พลเมืองของประเทศก็ตาม แต่ปัญหาที่พบคือ เด็ก ๆ แรงงานข้ามชาติเหล่านี้ถูกทอดทิ้ง ส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือ มักเป็นเหยื่อในกระบวนการค้ามนุษย์ ถูกใช้แรงงานเด็ก การถูกทำร้าย การไม่ได้รับการปกป้องสิทธิพื้นฐานทำให้เยาวชนเหล่านี้ใช้ชีวิตด้วยความเสี่ยงสูง และการไม่รู้ภาษา (ไทย) ไม่สามารถสื่อสารได้ ไม่รู้สิทธิที่ตนเองควรได้ พ่อแม่ส่งเสริมให้ใช้แรงงานเพื่อแลกเงิน ความรู้สึกที่ตนเองเป็นคนด้อยโอกาส ไม่กล้าเรียกร้อง ประกอบกับการถูกปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียม ทำให้ปัญหาต่างๆ ยิ่งลุกลาม และส่งผลเป็นวงจรไม่มีที่สิ้นสุด

คุณแอน (ศิราพร แก้วสมบัติ) กรรมการและเลขาธิการมูลนิธิช่วยไร้พรหมแดน เล่าว่า “จริงๆ คนที่อพยพย้ายข้ามมาประเทศไทย ไม่ใช่มีแค่คนกะเหรี่ยงอย่างเดียว คนที่อยู่รัฐใกล้เคียงมากๆ เช่น ยะไข่ ก็ยังข้ามมาอยู่ประเทศไทย ทั้งๆ ที่สภาพการคมนาคมในประเทศพม่ายังไม่สะดวกมากนัก ต้องใช้ทั้งเดินเท้า หรือไม่ก็รถยนต์ที่วิ่งไปวันหนึ่ง แล้วต้องรอกลับอีกวันหนึ่ง ฉะนั้นคนที่ข้ามมาอาศัยอยู่ฝั่งไทย แสดงว่ามันต้องถึงที่สุดในชีวิตของเขา เขาถึงได้หอบลูกหอบหลานข้ามฝั่งมา”

มูลนิธิช่วยไร้พรมแดน...เพื่อเด็กอพยพ

เพราะปัญหาที่ตามมา ส่งผลกระทบกับเด็กเยาวชนเหล่านี้มากมาย ทำให้องค์กรช่วยไร้พรมแดน (Help without Frontiers) ของ Mr.Benno Roeggla ซึ่งเป็นองค์กรการกุศลทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้อพยพหนีภัยต่างๆ จากประเทศพม่า และเข้ามาอาศัยตามแนวชายแดนไทย-พม่า ให้การสนับสนุนเงินทุนโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเน้นด้านการศึกษาเป็นอย่างมาก จัดทะเบียนเป็นองค์กรการกุศล ตั้งอยู่ที่ประเทศอิตาลี ภายหลังคุณเบนโนได้ชักชวนคุณแอนให้มาร่วมก่อตั้งมูลนิธิในประเทศไทย **คุณแอน**เล่าว่า เธอมีโอกาสดูไปรู้จักกับคุณเบนโนที่ประเทศอิตาลี ตอนหลังคุณเบนโนชวนให้มาทำงานนี้ หลังจากตัดสินใจก็มุ่งมั่นดำเนินการก่อตั้งมูลนิธิขึ้นมาจนสำเร็จในปี พ.ศ. 2552 โดยจดทะเบียนเป็นชื่อ **'มูลนิธิช่วยไร้พรมแดน'**

“การดำเนินโครงการของมูลนิธิ ในช่วงแรก เป็นการทำงานต่อเนื่องจากที่เบนโนได้ริเริ่มไว้ ส่วนใหญ่เป็นการช่วยเหลือด้านเงินทุนแก่ศูนย์การเรียนเด็กข้ามชาติ ทั้งฝั่งไทยและฝั่งพม่า ซึ่งมีประมาณ 20 ศูนย์การเรียน โดยทำงานร่วมกับ KED (Korean Education Department) ซึ่งเป็น partner ที่ทำงานด้านการศึกษาเกาะเหวียงในรัฐพม่า” ซึ่งปัจจุบันนี้ศูนย์การเรียนรัฐในแม่สอดมีทั้งหมด 72 ศูนย์การเรียน มีทั้งศูนย์การเรียนขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ แต่ละศูนย์การเรียนจะมีองค์กรที่สนับสนุนดูแล เช่นเดียวกับที่มูลนิธิช่วยไร้พรมแดนช่วยสนับสนุน 8 ศูนย์การเรียน รับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในศูนย์การเรียน เช่น ค่าตอบแทนครู ค่าเช่า ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าอุปกรณ์การเรียน ฯลฯ และทำหน้าที่เป็นตัวแทนของศูนย์การเรียน เวลาไปประชุมกับสำนักงานเขต หากสำนักงานเขตมีประเด็นใดที่ต้องการสื่อสาร ก็จะส่งผ่านมูลนิธิ เพื่อให้ไปถ่ายทอดต่อยังศูนย์การเรียนที่ดูแลอีกทีหนึ่ง “โดยส่วนใหญ่แล้วการก่อตั้งศูนย์การเรียนมักเกิดขึ้นจากคนที่อยู่ในชุมชน ซึ่งเป็นคนที่มีความรู้ พวกเขาหวังว่าเด็กพม่าที่อยู่ในชุมชนไม่ได้เรียนหนังสือ แล้วอนาคตจะเป็นอย่างไร พวกเขาจึงจัดหาห้องเรียนเล็กๆ เพื่อสอนอ่านเขียน และก็ขยายไปเรื่อยๆ ตามจำนวนนักเรียนที่มาก

ขึ้นจนกลายเป็นโรงเรียน มีระบบบริหารจัดการ มีการพัฒนาหลักสูตร มีการเชื่อมโยงกับศูนย์การเรียนอื่นๆ ลักษณะการก่อตัวของศูนย์การเรียนในแม่สอดเป็นอย่างดี ทั้งศูนย์การเรียนขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ สอดคล้องกับงบประมาณที่มี หากเป็นศูนย์การเรียนขนาดใหญ่ สามารถสอนได้ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนศูนย์การเรียนขนาดเล็กที่สอนระดับประถมศึกษา มีกระจายอยู่ทั่วไปในแม่สอด การเรียนการสอนในศูนย์การเรียน มีทั้งเรื่องราวของประเทศพม่า ภาษาพม่า ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ปรึชญา วิทยาศาสตร์ ขึ้นอยู่กับว่ามีครูสอนเพียงพอกับความต้องการหรือไม่” คุณแอนช่วยเล่าให้เห็นภาพชัดเจนมากขึ้น การเรียนการสอนของโรงเรียนพม่านั้น ครูจะจัดการเรียนตามระบบพม่า หลักสูตรส่วนใหญ่ 70-80% เป็นหลักสูตรพม่า เน้นเรื่องการสอนแต่เพียงอย่างเดียว แต่ไม่มีกิจกรรมเสริม ซึ่งบางศูนย์การเรียนอาจปรับประยุกต์เนื้อหาการเรียนการสอน เช่น มีสอนศิลปะ ดนตรี กีฬา ก็แล้วแต่ความสามารถของแต่ละศูนย์ ขึ้นอยู่กับงบประมาณสนับสนุนด้วย

ส่วนครูผู้สอนก็เป็นชาวพม่าที่อพยพมาเช่นกัน เพราะที่ประเทศพม่า ครูได้รับเงินเดือนน้อยมาก ขนาดจบสูงระดับมหาวิทยาลัยแล้ว ยังหางานทำได้ยากมาก คนที่บั้น 3 ล้อในพม่า บางคนจบมหาวิทยาลัย พูดภาษาอังกฤษได้ แต่เขาต้องทำงานหนัก ค่าแรงงานก็น้อย ที่ประเทศพม่า คนที่รวย ก็รวยล้น ส่วนคนที่ยากจน ก็จนหนัก กว่าจะลืมตาอ้าปากได้ยากมาก เจ้าหน้าที่รัฐบาลพม่าก็ได้รับเงินเดือนน้อยสุดท้ายคุณครูพม่าก็ตัดสินใจย้ายมาทำงานที่โรงงาน คนไหนมีลูกหลานก็พามาด้วย พอเห็นเด็กไม่ได้เรียน ก็กังวลว่าจะไม่มีอนาคต จึงรวมกลุ่มเด็กๆ สอนหนังสือให้ แต่ครูบางคน ตอนอยู่ที่ประเทศพม่าไม่ได้มีอาชีพเป็นครู ตั้งใจว่าข้ามฝั่งมาไทยเพื่อมาเป็นแรงงาน แต่พอเห็นเด็กพม่าไม่ได้เรียนก็อยากช่วย ทุกวันนี้คือ เงินเดือนครูไม่ขึ้นมา 3-4 ปีแล้ว จากที่เคยได้รับประมาณ 3,000-5,000 บาท แล้วแต่ศูนย์การเรียน บางศูนย์การเรียนก็มีเงินจ้าง บางศูนย์การเรียนก็ไม่มีเงินจ้าง ทำให้ครูพม่าที่พอจะสื่อสารภาษาไทยต้องตัดสินใจลาออก เพื่อไปทำงานรับจ้างที่โรงงานในกรุงเทพฯ ได้ค่าแรงวันละ 300 บาท ทำให้หลายศูนย์การเรียนขาดครู ต้องจัดหาครูมาสอนแทน

ขณะที่เด็กนักเรียนที่เคยได้รับ Scholarship เมื่อเรียนจบแล้วก็กลับมาฝึกงาน เป็นครูที่ศูนย์การเรียน แม้ว่าจะได้รับเงินเดือนน้อยมากก็ตาม แสดงให้เห็นว่าครูพม่า ที่ทำงานอยู่ที่ศูนย์การเรียนในแม่สอดทุกวันนี้มีใจเกินร้อย แม้จะต้องรับบทบาทเป็น ทั้งคุณครูผู้สอนหนังสือในตอนกลางวัน และเป็นคนดูแลหอพักในตอนกลางคืน รวมทั้งเป็นยาม เป็นคนขับรถ หรือเรียกง่าย ๆ ว่าเป็นได้ทุกอย่าง ส่วนศูนย์การเรียนรู้ ที่มูลนิธิช่วยไว้พรหมแดนดูแลอยู่นั้น คุณแอนได้ริเริ่มทำโครงการอาหารกลางวัน สำหรับเด็กขึ้น เพราะมองว่าปัญหาที่ทำให้เด็กมาเรียนไม่ต่อเนื่องคือความยากจน ถ้ามูลนิธิ ช่วยสนับสนุนอาหารกลางวัน ทำให้เด็กมาเรียนอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน มูลนิธิ ต้องดูแลรวมไปถึงการจัดหาเสื้อผ้าชุดนักเรียนให้ด้วย ทุกปี มูลนิธิ ต้องใช้งบประมาณเพื่อจัดซื้อชุดนักเรียนให้เด็กถึง 3,000 คน จากตรงนี้ คุณแอนจึงเกิด ความคิดที่จะตัดเย็บเสื้อผ้าเอง เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณและยังเป็นการสร้าง อาชีพให้กับคนในชุมชนอีกด้วย คุณแอนเริ่มต้นลงมือทดลองตัดเย็บด้วยจักรของตัวเอง และได้ชักชวนพี่ที่รู้จักมาช่วยกันทำ จนกระทั่งเกิดเป็นโครงการตัดเย็บเสื้อผ้า จนถึงทุกวันนี้ ซึ่งถือเป็นหนึ่งในวิธีการที่ช่วยให้ชุมชนต่อยอดนำเงินทุนมาหมุนเวียน และสามารถดูแลตนเองได้อย่างยั่งยืน ไม่ใช่เพียงแค่มีสถานะเป็นแค่ผู้ขอรับทุนเท่านั้น

เส้นทางของแกนนำเยาวชน Rays of Youth

ตลอดระยะเวลาของการทำงานในบทบาทเลขาธิการมูลนิธิ สิ่งที่คุณแอน เห็นและสัมผัสมาตลอด คือปัญหาเยาวชนในพื้นที่ของกลุ่มชุมชนอพยพเหล่านี้ ขณะเดียวกันก็ตระหนักว่า หากส่งเสริมให้เยาวชนแข็งแรงทั้งกายใจ จะเป็นการลงทุน ที่คุ้มค่าในระยะยาว เพราะนอกจากเด็ก ๆ จะดูแลคุณภาพชีวิตของตัวเองได้ดีแล้ว ยังมีแรงส่งต่อประโยชน์สู่ส่วนรวมได้อีกยาวนานด้วย

จึงได้พยายามผลักดันให้เด็ก ๆ เยาวชนได้มีโอกาสพัฒนาตัวเองในด้านต่างๆ ในตอนนั้นมีโครงการสร้างผู้นำเยาวชน หรือ MYN (Mekong Youth Net) ต้องการ

คัดเลือกเยาวชนในกลุ่มอนุภาคกลุ่มน้ำโขง จาก 6 ประเทศ มีประเทศจีน ลาว พม่า เวียดนาม กัมพูชา และประเทศไทย โดยโครงการฯ ได้คัดเลือก จูลี่ กิกิ และมูย ซึ่งเป็นเด็กพม่าที่เรียนอยู่ที่ศูนย์การเรียนรู้ในไทย เข้าร่วมโครงการเป็นรุ่นที่ 5 แต่อุปสรรคคือเด็กทั้งสามคนนั้นยังพูดภาษาไทยไม่ได้ และไม่มีเอกสารหรือหลักฐานใดๆ ทำให้เดินทางลำบาก จึงเป็นหน้าที่ของคุณแอนที่ต้องใช้ความพยายามอย่างมาก เพื่อให้เด็กๆ ได้มีโอกาสเดินทางไปเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมที่จังหวัดเชียงรายเป็นระยะเวลา 1 ปี

คุณแอน ในฐานะผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทั้ง 3 คน เข้าร่วมโครงการฯ ย้อนเล่าความรู้สึกให้ฟังว่า “ตอนแรกก็กังวลบ้างเหมือนกัน แต่ก็เชื่อมั่นครูที่เป็นผู้คัดเลือกเด็กจากศูนย์การเรียนรู้ เพื่อรับทุนเข้าร่วมโครงการฯ ซึ่งหลักสูตรเป็นภาษาไทย การบรรยายจากวิทยากรก็ใช้ภาษาไทยเป็นหลัก และเด็กๆ ก็มาจากหลายประเทศด้วย มีเด็กนักเรียนจากจีน (จีนยูนนาน) ซึ่งพูดภาษาไทยใหญ่ ไกลเคียงกับภาษาเหนือส่วนน้อยๆ เยาวชนกลุ่มแรกๆ ที่ไปจากแม่สอด แม้ช่วงแรกจะไม่ได้ภาษาไทย แต่หลังจากเรียนจบปีแรก น้อยๆ กลุ่มนี้ก็สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ จึงมั่นใจว่าน้อยๆ จะสามารถเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนๆ ได้”

และในปี 2011 หลังจากทีน้อยๆ ทั้ง 3 คนกลับมาก็ได้รวมกันก่อร่างสร้างกลุ่ม Rays of Youth ซึ่งมีความหมายว่า ‘รุ่งอรุณแห่งความหวังของเยาวชน’ โดยมีจูลี่และกิกิ เป็นแกนหลักสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการเกี่ยวกับเยาวชน

กิกิ เล่าถึงการได้เข้าร่วมโครงการนี้ว่า “ช่วงแรกก่อนที่จะได้ไปเข้าร่วมโครงการฯ ที่แม่สาย หนูไม่มีความฝันใดๆ เพราะรู้สึกว่าชีวิตเรานั้นไม่มีอนาคต หนูรู้แค่ว่าเมื่อเรียนจบแล้วก็ต้องไปเป็นแรงงาน แต่พอได้เข้าร่วมโครงการฯ มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนกับเพื่อนๆ เยาวชนจากประเทศต่างๆ ความคิดก็เปลี่ยนไป ทำให้เกิดความรู้สึกอยากเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหาด้านการค้ามนุษย์ และการทำร้ายเด็กต่างชาติ”

ส่วนจุลี้ก็เล่าประสบการณ์ที่ได้ร่วมอบรมโครงการนี้ในมุมมองตนเองเช่นกัน “โครงการนี้ทำให้หนูมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคมของแต่ละประเทศ ช่วยให้เราหันกลับมาองปัญหาในประเทศของตนเองได้ลึกซึ้งขึ้น เช่น ปัญหาแรงงานเด็กและการค้ามนุษย์ สิทธิเด็ก ฯลฯ อีกอย่างคือเป้าหมายของโครงการสร้างผู้นำ ก็เพื่อฝึกให้เราเริ่มทักษะความเป็นผู้นำ สามารถช่วยเหลือผู้ที่กำลังตกอยู่ในปัญหาการค้ามนุษย์ได้ พออบรมเสร็จกลับมาหนูก็นำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดในรูปแบบกิจกรรมให้น้องๆ ที่ศูนย์การเรียนรู้และในชุมชน เพราะอยากให้ทุกคนมีความรู้และทักษะชีวิตเพิ่มขึ้นแบบที่เราได้รับ

โดยกระบวนการของโครงการฯ เริ่มต้นสอนให้รู้จักและเข้าใจตัวเองว่าเป็นคนแบบไหน เข้าใจอารมณ์แบบต่างๆ เน้นเรื่องของกระบวนการคิด ทำให้เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการฯ ค่อยๆ เปิดใจ เกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง และมีความเข้มแข็ง ช่วงแรกหนูกับก๊ากก็ไม่ได้เข้าใจภาษาไทย แต่เพราะพ่อสมภพ (ครูจากโครงการฯ) พยายามสอนเต็มที่ ใช้ภาษาไทยผสมกับภาษาอังกฤษเพื่อให้พวกเราปรับตัวค่อยๆ เรียนรู้ พวกเราก็ตีใจมาก พอว่างจากการเรียนก็หาเวลาศึกษาเพิ่มเติม บางทีก็ถามจากเพื่อนคนไทยบ้าง หรือซื้อพจนานุกรม ทั้งไทย-อังกฤษ อังกฤษ-ไทย พม่า-อังกฤษ อังกฤษ-พม่า มาศึกษา เวลาที่พ่อสมภพพูดภาษาไทยปู้ปู้ หนูกับเพื่อนๆ ก็จะรีบค้นหาจากพจนานุกรม ซึ่งเราทุกคนต้องตั้งใจเรียนมากเป็นพิเศษ และช่วยกันเรียน เพราะภาษาที่ใช้ในโครงการฯ ใช้ภาษาไทย ทั้งอ่าน เขียนด้วยภาษาไทยเป็นหลัก ถ้าเราไม่เข้าใจภาษาไทยก็จะลำบากที่จะเข้าใจในกระบวนการสอนทั้งหมดของโครงการฯ”

ด้วยความพยายามในที่สุดจุลี้และเพื่อนๆ ก็สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยได้ ทำให้เธอก้าวข้ามอุปสรรคเรื่องภาษา สามารถสื่อสารเรื่องราวของตัวเอง ครอบครัว และแสดงความคิดของตัวเองได้อย่างเข้าใจ ร่วมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนๆ เยาวชนอีก 6 ประเทศ และพบว่าไม่ว่าจะเป็นเยาวชนจากประเทศใด ต่างก็มีเรื่องราว ทั้งสุขและทุกข์แตกต่างกันไป บางครั้งปัญหาของเพื่อนอาจจะหนักหรือแยกว่า ทำให้เธอตื่นเต้นและเกิดมุมมองใหม่ที่เข้าใจผู้อื่น พร้อมๆ กับเข้าใจตนเองได้มากขึ้น

“ตอนที่หนูเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้ คิดแค่ว่าเดี๋ยวจบออกมาก็ต้องไปทำงานใช้แรงงาน แต่หลังจากที่มีโอกาสได้เข้าร่วมโครงการ MYN ซึ่งโครงการนี้เน้นให้ตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง มีความเข้าใจผู้อื่น มีภาวะผู้นำ มีความรู้ด้านสิทธิเด็ก และการคุ้มครองสิทธิแรงงานข้ามชาติ ทำให้หนูมีความรู้มากขึ้น รู้ว่าตัวเองอยากทำอะไร รวมทั้งเข้าใจเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชนว่า ทำไมคนพม่าต้องย้ายมาอยู่ประเทศไทย ตอนนั้นจึงเกิดความคิดว่า นื่องๆ ที่ศูนย์การเรียนรู้ยังขาดความรู้และทักษะในตนเอง ต้องใช้ชีวิตในแม่สอดด้วยความเสี่ยง น้องกลุ่มนี้บางครั้งไม่มีโอกาสได้เรียนต่อ เพราะพ่อแม่ให้ออกจากโรงเรียน ไปทำงานเป็นแรงงานในบ้าน หรือมีนายหน้าติดต่อให้ไปทำงานที่กรุงเทพฯ ซึ่งอาจถูกหลอกหรือถูกเอาเปรียบได้ นื่องๆ ที่เป็นเด็กต่างชาติจะเป็นคนซึ่กแล้ว ไม่กล้าแสดงออก เพราะพวกเขาไม่มีบัตร ไม่มีสิทธิ”

ขณะที่กิกิเล่าไปถึงตรงนี้น้ำตาแห่งความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจของเธอก็ไหลโดยไม่รู้ตัว เปรียบเหมือนน้ำตาของเด็กๆ ผู้อพยพอีกจำนวนมากที่เผชิญความรู้สึกเช่นเดียวกัน จูลี่ก็ไม่ต่างจากกิกิ “พวกเรารู้สึกดีที่มีพื้นที่ที่ให้ได้แสดงออก มันหมายถึงโอกาสที่พวกเราได้รับ ใครๆ มักมองว่า เด็กต่างด้าวเป็นพวกตัวปัญหา (ร้องไห้) จริงๆ แล้วพวกเรามีความกล้าแสดงออกแต่มันอยู่ในใจ ไม่กล้าบอกออกมา จะพูดอะไรก็กลัว ความจริงแล้วในใจมีอะไรที่อยากแสดงออกอยู่อีกมาก หรือเด็กบางคนไม่รู้ว่เรียนจบแล้วจะไปไหนดี หนูกับกิกิจึงร่วมกันทำโครงการ Mini Project เป็นกิจกรรมแรกหลังจากที่ฝึกอบรม เพื่อสื่อสารเรื่องใกล้ตัวที่เป็นประโยชน์ต่อเด็กๆ ในศูนย์การเรียนรู้ เช่น การข้ามถนน รู้จักสัญญาณไฟจราจร การค้ามนุษย์ การคุ้มครองแรงงาน และสิทธิเด็ก ฯลฯ จากนั้นก็ต่อยอดทำกิจกรรมเสริมสร้างสุขอนามัยในช่วงต่อมา”

ต่อยอดสร้าง หลักสูตรอบรมแกนนำเยาวชน (ไร้พรมแดน)

เด็กนักเรียนที่เรียนจบชั้นมัธยมแล้ว ถ้าไม่มีโอกาสได้เรียนต่อ ก็จะไปทำงานกลายเป็นแรงงาน จูลี่และกิกิ จึงคิดว่าจำเป็นต้องนำความรู้ที่พวกเขาได้รับการอบรม

จากโครงการฯ มาฝึกอบรมภาวะผู้นำให้กับเยาวชนในชุมชนของพวกเขา เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้คุณค่าของตนเองและผู้อื่น และมีทักษะชีวิตในด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน

จุลีและกิกิจจึงลงมือเริ่มคัดเลือกน้องแกนนำเยาวชนจำนวน 20 คน โดยแต่ละศูนย์การเรียนจะส่งเด็กนักเรียนมาประมาณ 2-3 คน ในช่วงแรกน้องๆ ที่มาเข้าร่วมอบรมหลักสูตรแกนนำเยาวชน ยังไม่ค่อยกล้าแสดงออก รู้สึกไม่มั่นใจ และยังไม่รู้ถึงความฝันของตัวเองคืออะไร และอยากทำอะไรในอนาคต กิจกรรมการอบรมหลักสูตรแกนนำเยาวชน จึงต้องมุ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจ และกระตุ้นให้น้องๆ ได้ค้นหาความต้องการของตัวเอง เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับอนาคต น้องๆ ที่เข้าร่วมโครงการฯ จะใช้เวลาฝึกตามหลักสูตรแกนนำเยาวชนเป็นเวลา 2 ปี เพราะน้องๆ ยังต้องเรียนที่ศูนย์การเรียนทุกวัน ยังเรียนไม่จบ การจัดกิจกรรมกับน้องๆ จึงทำได้ในช่วงวันเสาร์อาทิตย์ และช่วงปิดเทอมเท่านั้น

“ในปีแรก เราจะเน้นการฝึกทักษะและความกล้าแสดงออก เพราะน้องๆ ส่วนใหญ่ขี้อาย ไม่กล้าพูดแม้แต่ภาษาพม่า น้องที่เป็นกะเหรี่ยงบางคนฟังภาษาพม่าได้เข้าใจ แต่ก็ไม่พูดคุย เพราะน้องๆ มีความกลัวฝังอยู่ในใจ ในช่วงฝึกอบรมโครงการฯ จะจัดส่งรถมูลนิธิฯ ไปรับส่ง น้องๆ ส่วนใหญ่ใช้ชีวิตแค้ในศูนย์การเรียนกับหอพัก ไม่เคยได้ออกมาข้างนอก อยู่แต่ชุมชนของเขาเอง เมื่อได้มาเข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องในรูปแบบการเรียนรู้แบบพี่แบบน้อง พวกเขาก็ค่อยๆ ปรับตัวและเริ่มเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น สัญญาณไฟจราจร วิธีการข้ามถนน ฯลฯ” คุณแอนบอกถึงพัฒนาการที่ดีของการเข้าร่วมอบรมของเยาวชน รวมไปถึงเล่าให้ฟังถึงกระบวนการกว่าจะได้มาซึ่งหลักสูตรอบรมแกนนำเยาวชน

มูลนิธิฯ ได้เชิญครูใหญ่จากแต่ละศูนย์การเรียน มาร่วมวิจารณ์หลักสูตรที่แกนนำเยาวชนกลุ่ม Rays of Youth รุ่นแรกได้ออกแบบ โดยประยุกต์ความรู้มาจาก

ประสบการณ์เมื่อครั้งได้เข้าร่วมฝึกอบรมโครงการแลกเปลี่ยนเยาวชนอนุภาคกลุ่มน้ำโขง และได้เห็นหน้าหนังสือเรื่องภาษาอังกฤษและภาษาไทย วิทยากรส่วนใหญ่มาจากพี่น้องเครือข่ายการทำงานของมูลนิธิฯ และมาจากเครือข่าย NGO ในแม่สอด โดยใช้เวลาการฝึกอบรม 2 ปี

ส่วนจูลีและกิกิ ซึ่งปัจจุบันมีอีกหนึ่งบทบาทคือเป็นเจ้าของหน้าทีของมูลนิธิฯ จะคอยทำหน้าที่สังเกตว่า น้องแต่ละคนมีความสามารถพิเศษหรือความถนัดอะไรบ้าง เช่น การผลิตสื่อวิดีโอ การฝึกเป็นพิธีกร ฯลฯ น้องๆ แต่ละคนมีความต้องการไม่เหมือนกัน จำเป็นต้องจัดหลักสูตรการเรียนให้สอดคล้องตามความต้องการ บางเนื้อหาวิชา มูลนิธิฯ ก็เชิญวิทยากรจากข้างนอกมาช่วยสอน เช่น การเล่นละครหน้าขา การผลิตสื่อ Clay Animation หรือการผลิตหุ่นเงา Puppet ก็ได้พี่ๆ จาก มพด. มาช่วยสอนให้ จนสามารถถ่ายทอดความรู้ต่อกับน้องๆ ที่สนใจได้

กิจกรรมตามหลักสูตรสร้างผู้นำเยาวชนมีหลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความต้องการและความสนใจของน้องๆ และเมื่อเรียนจบตามหลักสูตร 2 ปีแล้ว น้องๆ ต้องใช้เวลาอีก 1 ปีเพื่อทำ Mini Project ในศูนย์การเรียนต่อไป เราจะใช้วิธีปรึกษากับครูใหญ่ เพื่อคัดเลือกตัวแทนครูมาร่วมประชุมวางแผนกับทีมมูลนิธิฯ เรียกครูกลุ่มนี้ว่า ครู Rays of Youth ทำหน้าที่เชื่อมกับมูลนิธิฯ ทุกด้าน เวลาที่มีกิจกรรมมูลนิธิฯ ก็จะแจ้งไปที่ครูท่านนี้ และครูก็จะแจ้งต่อไปที่เด็ก เห็นการทำงานกันแบบพี่น้อง

คุณแอนเล่าภาพรวมของปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างทางให้ฟังว่า ช่วงแรกของการฝึกอบรมแกนนำเยาวชน มูลนิธิฯ จำเป็นต้องจัดประชุมทุกเดือน เพื่อทำความเข้าใจร่วมกับคุณครู และวางแผนกิจกรรมร่วมกัน คุณครูจากแต่ละศูนย์การเรียนจะได้รับฟังรายงานการดำเนินกิจกรรมในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา รวมทั้งทราบด้วยว่ากิจกรรมที่จะทำในอีก 1 เดือนข้างหน้าคืออะไร เพื่อจัดช่วงเวลาวันเสาร์อาทิตย์ให้เด็กมาร่วมทำกิจกรรมที่มูลนิธิฯ

“จากที่ผ่านมา มีเสียงคุณครูจากศูนย์การเรียนรู้บางแห่งสะท้อนว่า หลังจากที่เด็กนักเรียนมาร่วมทำกิจกรรมและเรียนรู้กับกลุ่ม Rays of Youth แล้วมีปัญหา เพราะเด็กนักเรียนใจจดใจจ่ออยากจะมาเรียนที่มูลนิธิ และเมื่อก่อนครูพูดอะไรก็ต้องเชื่อฟัง และคิดตามแบบแผนที่ครูคิด ซึ่งนี่เป็นลักษณะของคุณครูพม่าที่ไม่ว่าจะพูดอะไรก็ต้องเชื่อ ห้ามเถียง การที่เด็กมีโอกาสได้มาร่วมเรียนรู้ที่มูลนิธิ ทำให้เด็กได้เปิดโลก การเรียนรู้มากขึ้น เด็กกล้าคิด กล้าพูด และกล้าถามมากขึ้น จนครูคิดว่านี่เป็นปัญหาต่างจากกฎสำคัญของมูลนิธิ คือ เด็กนักเรียนจะต้องไม่สออบตก

เด็กนักเรียนที่มาฝึกอบรมที่มูลนิธิ เพราะต้องการฝึกด้านภาวะการเป็นผู้นำ นื่อง 20 คน ต้องเรียนรู้ได้ทุกด้าน ทั้งด้านการเรียนหนังสือ และภาวะการเป็นผู้นำ จูลี่และกีกิมี่หน้าที่รับฟังและพูดคุยกับน้องๆ อย่างใกล้ชิด โดยกีกิดูแลน้องๆ กลุ่ม ป.5-ป.6 ส่วนจูลี่ดูแลน้อง ม.1-ม.3 ช่วงที่มีปัญหากับคุณครูในประเด็นที่ว่า น้องๆ สนใจทำแต่กิจกรรม เป็นเพราะที่โรงเรียนไม่ค่อยมีใครฟังพวกเขา แต่ที่กลุ่ม Rays of Youth ทุกคนเปิดใจรับฟังและพร้อมให้มีที่เปิดเผย

สิ่งที่เราพยายามย้ำกับคุณครูก็คือ มูลนิธิ เป็นพันธมิตร (Partner) กับศูนย์การเรียนรู้ โครงการฯ ที่จัดทำก็เน้นการทำงานร่วมกัน เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนของศูนย์ฯ ในที่สุดคุณครูก็เห็นมุมมองใหม่และมีทัศนคติที่ดีขึ้น ระหว่างทางก็พยายามให้กำลังใจน้องๆ คนทำงานด้วยว่า ครูพม่ามักคำนึงถึงเรื่องของคุณวุฒิและวัยวุฒิ คนทำงานต้องมีความมั่นใจ ถ้ามองว่าสิ่งที่ทำเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ก็ไม่ต้องกังวลหรือกลัวใดๆ เพราะนั่นไม่ได้หมายความว่าไม่เคารพหรือลบหลู่ผู้ที่สูงวัยกว่า”

มพด. ร่วมด้วยช่วยเสริมศักยภาพเยาวชนให้แข็งแรง

คุณเก้ (ศรีบัว กัณทะวงศ์) เจ้าหน้าที่ของ มพด. ผู้รับผิดชอบ ย้อนเล่าที่มาของความร่วมมือระหว่าง มพด. และมูลนิธิ ว่า ก่อนหน้าที่ มพด. จะเข้ามาร่วม ทางมูลนิธิ ก็ได้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับเด็กต่างชาติ เน้นเรื่องการข้ามมนุษย์ แรงงานเด็ก และงานด้านการคุ้มครองอยู่แล้ว มพด. เห็นว่าน่าจะเติมเรื่องการพัฒนาเยาวชน จึงมอง

ว่า สิ่งนี้เป็นโอกาสในการทำงานด้านเด็กต่างชาติ ด้วยความเชื่อมั่นว่า เด็กต่างชาติ มีศักยภาพสามารถพัฒนาได้ด้วยตัวเอง มพด. จึงเริ่มต้นจัดอบรม Phase แรก เป็นเรื่องของ การรู้จักคุณค่าของตัวเอง มีความภาคภูมิใจในตัวเอง และสามารถที่จะ สื่อสารความเป็นตัวตนของตนเองในรูปแบบที่เขาอยากจะทำ ซึ่ง มพด. สนับสนุน การผลิตสื่อที่เด็กอยากผลิต โดยเริ่มต้นในปี 2011 จัดให้มีการประชุมเวทีแต่ละ ภาคว่า เด็กๆ ต้องการที่จะใช้สื่อใดเพื่อบอกเล่าเรื่องราวของตัวเอง นื่องๆ ภาคเหนือ เลือก Clay Animation และหุ่นเงา Puppet มพด. จึงได้จัด Workshop รวมทั้งเสริม ความรู้เรื่องอื่นๆ ให้ด้วย จากนั้นก็ต่อกับ Phase ที่สองเรื่องของการสื่อสารสร้างสรรค์ ซึ่ง จากที่เด็กเห็นคุณค่าในตนเอง ต่อยอดมาเป็นผู้ให้ประโยชน์ต่อคนอื่น

“การที่นื่องๆ เลือกทำสื่อที่เป็นประโยชน์กับชุมชน ก็เหมือนกับให้ความรู้กับ ชุมชน เช่น การนำเสนอด้วยรูปแบบละครหน้าขาว ก็เพื่อสื่อสารหรือรณรงค์ปัญหา ได้โดยไม่ต้องใช้ภาษา เป็นการแสดงละครใบ้ สามารถแสดงได้ทุกที่ ผู้ชมสามารถ เข้าใจเรื่องราวได้เป็นอย่างดี ตอนนั้นผลคาดหวังคือ เด็กๆ เห็นคุณค่าในตัวเอง มี สื่อ และมีเวทีที่เอื้อต่อการเกิดความคิดสร้างสรรค์ แต่สิ่งที่ยังขาดคือ เด็กๆ ยังขาด พื้นที่สร้างสรรค์ในชุมชน เพื่อเป็นพื้นที่ในการแสดงผลงาน แสดงความสามารถของ พวกเขา ตรงนี้จึงเป็นงานต่อยอดมาเรื่อยๆ จนถึง Phase ที่สาม เน้นพื้นที่ทางกายภาพ ซึ่งเด็กๆ สามารถโชว์หรือแสดงความสามารถของเขา เพื่อให้คนได้เห็นเขา หรือได้ แลกเปลี่ยนกันในชุมชน ในช่วงแรกคุยกันว่า จะสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ที่ศูนย์การเรียน ใดสักแห่ง แต่ในที่สุดก็เลือกจัดสร้างในพื้นที่ของมูลนิธิฯ ซึ่งเหมาะสมกับการใช้งาน มากกว่า เพราะเป็นที่รวมของเด็กจากทุกศูนย์การเรียน ซึ่งมาใช้ที่นี่ทุกเสาร์อาทิตย์ และช่วงปิดเทอม เพราะแกนนำเยาวชนอยู่ที่นี่

ต่อมาได้จัดประชุมสอบถามความต้องการของเด็ก องค์กร และผู้ปกครอง เพื่อหาแนวคิดร่วมกันในการพัฒนาพื้นที่ว่างของมูลนิธิฯ มาทำเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ อยากรู้ออกแบบอย่างไร และอยากให้มีส่วนตรงไหนบ้าง นี่จึงเป็นที่มาของกระบวนการ ที่ทำให้เด็ก ครู ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการออกแบบพื้นที่”

คุณทัตติยา ลิขิตวงษ์ (ต้อง) มพด. เล่าว่า “แม่ มพด. จะมีพื้นฐานเดิมเรื่อง การทำพื้นที่สร้างสรรค์ แต่เราก็ไม่เคยทำประเด็นนี้กับเด็กต่างชาติ เคยทำพื้นที่ สร้างสรรค์ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พื้นที่สร้างสรรค์ในโรงเรียน โดยไม่ใช่แค่ซื้อเครื่อง เล่นมาติดตั้ง แต่จะเน้นกระบวนการคิด ให้เด็กได้โชว์ไอเดียเยอะๆ หนึ่งวัน เจ้าของ พื้นที่ที่จะต้องช่วยกันระดมทรัพยากรในพื้นที่”

พอมาเป็นพื้นที่ของเด็กต่างชาติ สิ่งแรกที่ มพด. ทำคือ ต้องเริ่มจากคุยกับ แกนนำเยาวชนตัวหลักๆ ร่วมกับคุณแอนก่อน จึงเริ่มต้นคุยกับจูลีและกิกี้ด้วยกัน หลังจากนั้นก็จัดเวทีเปิดโอกาสให้ครู เด็ก ผู้ปกครอง และคนที่คาดว่าจะได้ใช้ประโยชน์ จากพื้นที่ มาร่วมแลกเปลี่ยนกันว่า สามารถจะตั้งหรือนำทรัพยากรอะไรในท้องถิ่นมา ใช้ได้บ้าง ใครถนัดด้านใด เริ่มแรกออกแบบตามใจฝัน จากนั้นก็นำความฝันของทุก คนออกมารวมกัน และช่วยกันเลือกสิ่งที่สามารถทำได้และเป็นจริง มีเป้าหมาย ต้องการให้พื้นที่สร้างสรรค์ไม่ใช่การนำของเล่นมาวางแล้วจบ แต่อยากให้เป็นพื้นที่ สร้างสรรค์ที่มีชีวิต เกิดขึ้นมาจากความต้องการของชุมชนจริงๆ และเป็นสิ่งที่ทุกคน ร่วมกันทำและเป็นเจ้าของ เพราะพื้นที่นี้จะต้องดำรงอยู่ และถูกใช้งานจากทุกคนที่มี ส่วนร่วม มพด. ทำหน้าที่เชื่อมโยงให้เกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน เพราะเป็นสิ่งที่ชุมชน ช่วยกันทำ ก่อเกิดคุณค่าที่มาจากข้างใน โดยพื้นที่ที่ร่วมกันออกแบบ ทั้งกับเยาวชน ผู้ปกครอง อาสาสมัคร ประกอบไปด้วย

เวที : เพื่อเป็นพื้นที่การแสดงออกทางด้านการแสดงของเด็กและเยาวชน ไม่ว่าจะป็นร้อง เล่น เต้น โชว์ และการแลกเปลี่ยนเชิงวัฒนธรรม

ห้องสมุด : เป็นที่ศึกษาหาความรู้ ทั้งทางด้านวิชาการและความรู้ทั่วไป เป็น ห้องสมุดหลากหลายภาษา และที่สำคัญเป็นห้องสมุดที่เด็กและเยาวชนได้ ออกแบบหนังสือและเรื่องราวของพวกเขา

พื้นที่ฝึกสวนครัว : รอบๆ พื้นที่สร้างสรรค์ เพื่อที่เด็กจะได้เรียนรู้วิถีเกษตร การปลูกผักกินเอง และเรียนรู้เรื่องสมุนไพร

สนามเด็กเล่น : ที่มาจากล้อยางเก่า เป็นเครื่องเล่นที่ได้ออกแบบกันเอง และ

ส่งเสริมพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อให้กับเด็กๆ เป็นที่เล่นและที่เรียนรู้

ศาลา : เป็นที่พักผ่อนพูดคุย จัดประชุมกลุ่มย่อย หรือที่นั่งเล่นให้กับเด็กและครอบครัวที่เข้ามาใช้บริการ

เสียงสะท้อน ‘พื้นที่สร้างสรรค์’

ตัวแทนของเยาวชน ผู้ปกครอง และครูได้ช่วยกันบอกเล่าความหวัง ความฝัน ต่อพื้นที่สร้างสรรค์ ซึ่งทุกคนร่วมกันสร้างขึ้น

คุณพ่อน้องสาม “ดีใจและภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการทำพื้นที่สร้างสรรค์ แต่ละคนลงแรงช่วยกัน เพื่อสร้างสิ่งนี้ให้กับเด็กๆ ซึ่งเป็นลูกหลานของพวกเรา อยากเห็นวันที่ต้นไม้โตขึ้นกว่านี้ เพราะน่าจะทำให้บรรยากาศร่มรื่นและสวยงามกว่านี้”

กิกิ “หนูว่าพื้นที่สร้างสรรค์ ทำให้เด็กๆ ได้มีที่พบปะและทำกิจกรรมร่วมกัน”

จุลี่ “พื้นที่ตรงนี้จะเป็นที่ของเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง กลุ่ม Rays of Youth จัดกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งดนตรี แคนนำเยาวชน สอนภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ โดยแบ่งกลุ่มทำกิจกรรมเวียนกันในอาคาร บางครั้งก็อยากมีพื้นที่จัดกิจกรรมข้างนอก หรือนั่งทำกิจกรรมใต้ร่มเงาไม้ จึงอยากให้เด็กๆ มาใช้พื้นที่ร่วมกัน รวมทั้งคุณครูก็มาร่วมด้วย เด็กๆ ไม่ได้ต้องการกำลังใจจากแกนนำเยาวชนเท่านั้น แต่ยังต้องการการยอมรับจากครูและผู้ปกครองด้วย”

คุณแอน “เนื่องจากมูลนิธิฯ จัดทะเบียนในประเทศไทย สัญชาติไทย และทำงานเพื่อคนไทยรัฐ เพื่อคนที่ไม่มีสถานะ จึงอยากให้พื้นที่สร้างสรรค์ตรงนี้ เป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างคนไทยกับกลุ่มเป้าหมายที่มูลนิธิฯ ทำงานด้วย อยากให้มีคนไทยมาใช้บริการในพื้นที่ ตอนนี้องค์กรมูลนิธิฯ กำลังทำงานเรื่อง Child Protection ร่วมกับ อบต. (โครงการนี้มีขึ้นเพื่อสร้างกลไกคุ้มครองเด็ก) ก็อยากให้ อบต. มาใช้บริการ อยากให้เด็กๆ ที่อยู่ละแวกมูลนิธิฯ มาร่วมทำกิจกรรมในพื้นที่นี้ด้วยกัน อยากให้เป็นจุดศูนย์รวมจะได้ไม่รู้สึกว่ามีมูลนิธิฯ ละเลยหรือมองข้ามคนในพื้นที่ หรือทำงานแต่เฉพาะเด็กต่างชาติ

เท่านั้น อยากให้พื้นที่ตรงนี้เป็นจุดเชื่อมโยง เมื่อเด็กได้เล่นด้วยกัน เขาจะสื่อสารกันด้วยภาษาของเขา เขาจะได้เรียนรู้ระหว่างกันอย่างมีความสุข พื้นที่สร้างสรรค์ตรงนี้จึงไม่มีพรมแดนใดๆ สมกับชื่อของมูลนิธิช่วยไว้พรมแดน

เมื่อมีพื้นที่สร้างสรรค์แล้ว ก็ต้องบริหารจัดการและใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่ามากที่สุด อยากให้ห้องๆ แต่ละศูนย์การเรียนรู้ได้มาใช้ประโยชน์ อาจมาทำกิจกรรมร่วมกัน อาทิแต่ละ 1 ครั้ง สำหรับเด็กเล็กก็มีมุมห้องสมุดให้นั่งอ่านหนังสือ ส่วนเด็กโตก็มีเวทีเป็นพื้นที่แสดงออก หรืออาจจะจัดให้แต่ละศูนย์การเรียนรู้ได้มาแลกเปลี่ยนการแสดงทางวัฒนธรรม หรือทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อฝึกให้ห้องๆ กล้าแสดงออก หรือเป็นสถานที่รองรับการจัดกิจกรรมอบรม”

อนาคต!!

ปี 2015 หลายองค์กรในแม่สอดเตรียมประกาศปิดตัว เนื่องจากศูนย์การเรียนรู้ในแม่สอดประสบปัญหาด้านเงินทุนอย่างหนัก ศูนย์การเรียนรู้ประมาณ 18 ศูนย์ มีเด็กประมาณ 5,000 คน ไม่มีงบประมาณวันดีว่าจะเปิดสอนได้ในเดือนมิถุนายนนี้หรือไม่ คุณแอนเล่าถึงปัญหาในอนาคต

“มูลนิธิช่วยไว้พรมแดนจะสนับสนุนศูนย์การเรียนรู้ แต่ก็ต้องบอกกล่าวให้ชัดเจนว่า จะสนับสนุนถึงเมื่อใด มูลนิธิฯ ได้ประกาศไว้แล้วว่า สามารถรันดีการสนับสนุนได้ถึงเดือนพฤษภาคม ปี ค.ศ. 2015 หลังจากนั้นมูลนิธิฯ จะหยุดให้การสนับสนุนเนื่องจากหมดงบประมาณ แต่ละศูนย์การเรียนรู้จึงต้องหาช่องทางว่าทำอย่างไรให้อยู่รอด ดังนั้นการที่ศูนย์การเรียนรู้จะรับเด็กต่างชาติมาอยู่หอพักได้นานเท่าใดนั้น ต้องทำความเข้าใจและตกลงกับผู้ปกครอง แต่ถ้าเกิดเป็นเด็กที่ไม่มีผู้ปกครองหรือเป็นเด็กกำพร้า ทางผู้บริหารของแต่ละศูนย์การเรียนรู้ก็จะรับผิดชอบดูแลเด็กคนนั้นจนกว่าจะออกไปหางานทำ สามารถดูแลตัวเองได้ ที่สำคัญสิ่งที่เปลี่ยนแปลงมาอย่างต่อเนื่องในช่วง 3 ปีมานี้ คือ เงินทุนลดลง 20% ในทุกปี หากปรับแผนมาระดมงบประมาณ

จากในประเทศคงเป็นไปได้ยากมาก เพราะทัศนคติของคนไทยติดลบกับคนพม่าค่อนข้างมาก หลายคนมองว่าไปส่งเสริมเด็กพม่าทำไม ยังมีเด็กไทยที่ยังเดือดร้อนอีกมาก ด้วยปัจจัยแวดล้อมเหล่านี้ โครงการเยาวชนฯ จึงต้องดำเนินการอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับสภาพความเป็นจริงที่มันจะเกิดขึ้น โดยไม่ยึดติดว่าต้องมีเงินมีทองถึงจะทำได้ ทุกคนทำได้จากใจของตัวเอง ทุกคนสามารถให้บริการชุมชนจากใจของตัวเองได้ ถ้าใจมีความพร้อมที่จะเห็นใจผู้อื่น และอยากทำงานเพื่อผู้อื่น ก็ยอมทำได้ นี่เป็นเป้าหมายของมูลนิธิฯ ในระยะยาว

ตัวอย่างของโครงการเยาวชน ถือเป็นกรณีศึกษาที่ช่วยให้คุณเบนโนภุมิใจมาก เพราะเมื่อก่อนนั้นเขามีแต่ให้ เป็นการสงเคราะห์ แต่เมื่อเขาเห็นว่า คนที่เราให้เขากลับทำหน้าที่ให้กับคนอื่น ๆ ต่อไปได้ งานเยาวชนจึงเป็นพลัง ไม่ใช่ให้แล้วจบ แต่เยาวชนยังสามารถทำประโยชน์ให้กับคนในชุมชนได้อีก”

คุณแอนบอกว่า ลำพังมูลนิธิฯ เองไม่มีกำลังมากพอที่จะรองรับศูนย์การเรียนรู้เหล่านี้ได้ โชคดีที่ มพต. เข้ามาช่วยสนับสนุน “มพต. เป็นองค์กรที่ทำงานกับมูลนิธิฯ ช่วยไว้พรมแดนมานานหลายปี มูลนิธิฯ ได้รับโอกาสดีๆ มากมายจาก มพต. น้องๆ บางคนไม่เคยออกมาจากแม่สอด แต่กลับได้ไปกรุงเทพฯ เพื่อส่งพลังเสียงของตัวเองได้ไปสร้างเครือข่ายกับเยาวชนกลุ่มอื่นๆ มพต. เป็นองค์กรที่เชื่อมโยงมูลนิธิฯ กับโลกภายนอก”

คุณแก้ว เจ้าหน้าที่ของ มพต. สะท้อนมุมมองประเด็นนี้ต่อว่า “มันต้องทำต่อ เพราะปัญหาเด็กมีทุกวัน มพต. พยายามเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม ชุมชนต้องพึ่งตัวเองได้ สิ่งที่ มพต. ทำคือ การเสริมพลังให้เด็กต่างชาติลุกขึ้นมายืนด้วยตัวเอง นั่นคือเป้าหมายการทำงานของ มพต. ควบคู่กับการทำงานแบบมีเครือข่ายพันธมิตร”

คุณต้อง มพต. “จริงๆ แม้วันหนึ่งจะไม่มียกสนับสนุน แต่กระบวนการทำงานร่วมกันยังมีอยู่ได้ เช่น การเชิญให้ไปร่วมเป็นต้นแบบในพื้นที่อื่นที่มีลูกหลานแรงงาน

ต่างชาติ โดยไม่ได้มองว่าเงินเป็นทุนอย่างเดียว ทรัพยากรคนก็เป็นทุนสำคัญยิ่งกว่า ที่พวกเราต้องช่วยกันสร้าง โดยเฉพาะกับเยาวชน”

วันนี้เยาวชนกลุ่ม Rays of Youth ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า วันใหม่ที่ฟ้าสดใสกว่า รุ่งอรุณแห่งความหวังที่จะเกิดขึ้นในวันข้างหน้า พวกเขาไม่ได้เฝ้ารอเพียงโชคชะตาหรือฟ้าประทาน แต่ได้พยายามใช้ศักยภาพด้านบวกของตนเอง บวกกับโอกาสที่ได้รับ ส่งต่อพลังความเชื่อมั่นและศรัทธาแห่งตน ปลุกพลังไปยังเพื่อนผู้ร่วมชะตากรรมในดินแดนพักพิงชั่วคราวบนผืนแผ่นดินไทยแห่งนี้

แต่ขณะเดียวกันหากवादฝันได้ สิ่งที่ดีๆ ทุกคนอยากขอในวินาทีนี้ก็คงแค่เพียงโอกาส ในการมองพวกเขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เพราะเด็กคือพันธสัญญาของโลกใบนี้ ที่สมาชิกทุกคนบนโลกต้องช่วยกันดูแลและคุ้มครองสิทธิของพวกเขา ไม่ว่าจะเป็นลูกหลานของเรา ลูกหลานของใคร หรือแม้แต่เขาเหล่านั้นจะเป็นเพียงเด็กต่างดาวที่อพยพลัดถิ่นมาก็ตาม...

ปัจจัยของความสำเ็จ...

- การทำงานด้วยใจ ไม่ว่าจะเป็รเรื่องเล็กหรือใหญ่ และต้องรักงานที่ทำ จะทำให้มีพลังและประสบผลสำเ็จมากขึ้น
- ความสนใจ ตั้งใจ ทำให้เกิดควมสามัคคีร่วมกัน เมื่อมีความมุ่งมั่น ต้องไปให้ถึงเป้าหมาย การทำพื้นที่สร้างสรรค์นั้น ถ้าหากไม่มีความมุ่งมั่น ไม่มีการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ครู เด็กและเยาวชน และไม่มีควมสามัคคีกัน ทำอะไรก็จะไม่สำเ็จ ทุกอย่างเริ่มจากใจ ใจนี้แหละเป็นพื้นฐานสำคัญ
- ความอดทนเป็นพื้นฐานสำคัญ เวลาเจอกับปัญหา ต้องอดทนแก้ปัญห และสู้ต่อไปด้วยดี มองปัญหาเป็นความท้าทาย ย่อมต้องแก้ปัญหได้อย่างแน่นอน
- ต้องมีความพยายาม และทำงานแบบครบคร้ว ทำงานแบบปฏิบัติดี
- ต้องมีความไว้วางใจ และมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน
- ต้องมีความสามัคคีและมีผู้ใหญ่นับสนุน รวมทั้งเยาวชนมีความพยายามเป็นพื้นฐานที่ทำให้งานสำเ็จ
- การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่ละคนมีความสามารถไม่เท่ากัน การช่วยเติมเต็มให้กัน จึงทำให้งานสำเ็จ
- ความรับผิดชอบ คุณสมบัตินี้มีที่ไหนจะทำให้ทำงานได้สำเ็จ

พื้นที่สันติสุข (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้)

จ. นราธิวาส

- พื้นที่บาโงปะเต

จ. ปัตตานี

- พื้นที่ปุ-กอลี
- พื้นที่บ้านช่องแมว

จ. ยะลา

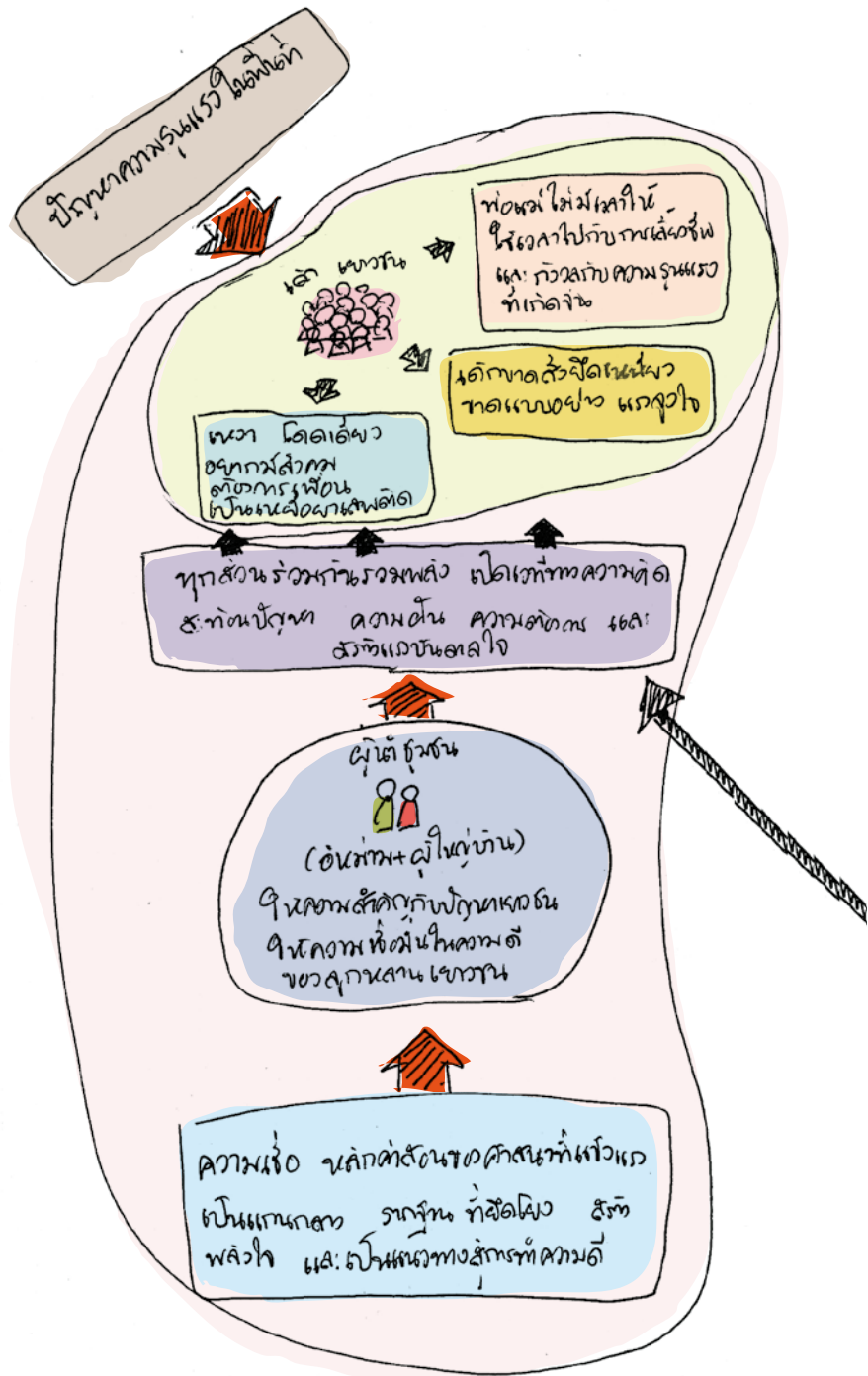
- พื้นที่จารูนอก

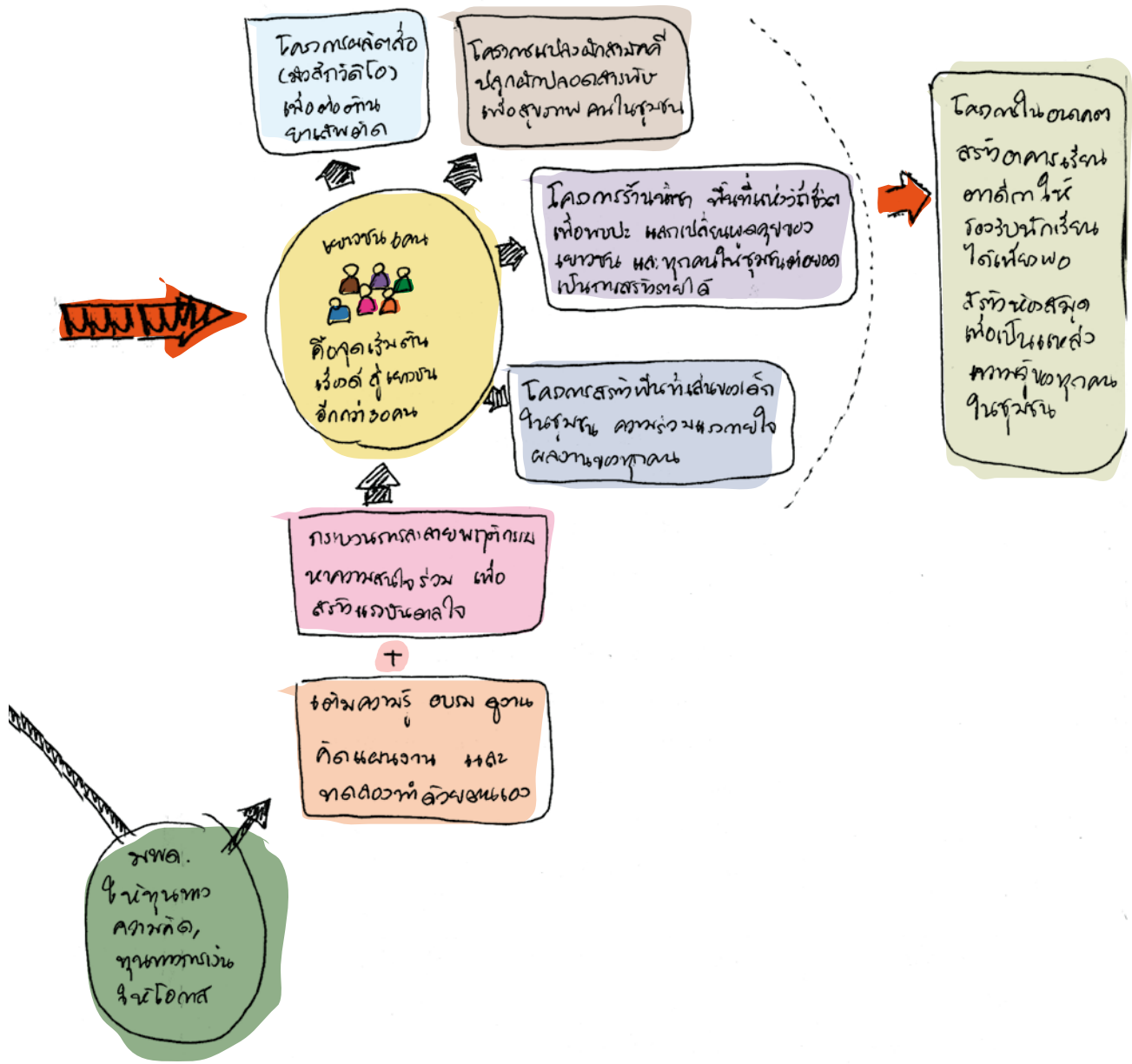

พื้นที่บางโปแต
จ. นราธิวาส

เยาวชนสีขาว
ก่อการดีที่บางโปแต

พื้นที่บางโป๊ะแตะ จ. นราธิวาส

พื้นที่สร้างสรรค์ : เยาวชนสาว ก่อการดีที่บางโป๊ะแตะ

เมื่อเอ่ยถึงสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาพในจินตนาการของผู้คนทั่วไปคืออะไร?
• เสียงปืน เสียงระเบิด? • ความรุนแรง ความตาย การสูญเสีย? • ความไม่มั่นคง
หวาดกลัว เจ็บเหงา? • ความห่างไกล ขาดแคลนการดูแลใส่ใจ และการพัฒนาที่
ยังไม่ไปถึง?

เราเคยคิดบ้างหรือไม่ว่าในดินแดนแห่งมรดกมรดก ในสายตาของคนส่วนใหญ่
ที่มองเข้ามาในพื้นที่นี้ จะมีภาพของ... • นักฟุตบอลจากทีมเยาวชนในพื้นที่รวมตัว
กัน จัดแมตช์ดวลกีฬาอย่างสนุกสนานเป็นกิจกรรมยามว่างในชุมชน • มี 'ร้านน้ำชา'
พื้นที่ส่วนกลางของชุมชนเพื่อเป็นที่พบปะพูดคุยมีเสียงหัวเราะ รอยยิ้มของพ่อแม่ลูก
และเครือญาติมิตร สมาชิกในชุมชนทุกคน • มีสื่อสร้างสรรค์อย่างหนังสือที่ผลิตโดย
เยาวชนในพื้นที่ เพื่อสื่อสารเรื่องโทษของยาเสพติด รณรงค์ในชุมชนจนสามารถทำให้
เด็กที่เคยติดยาเสพติดเกือบทั้งชุมชนเปลี่ยนพฤติกรรมหันมาทำเรื่องดีๆ เพื่อชุมชน
แทนการมั่วสุมเสพยา! • มีแปลงผักสามัคคี แปลงผักปลอดสารพิษที่กลายเป็นแปลง
ผักทรงพลัง สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับทุกคนในชุมชน

เรื่องราวเหล่านี้คือเรื่องจริงของเยาวชนกลุ่มหนึ่งที่ใช้พลังสร้างสรรค์ที่มีอยู่ภายใน
ตนเอง เป็นแรงขับเคลื่อนเรื่องดี ส่งผลเป็นลูกโซ่ส่งต่อสู่ทุกคนในชุมชน ท่ามกลาง
เสียงระเบิดและควันปืน การยื่นหยัดและลุกขึ้นมาฟังฟังตนเองไม่ใช่เรื่องง่าย
อะไรคือปัจจัยความสำเร็จของพวกเขาเหล่านี้ นี่เป็นเรื่องที่น่าติดตาม

บ้านโคกสะอาด หรือบ้านโปะแต่ในภาษามลายู ตั้งอยู่ไม่ไกลจาก
เทือกเขาบูโด ธรรมชาติอันสมบูรณ์ของจังหวัดชายแดนใต้ และจาก
สถานการณ์ความไม่สงบของชายแดนใต้ ทำให้พื้นที่บริเวณนี้ดูน่าหวาดกลัว
จากสายตาของคนภายนอก

ปัญหาภาคใต้ที่นอกเหนือจากปัญหาความรุนแรง ยังมีปัญหาอีกอย่างที่ซุกซ่อน
อยู่และไม่ค่อยปรากฏเป็นข่าว แต่เป็นเสมือนมัจจุราชเงียบที่คุกคาม ก็คือปัญหา
ของเด็กๆ ในพื้นที่ ซึ่งได้รับผลกระทบอย่างหนัก เนื่องจากขาดพื้นที่สร้างสรรค์
ซึ่งไม่ได้หมายถึงแค่พื้นที่ด้านกายภาพ แต่หมายรวมถึงสิ่งสร้างสรรค์สำหรับเด็ก
ทุกๆ ด้าน เพราะในวัยแห่งการเรียนรู้ การเติบโตขึ้นในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนา
ของพวกเขา การมีตัวอย่างที่ดี การมีปутьทางความคิดชั้นเยี่ยม เป็นเรื่องสำคัญ แต่
เด็กๆ ที่นี้กลับได้พบแต่สิ่งที่เป็นชั่วตรงข้าม นั่นคือการถูกบ่มเพาะความรุนแรงโดย
ไม่รู้ตัว ครอบครัวยุคความอบอุ่น เพราะผู้ใหญ่ใช้เวลาไปกับปัญหาสังคมในชุมชน
ที่เกิดขึ้น ดิ้นรนเพื่อปากท้อง ไม่มีเวลาให้ลูก ก้าวเท้าออกจากบ้านก็ไม่รู้จะไปไหน
ทำอะไร ขาดพื้นที่เล่น พื้นที่ส่วนกลางที่สร้างการมีส่วนร่วมของทุกคน เด็กๆ เผลอ
ภาวะเหงา โดดเดี่ยว ว้าเหวและเปราะบาง ทำให้หันเข้าหายาเสพติด ใช้เวลาอยู่ใน
โลกของตัวเอง หรือถ้ามีเพื่อนก็มั่วสุ่มเสพยา มีเด็กเกือบร้อยเปอร์เซ็นต์ ในชุมชน
ที่ตกเป็นทาสของยาเสพติด ด้วยเพราะห่วงโซ่ของปัญหาที่ไม่รู้จัก กระทบเป็นโดมิโน

“เยาวชนที่ไม่ติดยาที่โคกสะอาดนี้ เหลือไม่ถึงเท่าที่มฟุตบอล 1 ทีมหรอก” **อาเบร์**
ฮูลูคาเร็ง หนึ่งในแกนนำเยาวชนเปรียบเทียบให้ฟังเพื่อจะบอกว่า ในอดีตเยาวชน
แทบทั้งหมดติดยา!! แต่ในท่ามกลางความมืด แม้มีเทียนไขเพียงเล่มเดียว ก็ให้ความ
สว่างอันสดใสได้ อาเบร์ ฮูลูคาเร็ง คือเยาวชนส่วนน้อยเศษเสี้ยวที่หลงเหลือหลุด
รอดจากการติดยาเสพติด ร่วมกับเพื่อนๆ อีก 5 คน นี่คือน้องอ่อนความดี ก้อนหิน
ก้อนเล็กๆ ที่สร้างแรงกระเพื่อมบนผิวน้ำ จนในที่สุดก็ส่งผลขยายขอบเขตความดีที่
สร้างสรรค์ไปไม่รู้จบ จนขณะนี้สามารถรวมกลุ่มเยาวชนในพื้นที่บ้านบาโปะแต่

ได้เกือบ 30 คน เพื่อเป้าหมายสร้างประโยชน์ให้ชุมชน โดยไม่หวังไหวต่อการ
คุกคามด้วยปัญหาต่างๆ จากภายนอก

เด็กๆ กลุ่มนี้สร้างการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นให้บ้านบางโงปะแต ไม่ว่าจะ
เป็นการสร้างพื้นที่สุขภาวะในชุมชน มีเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน
ในชุมชน เกิดบรรยากาศการพูด การฟัง การร่วมกันแก้ปัญหา ผู้ใหญ่ในชุมชนก็มี
โอกาสได้พูดคุยกับเด็กๆ มากขึ้น มีเรื่องราวดีๆ ให้พูดคุยกัน ไม่ต้องจมจ่อมอยู่กับ
แค่ปัญหา อาทิตี พูดคุยเรื่องกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นอยู่สม่ำเสมอ ความสำเร็จและ
ความเป็นไปของแปลงเกษตร การได้เฝ้าดูเด็กๆ วิ่งเล่นอย่างมีความสุขและปลอดภัย
ใน ‘พื้นที่เล่น’ ที่ทุกคนช่วยกันสร้างขึ้น รวมไปถึงความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ นั่นคือ...

การที่สามารถทำให้เกิดร้านน้ำชาในพื้นที่ ร้านที่กลายเป็น
เสมือนธุรกิจเล็กๆ สร้างรายได้หมุนเวียนให้เกิดในชุมชน
โดยผู้ก่อการดี คือเด็กๆ ในชุมชนนั่นเอง

เปิดโอกาส เปิดโลก เปิดมุมมอง ย้อนกลับสู่สิ่งสร้างสรรค์ในชุมชน

เพราะความเชื่อของศาสนาอิสลามที่กล่าวไว้ว่า ชุมชนก็เหมือนบ้านของเรา
ปัญหาของชุมชนก็คือปัญหาของเรา อิหม่าม บราเฮง ฮูลูวาละเลาะ ผู้นำของหมู่บ้าน
จึงให้ความสำคัญกับปัญหาของชุมชนอย่างมาก “เพราะเราเป็นผู้นำของหมู่บ้าน
เรามองเห็นว่าเยาวชนกำลังถูกชักนำไปในทางไม่ดี ส่วนที่ดีๆ ก็เหลือน้อยเต็มทน
เราจะปล่อยให้ชุมชนเราเป็นแบบนี้ไม่ได้ เราต้องช่วยเหลือนิดๆ หน่อยๆ พอดีว่าฮัมดี
ชาวสะอาด (เจ้าหน้าที่มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้) เข้ามา
ประสานให้การสนับสนุนทุนช่วยเหลือเด็กกำพร้า เด็กยากจน โดยชวนเข้าร่วมโครงการ
กำบังซื่อแน หรือหมู่บ้านแห่งความสุข ตั้งแต่ปี 2553-2556 ซึ่งเป็นการรวมกลุ่ม

เยาวชน 3 จังหวัดชายแดนใต้ สนับสนุนให้เกิดสันติภาพและการมีส่วนร่วมของเด็ก ในการพัฒนาบ้านเกิดของตนเอง จึงคุยกับฮัมดีว่าหมู่บ้านเรามีเยาวชน 10-15 คน นอกจากเรื่องทุนการศึกษาแล้ว อยากให้ช่วยดูแลตั้งกลุ่มให้เด็กๆ และมีกิจกรรมให้ พวกเขาทำด้วย”

บราเฮอ
อูลูวาเลีย
โตะอิหม่าม

มัซิด
ฮัสซาบูลกะฟี
ผู้นำทางศาสนา
อิสลามของชุมชน

“จากการทำงานและรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็งของเยาวชนเป็นเหมือน สิ่งพิสุทธิ์ตัวเอง ที่ทำให้มุมมองผู้ใหญ่ที่เคยมองเยาวชนเริ่มเปลี่ยนไป ตอนแรกเราก็คือ 50-50 แต่พอให้ลองทำดู เด็กๆ ก็ตั้งใจและทำได้ แต่สิ่งที่ทำให้สำเร็จได้คือ เด็กกับผู้ใหญ่มีการทำงานร่วมกัน”

โตะอิหม่ามบอกว่านี่เป็นจุดเริ่มต้นของเรื่องดีๆ เพราะปัญหาหาเสพติดส่งผล ให้เยาวชนส่วนใหญ่ขาดสิ่งยึดเหนี่ยว ต่างคนต่างอยู่ บ้างก็เสพยา จนเหลือกลุ่ม เยาวชนน้ำดีในชุมชนน้อยมาก “เยาวชนทั้ง 6 คนนี้มารวมกันได้ เพราะเราพยายาม ชวนเขามารวมกันไว้ พวกมันไปช่วยงานส่วนรวมของชุมชนบ้าง เช่น งานของโรงเรียน ตาตีกาบ้าง งานแต่งงานบ้าง” อาเบร์ ฮุสซูลาเร็ง แกนนำกลุ่มเยาวชนที่ทำหน้าที่เป็น เหมือนคนกลางผู้เชื่อมโยงเยาวชนและชุมชน เล่าเสริมแนวคิดของอิหม่าม

อาเบร์เล่าย้อนไปถึงตอนซึกซวนเด็กๆ มารวมกลุ่มว่า เด็กกลุ่มนี้เจอกันตั้งแต่ เรียน มอ.สี่ มอ.ห้า ก็เริ่มจากตรงนี้ เอาสิ่งที่เด็กๆ ชอบมาเป็นแรงจูงใจ ซึ่งก็คือเรา เริ่มจากทีมฟุตบอลก่อน จากเมื่อก่อนบ้านเราไปแข่งกีฬาที่ไหนก็แพ้ ก็คิดว่าถ้าเรา สร้างแรงบันดาลใจจากตรงนี้ก็น่าจะดี พอชวนเด็กๆ มารวมตัวได้ ตอนเย็นๆ เราก็ ไปสอนฟุตบอล ตะกร้อ วอลเลย์บอลให้เด็กๆ และพาเด็กไปแข่งขันที่ตำบลต่างๆ “ตอนแรกเด็กๆ ไม่อยากมา เราต้องคุยกับเขาก่อนว่า ตัวเขาเองอยากได้อะไร อยาก ทำอะไรบ้าง รับฟังเขาก่อน เพราะถ้าเราฟังเขาได้ เขาก็เริ่มไว้วางใจ อยากมาอยู่กับเรา ในบางเรื่องที่เราตัดสินใจให้เขาไม่ได้ในทันที เราจะให้อิหม่ามหรือผู้ใหญ่บ้านเป็นคน ตัดสินใจหรือใช้หลักกติกากฎการโหวต ความคิดเห็นก็เป็นเอกฉันท์” อาเบร์บอกถึง

หัวใจของการเข้าถึงจิตใจและการสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นกับเด็กๆ ไม่ใช่เรื่องง่าย แต่อาศัยความจริงใจและปรารถนาดีเป็นใบเบิกทาง ทุกอย่างก็สำเร็จได้ จากนั้นเราก็เริ่มเห็นความเปลี่ยนแปลง จากที่แพ้อาหาร เป็นชนะ 4 ปีซ้อนในระดับตำบล สามารถดึงเด็กกลุ่มเสพยากลับมาได้ แข่งกีฬาชนะ มีที่ให้เรารวมตัวกัน จนตอนนี้เราสนิทกันมาก มีอะไรก็ช่วยกันตลอด อย่างน้อยสิ่งที่เราเหนื่อยก็ภาคภูมิใจ หมู่บ้านเราเด็กๆ มีปัญหาเยอะ ติดโทรศัพท์ ติดยาเยอะ เราไม่อยากให้เด็กติดยา จึงต้องดึงเด็กมาเล่นกีฬา มาทำกิจกรรมจิตอาสาอย่างต่อเนื่อง แต่มันก็ไม่ง่ายกว่า จะทำให้เขาไว้วางใจ โชคดีที่ทาง มพด. เข้ามาช่วยสนับสนุน เริ่มตั้งแต่ส่งตัวแทนเข้ามาในพื้นที่ ซึ่ง **ฮัมดี** คือคนประสานงาน เป็นเหมือนที่ปรึกษาของเยาวชนทุกคน ป้อนคำถาม กระตุ้นให้เราและเยาวชนคิดตาม พาไปดูงานไปอบรมก็หลายที่ขอยู๋ไปกรุงเทพฯ ก็มีการดูงาน ทัศนศึกษานอกพื้นที่ตามวาระและโอกาสต่างๆ ที่ทาง มพด. จัดให้เด็กๆ ได้มีโอกาสไปเห็น ไปสัมผัส เป็นเหมือนทุนที่ค่อยๆ สะสมและเกิดแรงบันดาลใจให้กลับมาสู่ชุมชน เด็กๆ ได้ประสบการณ์มาหลายอย่าง อย่างเพิ่มขึ้นมาก”

แซมเพชร ดาเล็งมะ หรือ **ยี** แกนนำเยาวชนคนสำคัญอีกคนหนึ่งที่บอกเราว่า เขามีโอกาสได้ไปอบรมหลายหน และบางครั้งก็ได้พบได้เจอเพื่อนจากลาว พม่า ที่ล้วนมีพลังในการรวมกลุ่มกันอย่างมาก ทำให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะรวมกลุ่มเยาวชนในชุมชนตนเอง อยากเห็นภาพชุมชนของตนเองเกิดพลังการรวมกันให้เหนียวแน่นเหมือนเพื่อนชาติอื่นๆ บ้าง

โคบีโบก่การดี เริ่มต้นที่ ‘สื่อ’

กลุ่มเยาวชนบ้านโคกสะอาด ได้เป็นหนึ่งในกลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการสื่อสารสร้างสันติ และเข้าค่ายอบรมเชิงปฏิบัติการสื่อสารสร้างสรรค์ “**ศิลปะเพื่อการสื่อสาร**” กับโครงการสื่อสารสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตเด็กในภาวะวิกฤติของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก เมื่อปี 2555 ร่วมกับเพื่อนจากพื้นที่อื่นๆ กว่า 100 คน

โดยจากการอบรมนี้ เด็กๆ เป็นเหมือนสิ่งทีจุดประกาย ให้แรงบันดาลใจกับเด็กที
อยากร่วมกันผลิตสื่อเพื่อแก้ปัญหาหาเสพติดในชุมชน!!

อามีเนาะ เจ๊ะเต๊ะ (ซึ่งมีน้องชายคือ **ฮากีมิง เจ๊ะเต๊ะ** อยู่ในกลุ่มก่อนแล้ว) ถือ
เป็นกำลังสำคัญของกลุ่ม รับผิดชอบทีในการทำสื่อสร้างสรรค์ เพราะเป็นคนที่มีความ
การใช้อุปกรณ์ด้านไอทีมากที่สุด รวมทั้งทำหน้าที่เขียนบท เขียนสคริปต์ เขาเล่าถึง
เหตุผลทีอยากสื่อสารเรื่องยาเสพติดในชุมชนว่า “เพราะยาเสพติดเป็นปัญหาทีลง
รากลึก เมื่อปรึกษาพี่เอก (ไทรรงค์ บัวสุวรรณ เจ้าหน้าที่มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก)
ให้คำแนะนำว่าถ้าสื่อตรงๆ จะแรงไป จึงเริ่มต้นคิดจากเรื่องตลก ว่าเรามีต้นทุนทีอะไร
บ้าง ซึ่งเราสรุปตรงกันว่า เรามีบทเพลงอานาซิด ทีสรรเสริญพระคุณของพ่อแม่ เรา
น่าจะเล่าเรื่องราวผ่านความรักของพ่อแม่ แทนทีจะพูดปัญหาเสพติดตรงๆ” เมื่อ
ได้พล็อตเรื่อง จากนั้นเด็กๆ เยาวชนโคกสะอาดได้เลือกถ่ายทอดเรื่องราวออกมาเป็น
มิวสิควิดีโอ โดยเด็กๆ ไปถ่ายทำกันทีโรงพยาบาลหรือเสาะ เพื่อให้เห็นถึงความรัก
ของพ่อแม่ตั้งแต่แรกเกิด การสวดให้พรของศาสนาอิสลามเมื่อวันทีทารกเกิด การ
ถนอมเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่ จนถึงการศึกษาคำสอนขององค์อัลเลาะห์ เพื่อให้ลูก
เติบโตโดยหวังจะได้เห็นลูกทุกคนเป็นคนดี

เด็กๆ ในกลุ่มส่วนใหญ่ไม่เคยใช้คอมพิวเตอร์ กล้องวิดีโอมาก่อน แต่ได้
รับการอบรมในค่ายเพียงช่วงระยะเวลาสั้นๆ และเข้าไปถ่ายทีโรงพยาบาลตอนทีคน
คลอดลูกพอดี ตอนคลอดจะมีการสวดตามหลักศาสนาอิสลาม ทุกอย่างเป็นธรรมชาติ
พวกเขาตื่นตื่นมากทีถ่ายทอดเรื่องราวเหล่านี้ และเมื่อผลงานความสำเร็จนี้ได้ถูกนำไป
ฉายในโรงเรียน เพื่อให้เพื่อนเยาวชนทุกคนในชุมชนได้มีโอกาสดูด้วยกัน “เราอยากให้
เด็กๆ ทีดูมิวสิควิดีโอนี้ เวลาจะทำอะไรทีไม่ดี ควรจะคิดถึงผลเสียทีจะส่งผลต่อพ่อแม่
ก่อนคิดเสพหาให้คิดถึงพระคุณพ่อแม่ก็จะไม่ทำ หรือเข้าไปยุ่งเกี่ยว และในศาสนา
ของเรา การเสพหาถือว่าไม่ดี เราจึงใช้วิธีนี้สื่อสารกับทุกคน” อามีเนาะบอกถึงผล
ปลายทางทีอยากเห็นในฐานะทีเป็นคนผลิตสื่อ

แซมเพชร ช่วยเล่าเสริมถึงความประทับใจและความสุขในระหว่างถ่ายทำ ด้วยแววตาแห่งความภาคภูมิใจเช่นกันว่า “กว่าจะออกมาเป็นเรื่อง ใช้เวลาทำงานนานมาก เจอปัญหา เช่น ตอนถ่ายทำที่โรงพยาบาลถ่ายจนยามสงสัย ยามมาขอตรวจจดหมายอนุญาต พอยื่นใบโครงการให้ดูก็พอใจ แกรมแซ่วว่าจะมาถล่มเมื่อไหร่บอกด้วยนะ (ฮา)”

อามิเนะ
จิระตะ

หนึ่งในแกนนำ
เยาวชน

“ในการทำงานเรียดเสียข้มมากและเชื่อผู้ใหญ่ ตอนแรกๆ เรามัผู้ใหญ่
มาร่วมในโครงการไม่มาก แต่ตอนหลังมาเยอะมากขึ้น”

ก่อนการติดต่อเนื่องกับแปลงผักสมาชิก

เมื่อประสบความสำเร็จกับการทำสื่อ เด็กๆ เริ่มเห็นศักยภาพตนเองและมีความมั่นใจมากขึ้นและเริ่มรวมกลุ่มสมาชิกมากขึ้น กลุ่มเยาวชนบ้านโคกสะอาด จึงได้ทำงานที่ท้าทายมากขึ้นจากผลงานที่ผ่านมา โดยได้รับงบประมาณพัฒนาชุมชนให้เป็นพื้นที่สุขภาวะจาก สสย. (สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน) นำมาจัดทำเป็นศูนย์การเรียนรู้เกษตรวิถีพอเพียง พื้นที่สร้างสรรค์ พื้นที่เล่นในโรงเรียนตาดีกา และร้านน้ำชา ซึ่งทั้ง 3 ที่มีสถานที่ตั้งกระจายอยู่ในชุมชน โดยในการทำงาน เด็กๆ ได้แบ่งหน้าที่กัน เช่น ฝ่ายเทคนิค ฝ่ายกิจกรรม ฝ่ายเขียนโครงการ ซึ่งพวกเขาจะมีการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ โดยมีฮัมดีเป็นที่ปรึกษาและคอยประสานกับ มพด. เพื่อให้คำแนะนำและช่วยเหลือ ให้ความฝันแรงบันดาลใจของเด็กๆ กลายเป็นความจริง

เมื่อได้งบประมาณมา การก่อรูปร่างของคณะกรรมการและการทำงานแบบลงมือทำของจริง! ก็เกิดขึ้น การประชุม การถกคิด แก้ปัญหา แลกเปลี่ยนกัน เกิดขึ้นตลอดเวลา เด็กๆ ได้ฝึกคิด ฝึกการวางแผน การกำหนดเป้าหมายการประชุม การติดตามผลการทำงาน การได้เชื่อมประสบการณ์และรับฟังผู้ใหญ่แนะนำ คนใน

ชุมชนเริ่มหันมาสนใจในเรื่องราวที่เด็ก ๆ ทำ เริ่มเฝ้ามอง และเริ่มร่วมด้วยช่วยกัน จากผลงานของเด็ก ๆ หลายสิ่งกลายเป็นผลงานแห่งความร่วมมือของทุกคนในชุมชน

“พวกเรานัดประชุมกันบ่อยมาก ในวงประชุมก็จะคุยกันเรื่องว่าโครงการไปถึงไหน จบหมดไปแค่ไหนแล้ว ตอนนี้ทำอะไรอยู่ เราทำอะไรผู้ใหญ่รับรู้ เพราะเห็นกันตลอด ส่วนผู้ใหญ่ไปประชุมอะไรมากก็จะกลับมาเล่าให้เราฟังด้วย” อามีเนาะ แกนนำเยาวชน เล่าถึงกระบวนการทำงานของกลุ่ม และได้ยกตัวอย่างถึงโครงการเกษตรให้ฟังว่า “เราก็คูกันว่าถ้าจะเริ่มทำโครงการอะไรสักอย่าง เราน่าจะเริ่มจากสิ่งที่เราไม่มีก่อน และอีกอย่างคือควรเลือกทำอะไรที่ทำให้ทุกคนในกลุ่มมาอยู่กับเราได้ จึงริเริ่มโครงการปลูกผักในศูนย์การเรียนรู้วิถีพอเพียง เพราะวัตถุประสงค์เราคือผลผลิตจะนำไปให้คนในชุมชน พ่อแม่เรา พี่น้อง และเพื่อนบ้านได้กินผักปลอดสารพิษ” พอได้ข้อสรุปว่าจะทำแปลงเกษตร ภารกิจต่อไปคือการหาพื้นที่เพื่อทำแปลงเกษตร ซึ่งเป็นโชคดีที่อาเบอร์ มอบพื้นที่ของตนเองให้กลุ่มเยาวชนได้ใช้ประโยชน์ โดยมีแนวคิดที่ว่าเขาเสียสละพื้นที่ของที่บ้านแค่คนเดียว แต่คนที่ได้รับมีมากกว่า ที่สำคัญคือมั่นใจว่าทุกคนทำได้สำเร็จ แต่อาจต้องเหนื่อยหน่อยเพราะพื้นที่เป็นที่รกร้าง

แต่อุปสรรคแค่พื้นที่รกร้างไม่เป็นปัญหาสำหรับ **แซมมียี ฮากิมิง** และเพื่อน ๆ เพราะมีหน้าที่ใช้พลังกำลังของวัยหนุ่มที่ยังกำยำแข็งแรง ช่วยกันทำ ค่อย ๆ ปรับพื้นที่ป่าที่รกร้างให้เป็นแปลงเกษตร และทำศาลาไม้เล็กๆ สำหรับพักผ่อน เป็นที่ประชุมกันของกลุ่มด้วย ส่วนกลุ่มผู้หญิงจะมีหน้าที่ลงมือปลูกผัก มีเด็ก ๆ มาคอยดูแลรดน้ำ

“เกษตรกรรมเป็นงานต้องใช้เวลา อย่างแดงโมปลูกมา 4 เดือน และใกล้ได้กินผลผลิตในอีกไม่นาน ส่วนผักบุงถูกตัดไปขายได้ 2 รุ่นแล้ว” อามีเนาะเล่าด้วยความภาคภูมิใจ “เยาวชนเราไม่เคยทำเกษตรมาก่อนเลย แต่ตอนนี้ดูสิ ทำได้ทุกอย่าง ทั้งดูแลแปลงเกษตร ดูแลน้องๆ ตาตีกา ทุกอย่างเป็นงานอาสาทั้งหมด เวลาไปแข่งกีฬา ก็จะไปเป็นโค้ช เป็นพี่เลี้ยงให้รุ่นน้อง และพอเราทำได้ดี เป็นรูปเป็นร่าง

ตอนนี้หลายหน่วยงานก็เริ่มยื่นมือเข้ามาช่วย เช่น เกษตรอำเภอนำปุ๋ยมาให้ ทหารที่มาเดินลาดตระเวนในหมู่บ้าน ลงมือทำป้ายชื่อศูนย์เรียนรู้เกษตรให้อีกด้วย” อาเบร์เล่าถึงการเปลี่ยนแปลงของเยาวชน ที่เป็นไปในทางที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

ก่อนการดี มีร้านน้ำชา ที่สุดของความภูมิใจ

โต๊ะอิหม่าม บราเฮง ฮูลูวาละเลาะ บอกว่า เด็กๆ ไม่มีที่รวมกลุ่มของตนเอง จึงมีความคิดที่อยากทำร้านน้ำชา (ร้านน้ำชาเป็นเหมือนส่วนหนึ่งของวิถีชุมชนทางภาคใต้ สำหรับเป็นแหล่งพบปะพูดคุยกัน) อยากมีที่ดูฟุตบอล หน้าที่ของเราคือรับฟัง แล้วก็ซักถามทวนสอบถึงแนวทางของโครงการ เช่น ถ้าเปิดกลางคืนจะส่งเสียงดังไหม มีความปลอดภัยแค่ไหน พอได้ข้อมูลประมาณหนึ่งก็ช่วยกันเลือกพื้นที่ในที่สุดก็ได้บ้านของแซมเพชร เปิดเป็นร้านน้ำชาสำหรับเยาวชนแห่งแรกในตำบล

“ร้านน้ำชามีหลายร้าน แต่เป็นร้านผู้ใหญ่ แล้วก็ไม่มีร้านน้ำชาตอนกลางคืน มีแต่เปิดกลางวัน 5 โมงเย็นก็ปิดแล้ว เมื่อก่อนร้านน้ำชาเป็นของผู้ใหญ่ เยาวชนมารวมตัวก็ลำบาก กลัวทหาร กลัวถูกฟ่งเล็ง เวลาบอลก็ต้องไปดูที่ตำบลอื่น พอมีร้านน้ำชานี้ก็เหมือนเป็นพื้นที่รวมทั้งกลุ่มเยาวชนเราและคนอื่นๆ ในหมู่บ้าน ด้วยถ้ามีร้านของเด็กเองการพูดคุยก็จะได้อรรถรสมากกว่า” แซมเพชร ดาเล็งมะ ผู้ริเริ่มร้านน้ำชาบอกถึงที่มาที่ไป โดยช่วงที่เริ่มหาสถานที่ทำร้านน้ำชา แซมเพชรได้ขออนุญาตพ่อกับแม่ใช้พื้นที่ว่างด้านข้างบ้านทำร้านน้ำชา โดยบอกพ่อแม่ว่าไม่มีที่รวมของวัยรุ่น และต้องใช้ทุนเยอะ นอกจากพ่อและแม่จะไม่ขัดแล้ว ยังเป็นคนออกเงินก่อสร้างให้ด้วย เรื่องนี้ฮัมดี ซึ่งเป็นตัวแทนของ มพด. ผู้อยู่ในพื้นที่ เข้าถึงและได้รับความไว้วางใจ ไกล่ชิดสนิทสนมรู้จักแทบทุกบ้านแล้วว่า

“พ่อแม่ของแซมเพชรเห็นด้วย เพราะมองเห็นว่าโครงการนี้จะเป็นความหวังของครอบครัว ที่จะช่วยให้ลูกชายคนนี้อุดพ้นจากยาเสพติด เพราะลูกๆ ที่เหลืออีก

3 คนล้วนตกเป็นทาสของยาเสพติดกันหมด ส่วน มพด. ก็สนับสนุนงบประมาณ สำหรับซื้ออุปกรณ์และวัตถุดิบสำหรับทำน้ำชา”

ในการบริหารร้านน้ำชา แซมเพชรรับหน้าที่เป็นคนดูแล เพราะเป็นบ้านของตนเอง ส่วนเครื่องตีหมักที่ขายในร้าน มีชาเย็น ชาเขียว ช่วงแรกใช้วิธีแอบดูการชงชาจากร้านอื่น จนสามารถชงขายได้ ตอนขายก็ช่วยกันทั้งบ้าน แซมเพชรจะรับผิดชอบขายน้ำชาตอนเย็น ส่วนตอนกลางวันแม่จะใช้ร้านน้ำชาเป็นที่ขายข้าว ลูกค้าจะมีคนในหมู่บ้าน วิทยุหมู่บ้านใกล้ๆ ก็มาเพราะในชุมชนของพวกเขาไม่มีร้านแบบนี้เปิด “เด็กๆ อย่างเราก็นั่งโหม่งคุยกันไป เพราะที่นี้เป็นที่รวมตัวของพวกเรา ไม่ไปมั่วสูมเสพยา ถ้าไม่มีร้านน้ำชาก็ต่างคนต่างอยู่ และลูกค้าจะมาเยอะตอนช่วงเชียร์บอล” แซมเพชรบอกว่า เป้าหมายของการเปิดร้านคืออยากจะเปิดให้นานที่สุด เพราะร้านน้ำชานี้เป็นร้านของส่วนรวมจริงๆ โดยจะหักจากกำไรวันละ 10 บาท ให้เป็นเงินกองกลางการทำงานของกลุ่มเยาวชน ที่เหลือเป็นต้นทุนซื้อของขายวันต่อไปและเป็นค่าตกแต่งร้าน

เราคิดว่าสิ่งที่เราทำไม่ใช่แค่ร้านน้ำชา แต่เราต่อยอดต่อไปได้ พอมีกิจกรรมเกี่ยวกับตาดีกาหรือมัสยิด หรือเด็กยากจนอยากเรียนต่อ เราก็จะเอาเงินรายได้จากร้านน้ำชาตรงนี้มาเป็นเงินสมทบ

อามีเนาะ

ส่วนแซมเพชร ก็เล่าถึงความเปลี่ยนแปลงในตัวเองว่า “เมื่อก่อนผมเป็นคนขี้อาย ไม่กล้าพูดคุย แต่ตอนนี้มีเพื่อน ไปคุยกัน มีความสุขขึ้น กิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน เขาก็ชวนเราไปช่วยงาน เช่น งานแต่งเขาก็ชวนไปช่วยงาน ทหารรับทราบว่าเป็นของโครงการก็ไว้ใจ ทำให้มีความสุขกับการทำงานมาก”

ก่อนการตี สร้างพื้นที่เล่นในตาดีกา

ไม่ไกลจากแปลงผักและร้านน้ำชา พื้นที่เล่นของเด็กๆ ได้ถูกจัดทำขึ้นในบริเวณของโรงเรียนตาดีกา โดยจะมีชิงช้า ไม้กระดก แม้จะมีของเล่นเพียงไม่กี่ชิ้น แต่โต๊ะอิหม่ามบราเฮงก็บอกว่า ตกตอนเย็นจะมีเด็กๆ มาเล่นกันเต็มไปหมด วัยรุ่นก็เล่นกีฬาบอลเลย์บอลที่พื้นที่ข้างๆ ส่วนผู้ใหญ่ที่ตามมาดูแลลูกก็จับกลุ่มคุยกัน บริเวณนี้จึงเปรียบเสมือนเป็นที่รวมตัวของคนในชุมชนทุกเพศทุกวัย เป็นพื้นที่แห่งชีวิตชีวา ความสุข และรอยยิ้ม

โต๊ะอิหม่ามบอกว่าก่อนหน้านี้เด็กๆ ไม่มีที่วิ่งเล่น ส่วนมากวิ่งเล่นบนถนน สนามเด็กเล่นในโรงเรียนที่มีก็จะถูกปิดเมื่อหลังเลิกเรียน บ่อยครั้งเด็กๆ วิ่งเล่นออกไปไกลหูไกลตาผู้ใหญ่ จึงพยายามคิดว่าทำอย่างไรให้เด็กอยู่เป็นกลุ่มได้ จังหวะพอดีกับที่ตาดีกามีที่ว่าง กลุ่มเยาวชนจึงเข้ามาเป็นคนช่วยออกแบบ ก่อสร้าง โดยช่วยกันลงมือลงแรง จนกลายเป็นกิจกรรมร่วมแรงร่วมใจของทุกคนในชุมชน แม้แต่ผู้ใหญ่ก็มาช่วยกันสร้างพื้นที่เล่นนี้ให้เด็กๆ

ถึงตอนนี้ ร้านน้ำชาเปิดได้ 4 เดือนแล้ว พร้อมกับการพัฒนาโครงการ การก่อตั้งกลุ่ม ซึ่งเมื่อถามถึงความภาคภูมิใจของเด็กๆ ต่อโครงการเหล่านี้ เด็กๆ พร้อมใจกันบอกว่า คิดว่าตนเองทำตามความฝันมาได้ครึ่งทางแล้ว เพราะพวกเขา มีฝันที่ยิ่งใหญ่กว่านั้น!! “สิ่งที่คิดตอนนี้คือ เราทำสำเร็จแล้ว ที่สำคัญคือเยาวชนเราสามารถทำโครงการที่ทำให้เยาวชนไม่ต้องออกจากหมู่บ้าน ทำยังไงก็ได้ให้กลุ่มนี้ไม่ติดยา ทำอย่างไรก็ได้ให้คนติดยาเลิกยาแล้วเข้ามาอยู่กับเรา เรียกว่าสามารถล้างใจให้เด็กๆ ได้ ต่อไปเราจะทำโครงการเยาวชนตัวอย่าง ร่วมสร้างชุมชนน่าอยู่ เพื่อที่ว่า เราทำกลุ่มของเราตรงนี้ให้เป็นตัวอย่างแก่เยาวชนคนอื่นๆ เราอยู่ตรงนี้ เราทำดี ก็มีคนคบเรา เราสำเร็จไปแล้วครั้งหนึ่ง ดึงเด็กกลับมาอยู่กับเรา จาก 6 คนที่ตั้งทีมฟุตบอลทีมหนึ่งไม่ได้ แต่ตอนนี้มีจำนวน 30 คนแล้ว ตั้งได้ 1 ทีมสบายๆ เลย

อุษมา โสภานันท์

ผู้ใหญ่บ้าน
โคกสะอาด

“ในหมู่บ้านเราไม่เคยเกิดโครงการดี ๆ อะไรขึ้นมาเลย ตอนนั้นเด็ก ๆ สนุก ผู้ใหญ่ก็ดีใจ ตอนนั้นก็พ่อแม่หาลูกไม่เจอก็รู้ว่าจะตามได้ที่ไหน ไปที่สนามเด็กเล่นก็เจอ เราดีใจที่เด็ก ๆ ลุกมาแก้ปัญหาก็ได้ เพราะปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มักจะกระทบกับเด็กโดยตรง เช่น ปัญหาความรุนแรง ปัญหายาเสพติด ความสำเร็จอยู่ที่ตัวเด็กเอง อยู่ที่ตัวเด็กที่สบใจ ผู้นำ โต๊ะอีหม่ามก็ให้ความร่วมมือ อยู่ที่ใจ ทั้งหมดทำด้วยใจ ถ้าไม่ใช่ใจรักก็ทำไม่ได้”

ความสำเร็จเหล่านี้เกิดเพราะความร่วมมือของทุกฝ่าย ไม่แบ่งว่างานนี้เป็นงานเด็กหรืองานผู้ใหญ่ เพราะถ้าเด็ก ๆ ทำกันเอง แต่ผู้ใหญ่ไม่รับรู้ก็ไม่สำเร็จ แต่ของเราเองผู้ใหญ่สนับสนุนให้ทุกอย่าง โต๊ะอีหม่าม กรรมการมัสยิด ผู้ใหญ่บ้าน เราไปไหนไปด้วยกัน ทำอะไรก็ทำด้วยกัน มีอะไรโทรหากัน ให้ไปช่วยงานเราก็จะไป”

อามีเนาะ เป็นตัวแทนของกลุ่มเยาวชนเล่าความฝันของกลุ่มและของหมู่บ้านต่อว่า “พวกเราค่อนข้างคิดการใหญ่ คือ ฝันว่าจะสร้างอาคารเรียนของโรงเรียนตาดีกา เพราะตอนนี้ห้องเรียนยังไม่พอ เพราะตรงนั้นคือรากฐานของเด็ก และห้องสมุดก็ยังไม่ดี เราก็กพยายามหางบจากที่ต่างๆ เช่น อาจจะใช้วิธีการจัดงานเลี้ยงขึ้นมาเพื่อระดมทุน ที่สำคัญคืออยากไปศึกษาดูงาน เพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชน และอยากจะทำโครงการร่วมกับ มพด. อีก เพราะตอนเริ่มต้นเราก็เริ่มต้นกับ มพด.”

สิ่งที่พวกเขาลงทุนกับเยาวชนกลุ่มนี้มีได้สูญเสียเปล่า เพราะเยาวชนโคกสะอาดในวันนี้คือผลผลิตที่เติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพ ชีวิตมีทิศทางและเป้าหมาย เหมือนได้พบชีวิตใหม่ที่มีความหวัง ที่สำคัญเด็ก ๆ เหล่านี้เติบโตไปพร้อมๆ กับชุมชนพร้อมๆ กับการเปลี่ยนแปลงในชุมชน โดยมีผู้หยิบยื่นโอกาสเชื่อมร้อยให้เด็ก ๆ ค่อยๆ พัฒนาและเติบโตขึ้น แม้สถานการณ์รอบตัวยังไม่ดีขึ้น ปัญหาของผู้ใหญ่ยังไม่ได้รับการแก้ไข แต่สำหรับเด็ก ๆ แล้วพวกเขา ยังคงต้องเติบโตต่อไป และจะเติบโตอย่างงดงามด้วยพลังดีและการเกื้อหนุนที่แข็งแกร่งจากทุกคน

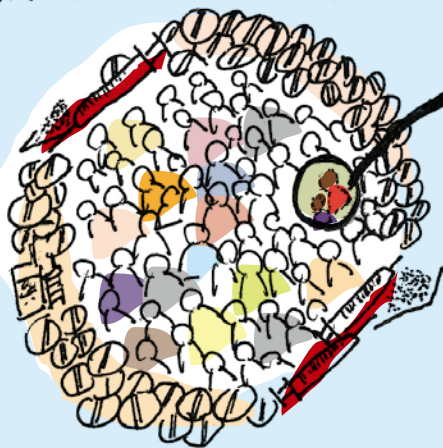

พลังสามัคคี
เปลี่ยนแปลงชุมชน

บ้านปุ-กอลี
ต. ตะโละดีอราบัน
อ. กะพ้อ จ. ปัตตานี

- ชุมชนเผชิญปัญหาเด็กในชุมชนขาด
ยาเสพติดจำนวนมาก
- เด็กขาดกิจกรรม และ พื้นที่สันทนาการ

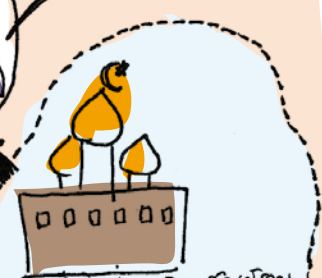

- มีชีวิตแบบทาสตนเองอยู่ในใจสาว
ไปกับทรพว่สุ่มและเสพยา

เพราะมีเหตุการณ์ ตัวอย่างที่พูดถึงมา
จากผู้ใช้ยาจากพื้นที่หน้า ๒๐๐ คน
จาเสพติด

- เพราะมีพื้นที่
เพื่อเล่นกีฬาทาง
- ฝึกที่บ้านริชีวิต
ปัญหา และในความคิด
- คุณครูได้ปรึกษา
และเห็นแบบอย่าง
ของความดีของเสีย
- ทุนสนับสนุนจากหน่วยงาน
ที่มอบทุนปัญหา และ
พร้อม สวัสดิการผู้เป็น
ในกับชุมชน

เพราะมีพื้นที่มัสยิด ศูนย์รวม
ทุกใจของชุมชน เป็นสื่อเริ่มอัน
กิจกรรมที่ดีอราบัน
- เด็กที่มีพื้นที่รวมกลุ่มก่อน
พูดดูสวัสดิการมาไว้ใจกัน
มีปัญหาลากถัก แลกเปลี่ยน
ขายกันตกต่อเลข
สังขุม

จากภาพหน้า 2 คน จะพบ สัตว์รวมกลุ่มกัน
เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ รวมไปถึงรวมตัวที่
ป่า โดยไม่มีผู้ควบคุม

สิ่งแวดล้อมเขตรักษาพันธุ์
ถูกแทนที่ด้วย
ชายป่าไป

ชุมชนพื้นที่สร้างสรรค
ไปจังหวัดตาก ร.ส่นคาวานา
9กคคคคคค

สวนพื้เด็กเล่น ของเด็ก ๆ

พม.รักษา
ชีวิตเด็ก ๆ ของ
ทุกคน

พื้นที่พบปะของพ่อแม่ต่างคน
ที่สวนที่คนคนก็รักกัน
ไม่มีเวลาพูดคุย ไม่มีพื้นที่
พบปะกัน วันนี้อาจเป็น
แหล่งพบปะประจำวัน แลกเปลี่ยน
ข่าวสารระหว่างกัน

กลุ่มผู้เฒ่า
นำกลุ่มผู้
เฒ่าคน
ในสวน
ของเข
พร้อมกับ
ผู้ช่วยคน
หนึ่ง
คน
จะ
ไป
ดู
ที่
อื่น

ห้องเรียนที่
วันเสาร์เป็น
อีกวัน
รักษา สรร
ชีวิตได้เพิ่ม ทำให้
เป็นชุมชนที่
ปลอดภัยขึ้น

บ้านปุ-กอลี ต. ตะโละดือรามัน อ. กะพ้อ จ. ปัตตานี

พื้นที่สร้างสรรค์ : พลังสามัคคีเปลี่ยนแปลงชุมชน

พื้นที่ต่อมา เราเดินทางต่อไปยังบ้านปุ-กอลี อ. กะพ้อ จ. ปัตตานี พื้นที่แห่งการเปลี่ยนแปลงอีกพื้นที่หนึ่ง โดยมีเยาวชนที่เข้มแข็งและพัฒนาตนเองจากจุดผิดพลาดในชีวิต สู่การเป็นผู้นำเยาวชนในพื้นที่ ให้ความร่วมมือกับผู้ใหญ่ พัฒนาชุมชนของตนจนปัจจุบันกลายเป็นพื้นที่ที่นับว่ามีความเข้มแข็ง คนในชุมชนรักและรวมตัวกันเหนียวแน่น มีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชนอย่างเห็นได้ชัด

เราไปพบกับกลุ่มเยาวชนดังกล่าว ที่เคยติดยาเสพติด แต่กลับตัวกลับใจ ที่ไม่เพียงแต่สามารถเลิกยาเสพติดได้เท่านั้น แต่ยังเป็นตัวอย่างเยาวชนที่ชักชวนเพื่อนคนอื่นๆ ในชุมชนให้เลิกติดยา และรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างสรรค์สิ่งดีๆ ให้กับตนเองและชุมชน

“สาเหตุที่ผมเลิกติดยา ก็คงเป็นเพราะว่า ผมมองเห็นเยาวชนในหมู่บ้านเราติดยา กันแทบไม่มีเหลือ ถ้าผมไม่เลิก มีหวังคนอื่นๆ ติดยา กันหมดแน่ จึงอยากจะทำตัวเองให้เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเยาวชน ไม่อยากให้น้องๆ หลงทางไม่ได้เรียนหนังสือ และสงสารผู้ปกครองด้วย” อูสมัน เขาะแห รองประธานกลุ่มเยาวชนบ้านปุ-กอลี ซึ่งเคยติดยาเสพติดตั้งอายุ 15 ปี และติดยาวนานกว่า 12 ปี เล่าถึงจุดเปลี่ยนของตนเอง และกลายเป็นจุดเปลี่ยนของบ้านปุ-กอลีด้วยเหมือนกัน

จากเด็กติดยามาเป็นนักทำกิจกรรมสร้างสรรค์

บ้านปุ-กอลิ มีชีวิตความเป็นอยู่ไม่แตกต่างจากชาวบ้านใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ทั่วไป โดยอาชีพส่วนใหญ่ของชาวบ้านคือการกรีดยาง เด็กในชุมชนเรียนหนังสือในโรงเรียนใกล้บ้าน แต่จำนวนของผู้ที่เรียนจบของที่นี้กลับมีจำนวนน้อย ที่สำคัญคือกลุ่มเยาวชนในชุมชนต่างคนต่างอยู่ในหมู่บ้าน และเมื่อเยาวชนมีเวลามาก จึงมามั่วสุมกัน จนทำให้มีจำนวนผู้ติดยาเสพติดเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะใบกระท่อมและบุหรี่ที่หาได้ทั่วไป ซึ่ง **“ในอดีตกลุ่มเยาวชนเป็นกลุ่มเสี่ยง จนถึงวันนี้ก็ยังเสี่ยงอยู่ดี”** นายชอลาสฐิติง สาและ ผู้ใหญ่บ้านปุ-กอลิ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการดูแลกลุ่มเยาวชนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมให้เยาวชนเลิกยาเสพติด และส่งเสริมอาชีพให้เยาวชน จนได้รับรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอันดับที่ 1 ของจังหวัดปัตตานี ย้อนเล่าถึงสาเหตุที่ตนเองมุ่งทำงานพัฒนาเยาวชนอย่างจริงจังว่า **“ที่ผ่านมายาเสพติดเป็นปัญหาระบาดรุนแรงในชุมชน และกลุ่มวัยรุ่นในหมู่บ้านที่ตกเป็นเหยื่อ จนกระทั่ง 2 ปีที่แล้ว ชุมชนบ้านปุ-กอลิได้รับเงินสนับสนุนจาก คอ.บต (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้) จำนวน 15,000 บาท เพื่อนำมาจัดกิจกรรมสำหรับ 10 วันสุดท้ายของเดือนบวช”** โดยกิจกรรมช่วง 10 วันประกอบด้วย การอ่านบทสวด การอ่านยาซีนที่กุโบร์ในตอนเช้า การร่วมกันทำความสะอาดมัสยิดและหมู่บ้าน หลังจากกิจกรรมในครั้งนั้น ส่งผลให้กลุ่มเยาวชนที่เคยต่างคนต่างอยู่ ได้ทำความรู้จักกัน สนับสนุนกันในค่ายจนสามารถรวมกลุ่มกันติด และทำกิจกรรมร่วมกันมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนั้นแล้ว กลุ่มเยาวชนยังได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.) ในการทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งถือเป็นแรงเสริมที่สำคัญยิ่ง มพด.เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนโดยเริ่มจากบริจาคตุ๊กตาเป็นของเล่นส่วนกลางสำหรับเด็กๆ ที่โรงเรียนตาดีกา ตามมาด้วยการสนับสนุนส่งคุณครูโรงเรียนตาดีกาและผู้นำชุมชน ไปอบรมเติมความรู้ในประเด็นกลไกการปกป้องเด็ก ที่มีการจัดขึ้นให้กับชุมชน

ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นระยะเวลา 3 ปีติดต่อกัน ซึ่งจัดขึ้นที่จังหวัดปัตตานี ความรู้ที่ได้รับจากการอบรม ได้แก่ กระบวนการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ ทักษะชีวิต สิทธิการคุ้มครองเด็ก อนามัยเจริญพันธุ์ วินัยเชิงบวก การวางแผนการเลี้ยงดูเด็ก สิ่งเหล่านี้มีผลสำคัญต่อการนำกลับมาพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ และชีวิตความเป็นอยู่ ของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก และมีผลต่อการสร้างกระบวนการพัฒนาด้านต่างๆ ใน พื้นที่ตามมา ครูตาดีกา ผู้นำชุมชน นำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน นำ ความรู้เรื่องสิทธิเด็กไปสอดแทรกในการบรรยายธรรมที่มีสยิด (วันละหมาดใหญ่) ให้ ความรู้สมาชิกของชุมชนในวันศุกร์ หรือการนำความรู้มาจัดให้เกิดกิจกรรมต่างๆ อย่าง เหมาะสม เช่น พื้นที่สร้างสรรค์ในโรงเรียนตาดีกา แปลงเกษตร ร้านน้ำชาที่ปัจจุบัน สามารถสร้างรายได้หมุนเวียนให้กับโรงเรียนได้ด้วย ซึ่งนอกจากเจ้าหน้าที่ตัวแทน ของ มพต. แกนนำผู้ใหญ่ในชุมชนแล้ว แกนนำเยาวชนก็มีส่วนสำคัญมากในการ ขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ มี **เชะห์รัน กากะ** รับตำแหน่งเป็นประธานกลุ่ม และ **อูสมัน เชาวะแห** รองประธานกลุ่ม ทั้ง 2 คนเป็นทั้งเพื่อนรัก คู่หู ที่ทำงานร่วมกันมาโดยตลอด

เชะห์รัน กากะ ประธานกลุ่มเยาวชนบอกว่า ที่ได้รับตำแหน่งเพราะเขาอ่าน หนังสือออกและเขียนได้ดีกว่าเพื่อนๆ ปัจจุบันเรียนที่วิทยาลัยชุมชน เอกการปกครอง ชั้นปีที่ 3 ที่เลือกเรียนด้านนี้เพราะตั้งใจนำความรู้มาช่วยเหลือพัฒนาหมู่บ้านของเรา ขณะที่อูสมันเรียนหนังสือไม่จบและเขียนหนังสือไม่ได้ เพราะเลิกเรียนกลางคัน เนื่องจากติดยา แต่อูสมันได้ใช้เวลาเลิกยากว่า 2 ปี ไม่ว่าจะเป็นการไปบำบัดตาม สถานี่ต่างๆ หรือการทำ ‘ยาลานันบารู’ หรือการบำบัดในเส้นทางใหม่ตามหลักศาสนา ซึ่งแม้ว่าเส้นทางเลิกยาจะยากลำบากและใช้เวลานาน ในที่สุดอูสมันก็เลิกยาได้ สำเร็จ และเพราะประสบการณ์ที่เคยเสพยามาก่อน ทำให้อูสมันคิดหาวิธีและชักจูง เพื่อนๆ และน้องๆ หลายคนเลิกติดยาเสพติดได้ สิ่งที่เชะห์รันคิดและทำร่วมกับอูสมัน เพื่อนคู่หูคือ ทั้งคู่ช่วยกันคิดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพน้องๆ ในชุมชน กระตุ้น และส่งเสริมให้ช่วยกันทำกิจกรรมและทำสิ่งดีๆ ในบ้านเกิดของเราเอง “ก่อนอื่นเรา ต้องทำให้น้องๆ มีศรัทธาก่อน ซึ่งจะมากจะน้อยอยู่ที่ตัวของแต่ละคน เวลาเราพูด

อะไรถ้าพูดดีมีประโยชน์ก็จะมีคนเชื่อฟัง ที่สำคัญคือน้องๆ ใฝ่ใจเรา เพราะเรา 2 คน ทำตัวอย่างดีๆ ให้เห็นมาตลอด” เซะห์ริน เล่าการทำงานที่ได้ใจน้องๆ เซะห์รินและ อูสมัน เริ่มต้นชักจูงเด็กๆ จากการชวนน้องๆ มาคุยโทรศัพท์ที่มัสยิดแทนที่จะออกไป พุดคุยไกลหูไกลตา จากนั้นก็ชวนให้ค้างคืนที่มัสยิด ซึ่งขณะที่อยู่ด้วยกันก็จะชวนพุด ชวนคุยตามประสาวัยรุ่น วิธีการนี้เป็นกุศโลบายให้น้องๆ ได้มาละหมาด มาอ่านคำสอน ที่มัสยิด และสอดแทรกความรู้ เพื่อชักชวนให้ห่างไกลจากยาเสพติดได้อย่างได้ผลดี ด้าน ผู้ใหญ่บ้านเสริมว่า “ตอนนี้มีกฎของหมู่บ้านว่า หากลูกติดยาเสพติด จะต้องให้ลูกมา ละหมาดที่มัสยิด 1 สัปดาห์ หากไม่มาคนในหมู่บ้านจะไม่ไปร่วมกิจกรรมงานบุญต่างๆ ที่บ้านนั้น ซึ่งจากมาตรการนี้ ทำให้จำนวนผู้ติดยาเสพติดที่ชุมชนเริ่มลดจำนวนลง”

ปัจจุบันเป็นประจำทุกคืนวันศุกร์ เด็กและเยาวชน (ผู้ชาย) ในชุมชนจะมานอน ค้างคืนที่มัสยิดเพื่ออ่านอัลกุรอาน และเมื่อมีรุ่นพี่โตๆ เข้ามาทำกิจกรรมที่มัสยิดบ่อยๆ กลุ่มเด็กๆ ก็เข้าตามมาด้วย จนวันนี้กลุ่มเยาวชนบ้านปุ-กอลีจึงมีเด็กมากมายหลาย วัยที่มีส่วนร่วมกับกิจกรรมนี้ คือมีจำนวนถึง 25 คน ซึ่งเด็กๆ ได้แบ่งบทบาทภายใน กลุ่มมีประธานกลุ่ม รองประธาน เพื่อดูแลกันเอง “เมื่อมาอยู่ที่มัสยิดแล้ว ต่างคนต่าง ก็มาช่วยเหลือกัน มีปัญหา ก็จะช่วยพุดช่วยคุย ไม่ทะเลาะกัน มีความเห็นไม่ตรงกัน เราก็มาร่วมตัวกันช่วยกันแก้ไข ตัดสินใจร่วมกัน” เซะห์รินบอก และที่สำคัญ กลุ่มเยาวชนบ้านปุ-กอลี ยังช่วยกันบำเพ็ญประโยชน์ทำความสะอาดหมู่บ้าน ทำ ความสะอาดมัสยิด เป็นเรื่องแรงสำคัญในชุมชน เป็นตัวอย่างที่น่าชื่นชม

เมื่อมีกลุ่มเยาวชนรวมตัวกันแล้ว **ซอลาฮูดิง สาและ** ผู้ใหญ่บ้าน จึงเกิดแนวคิด ให้กลุ่มเยาวชนมีกิจกรรมทำอย่างต่อเนื่อง และมีรายได้ที่จะพอดูแลกันในกลุ่มได้ ผู้ใหญ่บ้านจึงริเริ่มให้เด็กๆ เลี้ยงโคขุนเพื่อนำปุ๋ยขี้วัวไปขาย “เงินรายได้ที่ได้มา พวกเราก็จะนำเงินจำนวนนี้ไปซื้ออาหารเพื่อเลี้ยงเด็กๆ ในวันศุกร์ วันที่มัสยิด โดยตอนนี้เริ่มเลี้ยงวัวมาประมาณ 5 เดือนแล้ว เด็กๆ มีกิจกรรมทำ ผมก็ประหยัด ค่าใช้จ่ายที่ต้องควักกระเป๋าเลี้ยงเด็กๆ ไปด้วย” ผู้ใหญ่บ้านกล่าวอย่างอารมณ์ดี

โรงเรียนตาดีกา-มัสยิด พื้นที่สื่อกลางสืงาว

ปัจจุบันพื้นที่ของมัสยิดส่วนหนึ่งได้กลายเป็นพื้นที่ในการร่วมกลุ่มทำกิจกรรมของเยาวชน และได้ปลูกฝังความเชื่อ ความศรัทธาตามหลักศาสนาอิสลาม

โรงเรียนตาดีกาที่บ้านปู-กอลิ เป็นอาคารไม้หลังเล็กๆ ตั้งเรียงรายรอบๆ มัสยิดที่เก่าแก่ โดยจัดสรรเป็นห้องเรียน มีการเรียนการสอน 7 ชั้นเรียน (อนุบาล-ป.6) มีเด็กๆ เข้ามาเรียนได้ตั้งแต่อายุ 3 ขวบ แต่จะสามารถขึ้น ป.1 ได้ ต้องมีอายุตามเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ และไม่เก็บค่าเล่าเรียน เปิดสอนเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ ทั้งโรงเรียนมีครู 7 คน โดยการเรียนการสอนแบ่งเป็น 8 กลุ่มสาระวิชาตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ แต่โรงเรียนตาดีกาไม่ได้รับการสนับสนุนด้านอาหารกลางวันจากภาครัฐ แม้จะมีเด็กนักเรียนมาเรียนเป็นประจำ นับเป็นหนึ่งในปัญหาของโรงเรียนสอนศาสนาแห่งนี้ ทำให้เมื่อถึงช่วงพักกลางวัน เด็กๆ ต้องกลับไปกินอาหารที่บ้าน ไปแล้วก็ไม่กลับมาเรียนช่วงบ่าย จึงเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญ เพราะที่โรงเรียนตาดีกาไม่มีพื้นที่เล่นของตนเอง เมื่อมีเวลาว่างช่วงพักกลางวัน ด้วยนิสัยซุกซน อยากรู้อยากเห็นตามวัย จึงไปวิ่งเล่นตามแหล่งน้ำข้าง ปีนต้นไม้ข้าง ซึ่งห่างไกลสายตาผู้ปกครอง จนบางครั้งเกิดอันตราย และยังส่งผลต่อการมาเรียนในวันเสาร์-อาทิตย์ ซึ่งเด็กๆ จะหายไปเล่นตามป่า เล่นเพลินจนไม่กลับเข้าห้องเรียน ด้วยเหตุนี้ มพด. จึงได้เข้ามาให้การสนับสนุนในการปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนให้กลายเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ ที่มีเป้าหมายให้เป็นศูนย์รวมของเด็กเยาวชนและคนในชุมชน ประกอบกับการที่ครูและผู้นำชุมชนได้รับการอบรมความรู้ในการจัดการพื้นที่สร้างสรรค์ มาทำให้กระบวนการต่างๆ เห็นผลที่น่าพึงพอใจ ซึ่งประกอบไปด้วยพื้นที่เล่นและร้านน้ำชา

พื้นที่เล่น เลิกแต่เป็ยบคุณภาพ

พื้นที่เล่นถูกริเริ่มให้เกิดขึ้น โดยที่อุสมัน เชาะแห และเพื่อนๆ จากกลุ่มเยาวชน

ได้เข้ามาช่วยกันปรับพื้นที่และตกแต่ง จัดวางเครื่องเล่นตามมุมต่างๆ และยังมาช่วยดูแลเด็กๆ ที่มาเล่นของเล่นอีกด้วย “เด็กๆ ให้ความสนใจสนทนากับเด็กเล่นจนทำให้อยากมาโรงเรียนกันมากเลย ในเวลาพักเที่ยงเด็กๆ ไม่หนีออกไปเล่นนอกพื้นที่ ทำให้ตามตัวกลับเข้าห้องเรียนในช่วงบ่ายได้ง่าย” ครูอุ๊บัณฑุลละ มาหะมะ ครูโรงเรียนตาดีกาเล่าอย่างอารมณ์ดี

อย่างไรก็ดี พื้นที่มีจำกัด ส่งผลให้สามารถจัดวางเครื่องเล่นได้เพียง 2-3 ชิ้น เพราะโรงเรียนขาดงบประมาณในการซื้อที่ และไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากเจ้าของที่ใกล้เคียง แต่เด็กๆ ก็รู้สึกมีความสุขที่จะได้วิ่งเล่นในสนามเด็กเล่นที่เป็นของตนเอง “ที่สำคัญคือ ในพื้นที่แห่งนี้ ผู้ปกครองที่มารอรับลูกยังได้พบปะพูดคุยกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้ผู้ปกครองบางคนที่ไม่ค่อยมีโอกาสพูดคุยกัน หรือรู้สึกไม่ดีต่อกัน และยังสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว พ่อแม่ได้ใช้เวลากับลูกมากขึ้นในพื้นที่ สร้างสรรค์ เช่น มานั่งรอลูกเล่น มาป้อนข้าว และช่วยกันรักษาความสะอาดในพื้นที่ และในชุมชน” ครูอุ๊บัณฑุลละ พูดอย่างอึ้งอึ้งใจ

ร้านน้ำชา รายได้เสริมพิเศษให้กลุ่มเยาวชน

เดิมทีโรงเรียนตาดีกาบ้านปุ-กอลี มีสหกรณ์เล็กๆ เพื่อขายสินค้าและขนมเล็กๆ น้อยๆ ให้แก่เด็ก ในโรงเรียน เมื่อก่อนตั้งอยู่ในห้องพักครู แต่หลังจากได้ทุนจากมพต. จึงสร้างห้องสหกรณ์ใหม่ ภายในมีน้ำและขนมขายให้กับเด็กๆ ซึ่งร้านสหกรณ์จะมีครูตาดีกาผู้หญิงเป็นผู้ดูแล และแบ่งบทบาทให้เด็กๆ ได้มาช่วยดูแลร้าน ทั้งการขายของ การเก็บเงิน เพื่อปลูกฝังความรับผิดชอบ การมีวินัย ความซื่อสัตย์ “ในทุกๆ วัน โดยเฉพาะวันศุกร์จะมีผู้เข้ามาละหมาดเป็นจำนวนมาก และเมื่อถึงช่วงเวลาว่างผู้ที่มาละหมาดมักจะออกไปหาร้านน้ำชานั่งดื่ม ถ้าเปิดร้านน้ำชาขึ้นที่โรงเรียนคงจะมีรายได้ดี และเป็นการอำนวยความสะดวกให้ผู้ที่มาละหมาด ให้สามารถเข้าละหมาดในเวลาต่อไปได้ทัน” อูสมันพูดถึงไอเดียที่จะเปิดร้านน้ำชา

หลังจากนั้นไม่นาน ร้านสหกรณ์เล็กๆ ก็กลายเป็นร้านน้ำชา ที่วันจันทร์ถึงวันศุกร์จะเปิดเฉพาะตอนเย็น เสาร์-อาทิตย์จะเปิดเต็มวัน โดยมีอุสมันและกลุ่มเยาวชนเป็นผู้ดูแลกิจการ บริหารการเงิน โดยขายเครื่องดื่มร้อนในราคาแก้วละ 4-6 บาท และมีขนาดพิเศษครึ่งแก้วในราคา 2 บาท สำหรับเด็กๆ ที่มีเงินน้อย รายได้เล็กๆ น้อยๆ จากการขายน้ำชา ได้กลายเป็นทุนสำหรับอาหารกลางวันให้กับเด็กๆ และเป็นค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรมให้กับกลุ่มเยาวชนได้อีกด้วย

แบบอย่าง สำคัญกว่าการออกคำสั่ง

การทำงานที่บ้านปู-กอลี ในวันที่ เกิดขึ้นได้เพราะมีเยาวชนเป็นแกนนำและมีความเข้มแข็ง แต่กว่าจะมีวันนี้ ครูอับดุลเลาะ มาหะมะ ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการก่อตั้งกลุ่มเยาวชน โดยเฉพาะในเรื่องการอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดี เล่าว่า “ต้องทำตัวเองเป็นแบบอย่าง งานทุกอย่างเริ่มที่ตัวเองก่อน เข้ามกवादขยะให้เด็กดู แล้วเด็กก็ช่วยกันเก็บเศษขยะไปทิ้ง อย่าไปสั่งให้เขาทำ สุดท้ายเด็กก็จะทำเองด้วยใจ ถ้าเราสั่งเขาทำ แต่เราไม่ทำสักวันหนึ่งก็จะมีคนทำ ที่สำคัญคือสอนให้เด็กๆ ทำงานด้วยใจไม่ใช่เพราะเงินทองหรือผลตอบแทน” และทุกวันศุกร์ช่วงการบรรยายธรรม ครูอับดุลเลาะ มาหะมะ จะพยายามสอดแทรกเรื่องการดูแลชุมชนปลูกฝังในตัวเด็ก ไม่ว่าจะเป็นอย่างไรให้หมู่บ้านเจริญก้าวหน้า หรือการบอกอ้อมๆ ถึงผลเสียของยาเสพติด กลุ่มเยาวชนก็รับฟังและซึมซับไปพร้อมๆ กับการเรียนพระคัมภีร์ “สิ่งสำคัญคือผมจะสอนให้เด็กๆ ต้องมีศรัทธาต่ออิหม่ามและทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ซึ่งเหล่านี้จะเกิดจากความศรัทธา ทำแล้วได้บุญ เพราะว่าการทำด้วยจิตศรัทธา” ครูโรงเรียนตาดีกากล่าว

ด้วยจิตวิญญาณของครูอับดุลเลาะเกิดขึ้นจากความตั้งใจที่จะมาเป็นครูสอนที่โรงเรียนตาดีกา มาตั้งแต่ยังเป็นนักศึกษาจนปัจจุบัน ครูอับดุลเลาะได้สอนหนังสือมากกว่า 30 ปี “ผมเป็นคนสายบุรีแต่ย้ายมาอยู่ที่นี้ ผมอยากสอนหนังสือมาตั้งแต่เด็ก

เรียนอยู่ก็สอนตาดีกาด้วยจิตศรัทธา ผมสอนหนังสือตั้งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่ เพราะคิดว่าสิ่งที่เราทำอยู่อย่าพึ่งแต่เงิน ให้ทำด้วยจิตใจ หลักคำสอนศาสนาอิสลามที่ยึดถือถ้ามีความรู้ต้องให้กับผู้อื่น ไม่อย่างนั้นถือว่าบาป” ครูอับดุลเลาะพูดถึงหลักศาสนาที่ตนเองได้ปรับมาใช้ให้กับการดำเนินชีวิต และครูอับดุลเลาะยังหมั่นเพิ่มเติมความรู้ในเรื่องการดูแลเด็กอยู่เสมอ โดยคุณครูตาดีกาและผู้นำชุมชน ได้ไปอบรมในประเด็นกลไกการปกป้องเด็กให้กับชุมชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจัดโดย มพต. มาเป็นระยะเวลา 3 ปีติดต่อกัน “ความรู้ที่ได้รับจากการอบรม ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ ทักษะชีวิต สิทธิเด็ก การคุ้มครองเด็ก อนามัยเจริญพันธุ์ วินัยเชิงบวก การวางแผนการเลี้ยงดูเด็ก ผมได้นำความรู้เหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนที่โรงเรียน โดยเฉพาะความรู้เรื่องสิทธิเด็ก ไปสอดแทรกในการบรรยายธรรมที่มัสยิดในวันศุกร์ (วันละหมาดใหญ่) เพื่อให้ผู้ใหญ่ได้เข้าถึงข้อมูลความรู้ด้วย”

เยาวชนเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง

ด้านอัมพันธ์ กือมะ ครูผู้หญิงในโรงเรียนตาดีกาเล่าว่า ตนเองเกิดและโตที่ชุมชนแห่งนี้ แม้ในอดีตเด็กวัยรุ่นในชุมชนจะจับกลุ่มกันเสพยาเป็นส่วนมาก อัตราการเรียนหนังสือของเด็กผู้หญิงจึงมีมากกว่า แต่ปัจจุบันได้เห็นความเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเกิดขึ้นกับกลุ่มเยาวชนผู้ชาย “ผลดีจากการมีพื้นที่สร้างสรรค์ที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ กลุ่มเยาวชนมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม มีความรับผิดชอบจากที่เคยติดยา ต่างคนต่างอยู่ กลายเป็นไปไหนไปกัน เช่น ไปแข่งกีฬา ไปช่วยชุมชนที่สำคัญคือ มีคนติดยาน้อยลง” ครูอัมพันธ์ บอกพร้อมรอยยิ้มแห่งความภาคภูมิใจ

ตนเองก็มีความฝันที่อยากทำงานที่เป็นประโยชน์ให้กับชุมชนแบบนี้ โดยบทบาทที่ตนเองทำได้คือเป็นครูที่โรงเรียนตาดีกาต่อไป เพื่อจะได้นำความรู้ที่มีมาช่วยพัฒนาเด็กๆ ในชุมชนเดียวกับตนเอง

ครูอัมพันธ์

การเดินทางของปีจวบ
บ้านปุ-กอลี ยังไม่จบสิ้น
ยังมีเหลือความฝัน ความหวัง
ที่จะสานต่อเป็นงานสำคัญอีกมากมาย

แปลงเกษตรในปีจวบ
พักการดำไว้ก่อน เนื่องจากอากาศร้อน
และเยาวชนที่ดูแลมีกิจกรรมมาก ทำให้ไม่มีเวลา
ดูแลแปลงเกษตรอย่างเต็มที่ แต่อนาคตกลุ่มเยาวชน
ก็อยากพัฒนาพื้นที่ริมข่วงโรงเรียนให้กลายเป็น
รั้วเกษตร เพื่อนำผักที่ปลูกมากำกับข้าวให้กับเด็ก ๆ
นักเรียนโรงเรียนตาดีกา และนำไปขาย
ให้เป็นรายได้หมุนเวียน

ชอลาสุดิง สาและ ผู้ใหญ่บ้าน

ส่วนผมอยากให้มีสนามฟุตบอล
และสนามวอลเลย์บอล เนื่องจากกลุ่ม
เยาวชนชอบเล่นกีฬา และขาดพื้นที่ในชุมชน
ตัวออกไปเล่นนอกหมู่บ้าน ซึ่งอันตรายใน
ระหว่างเดินทางไป-กลับ และเป็นการดึงกลุ่ม
เยาวชนไม่ให้หันไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

*อุสมัน บอกความต้องการ
จากกลุ่มเยาวชน*

อยากให้ มพด. จัดให้มีการอบรม
ให้ความรู้ โดยเฉพาะการจัดอบรม
ในประเด็นการพัฒนาเด็ก เช่น เทคนิค
การสอนเด็ก ทักษะชีวิต การสร้าง
กระบวนการเรียนรู้ เพื่อนำความรู้มาใช้
ในการดูแลเด็ก ๆ ในชุมชน

ครูอับดุลเลาะ

อยากไปดูงานในพื้นที่อื่น ๆ
เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้น้อง ๆ
เยาวชนห่างไกลจากยาเสพติด และ
อยากให้มีโครงการใหม่ ๆ เข้ามา
เพื่อให้เยาวชนมีสิ่งต่าง ๆ ทำ
จะได้ไม่อวาลว่างไปเสพยา

เชะห์รีน

ทั้งหมดนี้ เป็นความฝัน ความหวัง ที่กลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่ในชุมชนบ้านปุ-กอลี
ตั้งไว้ร่วมกัน ซึ่งแม้ในวันนี้ ความฝันจะยังไม่สามารถเติมเต็มได้ครบ แต่ความร่วมมือร่วมใจ
ความทุ่มเท ซึ่งเป็นรากฐานของการทำงานอันเกิดจากทั้งผู้ใหญ่และเยาวชนในชุมชน จะช่วย
ให้ความตั้งใจทั้งหมดประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน

บ้านช่องแมว อ. สายบุรี จ. ปัตตานี

พื้นที่สร้างสรรค์ : สายบุรี ที่นี้รวมพลังเพื่อเด็ก

“เพราะการดูแลเด็กเป็นหน้าที่ของทุกคน”

ครูยะยา บากา ครูโรงเรียนตาดิเกาที่หมู่บ้านช่องแมว (ต. ละหาร อ. สายบุรี จ. ปัตตานี) พุดถึงแรงบันดาลใจในการทำโครงการพื้นที่สร้างสรรค์ ที่ไม่ใช่แค่เป็นพื้นที่เล่น แต่เป็นพื้นที่แห่งความสุขที่เด็กๆ ได้มาใช้ชีวิตอยู่ด้วยความปลอดภัย

เนื่องจากที่ผ่านมา สถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ ความรุนแรงที่เกิดขึ้น มีทั้งที่เกิดกับผู้ใหญ่และเด็ก ความเสี่ยงและความไม่ปลอดภัยในชีวิตเกิดขึ้นอย่างไม่รู้ที่ท่าว่าจะลดลง โดยเฉพาะกับเด็กๆ ที่ยังมีทักษะการดูแลและปกป้องตัวเอง น้อย เด็กๆ ขาดโอกาสในการเรียนรู้ ขาดชีวิตสนุกสนานในวัยเด็ก อยู่กับความเหงาและความหวาดกลัว พ่อแม่เครียด วิตกกังวล เผชิญความยากจน ปัญหาคอรอบคร้ว ปัญหายาเสพติดเพิ่มมากขึ้นทุกวัน สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นภาพฉายซ้ำๆ ทุกวัน ทุกวัน ทำให้ที่บ้านช่องแมว หมู่บ้านแห่งนี้ต้องสร้างกลไกการปกป้องเด็กขึ้นมา โดยมีผู้ใหญ่ซึ่งใช้หัวใจที่แข็งแกร่งและใช้ความดีงาม ความรักในจิตใจของตนเองที่มีต่อถิ่นฐานบ้านเกิด ที่มีต่อเด็กๆ ลูกหลานสายเลือดของตนเอง เป็นความกล้าหาญ ความเสียสละ เพราะหวังว่าจะเป็นภูมิป้องกันและปกป้องเด็กๆ ของพวกเขาได้

เรื่องใหม่

หน่วยงานที่ทำงาน-
เรื่องเหล่านี้
ความดี

• ศึกษาค้นคว้า ออกแบบ
พื้นที่ร่วมกัน

• ระบุหน่วยงานที่อยู่ใน
ชุมชน และ ภายนอก

วางแผน
ทำ
พื้นที่

ภาคีพื้นที่โล่งด้านหน้าที่มี
อาคาร และ หน่วยงานที่
ที่เปลี่ยนรูปแบบ

เปิดพื้นที่โล่ง
สำหรับเด็ก

ขยายบริการบริการที่ได้ในชุมชน
และแจ้งขึ้นด้วย

- การตั้งกลุ่มอาสาสมัคร
- ทรัพยากรของพื้นที่ชุมชน
- งบประมาณ

บริการชุมชน

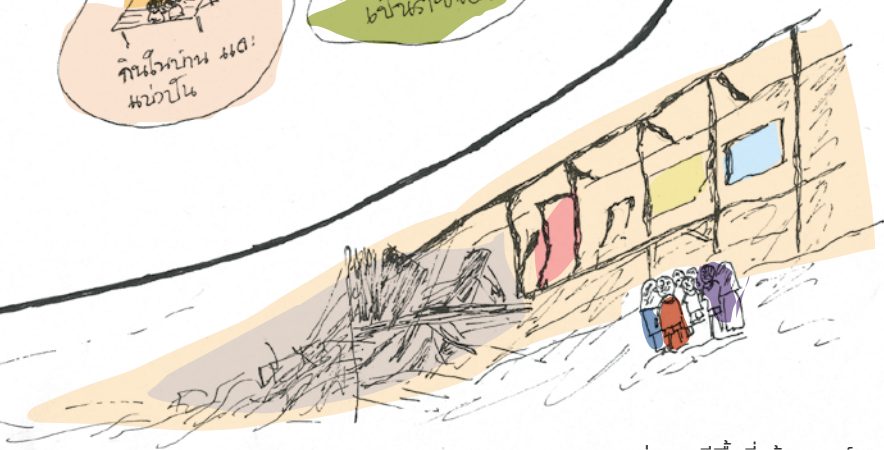
แปลงพื้นที่
ในชุมชนที่สร้าง
ส่วนกลาง หรือ
ส่วนกลางชุมชน

อบรมแกนนำ
ชุมชน

แปลงพื้นที่
บ้านราชวิถี

พื้นที่บ้าน และ
หน้าบ้าน

เป้าหมายเพื่อสร้าง
ความเข้มแข็ง
ความก้าวหน้า
มีส่วนร่วม

จุดเริ่มต้นของคนทำเพื่อเด็ก

ขณะที่ปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในชุมชน ผู้ใหญ่บ้านชากรีย์ยา วานี แม้มิได้นั่งนอนใจ แต่ก็ขาดกำลังและทิศทางในการที่จะช่วยเหลือฟื้นฟูสภาพปัญหาต่างๆ ของชุมชนได้ พอติดกับที่**โครงการก่อกองซื้อแเน** ที่มีมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.) ได้คัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพให้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งบ้านช่องแมวเป็นหนึ่งในโรงเรียนที่ได้รับคัดเลือก ทำให้เป็นเสมือนแรงเสริมหนุนให้ความหวังกับหมู่บ้านแห่งนี้ ผู้ใหญ่บ้านชากรีย์ยา วานี จึงใช้โอกาสนี้ช่วยกันรวบรวมสมาชิกในชุมชน อาทิ สมาชิก อบต. อสม. ครูสอนศาสนาและกลุ่มเยาวชน ตั้งเป็นคณะกรรมการอาสาสมัคร จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการลดวงจรความรุนแรงและลดระดับความยากจน และสร้างการมีส่วนร่วมของเด็กในการพัฒนาชุมชนอย่างที่เขาตั้งใจ โดยเริ่มต้นกลุ่มแกนนำจะลงมือทำงานในพื้นที่แล้วขยายไปยังคนอื่นๆ ในชุมชน แกนนำของหมู่บ้านมีประมาณ 12 คน เมื่อเวลาว่างมีกิจกรรมต่างๆ ก็จะมาประชุมกัน ประมาณเดือนละ 2-3 ครั้ง ตามภาระงาน ในวันไหนที่ไม่มียาน แกนนำก็ช่วยกันทำงานสาธารณประโยชน์ เช่น เก็บขยะ หรืออื่นๆ ซึ่งแกนนำทุกคนจะมีความสนิทสนมสามัคคีกัน เพราะนอกจากการทำงานร่วมกันในโครงการก่อกองซื้อแเนแล้ว คณะทำงานเหล่านี้ยังทำกิจกรรมในวันสำคัญของศาสนาอิสลามร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เช่น วันเมาริด สัมพันธ์ สร้างความสามัคคีแน่นแฟ้นให้กับกลุ่มมากขึ้น การได้ร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนกันอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับได้เห็นความรุนแรงในพื้นที่ส่งผลกระทบต่อเด็กมากมาย ทำให้ทุกคนยิ่งร่วมมือทำทุกอย่างด้วยเป้าหมายเดียวกัน

“อะไรที่เกิดกับเด็กผมรับไม่ได้ ผมในฐานะผู้นำศาสนาในหมู่บ้าน อยู่กับเด็กอาทิตย์ละ 2 วัน มีความผูกพันกับเด็กทุกคน ไม่ว่าจะเป็นลูกใคร พูดภาษาอะไรเราก็ต้องดูแล เด็กคือจิตใจของเรา ไม่ว่าจะเป็นลูกพุทธ ลูกอิสลาม

2 เดือนที่ผ่านมา อ. บาเจาะ เด็ก 3 พี่น้องที่ถูกยิงเรารับไม่ได้เลย เด็กต้องการแค่ความสุข ความอบอุ่น มีที่พึ่ง เขาไม่รู้ว่าจะไรจะเกิดกับเขาบ้าง” ครูยะยา พูดถึง

แรงขับเคลื่อนจากความรุนแรงที่มากกระทบ ทำให้ต้องลุกขึ้นมาเป็นหนึ่งในแกนนำดูแลปกป้องเด็ก ๆ เยาวชนในพื้นที่ และหลังจากที่เข้าร่วมโครงการกำบังชื้อแนกับ มพต. แล้ว การรวมกลุ่มของเยาวชนและชาวบ้านในชุมชนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เห็นพลังในการขับเคลื่อนเกิดขึ้นได้ไม่ยาก ผลแห่งความร่วมมือนี้เองที่ทำให้บ้านช่องแมวมมีโอกาสได้รับข้อเสนอจาก มพต. เพื่อพัฒนาโครงการไปสู่การมีพื้นที่สร้างสรรค์ในชุมชนเพิ่มเติมจากโครงการกำบังชื้อแน ซึ่งแม้ว่าในขณะนั้นในชุมชนยังไม่มีพื้นที่ว่างพอที่จะจัดทำพื้นที่สร้างสรรค์ แต่เมื่อได้รับรู้ถึงประโยชน์อีกมากมายที่จะได้รับการมีพื้นที่สร้างสรรค์ในชุมชน ทำให้ทุกคนพร้อมร่วมแรงร่วมใจ ตั้งมั่นที่จะสร้างให้เกิดพื้นที่สร้างสรรค์ให้ได้จริง “ตอนแรกพื้นที่ตรงนี้เคยเป็นป่า เด็ก ๆ ไม่มีพื้นที่เล่นเลย หลังจากกลับจากโรงเรียนก็ไปยิงนก หาปลากันตามประสาเด็ก พ่อแม่ไม่รู้ว่าจะลูกไปไหน เด็กถูกรถชน โดนงูกัด พ่อแม่ก็ไม่รู้เรื่อง มารู้อีกทีก็อยู่โรงพยาบาลแล้ว” ครูยะยา เล่าถึงสภาพปัญหาก่อนจะมีพื้นที่สร้างสรรค์ แล้วเมื่อ มพต. ได้เข้ามาประสานให้มีการทำงานเพื่อเปิดพื้นที่สร้างสรรค์ พวกเราจึงตีใจกันมาก

เราก็เริ่มต้นด้วยการชักชวนคนในชุมชน เพราะต้องช่วยระดมแรงกัน ตอนแรกทีไปชวนสมาชิกไปเข้าร่วม แต่ละคนก็ยังงงๆ อยู่ แล้วกังวลว่าจะทำได้จริงหรือเปล่า ทาง มพต. ก็ส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาช่วยให้ความรู้ ช่วยสื่อสาร ช่วยอธิบาย เชิญทุกคนมาประชุม สร้างความเข้าใจร่วมกันให้เห็นเป้าหมาย ประโยชน์ร่วมกันว่าจะเดินยังไงต่อ พอชี้แจงทำความเข้าใจแล้วทุกคนก็ยอมรับร่วม แม้บางคนอาจจะมีความกังวล เช่น โครงการแบบนี้จะต้องใช้งบเยอะ แต่เราตอบว่า “ทุกอย่างก็ต้องพอเพียง ใช้งบเท่าที่มี ซึ่งในวันนี้เราก็ทำได้สำเร็จ” ครูยะยาพูดด้วยความภาคภูมิใจ

โรงเรียนตาดีกา เยาวชนน้ำดี ร่วมด้วยช่วยกัน

แรกเริ่มเดิมทีหมู่บ้านช่องแมว จัดว่าเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ที่ยังไม่ได้รับการพัฒนามากนักในหมู่ 4 ตำบลละหาร อ. สายบุรี ซากาเรีย วานี ผู้ใหญ่บ้านเล่าว่าแต่ก่อน

ที่ยังไม่พัฒนาเพราะเป็นชุมชนเล็กๆ คนที่นี่ไปละหมาดที่มัสยิดอื่น เด็กๆ ที่ต้องไปเรียนที่ตาดีกาก็ต้องเดินไปเป็นกิโลกว่า ไปเรียนที่อีกชุมชนหนึ่ง ผู้นำชุมชนจึงมาประชุมกันว่าอยากให้มัสยิดสำหรับการทำละหมาด และมีโรงเรียนตาดีกา ซึ่งปัจจุบันโรงเรียนตาดีกาของที่นี่สร้างมาได้ 2 ปี อย่างเข้าปีที่ 3 แล้ว

“ตาดีกาเป็นการเรียนรู้อุหลักของชุมชนเรา เพราะตาดีกาตั้งอยู่ที่เดียวกับมัสยิด โดยความรู้หลักที่สอนในโรงเรียนจะสอนในด้านความเชื่อและการปฏิบัติทางศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิต โดยทั้งโรงเรียนจะแยกเป็นชั้นเรียนจำนวน 6 ชั้น” ครูยะยาเล่าถึงโรงเรียนตาดีกาที่มีเป้าหมายเพื่อทำหน้าที่ผูกความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ในชุมชนเข้าไว้ด้วยกัน แต่ขณะเดียวกันในพื้นที่ยังมีกลุ่มเยาวชนที่มีปัญหาอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้เข้ามาเรียนในตาดีกา

“ในชุมชนเรามีเด็กๆ ที่มีปัญหาอีกหลายคน รวมๆ แล้วประมาณ 25 คนได้ ทั้งปัญหาเด็กยากจน เด็กมีปัญหาครอบครัว เช่น พ่อแม่หย่าร้าง เรียนแล้วออกกลางคัน หรือไม่ก็ไปอยู่กับสิ่งเสพติด ซึ่งในหมู่บ้านของเรา เราจะรู้ว่าใครเป็นกลุ่มเสี่ยง คนที่ไปแล้วเราช่วยไม่ได้ แต่พยายามดึงคนที่ยังไม่ติดยามาทำกิจกรรมกับเรา เด็กๆ มีกิจกรรมที่มีประโยชน์ทำ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมต่างๆ ในมัสยิด พาเขาไปทัศนศึกษานอกพื้นที่บ้าง พอแบบนี้เขาก็ไม่มีเวลาว่างมากพอที่จะไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด”

อห์หม่าเซะ รัรี

“เราเป็นผู้นำศาสนา เราต้องดูแลทุกคน เด็กๆ เหล่านี้เราให้ชวนกันให้เข้ามามีความสะอาดมัสยิด มาช่วยกันดูแลชุมชน อบรมให้เด็กทำความดี พ่อแม่มาเห็นก็ภาคภูมิใจในตัวลูกด้วย เพราะพ่อแม่สนับสนุนในด้านศาสนาอยู่แล้ว”

มุस्ताกิม แวดาแม อายุ 18 ปี เรียนที่สายบุรีอิสลามวิทยาลัย ชั้น ม.5 เยาวชน
แกนนำในโครงการเล่าว่า ก่อนหน้าที่จะมีโครงการพื้นที่สร้างสรรค์นั้น เยาวชนจะ
เกาะกลุ่มกันเพียงไม่กี่คน เวลาว่างตอนเย็นจะเล่นบอลล่นว้าวไปตามเรื่องตามราว
ไม่ค่อยมีใครมาทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมมากนัก แต่พอเห็นผู้ใหญ่ร่วมกัน ในการ
พยายามสร้างสรรค์สิ่งดีๆ เพื่อเด็กๆ และคนในชุมชน เขาและเพื่อนๆ ในฐานะเยาวชน
ก็ได้จุดประกายความคิดบางอย่างขึ้น!!!

“ผมเห็นว่าในชุมชนของเรามีปราชญ์ชาวบ้านที่ชื่อว่า จิเมาะ ซาและ นำ
ก้านใบจากมาสานเป็นที่รองหม้อและตะกร้า ทำออกมาแล้วสวยงาม แต่จิเมาะก็แก่
มากแล้ว คนในชุมชนก็ไม่มีใครทำเป็น ก็เลยชวนเพื่อนๆ มาแล้วให้จิเมาะ ซาและ
สอนทำ พวกเรามาเรียนทำที่รองหม้อที่มัสยิด เพราะภูมิปัญญานี้มาจากรุ่นปู่ย่าตา
ยาย ไม่อยากให้สูญหายไป อยากจะสืบทอดต่อให้กับเด็กรุ่นหลัง”

หลังจากนั้น มุस्ताกิมและเพื่อนจากกลุ่มเยาวชนอีก 10 คน รวมตัวกันแล้ว
ไปอบรมภาคฤดูร้อนซึ่งจัดโดยครูตาดีกาและมัสยิด โดยกิจกรรมจะประกอบไปด้วย
การฝึกการอยู่ร่วมกัน กิจกรรมกระชับความสัมพันธ์ หลังจากอบรมยังมีการประเมิน
ว่าผ่านเกณฑ์หรือไม่ด้วย โดยสิ่งที่จะประเมิน คือ จริยธรรม พฤติกรรม วิทยุทัศน์
ซึ่งเด็กๆ ใช้เวลาอยู่ด้วยกัน 5 วัน 4 คืน

“ในขั้นตอนการอบรม ครูจะตั้งหัวหน้า 1 คน เพื่อเป็นกำลังสำคัญช่วยดูแล
น้องๆ ในค่าย โดยหัวหน้า 1 คน ดูแลสมาชิก 6-7 คน โดยมีเยาวชนมาอบรมทั้งหมด
16 คนเท่าที่ดึงมาได้ ซึ่งค่ายนี้ทำให้เราได้ฝึกความสามัคคีและมีความรับผิดชอบ เด็ก
จะต้องทำอะไรด้วยกัน พออบรมเสร็จ เรา รู้สึกมีความสุขและรักเพื่อนมากขึ้น”
มุस्ताกิมย้อนเล่าความประทับใจเรื่องการอบรมภาคฤดูร้อนให้ฟัง

เพราะความสามัคคี จึงมีพื้นที่สร้างสรรค์

และหลังจาก มพด. ได้จัดประกายให้ชุมชนจัดทำพื้นที่สร้างสรรค์ แต่ปัญหาของชุมชนคือไม่มีพื้นที่โล่งที่สามารถจัดทำพื้นที่สร้างสรรค์ได้ จำเป็นที่จะต้องระดมแรงงานของทุกคนช่วยกันลุยเกลี่ยพื้นที่ป่าให้กลายเป็นพื้นที่โล่ง เยาวชนกลุ่มนี้ที่เริ่มรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นก็ร่วมด้วยช่วยกัน รวมพลังกับโครงการนี้ด้วยการช่วยกันปรับซุดรากถางพงจากป่ากลายเป็นพื้นที่เล่น เนรมิตเป็นพื้นที่ของชุมชนที่สวยงามจนทุกวันนี้ ด้วยสองมือแห่งความภาคภูมิใจของเยาวชนทุกคน ซึ่งทำให้ได้พื้นที่สร้างสรรค์เป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา แบ่งออกเป็นสนามเด็กเล่น แปลงปลูกผัก และบ่อน้ำสำหรับเลี้ยงปลา โดยโรงเรียนตาดีกาก็ตั้งอยู่ไม่ไกล สภาพแวดล้อมจึงเอื้อกับเด็ก ๆ ที่จะมาใช้เวลาว่างสนุกสนานและขลุ่เล่นกันอยู่ในพื้นที่สร้างสรรค์แห่งนี้อย่างเต็มที่

ในพื้นที่สร้างสรรค์ ครูยะยายังพยายามให้แง่คิดปลูกฝังคำสอนดีๆ ให้เด็ก ๆ ผ่านรูปแบบต่างๆ เช่น ได้จัดทำป้ายติดไว้โดยรอบๆ เพื่อเตือนใจและเป็นกำลังใจแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน โดยใน 4 คำดังกล่าว ประกอบไปด้วยคำว่า “หนูทำได้” “คิดก่อนทำ” “มิตรภาพ” และ “ทำวันนี้ให้ดีที่สุด”

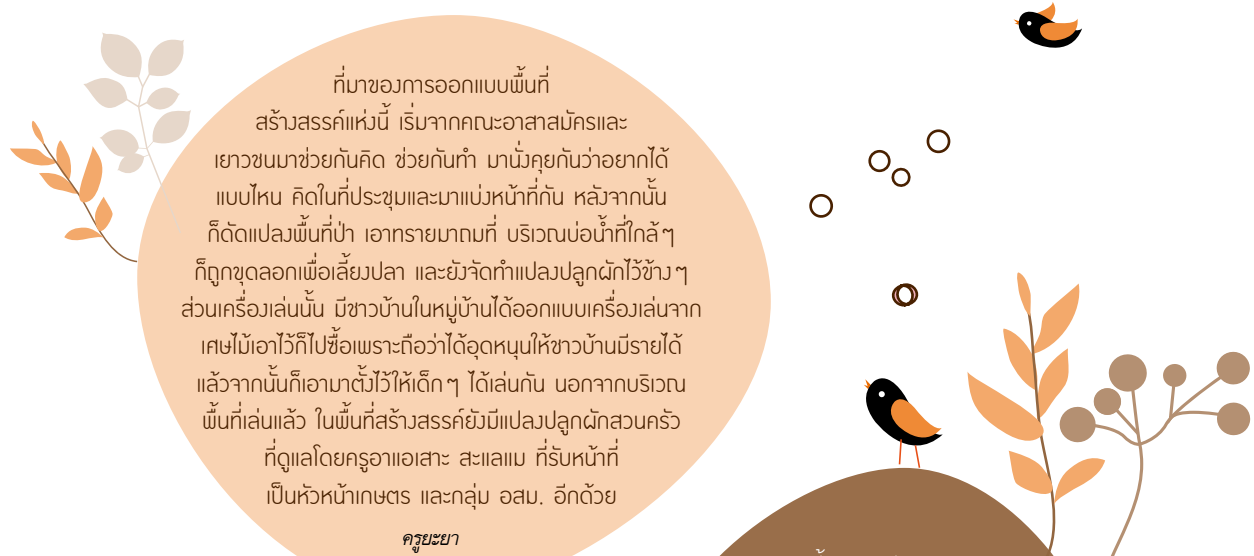
“หนูทำได้” คือ อยากให้กำลังใจแก่เด็ก ๆ ว่า ในหมู่ของเด็กไม่มีเด็กที่อ่อนแอ แต่เราต้องเตรียมเด็กให้พร้อม เป็นแบบอย่างที่ดี ก็เพื่อให้เด็กมารับช่วงต่อและทำงานต่อจากเราได้

“คิดก่อนทำ” มีความหมายคือการให้สติ

“มิตรภาพคือสิ่งที่ดีงาม” เพื่อให้เด็กไม่ทะเลาะกัน อยู่ช่วยเหลือกัน

“ทำวันนี้ให้ดีที่สุด” คือถ้าวันนี้ดีก็ไม่ต้องกลัววันพรุ่งนี้

ครูยะยา

ที่มาของการออกแบบพื้นที่
สร้างสรรค์แห่งนี้ เริ่มจากคณะอาสาสมัครและ
เยาวชนมาช่วยกันคิด ช่วยกันทำ มานับคุยกันว่าอยากได้
แบบไหน คิดในที่ประชุมและมาแบ่งหน้าที่กัน หลังจากนั้น
ก็ตัดแปลนพื้นที่ป่า เอาทรายมาถมที่ บริเวณบ่อน้ำที่ใกล้ๆ
ก็ถูกขุดลอกเพื่อเลี้ยงปลา และย้จัดทำแปลงปลูกผักไว้ข้างๆ
ส่วนเครื่องเล่นนั้น มีชาวบ้านในหมู่บ้านได้ออกแบบเครื่องเล่นจาก
เศษไม้เอาไว้ก็ไปซื้อเพราะถือว่าได้ลดต้นทุนให้ชาวบ้านมีรายได้
แล้วจากนั้นก็เอามาตั้งไว้ให้เด็ก ๆ ได้เล่นกัน นอกจากบริเวณ
พื้นที่เล่นแล้ว ในพื้นที่สร้างสรรค์ยังมีแปลงปลูกผักสวนครัว
ที่ดูแลโดยครูอาเอสะ สะแลแม ที่รับหน้าที่
เป็นหัวหน้าเกษตร และกลุ่ม อสม. อีกด้วย

ครูยะยา

แปลงเกษตรในพื้นที่สร้างสรรค์นี้
ยังถูกจัดประกายให้ชาวบ้านเกิดแนวคิดที่จะ
ทดลองการปลูกผักไว้กินเองและเพื่อขายตามบ้าน
ของตนเองด้วย ในกิจกรรมสวนเกษตรหน้าบ้าน
โดยจะใช้พื้นที่ไร่ของหมู่บ้านตรงที่ที่ปลูกยาวในช่วงที่
ตัดต้นยางเก่าออกและต้นใหม่ยังไม่โต เพราะปลูก
ผักชนิดต่างๆ เช่น ข้าวโพด มะเขือ เพื่อนำไปขาย
“ชาวบ้านบ้านไหนที่พอได้ผลผลิตเยอะหน่อยก็เอา
มาแบ่งปันมาแคะที่โรงเรียน” ครูอาเอสะเล่าถึง
ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

แปลงนี้เราปลูกผักหลายชนิด
เช่น ปลูกผักบุ้งซึ่งเป็นผักที่คนชอบกิน
แปลงเกษตรเราขายมาแล้ว 3 รุ่น เอาผักไป
ขายที่ตลาดแต่ชำตรู เอาเงินทุนมาหมุนเวียน
เข้าตลาด เพื่อเป็นประโยชน์กับเด็ก ๆ เช่น
โครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนตลาด
ในวันเสาร์อาทิตย์ ซึ่งช่วยดูแลเด็ก
ในโรงเรียนถึง 70 คนได้

ครูอาเอสะ

นอกจากนั้นแล้ว ครูยะยายังเล่าต่ออย่างมีความสุขอีกว่า หลังจากมีพื้นที่
สร้างสรรค์ เด็กๆ ก็เข้ามาเล่น เยาวชนก็มาเล่นกีฬา ผู้ปกครองที่มารอลูก ก็ยังมา
ช่วยกันทำการเกษตรด้วย ที่สำคัญคือผู้ปกครองได้มีการพูดคุยกันมากขึ้น

ขณะที่มุสตาгимเสริมว่า ผู้ปกครองบางคนที่ไม่ค่อยมีเวลาให้เด็ก ๆ แต่พอมี
สนามตรงนี้ผู้ปกครองก็ต้องมาเฝ้าลูก มาใช้เวลาตรงนี้ มีเวลาได้มานั่งดูลูกเล่นสนุก
มีรอยยิ้ม มีเสียงหัวเราะ ได้พูดคุยกับพ่อแม่คนอื่นๆ เห็นภาพจริง ได้แลกเปลี่ยน
ความคิดเห็นกัน ก็ค่อยๆ เริ่มเกิดความเข้าใจ มีความสามัคคีระหว่างผู้ปกครอง
ด้วยกัน เวลาทำอะไรก็จะง่ายในการขอความร่วมมือ

ก้าวที่กลางของบ้านช่องแมว

เมื่อย้อนคิดไปถึงปัจจัยความสำเร็จนั้น แขนงนำทุกคนทั้งครูยะยา มุสตาгим
อิหม่ามเซะ หรือ อบต. มีความเห็นตรงกันว่า สิ่งที่สามารถทำได้ เกิดจากทุกคนมี
ความสามัคคีและเห็นเป้าหมายเดียวกัน ที่สุดแล้วทั้งหมดนี้ถ้าไม่มี มพต. ช่วยก็
คงไม่เกิดขึ้น ทั้งการเป็นผู้ช่วยนำประเด็น ช่วยดึงคนมาคุยกัน มาประชุม และ
ช่วยประสานงานในเรื่องต่างๆ ซึ่งกลุ่มคณะทำงานที่บ้านช่องแมว แม้จะรวมกลุ่มกัน
ได้ไม่นาน แต่ด้วยความสนใจที่จะพัฒนาเด็กและต้องการปกป้องเด็ก ๆ จากความ
รุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่อย่างจริงจัง จึงพร้อมใจกันทำงานอย่างต่อเนื่อง ครูยะยา
มีแนวคิดนำเสนออยากให้ มพต. ได้ร่วมกับสิทธิมนุษยชนทำงานในพื้นที่ 3 จังหวัด
ชายแดนใต้เพิ่มเติม อาทิ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้คุณครู อสม. ไปเพิ่มเติมความรู้
ในเรื่องของการดูแลคุ้มครองเด็กให้มากขึ้น

อับดุลซุโกร์ สะอี

สมาชิก (อบต.)
อบต.

“ปัจจุบันการอบรมเริ่มจะมีทุกหมู่บ้าน สิ่งที่เราต้องทำต่อคือ การค้นหา
สมาชิกทำลุ่มไว้ก่อน ตอนนี้มีสมาชิกแล้ว 12 คน ซึ่งเราวางแผนว่าจะทำร่วมกับ
มัสยิด โต๊ะอิหม่าม รายได้จากการรวมกลุ่มทำอบรม จะเอาเงินเข้าไป
ในโรงเรียนตาดีกา เพื่อใช้หนุนเวียนให้ประโยชน์กับคนในชุมชน”

วันนี้บ้านช่องแมว ถือว่าเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ ที่คนในชุมชนได้ร่วมกันแก้ปัญหา มองทุกอย่างเป็นเรื่องของทุกคน ถือคติส่วนรวมดี บ้านของเราก็ดีด้วย ประกอบกับการที่ มพด. เข้าไปทำงาน ทั้งให้ความรู้ ร่วมเป็นผู้นำในการจัดการแนะนำ สื่อสาร และทำงานร่วมกับแกนนำชุมชนและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้บ้านทุกคนมองเห็น ผลสัมฤทธิ์และมีความหวังที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองให้เข้มแข็งยั่งยืนต่อไป ด้วยการเตรียมจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ และทำร้านขายอาหารสำหรับเด็กและผู้ปกครอง ที่เข้ามาใช้พื้นที่สร้างสรรค์ เกิดรายได้ก็จะนำมาใช้กิจกรรมในพื้นที่นี้ต่อไป ซึ่งจะทำให้เกิดความยั่งยืนขึ้นในพื้นที่อีกด้วย

และแม้ว่ากิจกรรมเหล่านี้จะเป็นเพียงการเริ่มก้าวเล็กๆ ของชุมชนหมู่บ้านช่องแมว แต่จากแววตามุ่งมั่นของผู้นำและผู้ร่วมสร้างฝันทุกคน เรื่องราวความกดดันที่บีบคั้น การถูกรูรนามจากความรุนแรงรอบๆ การมองเห็นอนาคตของเยาวชน ลูกหลานในพื้นที่ เปรียบเสมือนเป็นทางสองแพร่ง และเมื่อทุกคนเลือกแล้วที่จะลุกขึ้นมาสร้างปราการป้องกันลูกหลานของพวกเขาด้วยสองมือของทุกคน ด้วยเลือดเนื้อ ด้วยชีวิตและหัวใจ ทำให้เชื่อมั่นได้ว่าคณะทำงานกลุ่มนี้จะสามารถเดินไปยังเป้าหมายที่ตั้งใจไว้ได้อย่างแน่นอน

“ผมอยากจะพัฒนาตัวเองเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อยากอบรมเพื่อพัฒนาชุมชน ทั้งด้านกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสืบสานต่อลูกหลาน และอยากให้เยาวชนต่างชุมชนได้รู้ว่าชุมชนของเรามีการพัฒนาท้องถิ่นอย่างไร อยากให้ชุมชนที่ไม่มีกิจกรรมเหมือนเรา ได้ลองทำงานแบบเราบ้าง” มุस्ताกิม แกนนำเยาวชนคนสำคัญ กล่าวปิดท้าย เป็นการตอกย้ำว่า พลังเยาวชนที่บ้านช่องแมวเข้มแข็งและพร้อมที่จะดูแลชุมชนของตนเอง ทั้งยังพร้อมเพื่อแผ่พลังความสามารถ คุณค่า ประโยชน์ต่างๆ ส่งต่อไปถึงชุมชนอื่นๆ อีกด้วยในอนาคต

ศูนย์จริยธรรมบ้านจารุнок

ต. สะเตง อ. เมือง จ. ยะลา

พื้นที่สร้างสรรค์ : ร่วมแรงสามเฒ่าเพื่อเด็ก ที่บ้านจารุнок

“เป้าหมายคือทำเพื่อเด็ก”

คำตอบที่กลั่นมาจากใจของชายวัยกลางคนกลุ่มหนึ่ง เมื่อเราถามถึงสนามเด็กเล่น พื้นที่สร้างสรรค์ตรงหน้า ที่แม้จะมีขนาดไม่ใหญ่โตหรูหรา แต่ของเล่นทุกชิ้น เก้าอี้ทุกตัว หรือแม้แต่ภาพวาดบนกำแพงก็เกิดขึ้นจากแรงกาย แรงใจของชายวัยกลางคนกลุ่มนี้ทั้งสิ้น ที่มารวมตัวกันแม้จะต่างวัย ต่างอาชีพ แต่มีใจเดียวกัน ใช้เวลาว่างหลังเสร็จสิ้นภารกิจส่วนตัว ในช่วงกลางวัน มุ่งมั่นปั้นงานยามค่ำคืน เป้าหมายก็คือเด็กในชุมชนของตนเองจะได้มีสนามเด็กเล่นที่ปลอดภัยเป็นของโรงเรียน

โดยสนามเด็กเล่นเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่สร้างสรรค์ที่เกิดจากการสนับสนุนของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.) ซึ่งนอกจากจะเป็นพื้นที่ให้เด็ก ๆ ได้เล่นอย่างสร้างสรรค์แล้ว ยังปลูกพลังจิตอาสาขึ้นในกลุ่มของผู้ใหญ่เหล่านี้อีกด้วย

ศูนย์จริยธรรม บ้านจารุнок

ต. สะตง อ. เมือง
จ. ยะลา

ร่วมแรงสานฝันเพื่อเด็ก
ที่บ้านจารุнок

ชุมชนเข้มแข็ง : มีพื้นที่สาธารณะน้อย
: 50% ของพื้นที่เป็นป่าทึบหนาทึบ
: ชุมชนเป็นชุมชนที่ใกล้เขต อบต. สะตง

ไม่มีความรู้เรื่องเกษตร ปลูกพืช
เดินป่า ไปเรียนที่อื่น

- ผ่านโครงการ ที่ปอคือเงิน ที่ส่วนกลาง สัน
ครุฑอ้อม / ผู้นำชุมชน / ผู้นำศาสนา ไปอบรมใน
ป่าเขื่อน กสโตนปอภินันท์ ซึ่งจัดขึ้นกับ
3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อนำความรู้ของเกษตรกร
9 จังหวัดอื่นต่างๆ กับพื้นที่ชุมชนตนเอง

- ผ่านทำในทุนสนับสนุน

- การส่งเจ้าหน้าที่มพด. เข้าวางแผนทำ และ
เป็นที่ปรึกษาของชุมชน

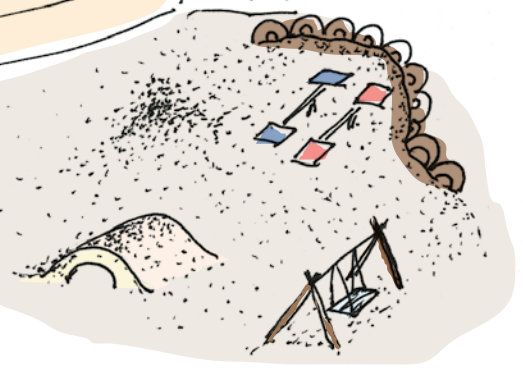
- บุคลากรที่ผ่านอบรม
นำความรู้จากประสบการณ์
มาจัดสรรพื้นที่ที่สร้างสวัสดิ
- แยกหน้าส่วนหัว (เทศบาล/อสม/
ผู้นำชุมชน/ครู/อ้อม/
ครูสอนหนังสือ/
กรรมการชุมชน)
- ชุมชนร่วมมือ ทำหน้าที่ใจเดียวกัน
- ทำทุกหนี่งจากที่ดี และช่วยเหลือกัน

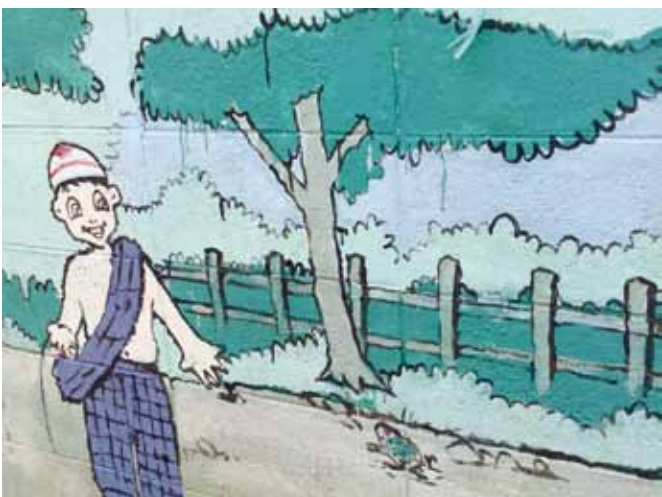
๒. ก่อตั้งพื้นที่สวัสดิสวัสดิ

- โรงเรียนออ้อม
- พื้นที่เล่น
- ร้านน้ำชา

- มีพื้นที่เล่นเป็นสัดส่วน เด็กๆ ปลอดภัย
- เด็กๆ เล่นสนุกกิจกรรมจากไปโรงเรียน
- พื้นที่เล่นที่สะอาด
- เด็กๆ ออกกำลังกายทุกวัน
- ดูปักธงชาติไว้บอกสัญลักษณ์

- ก่อตั้งระบบจัดการ (จากห้องจำกัด ต่อให้เวลา
- ในหัวค่ำ ภาระส่วนใหญ่ที่วันอาสาสมัคร
- ใ้บ่่านพักที่สะอาด ร่มรื่น สบาย
- จัดเวรยามรักษาความปลอดภัยในโรงเรียน

ร่วมแรงร่วมใจ สร้างโรงเรียน เพื่อชุมชน

ยะลาขึ้นชื่อว่าเมืองสะอาด มีผังเมืองที่สวยงามเป็นระเบียบ ซึ่งเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศไทย แต่เพราะเหตุการณ์ทางการเมือง ทำให้กลายเป็นจังหวัดที่หลายคน ขยาดไม่กล้ามาเยือน แต่ทว่าคนในชุมชนสามัคคี ร่วมกันทำกิจกรรมดีๆ เพื่อ ส่วนรวม เพื่อลูกหลาน เด็กและเยาวชนอนาคตของชาติอยู่เสมอ

ชุมชนจารูนอก ตั้งอยู่ใน อ. เมือง จ. ยะลา เป็นพื้นที่ชุมชนเมืองในย่านตลาดเก่า เป็นศูนย์กลางการค้าของจังหวัดยะลา โดยชุมชนจารูนอกในอดีตนั้นเป็นตั้งชุมชนเมืองทั่วไปที่สนามเด็กเล่นและพื้นที่สาธารณะมีน้อย รวมแล้วมีอยู่ไม่เกิน 2-3 ที่ แต่ต้องรองรับการใช้งานของเด็กๆ ที่มาเล่นเป็นจำนวนมาก พื้นที่เล่นอย่างสร้างสรรค์ ยังมีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการของเด็กๆ โดยเด็กๆ ในชุมชนเมืองได้ แยกย้ายกันไปเรียนในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชน มีทั้งโรงเรียนเทศบาล โรงเรียนเอกชน สอนอิสลาม เป็นต้น ซึ่งระบบการเรียนของศาสนาอิสลามคือเด็กๆ ต้องมาเรียน ด้านศาสนาและอบรมจริยธรรมเพิ่มเติมที่โรงเรียนตาดีกา

ครูมะมะอุซัย
บาเตะ

ผู้อำนวยการ
ศูนย์วิจัย
รรสบ
บ้านจารูนอก

เกิดจากความร่วมแรงร่วมใจของหลายๆ คน เพราะก่อนหน้านี้ที่ดินของโรงเรียนเป็นที่ดินหนอง น้ำขัง มีหญ้าขึ้นสูง เพราะอยู่ติดกับแม่น้ำ โดยเป็นที่ที่เกิดจากการบริจาคของหลายๆ คนมารวมกัน และมีองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ก่อสร้างอาคารเรียนให้ชาวชุมชนตลาดเก่าใช้ประโยชน์ เมื่อทำอาคารเสร็จ กองการกีฬาฯ ก็มามอบสนามปูนเพื่อให้เล่นกีฬา โดยมีเทศบาลช่วยมาปรับพื้นที่ให้

โรงเรียนตาดีกาหรือศูนย์จริยธรรมบ้านจารุнок ได้ก่อตั้งที่ชุมชนในปี 2554 (ภายใต้โครงการกำบังชื่อแแน) ซึ่งย้ายจากมัธยมที่เปิดการเรียนการสอนชั้นใต้ถุนของ มัธยมมาเป็นตึก 4 ชั้น กว่าจะเป็นโรงเรียนตาดีกาได้นั้น “เราต้องเอาทรายจากบัตตานี มาถม เพราะยะลาพื้นดินจะเป็นหินเพราะเป็นภูเขา เด็กมาเล่นก็อันตราย” ครูมาหะ มะอุซึ่งบอกเล่าถึงความยากลำบากที่ก่อกำเนิดโรงเรียน

อาคารเรียนของโรงเรียนตาดีกา (ศูนย์จริยธรรมจารุнок) ค่อนข้างต่างจาก ที่อื่น เพราะเป็นตึกสูง 4 ชั้นและจัดว่าเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ปัจจุบันเปิดการเรียน การสอนมาแล้ว 12 ปี เพื่อให้ความรู้และปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็กนักเรียน ถึง 200 กว่าคนในแต่ละปีการศึกษา โดยเด็กๆ ที่เรียนส่วนใหญ่มาจากบริเวณตลาดเก่า ชุมชนมักกะ ชุมชนบ้านจารุнок อาชีพพื้นฐานค้าขาย ทำงานที่ตลาดสด ในย่านแถว ตลาดเก่าจะไม่ค่อยมีโรงเรียนตาดีกาเท่าไร พ่อแม่จึงอยากให้ลูกมาเรียนเพราะ มีคนดูแล (เปิดเรียนวันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 8.00-16.00 น. เข้าแถว 8.00 น. พักเบรก เวลา 10.00-10.15 น. มีการปิดทอมเหมือนโรงเรียนสามัญ) ครูมาหะมะอุซึ่ง บอกว่า แม้อาคารเรียนจะเสร็จสมบูรณ์ แต่เด็กๆ ยังขาดพื้นที่สร้างสรรค์ที่จะให้เด็กๆ ได้วิ่งเล่นหรือเรียนรู้นอกห้องเรียน ส่งผลให้เด็กๆ ไม่มีที่เล่นในโรงเรียน เมื่อถึงเวลา พักเด็กๆ จึงออกไปวิ่งเล่นนอกโรงเรียน อีกทั้งโรงเรียนอยู่ติดน้ำ บริเวณรอบๆ เป็น บึงน้ำ ทำให้เด็กๆ มีโอกาสเกิดความเสี่ยงอันตรายได้

พื้นที่สร้างสรรค์ปลูกพลังจิตอาสา

กระบวนการพัฒนาศักยภาพเด็ก เริ่มต้นจากการที่ตัวแทนผู้นำชุมชน ครู โรงเรียนตาดีกา ได้เข้าร่วมโครงการกำบังชื่อแแน : หมูบ้านแห่งความสุข ของมูลนิธิ เพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.) เมื่อปี 2553 จนถึงปี 2556 โดยได้เข้าร่วมการอบรม ในการป้องกันไม่ให้เกิดวงจรความรุนแรง และลดระดับความยากจน โดยการสนับสนุน ให้เกิดสันติภาพและการมีส่วนร่วมของเด็กในการพัฒนาชุมชน ร่วมกับชุมชนอื่นๆ

ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยจัดที่จังหวัดปัตตานี ความรู้ที่ได้รับการอบรม ได้แก่ กระบวนการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ ทักษะชีวิต สิทธิเด็ก การคุ้มครองเด็ก อนามัยเจริญพันธุ์ วินัยเชิงบวก จากการได้เข้าร่วมอบรม นายมุหะมะฮะซัน มาหะ ผู้บริหารศูนย์จริยธรรมบ้านจารูนอก บอกว่า “เป็นการเปิดโลกทัศน์สำหรับครูตาดีกา ได้นำความรู้กลับมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนทั้งกับเด็กและผู้ปกครอง โดยใช้แนวความคิดการที่ให้เด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอน รับฟังความคิดเห็นของเด็ก เวลาจะทำอะไรเกี่ยวข้องกับเด็ก ควรต้องถามความต้องการกับเด็กก่อน เช่น ถ้ามีสนามเด็กเล่น เด็กๆ อยากได้เครื่องเล่นอะไร ซึ่งเด็กๆ อาจอยากได้ชิงช้า เพลสไลเดอร์ ไม่ใช่ฟังแต่ความคิดเห็นของผู้ใหญ่”

วิธีการเหล่านี้ คือการให้ความสำคัญกับเยาวชนในชุมชนในทุกมิติ มีการดูแลเด็กๆ ทุกคนในชุมชนอย่างทั่วถึง และบุคลากรเหล่านี้ก็ได้นำความรู้จากการไปอบรมมาปรับใช้กับการทำสนามเด็กเล่นแห่งนี้

และสำหรับการสร้างสนามเด็กเล่นนี้ มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.) ก็ได้เข้ามาช่วยเติมเต็มความต้องการและความฝันของเด็กและครูในชุมชน โดยได้ให้การจัดสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ขึ้น ในชื่อของ ‘พื้นที่นี้ดีจัง’ และต่อมาได้สานต่อเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ในปีที่ผ่านมา

เมื่อมีงบประมาณ แรงงานจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ตามมา ครูมาหะฮะซันจึงบอกว่า ด้วยงบประมาณที่มีจำกัดทำให้เรากลับมาคิดกัน ว่าในกลุ่มคณะทำงานที่เป็นเพื่อนๆ กันนั้น ใครมีความสามารถอะไรบ้าง และจะสามารถช่วยงานในส่วนไหนได้บ้าง จากแนวคิดนี้ คณะทำงานจึงเกิดขึ้น ประกอบด้วย เทศบาล ผู้นำชุมชน ครูตาดีกา ครูสอนอัลกุรอาน อสม. กรรมการชุมชน ซึ่งแต่ละคนมีความถนัดที่แตกต่างกันไป

“ที่มนี้เราทำงานร่วมกันมาหลายปีแล้ว ตั้งแต่สร้างตึกนี้ พอเราดึงเพื่อนและน้องๆ มาช่วยอีกครั้ง ทุกคนต่างก็เต็มใจที่จะมา เพราะทุกคนมีใจเสียสละ มีเป้าหมายเดียวกัน นั่นคือทำเพื่อเด็กและชุมชน” ครูมาหะมะอุเซ็งบอก

กระบวนการทำงานก็เป็นไปโดยธรรมชาติ เพราะแต่ละคนได้ร่วมกันวางแผนและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความถนัดในกลุ่มคณะทำงาน อาทิเช่น ช่างสี ช่างเหล็ก ช่างปูน ช่างศิลป์ ตกแต่งสถานที่ ซึ่งครบกับทักษะที่ต้องการในการทำหน้าที่สร้างสรรค์ ที่สำคัญคือ เป็นการทำงานที่ไม่มีค่าตอบแทน เป็นการทำงานแบบจิตอาสา ซึ่งแต่ละคนส่วนใหญ่มีภาระงานในช่วงกลางวัน จึงแบ่งเวลาช่วงกลางคืนมาร่วมกันสร้างพื้นที่สร้างสรรค์วันละเล็กละน้อย จนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์ “แต่เดิมโครงการแรกที่เราทำคือของเล่นต่างๆ ในสนามเด็กเล่นจะทำจากไม้ เพราะหาได้ง่ายในพื้นที่ แต่เนื่องจากมีเด็กเล่นเป็นจำนวนมาก ของเล่นไม้ต้องตากแดดตากฝนจึงทำให้ของเล่นพังเร็ว ต่อมาเมื่อโครงการเริ่มปีที่ 2 พวกเราจึงเปลี่ยนของเล่นไม้เป็นวัสดุจากเหล็ก ทราาย และปูน เพราะเรามีช่างเหล็กและซื้อเครื่องเชื่อมมาด้วยเลย” ครูมาหะมะอุเซ็ง เล่าความเป็นมาของเครื่องเล่นที่เสร็จสมบูรณ์อยู่ตรงหน้า ขณะเดียวกัน ทาง มพด. ก็ยังติดตามโครงการฯ อย่างต่อเนื่อง โดยเข้ามาให้ความรู้และคำแนะนำต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องการเล่นที่เหมาะสมกับเด็ก เช่น เด็กๆ มักจะชอบเล่นทราายและการเล่นทราายมีประโยชน์กับเด็กเพราะช่วยเสริมสร้างกล้ามเนื้อในส่วนต่างๆ ของร่างกาย ครูมาหะมะอุเซ็งเล่าต่อว่า “จากคำแนะนำนี้ พวกเราจึงกลับมาคิดกันต่อว่า จะนำไปปรับเป็นเครื่องเล่นอะไรให้เด็กเล่นดี ช่างปูนจึงออกไอเดียว่า ลองสั่งอิโมงค์และนำทราายมาคลุมให้เด็กเล่นเป็นอิโมงค์ทราายดีกว่า เด็กๆ จึงมีอิโมงค์ทราายไว้เล่นอย่างสนุกสนาน” กระบวนการจัดสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ ยังได้รับความร่วมมือจากคนทั้งชุมชนด้วย เช่น เมืองบประมาณในการจัดทำพื้นที่มีไม่เพียงพอ จะมีการนำเงินจากการจัดงานมาลิตสัมพันธ์ มาสนับสนุนการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพิ่มเติม รวมทั้งได้รับความร่วมมือจาก ชุมชน กลุ่มสตรี อสม. พ่อแม่ ผู้ปกครอง เยาวชน ในด้านกำลังคน และการรักษาความปลอดภัยในช่วงกลางคืน

คำจ้างคือจ้างและน้ำ

“ที่พวกเรามาช่วยก็เพราะอยากเสียสละให้สังคม ทุกคนมีงานทำประจำกันทุกคน แต่พอเลิกงานกลับบ้านก็จะแวะมาที่นี้ก่อน เริ่มงานตอนช่วงเย็นๆ กว่าจะทำเสร็จก็ประมาณตีหนึ่งตีสอง ก่ออิฐ ฉาบปูนทำไปเรื่อยๆ วันไหนว่างก็มา ทำอยู่แบบนี้ เป็นเดือนสองเดือนจนสนามเด็กเล่นเสร็จ” **มูหะหมัดนาเซ เจ๊ะเจ** อดีตช่างศิลป์ที่เคยทำงานกับกระทรวงวัฒนธรรมเพื่อเผยแพร่ศิลปะวัฒนธรรมไปทั่วประเทศ แต่ย้ายกลับมาบ้านเกิดได้ 2 ปีกว่าเล่าให้ฟัง และกล่าวต่อว่า “ช่วงแรกผมเข้ามานั่งรอลูก ก็มานั่งคิดว่าอยากทำอะไรให้กับโรงเรียนบ้าง แต่ผมเข้ามาก็ไม่รู้ว่าเราจะทำอะไรได้แค่ไหน เพราะตัวเองก็ไม่ค่อยแข็งแรงมีโรคประจำตัวเป็นเส้นเลือดตีบ เพื่อนก็บอกว่า เป็นช่างศิลป์ก็ไปวาดรูปที่กำแพงก็ได้ โน่นไง ผมนั่งดั้นโน้น การเขียนภาพวัฒนธรรมในอดีตของชาวยะลาเป็นฝีมือผมเอง” **มูหะหมัดนาเซ** เล่าด้วยความภาคภูมิใจ

ต่อเล็บ เต๊ะแล ได้เข้าร่วมกับกลุ่มรับผิดชอบในการออกแบบเครื่องเล่นและเป็นช่างเชื่อมบอกว่า “ผมและพวกพี่ๆ ให้ความสำคัญกับเด็กๆ มาก เพราะผมเคยอยู่ในชุมชนนี้มาก่อน อยากจะเรียนก็ได้เรียน เลยอยากให้เด็กในรุ่นนี้มีการศึกษาที่ดีขึ้น มีชีวิตที่ดีกว่าเรา” **ต่อเล็บ** บอกว่ากว่าจะกลายเป็นเครื่องเล่นอย่างที่เห็น ไม่ใช่ก็จะทำก็ได้เลย เขาต้องไปดูเครื่องเล่นที่ใช้จริงอยู่ที่สนามเด็กเล่นในที่ต่างๆ เพราะเขาไม่ได้มีประสบการณ์ในการทำเครื่องเล่นสำหรับเด็กมาก่อน หลายครั้งความตั้งใจของทุกคนก็อาจกลายเป็นความเห็นที่แตกต่าง หรือบางครั้งอาจมีความขัดแย้งทางความคิด แต่การบริหารจัดการความขัดแย้งและความเห็นต่างนั้นต่างหากคือ ศิลปะที่สำคัญ และไม่ใช่เรื่องง่าย สำหรับที่นี้จะใช้วิธีแลกเปลี่ยนถกคิดและคุยกันจนกว่าจะเข้าใจตรงกัน และหามติร่วมกันได้ในที่สุด “ตลอดระยะเวลาการทำงาน คณะทำงานได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างสม่ำเสมอ และมีบางครั้งที่ความคิดเห็นไม่ตรงกัน ความขัดแย้งเล็กๆ น้อยๆ เช่น เราจะสรุปแบบกันยังไง ทีมจะมีวิธีการจัดการปัญหา ด้วยกระบวนการพูดคุยสร้างความเข้าใจ” **ครูมาหะมะอูเซ็ง** บอก

ตอเล็บ เต๊ะแเล

คนทำบ้าน
พก.สร้างsss

“เราตั้งใจที่จะไปดูแลแบบมาก่อนว่าต้องออกแบบยังไง ต้องเชื่อม
เครื่องเล่นยังไงให้แข็งแรงที่สุด เด็กๆ จะได้ไม่เป็นอันตราย”

ด้านพี่หมู่หะหมัดนาเซ เล่าเสริมว่า “การทำงานมีความคิดแตกต่างกันบ้าง แต่
ไม่แตกแยกกัน การทำงานย่อมมีทะเลาะกันบ้างเป็นสีสันของชีวิต หากไม่พอใจกัน
โกรธกัน 3-4 วัน ไม่ต้องไปง้อ หายโกรธก็จะกลับมาทำงานร่วมกันเหมือนเดิม เพราะ
สุดท้ายดีใจเราก็มานั่งภูมิใจกับผลงานด้วยกันอยู่ดี เพราะงานคือชีวิต ชุมชนคือชีวิต”
ส่วน **ครูออสเมาะห์ บาหะ** ครูโรงเรียนตาติกา ซึ่งสอนหนังสือเด็กๆ มากกว่า 30 ปี
บอกว่า ตนเองรู้สึกภูมิใจกับคณะทำงานมาก เพราะทุกคนเสียสละและตั้งใจจริงที่จะ
ทำงานเพื่อเด็ก เพราะค่าทำงานทุกคนรู้ว่าไม่มีเงินเป็นค่าตอบแทน เป็นการทำงาน
ด้วยใจ ขอแค่มีน้ำเย็นและข้าวหุงร้อนก็พอ สำหรับแรงบันดาลใจที่ทำให้คนรุ่นพ่อรุ่น
แม่ทำเพื่อเด็กๆ และชุมชนมากขนาดนี้ พี่ตอเล็บบอกว่า “อยากให้เด็กมีโอกาสเรียน
สูงๆ แทนคนรุ่นเรา ที่สำคัญคืออิสลามได้บ่มเพาะว่า สังคมก็เหมือนกับเรา ลูกทำ
กับลูกเรา มีการตักเตือนกัน และมีอะไรที่เราช่วยเหลือกัน แบ่งปันกันได้ เราก็จะทำ”

พลังสามัคคีที่จารุนอก

จากการทำงานที่เชื่อมเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน NGOs ชุมชน กลุ่มเยาวชน
สภาเด็กและเยาวชน ศิษย์เก่า ส่งผลให้พื้นที่ชุมชนจารุนอก สามารถขับเคลื่อน
การพัฒนาต่างๆ ได้ เพราะคนในชุมชนเห็นประโยชน์ในสิ่งเดียวกัน และทำเพื่อ
ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว อย่างเช่นที่ครูออสเมาะห์บอกว่า ความรู้ที่ได้จาก
การอบรมกับมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.) ไม่ได้ถูกนำไปใช้ที่โรงเรียนอย่างเดียว
แต่ถูกนำไปเล่าสู่คนอื่นๆ ซึ่งไม่ได้เป็นประโยชน์สำหรับแค่เด็กบางคนเท่านั้น “อาทิ
เช่น เด็กเร่ร่อน เด็กที่พ่อแม่เสียชีวิต กลุ่มของเราและประธานชุมชนก็จะช่วยดูแล

เพราะเด็กไม่ใช่ของพ่อแม่อย่างเดียว พ่อแม่ไม่มีจะกินเราจะช่วยดูแลด้วย ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่” ครูอรอสเมาะห์ พูดอย่างมุ่งมั่น

ด้านครูมาหะมะอูเซ็งกล่าวเสริมว่า “เพราะกลุ่มของเรามีกิจกรรมที่ทำร่วมกันตลอด จึงทำให้พวกเรามีความสามัคคี และตื่นตัวตลอดเวลา ซึ่งช่วยให้พวกเราไม่ห่างเหินกัน รักใคร่กัน ในทุกกิจกรรมที่เราจัดขึ้นก็จะมีคนมาเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก เช่น ตอนที่เรจัดกีฬาสัมพันธ์ รวมตัววัยรุ่นกว่า 100 คน”

จารุณอกในวันนี้

ครูมาหะมะอูเซ็ง ยิ้มอย่างมีความสุขเมื่อมองไปรอบๆ บริเวณโรงเรียน พร้อมเล่าถึงบรรยากาศของโรงเรียนหลังจากมีพื้นที่สร้างสรรค์ขึ้นมาว่า “เมื่อก่อนเหมือนอยู่ในป่า เด็กๆ ไม่มีที่เล่น ยิงนก ปีนต้นไม้ แต่ตอนนี้โรงเรียนของเรามีทั้งพื้นที่กีฬายาน เตะฟุตบอล ก่อนหน้านี้เด็กๆ จะเรียนหนังสือกันตอน 8.30-10.00 น. มีเวลาพักประมาณ 15 นาที ก็ไปวิ่งเล่นหายกันไป เรียกเข้าห้องเรียนก็ยาก แต่พอมีสนามขึ้นมาตรงนี้ เด็กๆ ก็มาเล่นในที่ตรงนี้แทน เห็นแบบนี้เราก็อิ่มใจ” เพราะสามารถสร้างพื้นที่เล่นที่เป็นสัดส่วน เด็กปลอดภัยจากการไปเล่นในป่าและแม่น้ำใกล้ๆ บริเวณโรงเรียน นอกจากนี้ เด็กๆ ยังไม่ออกไปเล่นที่ร้านเกม แถมยังมาโรงเรียนเข้าชั้นอีกด้วย เพราะเด็กๆ ต่างก็อยากมาเล่นของเล่นในพื้นที่สร้างสรรค์ สิ่งที่ดีไปกว่านั้นคือผู้ปกครองได้มีโอกาสพูดคุยกัน กินน้ำชาด้วยกัน ขณะมารอลูกที่สนามเด็กเล่น ครูอรอสเมาะห์ยังอีกบอกว่า เมื่อมีพื้นที่สร้างสรรค์ ครูได้พาเด็กไปเรียนรู้นอกห้องเรียนให้อยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ ซึ่งทำให้เด็กๆ มีความสุขกับการเรียนรู้อีกมากขึ้น

อย่างไรก็ตามทางกลุ่มของคณะทำงานยังมีความฝันและโปรเจกใหม่ ๆ ก็คือการขยายพื้นที่เล่น เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการและปริมาณของเด็กๆ ซึ่งแม้ว่าจะไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะต้องทำเรื่องขออนุญาตจากเจ้าของพื้นที่ นั่นคือเทศบาลนคร

เมืองยะลา และ อบจ. ยะลา จึงจะดำเนินการได้ ซึ่งในปัจจุบันเจ้าของพื้นที่ยังไม่อนุมัติให้ขยายพื้นที่ ทั้งยังขาดงบประมาณในการจัดซื้อของเล่นเพิ่มเติม แม้จะมีอุปสรรคแต่กลุ่มคณะทำงานฯ ก็ยังไม่ย่อท้อ เพราะผู้นำชุมชนก็มีแผนที่จะจัดเตรียมการดำเนินการเชื่อมภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณ เช่น อบจ. เทศบาลชุมชน ซึ่งคาดว่าจะความสำเร็จจะอยู่ไม่ไกลเกินฝัน เพราะความสามัคคีของพวกเขาเหล่านั้นนั่นเอง

เกี่ยวกับ...โรงเรียนตาดีกา

โรงเรียนตาดีกา เป็นโรงเรียนสอนศาสนา ซึ่งจะทำความเข้าใจกับการเรียนอัลกุรอานที่มัสยิด (ตารางการเรียนเด็กมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ คือวันจันทร์-ศุกร์ เรียนวิชาสามัญ วันเสาร์-อาทิตย์ ช่วงกลางวันเรียนอัลกุรอาน) โรงเรียนนี้จะไม่มีการเก็บค่าเรียน

กิจกรรมเสริมในตาดีกา

- กิจกรรมพัฒนาการเด็ก เช่น อาซุรอสัมพันธ์ กลุ่มอนาซิส ฝึกให้เด็กมีความกล้าแสดงออก ลีเกฮูรู กลุ่มครูก็สอนกันเอง เป็นกิจกรรมเฉพาะเด็กที่สนใจ สอนหลังเลิกเรียน ไม่ทำให้เสียการเรียน
- กิจกรรมจัดตามปฏิทิน ใน 1 ปีจะมีประมาณ 5 กิจกรรม เช่น อาซุรอสัมพันธ์ ช่วงต้นปี ตามปฏิทินของศาสนาอิสลาม งานเมาลิดสัมพันธ์ (เป็นวัฒนธรรมที่ทำทุกปี เป็นงานรำลึกถึงวันเกิดของศาสดา มีการเล่าถึงศาสดาว่าเป็นใครเกิดมาจากไหน และมีการรับประทานอาหารร่วมกัน) งานกีฬาสัมพันธ์ (สำหรับเด็กและเยาวชน) วันตรุษ (เล็ก) วันตรุษ (ใหญ่) อบรมจริยธรรม สัมมนาภาคฤดูร้อน 5 วัน (ปัจฉิมนิเทศน์นอกสถานที่ เพื่อฝึกระเบียบวินัย)
- สัมมนาภาคฤดูร้อน มีอบรมเด็กเกี่ยวกับศาสนาช่วงปิดเทอม ก่อนที่เด็กจะจบการศึกษา ใช้เวลา 5 วัน เป้าหมายเพื่อให้เด็กได้ร่วมทุกข์สุข ใช้เวลาอยู่ด้วยกัน

พื้นที่ความมั่นคงทางความเป็นอยู่

ศรีสะเกษ 3 พื้นที่

- พื้นที่โรงเรียนบ้านกระเดาอุ่มแสง
- พื้นที่โรงเรียนบ้านพงสิม
- พื้นที่โรงเรียนบ้านเพี้ยมาต

แม่ฮ่องสอน 2 พื้นที่

- พื้นที่โรงเรียนบ้านแม่สามแลบ
- พื้นที่โรงเรียนบ้านแม่เงา

สระแก้ว 1 พื้นที่

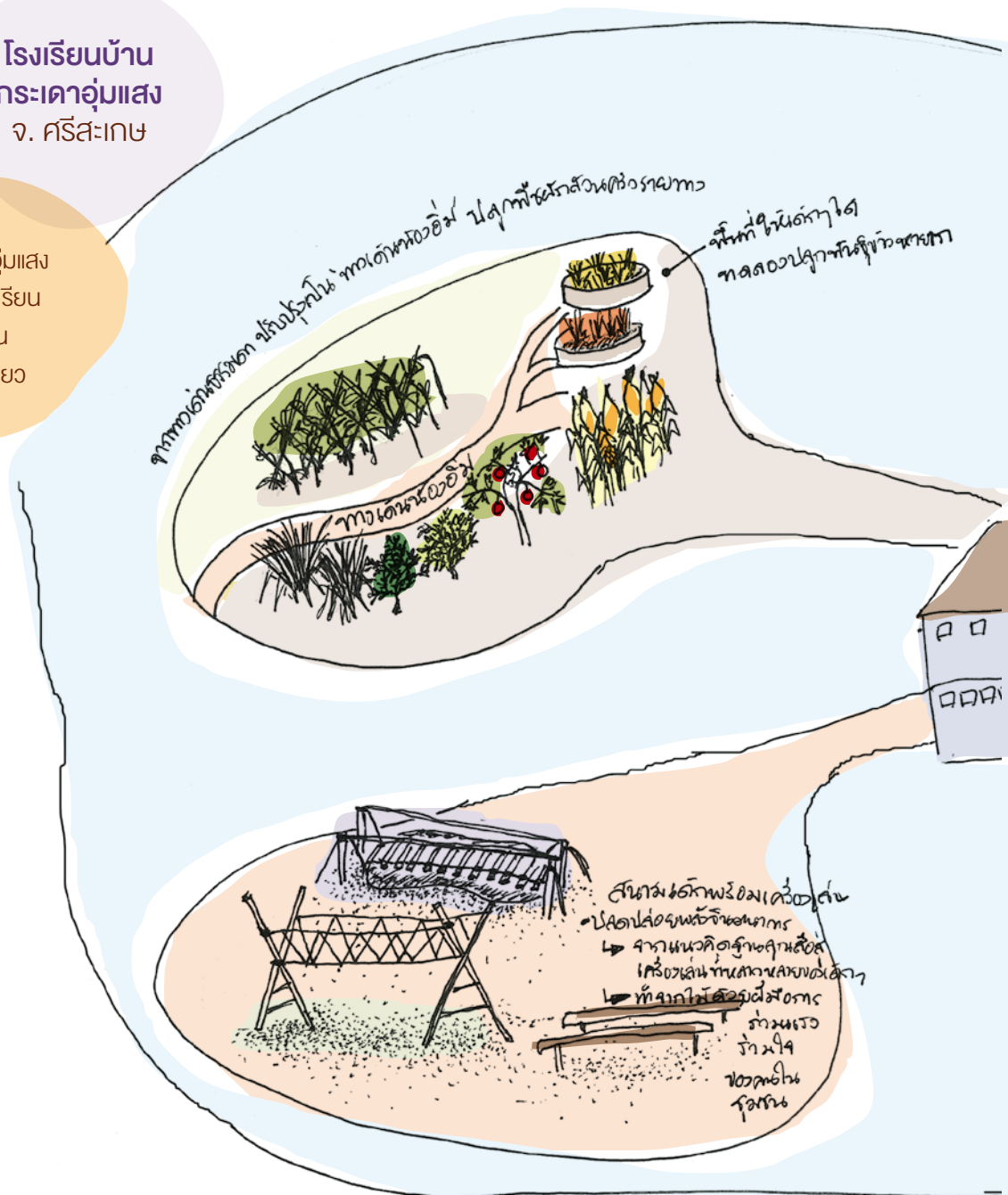
- พื้นที่โรงเรียนบ้านคลองหว่า

โรงเรียนบ้าน
กระเดาอุ่มแสง
จ. ศรีสะเกษ

บ้านกระเดาอุ่มแสง
เชื่อมโยงโรงเรียน
และชุมชน
เป็นหนึ่งเดียว

พื้นที่โรงเรียนบ้านกระเดาอุ่มแสง จ. ศรีสะเกษ

พื้นที่สร้างสรรค์ : บ้านกระเดาอุ่มแสง เชื่อมโยงโรงเรียนและชุมชน
เป็นหนึ่งเดียว

ท่ามกลางความแห้งแล้งของทุ่งกุลาร้องไห้ เมล็ดข้าวเม็ดเล็กๆ
ที่เป็นเยาวชนตัวน้อยของโรงเรียนบ้านกระเดาอุ่มแสง เป็น
ผลผลิตจากความพยายามของคนในชุมชน ที่ช่วยกันก่อร่าง
สร้างสรรค์ให้เติบโตรุ่ เหล่านี้เติบโต และกลายเป็นเมล็ดข้าวที่
งอกงามเต็มทุ่งนาที่เคยแห้งแล้ง ด้วยวิถีแห่งเกษตรอินทรีย์
วิถีแห่งชาวนาไทย

ແຫ້ງແລ້ງແລະຍາກຈນ (กลายเป็น) จุดตั้งต้นเรื่องดีไม่มีจบ

เป็นที่รู้กันดีว่าจังหวัดศรีสะเกษ คือหนึ่งในพื้นที่ของทุ่งกุลาร้องไห้ ที่ความร้อนและแห้งแล้ง กลายเป็นปัญหาที่ยาวนานต่อเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เมื่อพื้นที่ทำนาไม่ได้ผล คนหนุ่มสาวทิ้งบ้านเกิด ไปทำงานในเมืองกันหมด ในหมู่บ้านมีแต่คนแก่และเด็ก อาชีพทำนาจึงขาดคนสืบทอด ขณะเดียวกันการเกษตรแบบสมัยใหม่ทำให้คนที่ปลูกข้าวใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อเร่งผลผลิต กลายเป็นปัญหาสะสมในชุมชน ปัญหาความยากจนที่มีมายาวนานต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ที่เห็นได้ชัดคือเด็ก ๆ ขาดอาหารที่มีประโยชน์ และขาดความอบอุ่นในครอบครัว ทำให้บ้านกระเดาอุ่มแสง มีปัญหาไม่ต่างจากภาคอีสานอื่นๆ ในปัจจุบัน เด็ก ๆ ที่นี้ได้รับผลกระทบอย่างมากในการขาดแคลนอาหาร ทั้งๆ ที่เป็นปัจจัยพื้นฐานของชีวิตมนุษย์ ซึ่งถือเป็นปัญหาใหญ่เพราะหากท้องไม่อิ่มแล้ว ความคาดหวังที่จะให้เด็ก ๆ เรียนรู้เรื่องอื่นๆ ในชีวิต ก็คงยากเกินจะหวัง และปัญหาเหล่านี้จึงเป็นที่มาของโครงการอาหารกลางวันสำหรับเด็กยากจนในโรงเรียนบ้านกระเดาอุ่มแสง ด้วยวิสัยทัศน์ การเป็นนักคิด นักพัฒนาของผู้บริหารโรงเรียนบ้านกระเดาอุ่มแสง **ดร. ครรชิต ไชยโพธิ์**

ดร. ครรชิต ไชยโพธิ์
ผู้อำนวยการ
ประสาน 10 กศ

“
วิสาหกิจเป็นแหล่งเรียนรู้
ของโรงเรียน โรงเรียนเป็น
แหล่งเรียนรู้ของชุมชน
”

ดร. ครรชิต เติบโตในครอบครัวที่มีพี่น้องเป็นครูทั้งหมด 7 คน และเริ่มชีวิตการเป็นครูตั้งแต่อายุ 18 ปี ได้แสดงมุมมองของการเป็นครูว่า “ได้พบเห็นการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด และยิ่งนานวัน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กก็ยิ่งลดลง แต่ปัญหาก็ไม่ได้เกิดจากหลักสูตรเพียงอย่างเดียว เป็นเรื่องของสภาพสังคมด้วย โครงการนี้จึงเข้ามาช่วยเรื่องการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็ก เพราะโรงเรียนเน้นการรับเด็กในเขตบริการของเรา 3 หมู่บ้าน เด็กจึงรักโรงเรียน รักอาจารย์ เด็กเกรงที่มาช่วยทำการบ้าน เด็กจะไม่ออกไปไหน ดูความรักชุมชนแทนเราต่อไป”

นับว่า ผอ. ครรชิต ไชยโพธิ์ คือไม้แรกของการก่อร่างสร้างสรรค์เรื่องดี เพื่อเด็กและเยาวชนของที่นี่ก็ได้ เพราะนอกจากการตั้งต้นโครงการนี้แล้ว ผอ. ครรชิต ยังได้เชื่อมประสานตั้งหน่วยงาน มพด. (มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก) ที่ทำงานเพื่อเด็ก และเยาวชนอยู่แล้ว เข้ามาร่วมสร้างประโยชน์กับเด็กๆ ด้อยโอกาสในชุมชน ซึ่งในช่วงแรก มพด. ตั้งต้นด้วยเป้าหมายว่า ทำอย่างไรให้เด็กเรียนรู้อย่างมีความสุข สิ่งที่เขาถึงได้ง่ายและดึงดูดได้ดีที่สุดก็คือ การทำสื่ออย่างหนังสือ เป็นต้น

แตกหน่อต่อยอดด้วยภาคีที่แข็งแกร่ง

แม้โครงการทุนอาหารกลางวันจะแก้ปัญหาเรื่องการขาดแคลนอาหารของเด็กๆ แต่ก็เป็นการแก้ที่ปลายเหตุ เพราะเงินทุนอาหารกลางวันได้มาก็หมดไป ผอ. ครรชิต มองว่าไม่ใช่ความยั่งยืนที่แท้จริง หากวันหนึ่งไม่มีทุนอาหารกลางวันแล้วเด็กๆ จะเป็นอย่างไร จึงต่อยอดนำเงินจากโครงการนี้ มาลงทุนจัดพื้นที่ในโรงเรียนให้เป็นพื้นที่เกษตร ปลูกข้าว ปลูกผัก เลี้ยงหมู เพื่อสามารถนำมาแปรรูปเป็นอาหารของเด็กๆ ได้ การหมุนเวียนใช้ทรัพยากรเหล่านี้พร้อมกับสร้างทดแทน คือความยั่งยืนที่แท้จริงมากกว่า ผอ. เล่าถึงแนวคิดของโครงการนี้เพิ่มเติมว่า “เคยมีคนนำเงินมาให้เป็นทุนอาหารกลางวัน 7,000 บาท ถ้าเรานำไปให้เด็ก อย่างดีก็ให้เด็กได้เพียง 7 คน จึงตัดสินใจนำเงินส่วนนี้ไปซื้อหมูพ่อพันธุ์แม่พันธุ์มาเลี้ยงในพื้นที่สร้างสรรค์แทน ให้เด็กๆ เป็นคนดูแล ตอนนี้อยู่ก็ออกลูกมา 2 ครอบแล้ว เราก็นำไปแจกจ่ายให้คนในชุมชนช่วยกันเลี้ยง เป็นอาหารของคนทั้งชุมชนได้” แนวคิดนี้สอดคล้องกับแผนพัฒนาด้านเด็กและเยาวชนของ มพด. จึงทำให้เกิดภาคีร่วมด้วยช่วยกัน ทำให้โครงการ ได้รับงบประมาณเพิ่มเติมและพัฒนาเป็นโครงการพื้นที่สร้างสรรค์ในปี 2554

พร้อมกับการมี **ครูอุดมวิทย์ สุระโครต** ครูโรงเรียนบ้านกระเดาอุ่มแสง ผู้สานต่อโครงการจากแนวทางของ ผอ. ครรชิต ด้วยความมุ่งมั่นที่เข้มข้น ครูอุดมวิทย์ สะท้อนความคิดของตนเองในเรื่องนี้ว่า “ชุมชนกับโรงเรียน จริงๆ เป็นเรื่องเดียวกัน

โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โรงเรียนต้องหันกลับมามองว่า เราจะแก้ปัญหาของชุมชนอย่างไร ไม่ได้มีแค่หน้าที่สอนเด็กอย่างเดียว ครูในอดีตสอนแค่รู้ แค่เก่ง แต่ปัจจุบันเราต้องดูแลความเป็นอยู่จนถึงบริบทแวดล้อมของเด็กในส่วนอื่นๆ ด้วย เมื่อชุมชนเกิดปัญหา โรงเรียนก็จะเกิดปัญหา ไม่ว่าจะเป็นเด็กติดยา เด็กทะเลาะวิวาท เด็กตั้งครรภ์ อัมพาต เด็กไม่สืบสานภูมิปัญญา ละทิ้งชุมชน เกิดจากครอบครัว ชุมชนทั้งหมด มีผลทั้งหมด หากต้องแก้ก็ต้องร่วมกัน หากเราสอนอะไรไปที่ยิ่งทำให้เด็กห่างไกลชุมชน โรงเรียนก็คงอยู่ต่อไปไม่ได้”

หลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนบ้าน กระเดาอุ่มแส

ครูอุดมวิทย์ สุระโคตร
เด็กต้องเรียนรู้
เรื่องท้องถิ่น

“ผมเป็นคนที่นี่ตั้งแต่เกิด เรียนที่โรงเรียนนี้ตั้งแต่ ป.3 ซึ่งก่อนหน้านี้โรงเรียนเป็นเพียงอาคารไม้ ห้องเรียนมีส้วกะสีมากัน เรียนจบครูก็ทำการสอนที่จังหวัดสุรินทร์ แต่ก็ตัดสินใจกลับมาดูแลครอบครัวและย้ายมาสอนที่โรงเรียนบ้านกระเดาตั้งแต่ปี 26 จนปัจจุบันสอนมาแล้ว 30 ปี เห็นพัฒนาการโรงเรียนหลายอย่าง ตั้งแต่อาคารหลังเดียวมาเป็นตึก มีการเปลี่ยนหลักสูตรมากมาย จนมาถึงการมีเรื่องหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่เข้ากับบริบทของชุมชน”

ครูอุดมวิทย์

ในปี 2551 คุณครูยังมองเห็นวิชาการคณิต-วิทย์เป็นสาระเพิ่มเติม แต่พบว่ายังไม่ตอบสนองต่อความต้องการของเด็กและคนในชุมชน จึงนำปัญหาของท้องถิ่นนั้นคือการส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชนให้มั่นคงและยั่งยืน ด้วยอาชีพหลักคือทำนา เริ่มจากโครงการเล็กๆ จนกระทั่งปรับเป็นหลักสูตรอย่างจริงจังในปี 53

หลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนบ้านกระเดาอุ่มแส

เป็นหลักสูตรสำหรับเด็กนักเรียนระดับชั้น ม.1-3

- ม.1 เรียนทำปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยจากฟางข้าว ปลูกผัก รดน้ำผักสวนครัว
- ม.2 ทำนาในพื้นที่ 4 ไร่ และพื้นที่สาธิตในสวนเกษตรมหาสนุก ได้ข้าวมาปีละ 1-2 ตัน มาขายและเลี้ยงเด็กที่โรงเรียน
- ม.3 การจัดการต้นทุเรียน ผลผลิต การแปรรูปข้าวเป็นอาหารและขนม ส่งเสริมให้เด็กทำเป็นอาชีพเสริม

ครูอุดมวิทย์ สุระโครต ซึ่งเกิด เดิบโต ในชุมชนบ้านกระเตาะอุ่มแสง จึงนำวิชาความรู้ในวิชาชีพครูมาพัฒนาโรงเรียนและชุมชนอย่างจริงจัง โดยมีเรื่องเกษตรอินทรีย์และวิถีพอเพียงเป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานแก้ปัญหาของชุมชน จนกระทั่งกลายเป็นหลักสูตรท้องถิ่นประจำโรงเรียนได้ในที่สุด

ทั้งนี้ ครูอุดมวิทย์ เกิดในอาชีพชาวนา ที่ครอบครัวทำนามาตั้งแต่กำเนิด มีน้องชายคือ **ลุงบุญมี สุระโครต** ที่เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย เป็นกำลังสำคัญในการทำหลักสูตรทำนา ซึ่งก็มาร่วมเป็นแกนนำคนสำคัญในการนำความรู้มาเผยแพร่ถ่ายทอด ส่งเสริมการปลูกข้าวแบบเกษตรอินทรีย์ให้แก่ชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง

ลุงบุญมี สุระโครต เป็นเกษตรกรดีเด่นแห่งประเทศไทยปี 2556 แห่งทุ่งกุลาร้องไห้ ที่พลิกพื้นผืนนาที่เคยแห้งแล้งให้กลายเป็นทุ่งนาที่เขียวชะอุ่ม ที่สำคัญคือได้เปลี่ยนวิถีชาวนาที่ใช้สารเคมีในการปลูกข้าว ให้ปลูกด้วยวิถีอินทรีย์ ลุงบุญมีเองก็มีแนวคิดต้องการถ่ายทอดภูมิปัญญาวิถีเกษตรอินทรีย์ไปสู่เด็กและเยาวชนให้เป็นผู้สืบสานรุ่นต่อไป จึงยืนยันอย่างยั้งเมื่อพี่ชายขอพาเด็กๆ จากโรงเรียนให้มาเรียนรู้ชิมชั้บวิถีชาวนาที่ศูนย์เรียนรู้แห่งนี้ หลังจากนั้นไม่นาน ศูนย์วิสาหกิจชุมชนก็กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ชั้นดีเรื่องเกษตรอินทรีย์ของผู้สนใจการปลูกข้าว ไม่แตกต่างไปจากเด็กตัวน้อย ที่มาเรียนเรื่องการทำนาตั้งแต่ชั้น ป.1 เลยทีเดียว “ก่อนหน้านี้นี้เราไม่ได้เห็นทุ่งหญ้าเขียวแบบนี้หรอก ชาวบ้านปลูกข้าว เฝ้าฟางพื้นดินก็แต่กระแงผลผลิตก็น้อย ชาวนาก็ทั้งอาชีพดั้งเดิมของบรรพบุรุษตัวเองไปเป็นคนงานรับจ้างในกรุงเทพฯ ไปซะหมด ถ้าเป็นแบบนี้ต่อไป เราคงไม่มีคนปลูกข้าวและอาชีพชาวนาหลงเหลือไปยังลูกหลาน” ลุงบุญมีกล่าว “เด็กรุ่นนี้ไม่เหมือนรุ่นก่อนที่ลุงควายไปนา เขาไม่มาทำแบบนั้นแล้ว แต่เด็กๆ ก็พร้อมที่จะเรียนรู้เรื่องราวของการทำนา ชิมชั้บและพร้อมจะสืบต่อ” ครูอุดมวิทย์ ช่วยส้าทับ

เด็ก ๆ ที่มาเรียนที่นี่ มีความสุขกับการเรียนรู้วิธีการทำนาปลูกข้าว จากสถานที่จริง อุปกรณ์จริง ๆ พร้อมทั้งได้เรียนรู้ตั้งแต่จุดเริ่มต้นของการปลูกไปจนถึงการแปรรูปข้าวเพื่อส่งขาย จึงไม่น่าแปลกใจที่เราจะเห็นเด็กตัวเล็ก ๆ ช่วยกันรดน้ำปลูกต้นไม้ทำปุ๋ย ส่วนคนโตก็ทำนาเกี่ยวข้าว เรียนเรื่องการทำปุ๋ย “ทุกครั้งที่เรามองไปยังเด็ก ๆ เหล่านี้ เหมือนกับที่เราได้ฝากฝังอะไรบางอย่างลงไปในตัวพวกเขา หวังไว้สูงอยู่ บางคนบอกว่าไม่ไปไหน อยากจะอยู่ต่อในพื้นที่ ทำนาต่อจากพ่อแม่ บางคนมาเรียนกับเราแล้วไปบอกต่อให้พ่อแม่เขาฟังก็มี” ลุงบุญมีเล่าด้วยความภูมิใจ

นอกจากนี้ ลูกชายของลุงบุญมีที่ได้ไปทำงานที่กรุงเทพฯ ยังกลับมาสานต่อวิถีชีวิตชาวนาร่วมกับผู้เป็นพ่อ โดยลาออกจากงาน ช่วยเป็นวิทยากร สาธิตการทำนา ที่สำคัญคือเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเด็กและเยาวชนในโรงเรียนบ้านกระเดา อุ่มแสงอีกหลายร้อยคน

ภาคีดี สมาชิกชุมชนแข็งแรง สู่การเติบโตและองคมนตรี

การแตกหน่อต่อยอดที่เริ่มจากโครงการอาหารกลางวัน ถึงวันนี้ ทางโรงเรียนได้นำความรู้จากชุมชน มาผสมผสานเข้ากับวิธีการเรียนรู้ของเด็กในโรงเรียน ทำให้ปัญหาความอดอยากได้ถูกแทนที่ด้วยความสมบูรณ์ของข้าวเกษตรอินทรีย์ และโครงการด้านการเกษตรอื่นๆ เพิ่มเติม ตัวอย่างเช่น เมื่อข้าวในนาเติบโตจะถูกแปรรูปทางโรงเรียนยังนำมาต่อยอด แปรรูปเป็นอาหารและขนมหลากหลายเมนู อาทิเช่น ขนมจาก ที่แม้ว่าจะไม่มีใบจากแต่ได้ประยุกต์ใช้ใบมะพร้าวแทน ไอศกรีมข้าวกล็องงอก ขนมปั้นลืบ เป็นต้น

นอกจากนี้โรงเรียนจะรณรงค์ให้เด็ก ๆ กินข้าวกล็องแทนข้าวขาว ในโครงการข้าวเป็นยา เพื่อให้เด็ก ๆ มีสุขภาพที่แข็งแรง แม้ในช่วงแรกเด็ก ๆ จะบ่นด้วยความไม่คุ้นเคย แต่ต่อมาก็เริ่มกินได้มากขึ้น พื้นที่สร้างสรรค์ของทางโรงเรียน นอกจาก

จะทำให้เด็ก ๆ มีอาหารที่ดีกินแล้ว หลาย ๆ กิจกรรมยังมีส่วนช่วยป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นในเยาวชน เช่น ยาเสพติด การทะเลาะวิวาทได้ เพราะเด็ก ๆ หันมาใช้เวลาวางกับกิจกรรมบนพื้นที่สร้างสรรค์นี้แทน โดย ผอ. ครรชิตเล่าว่ากิจกรรมต่าง ๆ ทำให้เด็ก ๆ ต้องอยู่ในโรงเรียน โดยให้เด็กมาทำงาน รับผิดชอบคนละอย่างสองอย่าง พฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ จะลดลง ดึงให้เด็กอยู่กับท้องนาท้องไร่ กับวิถีชีวิตเดิม ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ครูที่โรงเรียนทุกคนยังแอบมุ่งหวังว่า จะช่วยเก็บเด็กให้รักท้องถิ่น เมื่อเติบโตขึ้นจะอยู่ต่อในชุมชนเพื่อพัฒนาคนรุ่นต่อไป เหมือนนกเขาเช่นพวกเขาเช่นกัน โครงการฯ เหล่านี้ได้รับความร่วมมือมากมายจากชุมชน และครูจากโรงเรียนอื่น โดยมีครูอุดมวิทย์เป็นผู้จัดทำหลักสูตร การเรียนการสอน และประสานกับชุมชนต่าง ๆ

เมื่อเราหันมาถามเด็ก ๆ ถึงความรู้สึกของพวกเขาที่มีต่อครูอุดมวิทย์ ในฐานะครูผู้มุ่งมั่นและขับเคลื่อนโครงการฯ จนสำเร็จ และขยายขอบเขตศักยภาพออกไปมากมายกว่าที่คาด **น้องปรางค์** (นส.ศิริลักษณ์ สุระโคตร) อายุ 16 ปี ตัวแทนเด็กนักเรียนโรงเรียนบ้านกระเดาอุ่มแสง เป็นตัวแทนพูดถึงอาจารย์ที่รักของพวกเธอว่า “ครูอุดมวิทย์เป็นครูคนแรกที่สอนให้หนูปลูกต้นไม้ ได้เรียนรู้เรื่องเกษตร การปลูกผักผลไม้กินเอง สอนปลูกมะละกอโดยใช้ชีวิ๊วชีควาย ก่อนหน้านี้หนูไม่ชอบการเกษตร เพราะร้อน แต่พอมาเรียนกับอาจารย์ ทำให้เรารักการปลูกต้นไม้มากขึ้น อาจารย์เป็นไอดอลของการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง และการเป็นผู้แบ่งปัน โดยนำผักผลไม้ที่บ้านมาแบ่งปันครูและนักเรียนเสมอ เป็นไอดอลของคนทุกคน เพราะอาจารย์พยายามสอนและเติมเต็มให้ทุกคนใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ปลูกผัก ปลูกข้าว เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่”

น้องปรางค์นับว่าเป็นหนึ่งในตัวแทนต้นกล้าของชุมชน ที่เติบโตมาท่ามกลางการหล่อหลอมและพยายามของทุกคนในชุมชน ที่จะสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเรียนรู้ของเธอ เธอเล่าว่าในช่วงแรกที่ ๆ มพต. เข้ามาจัดทำเรื่องสื่อสร้างสรรค์ ก็ทำให้เธอได้เรียนรู้เรื่องนี้ และเป็นทีมงานที่ได้ทำหน้าที่ โดยเรื่องราวที่พวกเธอถ่ายทอดในหนังสือ ก็เหมือนสะท้อนถึงวิถีชีวิตของชุมชน เช่น ในเรื่อง

อุ่นเรือนหรือสุข เรื่องราวของหญิงสาวที่ทำงานที่กรุงเทพฯ และล้มรักเหง้าของตัวเอง ปรับตัวที่บ้านเกิดไม่ได้ แต่วิถีเกษตรพอเพียงทำให้เลี้ยงชีวิตได้ เธอทิ้งท้ายก่อนเราแยกย้ายกันว่า “หนูเองเมื่อเรียนจบก็อยากกลับบ้าน อยากเป็นครูและกลับมาสอนที่บ้านเกิดของเรา” ประโยคสั้นๆ แต่หากผู้ใหญ่ทั้งหลายของบ้านกระเดาะอุ้มแสงได้ยิน คงปลื้มปริ่มกับผลผลิตตัวน้อยคนนี่ ที่ได้เรียนรู้และซึมซับความรักความผูกพันในพื้นที่ ในชุมชนที่เกิดและเติบโต และเฝ้ามองเธอให้อยากกลับมาพัฒนาบ้านเกิดตัวเอง...

ใครจะคิดว่า จากการนับหนึ่งที่โครงการอาหารกลางวันสำหรับเด็กยากจน จะพัฒนาและแตกยอดอ่อนเป็นต้นกล้าที่แข็งแรง สู่อการสร้างชุมชนที่ยั่งยืนที่นับไปไม่รู้จบได้เช่นนี้... น่าภาคภูมิใจจริงๆ

สื่อสร้างสรรค์ เสริมสร้าง ภูมิปัญญา

Idol พอเพียง
อุ่นเรือน และสุข

Idol พอเพียง, อุ่นเรือน และสุข คือหนังสือ 3 เรื่องที่ มพด. เปิดโอกาส นำองค์ความรู้ด้านการทำสื่อมาถ่ายทอดให้เด็กนักเรียนร่วมกันทำขึ้น เพื่อสร้างความตระหนักในโครงการเกษตรอินทรีย์ โดยมีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ร่วมด้วยช่วยกัน (ติดตามชมทั้ง 3 เรื่องผ่านทาง youtube)

เรื่องย่อ

Idol พอเพียง : วิถีชีวิตของคุณครูอุดมวิทย์ในการเป็นต้นแบบของการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงและก่อให้เกิดการแบ่งปันให้กันและกัน

อุ่นเรือน : เรื่องราวของหญิงสาวที่จากบ้านไปนาน ส่งผลให้เธอใช้ชีวิตแบบชาวบ้านไม่ได้ แต่ชีวิตเธอเปลี่ยนไปเมื่อรู้จักวิถีเกษตรพอเพียง ที่ทำให้เธออยู่ร่วมกับชุมชนของตนเองอย่างมีความสุข

สุข : คือเรื่องราวที่ต่อเนื่องจากเรื่องอุ่นเรือน มีวัตถุประสงค์ให้คนในชุมชนสำนึก รักบ้านเกิดมากขึ้น

พื้นที่โรงเรียนบ้านพงสิม จ. ศรีสะเกษ

พื้นที่สร้างสรรค์ : เกษตรยั่งยืนที่โรงเรียนบ้านพงสิม

ที่นี่ไม่แตกต่างจากภาคอีสานทั่วไป ความแห้งแล้งกันดารของจังหวัดทางภาคอีสาน เป็นปัญหาเรื้อรังเพราะภูมิประเทศที่เป็นที่ราบสูง ดินทรายไม่เก็บน้ำ การทำการเกษตรจึงแทบจะเป็นไปไม่ได้ ส่งผลให้ในอดีตชาวอีสานย้ายถิ่นฐานไปทำงานยังกรุงเทพฯ ทิ้งลูกหลานให้ปู่ย่าตายายช่วยเหลือยงดู กลายเป็นปัญหาลูกโซ่ที่ส่งผลต่อเนื่องมาหลายสิบปี

“เคยได้ยินคำว่าเด็กอีสานกินดินมั้ย ก่อนหน้านั้นเด็กที่นี่กินดินกันเลยนะ กิ่งก่า จิ้งหรีด ปูนา คืออาหารของเรา” ผอ. ชูชาติ ชัยวงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพงสิม เล่าความจริงที่หลายคนคิดว่าไม่จริงให้ฟัง

แต่ในวันนี้ โรงเรียนบ้านพงสิม โรงเรียนซึ่งอยู่ในพื้นที่ทุรกันดารแห้งแล้งแห่งนี้ กลับกลายเป็นแหล่งผลิตอาหารให้ชุมชนขนาดย่อม เพราะทั้งโรงเรียน แวดล้อมไปด้วยแปลงเกษตรที่ผลิตผักสด มีดอกงัว เล้าไก่ ที่ทำให้เด็กๆ มีอาหารกินครบหลัก 5 หมู่ ที่สำคัญยังเกิดกระบวนการต่อเนื่องมากมายที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้อย่างไม่น่าเชื่อ!!

โรงเรียนบ้านพวงส้ม

จ. ศรีสะเกษ

เกษตรยั่งยืน

ที่โรงเรียนบ้านพวงส้ม

- พ่อแม่ทำงานในกรุงเทพฯ จึงเลิกกับปู่ย่าตายาย
- เด็กทอด ค้าพอบดเคี้ยว ครอบครัวยากจน
- 6 ศิษย์หญิงโรงเรียนไร่ดี ไร่ดีไร่ดี
- โรงเรียน สุราษฎร์ หรือที่กรม ยากจน
- อ่อนแอ หัวระเขย

ปี 2524

- โรงเรียนได้รับเงินสนับสนุนจากธนาคาร
- จากทศกร ๓ ต่อไปให้พ่อ
- จัดทำป่า เพื่อซื้อที่ดินทำนารเกษตร
- ติดต่อกรมทรัพยากรธรณี
- เพื่อดูแล: ไร่บดกล

โครงการของโรงเรียน

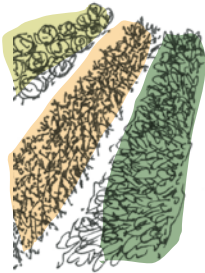

- โครงการอาหารกลางวัน

- โครงการเกษตร
- ปลูกผักเพื่อปศุสัตว์และกินที่อาหารกลางวัน
- เหลือแบ่งให้นักเรียนนำกลับบ้าน

และ: ทำกิ่งพันธุ์

กันนำไปทวง ทำของได้
ดีของชุมชนชุมชน
โรงเรียน (โครงการไร่ดี)

- จัดตั้งร้านสหกรณ์
- ที่ให้นักเรียนนำเงินออม
- และ: เป็นที่ขายของชุมชน
- ในโครงการเกษตรเพื่อ
- อาหารกลางวัน

รพด.
- ฝึกอบรมสื่อมวลชนไปอบรมเรื่อง
รพด. ที่จังหวัดขอนแก่น

- รพด. ใช้นวัตกรรมช่วยทำโครงการ
อาหารกลางวัน (เพื่อซื้อไก่แม่เลี้ยง)

- ศึกษาดูงาน เข้าร่วมประชุม
หรืออบรมที่อำเภอหลัก เช่น
ที่ จ. รุกกาศ

- รพด. เป็นที่ปรึกษาของ
หน่วยงานจัดอาหารกลางวัน

กร: บทบาทความร่วมมือ

- สร้างสรรค์มีส่วนร่วม
ขอความร่วมมือภาคีชุมชน
- ประชุมร่วมกันที่ชุมชน
เลือกผู้นำชุมชน ประโยชน์
ผลที่ได้

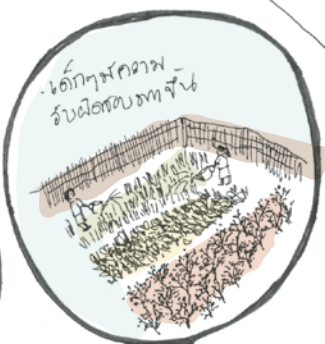
- ร่วมกันออกแบบพื้นที่ ผล: สิ่ง
ดีที่เราได้ร่วมกัน

คิดวิเคราะห์
อุปสรรค อุปสรรค
คุณธรรมที่

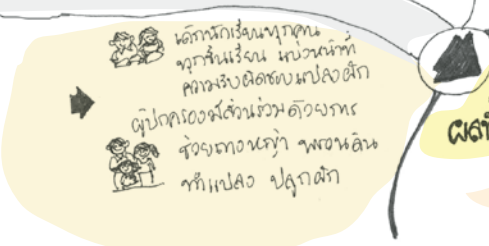
- ผู้ใหญ่เริ่มกลับบ้าน (คืนถิ่น)
เกษตร ระบบเกษตรในชุมชน
พอๆ สร้างอาชีพ และรายได้

- ฝึกอบรมความ
รับผิดชอบของชุมชน

ร.ร. บ้านพอสัม
ในจังหวัดอุบลราชธานี

สิ่งที่ได้สืบ

เด็กนักเรียนทุกคน
ทุกคนเรียน เก่งขึ้นที่
สามารถรับผิดชอบปลูกผัก
ปลูกผักเองมีส่วนร่วม
ช่วยกันทำ พืชผัก
ที่ปลูกได้

เริ่มต้นด้วยการแก้ปัญหาปากท้อง

โรงเรียนบ้านพงลิ้มเป็นโรงเรียนที่เก่าแก่อายุกว่า 60 ปีแล้ว ผอ. ชูชาติ ย้ายมาอยู่เมื่อ 10 ปีที่แล้ว ย้อนมองกลับไปในตอนนั้น โรงเรียนเป็นอาคารไม้ มีปัญหาขาดแคลนน้ำ โดยน้ำกินและน้ำใช้ในโรงเรียนเป็นสีหินปูนและเป็นสนิม และไม่ได้มีพื้นที่เกษตรและพื้นที่ในโรงเรียนก็เล็กกว่านี้ ส่วนในด้านของเด็กนั้น เพราะพ่อแม่พากันอพยพไปอยู่ในเมืองหลวง เด็กอยู่กับตายายที่เลี้ยงดู สิ่งที่เกิดขึ้นคือมีการตามใจเด็กมากเกินไป หรือบางคนต้องออกจากโรงเรียนกลางคันไปช่วยพ่อแม่ทำงาน เพราะครอบครัวลำบาก ขณะที่ชุมชนก็ขี้แย ในอดีตไม่มีอาชีพเสริม เศรษฐกิจแย่ ยากจน ข้าคนในชุมชนไม่ค่อยมีการเข้าสังคมหรือหันหน้าพูดคุยกัน เป็นความอ่อนแอทั้งระบบ ตั้งแต่หน่วยย่อยที่เล็กที่สุดคือครอบครัวไปจนถึงชุมชน ทำให้ต่างก็ไม่สามารถพึ่งพากันได้

โรงเรียนเองก็มีปัญหาขาดแคลนหลายอย่าง แต่ก็พยายามแก้ปัญหาต่างๆ มาตลอด ซึ่งตอนนั้นมีนโยบายของรัฐบาลที่ริเริ่มโครงการอาหารกลางวันให้กับเด็กในโรงเรียน เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2535 มีการทำอาหารกลางวัน แล้วให้นักเรียนจ่ายเงินซื้อถ้วยละ 1 บาท โดยครูที่โรงเรียนจะทำกับข้าวไว้ให้ ต่อมา พ.ศ. 2544 นโยบายรัฐบาลเปลี่ยน มีเงินอุดหนุนอาหารกลางวันให้เด็กนักเรียน ได้งบประมาณภาวะโภชนาการของนักเรียน โดยโรงเรียนที่มีเด็กขาดสารอาหารมาก จะได้งบประมาณมาก แต่ละโรงเรียนจึงเขียนรายงานไม่เป็นจริง เพราะต้องการบสนับสุนนมาก ซึ่งมันก็ส่งผลกระทบต่อเหมือนกัน

เท่ากับว่างบประมาณค่าอาหารกลางวันสำหรับเด็กที่ได้รับไม่เพียงพออยู่ดี จากตรงนี้ทางโรงเรียนจึงอยากทำกิจกรรมทางการเกษตร เพื่อนำผลผลิตมาเป็นอาหารกลางวันให้เด็ก แต่ช่วงแรกโรงเรียนไม่มีพื้นที่ ผอ. คนเดิมเคยซื้อที่ไว้โดยการผ่อนส่ง พอมาถึงยุค ผอ. ชูชาติ กรรมการชุมชน ครูในโรงเรียนก็ไม่ได้ตั้งใจ

กับปัญหา และตระหนักว่าโรงเรียนมีขนาดเล็กทำพื้นที่เกษตรไม่ได้ จึงร่วมกันหาเงินซื้อที่ดินโดยใช้การทำผ้าป่า เพื่อจ่ายค่าผ่อนที่ดินที่เหลือทั้งหมดจนได้ที่เพิ่มขึ้นมา 4 ไร่ ในปี 2545 และเป็นจุดเริ่มต้นของการทำพื้นที่เกษตรของโรงเรียน

เมื่อจัดการปัญหาเรื่องพื้นที่ทำการเกษตรได้แล้ว ก็มาพบปัญหาเรื่องน้ำอีก เพราะเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องทำเป็นสิ่งแรก จึงติดต่อให้กรมทรัพย์ฯ ให้มาขุดเจาะน้ำบาดาล (ส่งจากศรีสะเกษ เข้าไปยังโคราช) มีการส่งเรื่องต่อให้ สส. ช่วยเดินเรื่องให้ ได้งบมา 90,000 บาท

เมื่อมีที่ดิน มีน้ำ (น้ำยังคงเป็นน้ำกร่อย) ผอ. ชูชาติจึงเดินทางมาทำงานต่อ โดยปักความฝันว่าจะทำกิจกรรมทางการเกษตร เพราะนอกจากคาดหวังเรื่องผลผลิตที่ได้แล้ว ยังอยากให้เด็กมีกิจกรรมรับผิดชอบ สร้างลักษณะพึงประสงค์

ผอ. ชูชาติ

“เราเป็นลูกชนบท เราต้องพึ่งพาตนเองได้”

ผอ. ใช้วิธีตั้งต้นด้วยการหาทุนโดยการไ้ระบบสหกรณ์ ให้ครูรวมหุ้นกับนักเรียนตั้งแต่ ป. 1-6 (ช่วงแรกเก็บ 10 บาท) และทำกิจกรรมเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน พอสิ้นเทอมก็จะคืนทุนและกำไรให้ทุกคน ปัจจุบันสหกรณ์มีเงินทุนประมาณ 3 แสนกว่าบาทแล้ว พอจบ ป. 6 จะให้เด็กถอน แต่จะไม่ให้เบิกกลางคัน คนที่ได้มากที่สุดประมาณ 9 พัน ซึ่งสะสมตั้งแต่อนุบาลถึง ป. 6 รวมทั้งหมดประมาณ 1 แสน 2 หมื่นบาท (เป็นเงินสะสมของเด็กทั้งหมดที่จบ ป. 6 จำนวน 23 คน) เด็กทุกคนเก็บออมตั้งแต่อนุบาล ดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาทต่อปี ธนาคารโรงเรียน (ครูและนักเรียนฝาก) จะมีการให้กลุ่มนักเรียนกู้ไปลงทุนโดยคิดดอกเบี้ยร้อยละ 6 โดยจำลองรูปแบบเหมือนธนาคาร มีสมุดฝากเหมือนจริง มีครูและนักเรียนเป็นกรรมการบริหาร

สู่เกษตรยั่งยืน เพราะนักเรียนร่วมใจ

อ.สุภรดา เพิ่งแจ่ม เล่าว่า ที่โรงเรียนบ้านพงสม เด็กทั้งโรงเรียนจะแบ่งหน้าที่รับผิดชอบปลูกผัก โดยทุกระดับชั้นจะมีการรับผิดชอบแปลงผักของตนเองคือ เด็ก ป. 1 ปลูกผักบุ้งในกระถาง ป. 2-3 ดูแลพื้นที่ 15 แปลง เพาะปลูกพืชโตเร็ว เพื่อนำไปประกอบอาหาร เช่น ผักชี ผักบุ้ง ป. 4-5 ดูแลพื้นที่ 15 แปลง ปลูกผักสวนครัว เช่น มะเขือ ป. 6 ดูแล 15 แปลง ปลูกข้าวโพด เพื่อทำเป็นของหวานหลังอาหารกลางวัน

“ป. 1 ปลูกผักบุ้ง ช่วงแรกครูลงทุนซื้อเมล็ดพันธุ์ให้ก่อน และให้เด็กได้ลงมือฝึกเขียนขั้นตอนการปลูกและแบ่งพื้นที่ให้รับผิดชอบ แปลงละ 3-4 คน ส่วนครูจะทำหน้าที่คอยช่วย แต่เนื่องจากเป็นเด็กเล็ก ครูกลัวเด็กเกิดอุบัติเหตุจากอุปกรณ์จอบ เสียม จึงเสนอให้เด็กปลูกในกระถางแทนปลูกในพื้นที่ดิน ได้ผลผลิตก็นำไปขาย ให้เด็กเก็บออมและนำเงินมาฝากคุณครูไว้ และอีกส่วนเก็บไว้ซื้อเมล็ดพันธุ์ และสอนให้รู้ว่าสิ่งที่ทำจากฝีมือและความตั้งใจของเขา จะมีผลอะไรกลับมา ขณะที่เด็ก ป. 2 ปลูกผักบุ้งเหมือนกัน โตขึ้นมาหน่อย เริ่มมีการลงมือปลูกเอง ครูมีหน้าที่ดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อช่วยระวังเรื่องอุบัติเหตุ”

นอกจากนี้โรงเรียนยังมีวิธีชักชวนผู้ปกครองให้เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกับนักเรียนโดยไม่ทำให้ผู้ปกครองรู้สึกว่าเป็นการสั่งหรือบังคับ ด้วยการจัดโครงการ “พ่อพาลูกปลูกผัก” ขึ้น

อ.สุภรดา

“ช่วงเปิดเทอม หนูจะขึ้นเยอะ ผู้ปกครองจะมาช่วยในการถางหญ้า ทำแปลง ส่วนเด็ก ๆ ก็นำปุ๋ยคอกจากบ้านมาใส่ให้ที่แปลง ทำให้ดินดีขึ้น จึงได้มีแปลงเกษตร ผลิตส่งให้โครงการอาหารกลางวัน และขายให้ชุมชน นำเงินมาเป็นทุนในการปลูกพืชอื่น ๆ บ้าง และแบ่งให้นักเรียนด้วย”

แต่การปลูกผักก็เชื่อว่าจะราบรื่น ช่วงแรกให้ชุมชนเข้ามาทดลองปลูกพริก แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากดินไม่ค่อยดี จึงต้องปรับดิน โดยเอารถไถมาไถ และปลูกถั่วเขียว เพื่อปรับดิน ได้ผลผลิตถั่ว นำผักไปขายให้ชุมชนกิโกรัมละ 2 บาท ส่วนเมล็ดถั่วเขียวก็เอาไปตากแห้งแล้วให้เด็ก ป. 3 เอาไปเพาะเป็นถั่วงอก ขายได้กิโกรัมละ 25 บาท โดยขายเข้าโครงการอาหารกลางวัน คั้นกำไรให้นักเรียน ได้อีก “อนาคตจะขยายพื้นที่เกษตรเพิ่มขึ้น จากการย้ายโรงเรียนไปไว้ด้านหลัง และทำโรงเรียนให้ได้มาตรฐานแบบปิด (คือการเลี้ยงไก่แบบในโรงเรียนที่มีการควบคุมดูแลสิ่งที่อาจเป็นพาหะ ไม่ให้มีโอกาสนำเชื้อโรคเข้าไปสู่ไก่)” ผอ. กล่าวอย่างมุ่งมั่น

พัฒนาพื้นที่เกษตรเป็นพื้นที่สร้างสรรค์

ส่วนมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.) เริ่มเข้ามาตอนปี 2554 โดยเริ่มจาก ผอ. ชูชาติ รู้จักกับคุณหญิง (ดวงใจ เทียงดีฤทธิ์) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่กลุ่มงานพัฒนาเด็ก เป็นเจ้าหน้าที่ทำงานในพื้นที่ของ มพด. ตอนนั้น มพด. มีการอบรมเรื่องการทำสื่อ (โดยเขตประสานงานมาที่โรงเรียนให้ไปอบรม) และโรงเรียนมีปัญหาเรื่องการเลี้ยงไก่ พอดี เพราะซื้อลูกไก่ตัวเล็กมา (เลือกเพศไม่ได้) ตัวผู้เยอะกว่าตัวเมีย ทำให้ขาดทุน จึงได้คุยกับคุณหญิงช่วยประสาน มพด. ขอทุนให้ ทำให้ได้รับทุนมา 30,000 บาท เพื่อเอาไปซื้อไก่เพิ่ม

คุณหญิง

“พอทราบเรื่อง ก็ส่งเรื่องไปให้คุณเอก (ไตรรงค์ บัวสุวรรณ) เจ้าหน้าที่ขอ มพด. และที่เราให้ทุนเพราะเราเห็นความมุ่งมั่นของโรงเรียน เห็นว่าโรงเรียนทำกิจกรรมอยู่แล้ว ชี้ มพด. มีความจำเป็น ต้องการช่วยต่อยอดเรื่องของการเกษตรพื้นที่สร้างสรรค์ต่อไป”

ผอ. ชูชาติ

“ส่วนการปลูกมะนาว ในชุมชนของเราไม่มีการปลูกมะนาวจนไปเห็นตัวอย่างจากที่อื่น และโรงเรียนของเราก็ยังมีพื้นที่ว่าง ต้องการหารายได้เสริมให้กับโรงเรียน นักเรียนเองก็ได้ทำกิจกรรมและมีรายได้ (รายได้เสริมของโรงเรียนคือปลูกแก้วมังกร 60 หลัก ได้ 20,000 บาท ส่วนปาล์มน้ำมันกับเล็ยวัวได้กำไร 10,000 บาทต่อปี) อยากให้ชุมชนปลูกมะนาวเพื่อเป็นรายได้เสริม ตามโครงการสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้สู่ชุมชนเพื่อเด็กทุกคนมีสุขภาวะดี เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ปลูก ขาย มีรายได้ ชุมชนเข้ามาเรียนรู้และเอาไปปลูกต่อบ้านได้ มะนาวต้องได้ขาย ถ้าขายต้องปลูกใหม่ ถ้าทำสำเร็จจะเป็นอาชีพใหม่ให้ชุมชนได้นำไปปลูกเพิ่มรายได้ โดยโรงเรียนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ชุมชนมาเรียนรู้ได้เลย

ผมเปรียบโรงเรียนเป็นเหมือนครอบครัว ถ้ามีลูกหลายคนจำเป็นต้องหารายได้เสริม เราพึ่งผ้าป่าอย่างเดียวไม่ได้ มีนอหดหนักก็ไม่พอ นักเรียนจึงต้องมีกิจกรรมและทำให้เกิดรายได้ได้ด้วย จะได้ช่วยแบ่งเบาภาระจากผู้ปกครอง” ผอ. กล่าวถึงวิสัยทัศน์ในการมองไปทีอนาคต ซึ่งหมายถึงความยั่งยืนของโรงเรียนและชุมชนในระยะยาว

“ตอนนี้เด็ก ๆ สามารถเรียนรู้วิธีปลูก ขาย และเริ่มมีความถนัดเรื่องการขาย ได้ประสบการณ์ตรง ถ้าชุมชนแถวนี้ปลูกกันเยอะ ผมคิดว่าจะทำตลาดไปขายที่ตลาดสี่มุมเมืองได้ ผมจะประสานให้มีคนมารับซื้อ เมื่อชุมชนสร้างรายได้ได้ ผู้ปกครองก็จะได้กลับมาอยู่กับลูกหลาน ไม่ต้องไปทำงานนอกพื้นที่กัน

แต่ก็ไม่ใช่ว่าไม่มีปัญหาอุปสรรค ไม่ว่าจะเหตุการณ์น้ำท่วมกระทบกันหัน ไร่ตายไป 40 ตัว หรือการปลูกมะนาวได้ช้า เนื่องจากรถไถไม่ว่าง ระยะเวลาเตรียมพื้นที่นาน และมะนาวโตช้า น่าจะเพราะไม่ค่อยได้น้ำ ปัญหาเรื่องแมลง ปัญหาmitesตลอดและครีบน้ แต่ถ้าเราไม่ย่อท้อ อนาคตยืนยาวแน่นอน ไม่มีล้ม ให้ความมั่นใจกับทุกคนได้เลย ถ้าผมอยู่จนถึงเกษียณ มะนาวต้องขายได้”

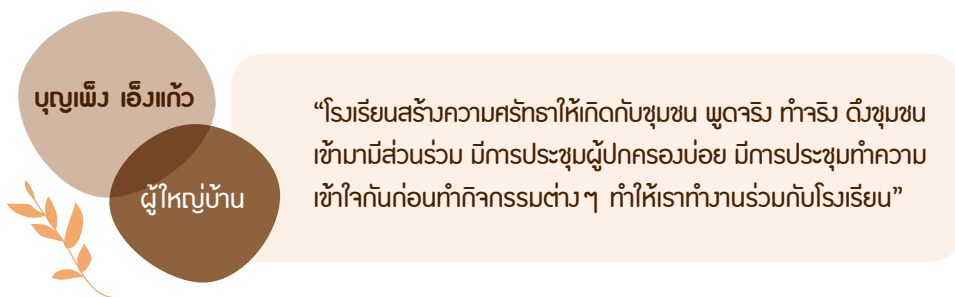
พื้นที่สร้างสรรค์และโครงการเพื่อเรียนรู้นอกห้องเรียน

“อีกโครงการคือ **สนามเด็กเล่น BBL** (Brain Base Learning) ครูได้ไปอบรมที่มุกดาหาร เนื่องจากโรงเรียนของเรามีผลสอบ NT ต่ำ (National Test คือการทดสอบระดับชาติ ซึ่งเป็นการวัดความรู้ของนักเรียนในแต่ละระดับชั้น ว่านักเรียนมีความรู้ความสามารถระดับใด เพื่อนำไปวิเคราะห์สภาพและปัญหาของการจัดการเรียนการสอน และเป็นการสะท้อนคุณภาพของการจัดการศึกษาเหมือนกับการสอบโอเน็ต)” **อ.สุภรดา** เล่าว่า ส่วนมากเราจะสอนเด็กแค่อยู่ในห้องเรียนอย่างเดียว เด็กปฐมวัย (1-3 ปี) ถ้าได้มีการเคลื่อนไหว ได้เล่นจะทำให้สมองเปิดรับการเรียนรู้มากขึ้น คือ เด็กได้ออกมาเล่นในช่วงเช้าที่ยังมีแสงแดดไม่จ้ามากก่อนเข้าห้องเรียน ซึ่งจะทำให้เด็กอ่านออกเขียนได้ภายใน 1 ปี โดยใช้งบประมาณ 18,000 กว่าบาท โดยหาแบบทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีการออกแบบไว้อยู่แล้ว (แบบของ ดร. พรพีไล) เช่น สนามพื้นเรียบ สนามปีนป่าย ในห้องเรียนโต๊ะเก้าอี้ต้องมีสี่สัน กระดานเป็นแม่เหล็ก โดยมีผู้ช่วยฝ่ายช่างครุภัณฑ์เป็นคนลงมือทำ

โดยหลักการทำคือ มีสี่สันชวนให้เล่น มีพื้นเรียบ แต่ตอนนี้เราทำได้ครึ่งหนึ่งของแบบเท่านั้นเพราะงบประมาณของเรายังไม่เพียงพอ อีกโครงการคือ **ห้องเรียนธรรมชาติในสวนยางพารา** ต้องการปลูกให้ได้รับเงา และไม่อยากจะให้เด็กนั่งเรียนอยู่แต่ในห้อง จึงจัดสรรโต๊ะเก้าอี้ ไว้ในสวนยางพารา เช่น สอนการทำอาหาร วาดภาพ เด็กดูมีความสุขมากกว่าอยู่ในห้อง โดยในการทำงาน ความสำเร็จสำคัญมาจากการที่โรงเรียนได้รับความร่วมมืออย่างเข้มแข็งจากชุมชนในหลายๆ ด้าน เช่น ตอนจัดทำพื้นที่ มีการประชุมระหว่างชุมชนกับคณะครู ช่าง ช่วยกันออกแบบ ดูแบบลงมือทำ ก่อนที่จะได้งบประมาณ ชุมชนบางส่วนเข้ามาช่วยแรง เช่น ผสมปูน กิ่งท้อซีเมนต์ปลูกมะนาว นำรถไถมาปรับดินกันเอง ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานหรือถนนในโรงเรียน ชุมชนก็มาช่วยกัน 3 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 10 คน โดยอุปกรณ์รถไม่ได้รับการสนับสนุนจากเทศบาล

หรืออย่างผู้ปกครองในชุมชนมีการทำปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยอินทรีย์อยู่แล้ว ก็จะเชื่อมโยงกับโรงเรียน ด้วยการนำมาสอน มาเผยแพร่ในโรงเรียน เป็นต้น

การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น ผอ. จะสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยเข้าหาแกนนำในชุมชน (5 ทหารเสือ) ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คน สมาชิกเทศบาล 2 คน นอกจากนี้ยังมีการทำงานร่วมกับวัดด้วย ซึ่งทุกภาคส่วนต้องร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา และรับผลที่เกิดขึ้นร่วมกัน

ผอ. ชูชาติ กล่าวย้ำว่าทุกอย่างเกิดจากการพึ่งพาอาศัยกันและกัน เช่น มีการประกวดหมู่บ้าน ชุมชนก็จะขอความร่วมมือจากโรงเรียนทั้งบุคลากรหรืออุปกรณ์ ส่วนทางโรงเรียนมีกิจกรรม ชุมชนก็เข้ามาให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่

เมื่อเกษตรสร้างชุมชนเข้มแข็ง

ปัจจุบัน โรงเรียนบ้านพงสิม แทบไม่เหลือสภาพความอดอยากดังเช่นในอดีต แต่มีความอุดมสมบูรณ์ที่เกิดจากการบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์ด้วยใจเข้ามาแทนที่แบบที่ ผอ. ชูชาติเองก็คาดไม่ถึง

“เริ่มจากเด็ก เราเห็นการเปลี่ยนแปลงของเด็ก ก่อนหน้าที่จะมีโครงการ เด็กจะชอบเด็ดดอกไม้ ทรัพย์สินของโรงเรียนหาย ความรับผิดชอบไม่มี พอมีโครงการ เด็กมีความรับผิดชอบมากขึ้น จิตใจอ่อนโยนลง ไม่ยิงนก ตกปลา เพราะเด็กได้ปลูก พืชเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่

ส่วนพ่อแม่เริ่มกลับคืนถิ่น เพราะระบบเกษตรเริ่มดีขึ้น และเกิดจากการ ไม่ประสบความสำเร็จในการทำงานที่ต่างจังหวัด บางรายเกิดการอึดอัด ก็กลับมาอยู่ ที่บ้าน สร้างอาชีพของตนเอง ที่สำคัญคือทำให้ครอบครัวอบอุ่นมากขึ้น

สำหรับเคล็ดลับความสำเร็จนั้นผมคิดว่า ผู้นำ คือหัวใจ ถ้าหัวไม่กระดิก หางก็จะไม่ไป ต้องใส่ใจ ทำผลงานให้ปรากฏแจ่มชัด จับต้องได้ เพื่อเรียกการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะความศรัทธา ถ้าไม่มีความศรัทธา คนทำก็จะทำตาม หน้าที่ งานเล็กก็กลับ แต่หากเห็นเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจน และมีความมุ่งมั่น ที่จะไปให้ถึงเป้าหมายร่วมกัน อย่างไรก็สำเร็จ ผมมาอยู่ที่นี่ ไม่ค่อยเจอปัญหาที่ แก้ไม่ได้ เพราะผมมีปัญหา เรามาเล่าให้เพื่อนครูฟังก็แก้ไขได้ บางเรื่องเราคิดทั้งคืน ไม่ออก แต่คนอื่นเขาคิดออกก็มี”

ขณะที่ครูสุภรดาบอกว่า “ครูทำโดยไม่หวังผลตอบแทน เพราะผลตอบแทน คือความสุข เรามีจุดมุ่งหมายที่ลงมือทำ แล้วจะถึงจุดที่ดี ทำต่อเนื่องให้ชุมชนไม่ ร้องขอ แต่รู้จักการพึ่งตนเอง”

นี่แหละโรงเรียนยุคใหม่ ที่ไม่ได้เป็นแค่โรงเรียนที่สอนหนังสือ แต่ได้บ่มเพาะเยาวชนของชาติให้รักท้องถิ่น ผูกพันกับวิถีชีวิต เกษตรกร อันนำไปสู่การดูแลรากเหง้าของชุมชนอย่างแท้จริง

โรงเรียนบ้านเพี้ยมาต

พื้นที่สร้างสรรค์ : จากสื่อสร้างสรรค์สู่พื้นที่สูงภาวะ
พัฒนาการก้าวกระโดดของโรงเรียนบ้านเพี้ยมาต

วันนี้โรงเรียนบ้านเพี้ยมาต จ.ศรีสะเกษ มีเป้าหมายต้องการพัฒนาโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ขณะที่หลายโรงเรียนยังเพิ่งเริ่มต้นการแก้ปัญหาพื้นฐาน เช่น ปัญหาสุขภาพของเด็กนักเรียน ปัญหาความยากจน ปัญหาเด็กในชุมชนถูกทอดทิ้งอยู่กับตายาย พ่อแม่ไม่มีเวลาเลี้ยง ความไม่พร้อมเหล่านี้ทำให้เด็กไม่มีสมาธิในการเรียน ไม่มีแรงจูงใจที่อยากจะมาโรงเรียน ทำให้ขาดความอบอุ่น ดูแลไม่ทั่วถึง ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาหลายอย่าง เช่น เด็กขาดเรียน ถูกชักจูงไปในสังคมที่ไม่ดี นักเรียนบางคนไม่ได้รับประทานอาหารเช้าก่อนมาโรงเรียน ทำให้ปวดท้อง ไม่มีสมาธิในการเรียน ที่กล่าวมาทั้งหมดชี้ว่าโรงเรียนบ้านเพี้ยมาตจะไม่ได้เผชิญปัญหาต่างๆ แต่โรงเรียนได้ฝ่าฟันปัญหา ใช้ความร่วมมือแรงร่วมใจ โดยมีผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้ปกครอง ร่วมกันกับ มพต. ผลักดันนำพาให้โรงเรียนแก้ปัญหาได้ และยังพัฒนาไปไกลกว่าที่คาดหวังไปอีกมาก การย้อนกลับไปสู่จุดตั้งต้นของการพัฒนา จากปัญหาสู่การเปลี่ยนแปลง และต่อยอดจนถึงทุกวันนี้ เป็นประสบการณ์ความเข้มแข็งของชุมชนที่น่าติดตาม

ผลที่น่าชื่นใจ

- นักเรียนได้เล่นกีฬา เสริมทักษะต่างๆ ของร่างกาย
- นักเรียนออกกำลังกายบริเวณนี้ด้วยมีความสุข
- ได้ฝึกสมาธิตั้งใจ การตั้งใจเรียน ตั้งใจทำงานเพื่อพัฒนาตัวเองให้
- นักเรียนได้ความรู้ใหม่ไว้อย่างรวดเร็ว
- เมื่อฝึกกิจกรรมออกกำลังกายนักเรียนในนี้ดีกว่าคนอื่นแล้ว ทำให้
- นักเรียนที่เรียนไม่เก่งค่อยเก่งขึ้นเพราะที่อื่นทำกัน
- นักเรียนส่วนใหญ่จากที่อื่น เห็นได้จากนักเรียนที่บ่นผลผลิตทำไอ้
- นักเรียนเกิดความรักเรียนรู้อย่างดีด้วย 20 ส่วนนักเรียนอีกบางคน
- ทรัพย์สุจริต จิตปสุกในอันจะ: อดทน อดกลั้นในภาระงาน

ภาพฝันในอนาคต
"ศูนย์เรียนรู้ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น"

- คนในชุมชนเป็นวิทยากรในความรู้
- เป็นแหล่งความรู้ให้เด็กในชุมชน
- คนที่ไปศึกษาค้นคว้า
- เป็นที่รวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่แสดงถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ก้าวแรก ที่ก้าวเดินสู่ความสำเร็จ

ย้อนกลับไปเมื่อปี 2554 ทางโรงเรียนบ้านเพี้ยมาตได้ส่ง **ครูวินัย** และ **ครูชุลีพร มณีนิล** เป็นตัวแทนไปอบรมสื่อสร้างสรรค์ของ มพด. เป็นการเรียนรู้เรื่องวิธีการผลิตสื่อ ประเภทของสื่อ จุดประสงค์เพื่อนำความรู้กลับมาถ่ายทอดให้เด็กในโรงเรียนมีหลักคิดและรู้จักเสพสื่อ เน้นให้เด็กเท่าทันสื่อ

ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ มพด. โดย **คุณหญิง (ดวงใจ เทียงดีฤทธิ์)** ได้รู้จักกับโรงเรียนบ้านเพี้ยมาต เมื่อได้มาดูบริบทของโรงเรียน เห็นว่ามีความพร้อมที่จะพัฒนาต่อ แม้จะยังไม่เป็นระบบ ยังไม่มีคณะกรรมการที่ชัดเจน แต่ก็มีฐานทุนที่ดี เพราะมี อบต. เข้ามาช่วยให้งบประมาณบ้าง มีพื้นที่ทำนา มีการเลี้ยงหมูดำสวนเกษตร สร้างอาหารที่ปลอดภัยให้เป็นตัวอย่างกับชุมชนและเด็ก คุณหญิงจึงเสนอให้โรงเรียนเขียนโครงการเข้าไปขอทุนจาก มพด. โดยโครงการแรกที่ได้รับทุนคือโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน จากนั้นด้วยความพร้อมดังกล่าวจึงได้รับคำแนะนำจาก มพด. ให้ต่อยอดมาสู่โครงการพื้นที่สุขภาวะ ซึ่ง มพด. ได้สนับสนุนงบประมาณสำหรับดำเนินโครงการฯ จำนวน 70,000 บาท พร้อมทั้งสนับสนุนด้านองค์ความรู้ และเจ้าหน้าที่ในพื้นที่คอยให้คำปรึกษาและเข้ามาหนุนเสริมการดำเนินกิจกรรมต่างๆ

แต่กว่าที่จะได้รับความร่วมมือจากทุกคนก็ต้องใช้เวลา เพราะความเข้าใจหรือความรู้ต่อโครงการพื้นที่สุขภาวะมีน้อย ความสนใจ ความร่วมมือจึงน้อยตามไปด้วย ผู้อำนวยการ **ดำรงค์ ผลอ้อ** จึงเริ่มจากการส่งครูไปอบรมและดูงานทำ Workshop รวมกัน 3 พื้นที่ (บ้านกระเดาอุ่มแสง บ้านพงสิม และบ้านเพี้ยมาต) โดยครู นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาเข้าร่วม จากนั้นต้องเชิญผู้นำชุมชนมาชี้แจงกระตุ้นให้เห็นความสำคัญ มีการสื่อสารทำความเข้าใจกัน ครูในโรงเรียนก็ช่วยกันคุยกับผู้ปกครองและชุมชน หลังจากทุกคนเห็นภาพเดียวกัน

เริ่มตั้งแต่การตีความคำว่าพื้นที่สุขภาวะคืออะไร ต้องประกอบไปด้วยอะไรบ้าง เห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการฯ ประกอบไปด้วย รองผู้อำนวยการเขต คณะกรรมการแต่ละฝ่าย 3 พื้นที่ คณะครู อบต. ผู้นำชุมชน จากนั้นสำรวจต้นทุนของโรงเรียนทั้งด้านพื้นที่และทรัพยากร และร่วมกันออกแบบพื้นที่สุขภาวะของโรงเรียน

ครูวินัย

หัวหน้าโครงการ

“โรงเรียนของเราได้ไปดูงานที่โรงเรียนอื่นๆ เพื่อให้ได้ความคิดสร้างสรรค์และแรงบันดาลใจในการทำงาน แต่สำคัญคือใจยกที่ต้องมาแปลความกันเองว่า สุขภาวะจะแปลเป็นกิจกรรมอะไรได้บ้าง คำว่า สุขภาวะ เราแปลความหมายกันว่าเป็นโครงการที่ทำแล้วมีความสุข ที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน คนเรา จะมีความสุขได้คือ สุขกาย สุขใจ และที่ขาดไม่ได้คือความรู้ เพราะเราเป็นสถานศึกษา ทำยังไงให้เด็กเรียนแล้วมีความสุข ก็ช่วยกันตีความหมาย เสนอกิจกรรม กาย อารมณ์ สัมคม สติปัญญา เราเอารวมกันแล้วจะทำกิจกรรมอะไรดี ก็มีการตกลงกันอยู่พอสมควร จนสรุปว่าจะได้แก่ กีฬา เกษตร ห้างสมุด ที่เราจะเข้าไปจัดกิจกรรมแบบบูรณาการเข้าไป”

พอเราเข้าใจตรงกันก็เริ่มแบ่งบทบาทหน้าที่ และจัดพื้นที่สร้างสรรค์ โดยแบ่งพื้นที่เป็น 3 ด้าน

1. พื้นที่ทางกาย คือ พื้นที่เกษตร กิจกรรมในพื้นที่นี้ก็คือการเลี้ยงหมู ไก่ วัว ปลูกพืช ซึ่งนักเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทุกคนต้องปลูกพืช โดยผลผลิตที่ได้จะเข้าสู่โครงการอาหารกลางวัน และหากมีเหลือก็จะให้นักเรียนนำกลับไปกินที่บ้าน

2. พื้นที่ทางอารมณ์ ต้องการให้นักเรียนมีพื้นที่สำหรับได้เล่น ได้ออกกำลังกาย กิจกรรมในพื้นที่นี้เน้นกีฬาและเครื่องเล่น เช่น ปิงปอง ตะกร้อ เปตอง และเครื่องเล่นสำหรับพัฒนากล้ามเนื้อเด็ก (สนามเด็กเล่น สนามกีฬา) และพื้นที่สำหรับเขียนระบายความรู้สึกของนักเรียน เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นให้นักเรียนได้เข้าหาครูเมื่อมีปัญหา รวมถึงกิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ โดยการนำหนังสือใหม่ใส่ตะกร้าแล้วนำไปผูกกับต้นไม้ เพื่อให้นักเรียนได้อ่าน นอกจากนี้ยังได้จัดกิจกรรมให้ชุมชนได้แสดงภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละหมู่บ้าน หมู่ 3 บ้านเพี้ยมาต ทำอาหารพื้นบ้าน เช่น ขนมตดหมา ทำยาสมุนไพร หมู่ 4 กับ 14 บ้านฝั่ง (บ้านฝั่งมี 2 หมู่) ทำงานจักสาน เช่น ทอเสื่อ สานหมวก สานกระติบ และทำอาหารพื้นบ้าน เช่น ข้าวปุ้น ปลาสามแจ่วบอง น้ำพริก หมู่ 10 บ้านเหล่าโดน ทำอาหารพื้นบ้าน ได้แก่ แกงไข่มดแดง แกงขี้เหล็ก แกงต้นอีรอก เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และภูมิใจ ในวันพิธีเปิดพื้นที่สร้างสรรค์ฯ ด้วย

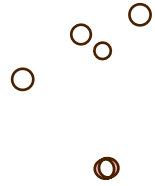
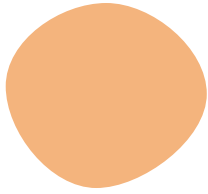
3. พื้นที่เพื่อการเรียนรู้ มีการปรับแต่งห้องสมุด ให้นำเรียนรู้สำหรับนักเรียน และเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและบุคคลภายนอกที่สนใจ ซึ่งวัตถุประสงค์หลักของโรงเรียนก็คืออยากให้ชุมชนได้เข้ามาใช้บริการ และยืมหนังสือกลับไปอ่าน

โดยในระหว่างการดำเนินงานเหล่านี้ครูวินัยบอกว่าได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของ มพต. อย่างใกล้ชิด ทั้งคุณเอก (ไตรรงค์ บัวสุวรรณ) และคุณหญิงในการให้คำปรึกษาแนะนำ การให้มุมมองเรื่องระบบการจัดการต่างๆ ด้วยโดยที่ม มพต. จะประสานกับครูวินัยเป็นหลักและครูวินัยก็จะเป็นเหมือนตัวแทนของโรงเรียนกลับไปสื่อสารและเชื่อมกับครูท่านอื่นๆ ในโรงเรียนต่อไป

ผลงานความภาคภูมิใจ

ผลของความสำเร็จที่ปรากฏคือ โรงเรียนได้ผลผลิตด้านเกษตรเพื่อเป็นวัตถุดิบในการทำอาหารให้นักเรียน ที่เรียกว่าโครงการอาหารกลางวัน ซึ่งพื้นที่เกษตรของโรงเรียนบ้านเพี้ยมาตในช่วงแรก มีพื้นที่ทำนา มีการเลี้ยงหมูดำซึ่งเลี้ยงโดยเอาเศษอาหารไปให้กินโดยครูกับนักเรียน สวนเกษตร ปลูกกล้วย ปลูกกระถิน พยายามสร้างอาหารปลอดภัยให้กับนักเรียน ให้เป็นตัวอย่างกับชุมชน นอกจากนี้ นักเรียนได้เล่นกีฬาที่เสริมทักษะต่างๆ ของร่างกาย ได้เข้ามาใช้บริการของห้องสมุดมากขึ้น

นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงหลังจากได้ลงมือปลูกพืชผักทางการเกษตรเอง เช่น รู้จักสังเกตว่าระหว่างปลูกในดิน กับในกระถางแบบไหนดีกว่าหรือเกิดแรงบันดาลใจ เห็นประโยชน์ รวมถึงมีทักษะ มีความมั่นใจในตัวเอง เด็กบางคนบอกครูว่าอยากนำไปปลูกที่บ้าน เพราะได้ไ้ไ้เดียวเรื่องการใช้จ่ายรายน็ดเป็นภาระนะในการปลูก นอกจากนี้ครูวินัยบอกว่าผลลัพธ์ที่ได้นั้นมีมากกว่าแค่ในโรงเรียน เพราะส่งผลถึงชุมชนด้วย สังเกตได้ชัดจากวันที่จัดงานเปิดพื้นที่สร้างสรรค์

“เพราะกลายเป็นว่าทำให้ชุมชนเกิดการตื่นตัว เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากเป็นการจัดงานครั้งแรกที่ทำให้ชุมชน ได้เข้ามามีส่วนกิจกรรม ได้แสดงออกและเผยแพร่ภูมิปัญญา ทำให้ชุมชนเกิดความกระตือรือร้น โดยจัดการทุกอย่างเอง โรงเรียนแค่ประสานงานตามความต้องการของชุมชนเท่านั้น เกิดความสามัคคีระหว่างชุมชน และชุมชนกับโรงเรียน คนแต่ละคนแก่ก็มีความสุข ยิ้มได้ ที่สำคัญกิจกรรมพวกนี้เป็นกิจกรรม นอกหลักสูตรทำให้เด็กที่เรียนไม่ค่อยเก่งมีที่ยืนมากขึ้น เหมือนมีโอกาสได้แสดงศักยภาพความสามารถด้านอื่นๆ ที่ไม่ใช่ด้านวิชาการ เด็กๆ เองก็มีความตั้งใจ กระตือรือร้น โดยเฉพาะเวลาโรงเรียนเชิญผู้เฒ่าผู้แก่เข้ามาให้ความรู้ ในโรงเรียนเพื่อมาสอนศิลปะพื้นบ้าน เช่น กลองยาวพื้นบ้าน พิณ แคน สะโ (เครื่องเป่าของอีสาน) และหมั้วตะลุง”

ปัจจัยความสำเร็จและฝันวันข้างหน้า

ทุกคนตอบเป็นเสียงเดียวกันว่า ความสำเร็จที่เห็นนี้มาจากความร่วมมือของทุกคนในชุมชน ไม่ใช่แค่จากครูหรือนักเรียน ซึ่งสิ่งสำคัญคือการเห็นเป้าหมายเดียวกันของทุกคน การทำงานเป็นที่มของครูในโรงเรียนกับคนในชุมชน รวมไปถึงความตั้งใจจริงที่อยากจะทำเพื่อพัฒนาเด็กๆ ลูกหลานของทุกคน ที่สำคัญที่สุดคือได้รับการสนับสนุนและแนะนำจาก มพต. ผ่านคุณเอกและคุณหนึ่งในทุกเรื่อง

ครูวินัยบอกเราว่า พอได้ทำเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น เหมือนทุกคนได้หันมาทบทวนรากเหง้าของตัวเอง ได้เห็นความสำคัญ เห็นคุณค่าของวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของผู้เฒ่าผู้แก่ ถึงตอนนี้ความฝันของคนในชุมชนก็คืออยากร่วมกันอนุรักษ์ไว้

“กลายเป็นทุกคนมีความต้องการมากไปกว่าแค่โครงการพื้นที่สุขภาวะ เพราะชุมชนมีความฝันอยากให้พื้นที่ตรงนี้กลายเป็นศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วให้คนในชุมชนมาให้ความรู้ อยู่ในศูนย์ฯ ให้เด็กได้เข้าไปเรียนรู้ และเป็นแหล่งข้อมูลให้กับบุคคลทั่วไปที่เข้ามาในโรงเรียน ให้เป็นที่รวบรวมสื่อต่างๆ ที่แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของเราด้วย”

จากโครงการเพื่ออาหารกลางวัน ผู้พื้นที่สุขภาวะ เกิดประโยชน์โภชนผล
มากมายทั้งด้านกายและใจของทุกคนในชุมชน จนถึงฝันในอนาคตที่บ้านเพียมาต
อยากเห็นโรงเรียนแห่งนี้กลายเป็นโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการ คงไม่ใช่
ฝันไกลเกินไปนัก หากทุกคนร่วมด้วยช่วยกันอย่างเข้มแข็งเช่นนี้

โรงเรียนมีแนวคิดและความตั้งใจที่จะพัฒนาพื้นที่
สร้างสรรค์ในทุกๆด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์
การเรียนรู้ และสังคม โดยต้องการจัดกิจกรรม
ของโรงเรียน ร่วมกับชุมชน และผู้ที่มีส่วน
เกี่ยวข้อง ให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

ปัจจัยความสำเร็จ

- เห็นเป้าหมายเดียวกัน
- การต้องได้รับความช่วยเหลือประสานงานจากทุกภาคส่วน
- ความตั้งใจจริงของโรงเรียนและชุมชนที่ต้องการทำเพื่อเด็ก
- ผู้นำเป็นแบบอย่างที่ดี ลงมือทำเป็นตัวอย่างให้เด็ก ๆ ดู
- ความร่วมมือร่วมใจของทุกคน
- ทุกคนมีความรัก ความสามัคคีกัน
- ทุกอย่างสำเร็จได้ด้วยใจ

โรงเรียนบ้านแม่สามแลบ จ. แม่ฮ่องสอน

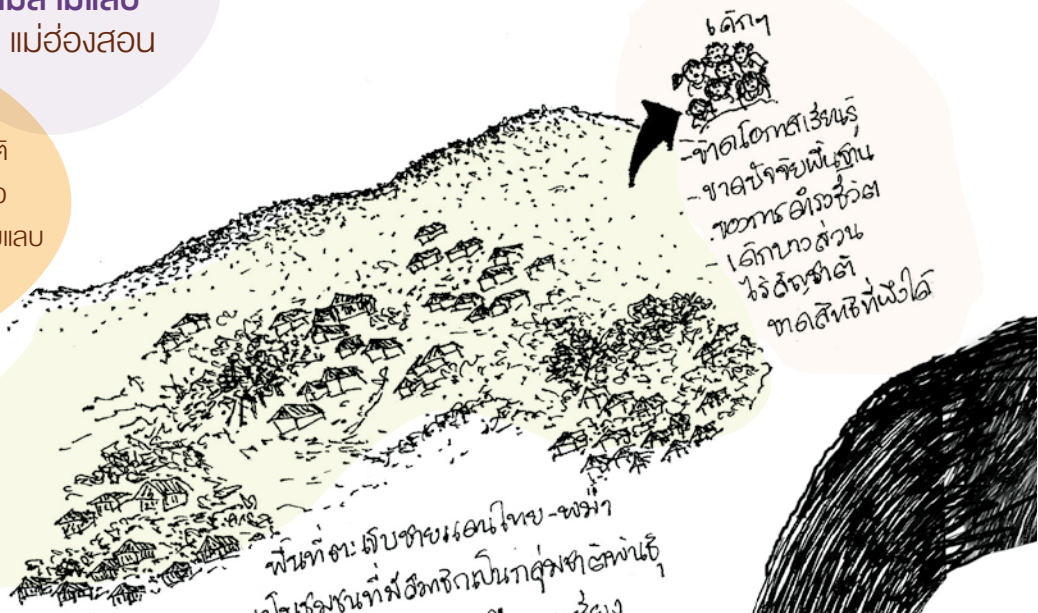
พื้นที่สร้างสรรค์ : หลากหลายเชื้อชาติ ผสานเป็นหนึ่งเดียว
ณ โรงเรียนบ้านแม่สามแลบ

โรงเรียนคือสถานที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้กับเด็กทุกคน ไม่เลือกชั้นวรรณะ เพศ ผิว หรือเชื้อชาติ ครูทุกคนมีหน้าที่มอบความรู้ จัดสรรสภาพแวดล้อม สร้างพื้นที่การเรียนรู้ เพื่อดึงเอาศักยภาพของเด็กทุกคนออกมา พร้อมต่อยอดให้เกิดการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง หลักการนี้คือหลักสากลของโรงเรียนและครูทุกคน รวมถึงโรงเรียนบ้านแม่สามแลบ โรงเรียนตะเข็บชายแดนไทย-พม่า แห่งนี้ด้วยเช่นกัน ที่มีนักเรียนรวมอยู่ด้วยกันถึง 3 กลุ่มชนชาติ คือ กะเหรี่ยง ไทยใหญ่ และมุสลิม

โรงเรียนบ้านแม่สามแลบ
จ. แม่ฮ่องสอน

หลากหลายเชื้อชาติ
ผสมเป็นหนึ่งเดียว
ณ โรงเรียนบ้านแม่สามแลบ

6. เด็ก
- ท้อ โดทส เร็นริ
 - ขอบัก จัย พิเชษฐ์
 - พงศา อธิระวีธนา
 - เอ็กภาว ส่วน
 - ไร่ อัญชาติ
 - ทอสินิจิที่พ่วงไฉ

พื้นที่ ๓๖ ไร่เศษ ชายแดนไทย-พม่า
เป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์ในกลุ่มชาติพันธุ์
รวมกันอยู่ 3 กลุ่ม คือ กะเหรี่ยง
ไทยใหญ่ และ มุสลิม

บริหาร คณะสถานศึกษา
พหุวัฒนธรรม

-
- ครูเที อี แกนแท้ สัมพันธ์
 - ครูหุ่ม เท และ นิกตัง
 - ประไพพันธ์ ร่วม

- สื่อสารพูดคุย
- เปิดใจที่ แลกเปลี่ยน

พร้อมกัน ด้วย
โครงการพัฒนาชุมชน
เพื่อเด็กทุกคน

- ให้ความสำคัญกับทุกคน ทุกเชื้อชาติ
- ปฏิบัติอย่างเสมอภาค และ เท่าเทียม

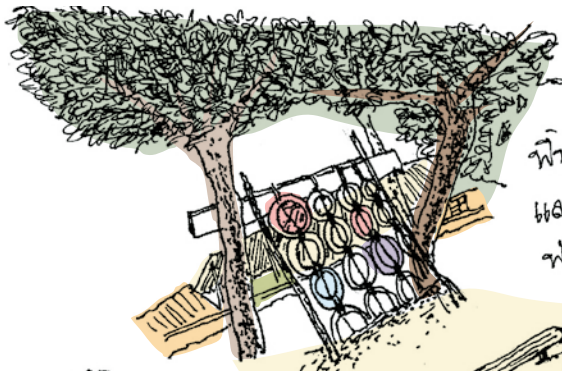
พ่อแม่

+

- ขาดทุน
- อดส่วนใหญ่
- รับทำงานหนัก
- ไร้เงินออม

พืชมักเล่นที่นอกโรงเรียน
๒๘: สอดคล้องกับ
พัฒนาการเด็ก

โรงเรียนเพื่อ
คนในชุมชน

โรงเรียนที่ใส่ใจ
โรงเรียน และ ปรารถนา
การเรียนการสอน
ของ ครู และ นักเรียน

เด็กมักกลัวกับ
ความเข้มงวด
แทนที่ชุมชน

การบูรณาการเอาพื้นที่สร้างสรรค์

ศพด. สนับสนุน
สื่อเพื่อเด็กที่
9 นครพนม
และเป็นผู้เกี่ยวข้อง

เปิดโอกาสให้ครู
ได้ไปอบรมความรู้
อิทธิพลต่อ
พื้นที่สร้างสรรค์
สำหรับเด็ก

เกิดอวสานจากเปลี่ยน
จากคนในชุมชน
ร่วมคิด ร่วมสร้างสรรค์
ภาพออก และ
ร่วมลงมือทำ

“ที่นี้มีทั้งเด็กนักเรียนที่ได้สัญชาติรวมถึงเด็กที่ไม่ได้สัญชาติ แต่ละชนเผ่าก็มี ประเพณีไม่เหมือนกัน ถึงวันศุกร์เด็กนักเรียนแต่ละชนเผ่าก็จะแต่งกายด้วยชุดประจำ ชนเผ่าของตัวเอง เช่น ถ้าเป็นกะเหรี่ยง ก็จะใส่ชุดกะเหรี่ยง ถ้าเป็นมุสลิมก็จะใส่ ชุดสำหรับแบบมุสลิม ส่วนไทยใหญ่ก็แต่งชุดแบบไทยใหญ่ ส่วนนักเรียนที่เป็นคน พื้นเมือง ก็จะใส่ชุดม่อฮ่อม” **ผอ. อีรุฒิ พิชคำ** ให้ข้อมูลกับเรา

การที่คน 3 ชาติพันธุ์มาจากคนละที่กัน มาอยู่ร่วมกันมันคือความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติ คือหนึ่งในความไม่ง่ายที่คนในชุมชนจะต้องช่วย แก้ปัญหาพื้นฐาน รวมถึงสร้างกติกากการอยู่ร่วมกันของคนโดยเฉพาะในโรงเรียน แห่งนี้ ดังนั้นลักษณะการทำงานจึงเน้นการมีส่วนร่วม และเนื่องจากโรงเรียนอยู่ติด กับชายแดน โรงเรียนก็จะทำงานร่วมกับทหารในพื้นที่ เช่น การจัดระเบียบแถว การดำรงชีพในป่า การฝึกลูกเสือ รวมไปถึงเกณฑ์สิทธิในการได้สัญชาติไทยด้วย

“เด็กนักเรียนบางคนไม่มีบัตร แต่หากพิสูจน์ได้ว่าเขาเกิดที่บ้านแม่สามแลบ ก็นับว่าเป็นคนไทยคนหนึ่ง โดยต้องมีใบรับรองจากหมอต้าแย จากคณะกรรมการ และผู้นำหมู่บ้าน และผลตรวจดีเอ็นเอจากแพทย์ เด็กนักเรียนกลุ่มนี้จะได้บัตร หมายเลข 8 ซึ่งได้มาจากการร้องขอสัญชาติไทย (เปลี่ยนจากหมายเลข 0 มาเป็น หมายเลข 8) เมื่อเด็กนักเรียนมีบัตรก็มีสิทธิทุกอย่าง เช่น มีสิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิ ในการรักษาพยาบาล ตอนนี้เด็กนักเรียนส่วนใหญ่ได้บัตรมากกว่า 70% แต่ปัญหา ใหญ่กว่านั้นคือ เด็กๆ เหล่านี้มาจากครอบครัวของพ่อแม่ที่ยากจน หาเช้ากินค่ำ เด็กๆ ไม่ค่อยได้รับการดูแลใส่ใจ) พ่อแม่ก็ดูแลลูกตามมีตามเกิด เพราะแต่ละคนก็ ไม่มีอาชีพอะไร ก็หากินไปวันๆ บางคนก็รับจ้างแบกหาม หรือรับจ้างขับเรือ ส่วน คนที่มีอาชีพดีขึ้นมาก็ค้าขาย หรือไม่ก็ออกไปรับจ้างอยู่ที่แม่สะเรียงหรือที่เชียงใหม่ ส่งเงินมาทางบ้าน ส่วนใหญ่จะออกไปรับจ้างที่อื่น ส่วนที่รับจ้างอยู่ในแม่สามแลบ ก็มี เช่น รับจ้างเก็บใบตองตึงมาเย็บทำเป็นตับ หลังจากนั้นก็เข้าป่าหากิน

สภาพของเด็กนักเรียนในอดีตนั้นแตกต่างจากปัจจุบัน ในอดีตเด็กนักเรียนไม่มีเสื้อผ้าใส่ ต้องอาศัยสิ่งของจากผู้บริจาค ทางโรงเรียนก็ต้องเป็นผู้ประสานจัดหาเสื้อผ้ามาบริจาคให้นักเรียน” ผอ. เล่าให้ฟังต่อว่าปัญหาหลักๆ ของเด็กที่นี่คือเรื่องอาหารการกิน เพราะครอบครัวยากจนมาก ถือเป็นปัญหาหลักที่ทางโรงเรียนต้องแก้อย่างเร่งด่วนในตอนนั้น

“ปัญหาของเด็กที่นี่ส่วนใหญ่เป็นเรื่องอาหารการกิน เพราะครอบครัวยากจนก็ได้งบประมาณค่าอาหารกลางวันตามรายหัวมาช่วยด้วย แต่มันก็ไม่เพียงพอต่อเด็ก ส่วนผู้ปกครองของเด็กก็มีภาระไม่พร้อมที่จะดูแลตรงนี้ จึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียน ที่รับเด็กเข้าเรียนมาจากทั้งในระบบและนอกระบบ ซึ่งหมายถึงเด็กไร้สัญชาติ ไม่มีบัตร ที่ข้ามฝั่งมา โรงเรียนก็ต้องรับผิดชอบทั้งหมด ถ้าเป็นนักเรียนในระบบ โรงเรียนก็จะได้งบประมาณมาเป็นรายหัว ส่วนนักเรียนที่มาจากนอกระบบไม่ได้งบประมาณมา โรงเรียนก็ให้ความช่วยเหลือตามมนุษยธรรม ใช้วิธีเอามาถัวเฉลี่ยกัน เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองด้วย แม้แต่ชั้นอนุบาล โรงเรียนก็ต้องพยายามหางบประมาณภายนอก ระดมทุนทรัพย์ ซึ่งก็ได้รับจากที่ต่างๆ เพื่อมาช่วยเหลือเด็กให้เพียงพอ วิธีหนึ่งที่เราพยายามแก้ไขปัญหานี้ก็คือ ให้เด็กทุกคนเอาข้าวมาจากบ้าน โรงเรียนจะทำกับข้าวให้ ก็เป็นการเอางบประมาณของเด็กที่อยู่ในระบบมาถัวให้กับเด็กนักเรียนนอกระบบ ไม่อย่างนั้นก็ไม่พอ”

เน้นการสื่อสาร การมีส่วนร่วม

จุดเริ่มต้นการพัฒนา

เพราะปัญหาของเด็กๆ ในพื้นที่ ไม่ใช่แค่เรื่องไม่มีอาหารกลางวัน แต่รวมไปถึงคุณภาพชีวิต ความยากจน การถูกปล่อยปละละเลย พ่อแม่ไม่มีเวลาดูแล ขณะที่เด็กๆ ต้องการพื้นที่ที่ปลอดภัย สุขสบาย ได้เรียนรู้ใน

พื้นที่และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ณ ขณะนั้น ผอ. ทราบดีถึงความสำคัญของสิ่งนี้ ท่านจึงได้ทำหน้าที่เป็นหัวเรือใหญ่ในการประสานจัดการกับพ่อแม่ผู้ปกครอง และคนในชุมชน ให้เห็นถึงความสำคัญและเกิดความร่วมมือ เพื่อแก้ปัญหาให้กับเด็กๆ ในชุมชน

ที่นี่จะมีการประชุมกันทุกๆ เดือน มีผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มก็ต้องเข้าร่วมประชุมพร้อมกัน สมัคสรสามัคคีกัน เวลาเรียกขอความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาอะไรก็จะมาทั้งหมด ทั้งๆ ที่มีถึง 3 ชนเผ่า แต่กลับไม่มีปัญหา มีอะไรก็จะพูดคุยปรึกษากัน ก็อยู่กันอย่างสบายเหมือนพี่น้อง เราจัดให้มีการประชุมภาคี 4 ฝ่ายอยู่เสมอ ประกอบด้วย ตัวแทนผู้ปกครอง นักเรียน ตัวแทนนักเรียน ตัวแทนครู ตัวแทนสถานศึกษา ตัวแทนชุมชน ฯลฯ ไม่ว่าโรงเรียนจะได้รับมอบให้ทำโครงการอะไรต่างๆ ก็ต้องมีการประชุมวางแผนเชิญผู้นำ ผู้เกี่ยวข้องในชุมชน และพื้นที่มาประชุมพร้อมกัน ส่วนคณะกรรมการได้จากการคัดเลือกในการประชุม อยู่ในวาระ 2 ปี มีทั้งหมด 9 คน คณะกรรมการ 1 ใน 3 จะหมุนเวียนเปลี่ยนกัน วาระครบทั้งหมดคือ 4 ปี จากนั้นก็เลือกเข้ามาใหม่ อีก 3 คน คณะกรรมการฯ มีบทบาทหน้าที่ในการศึกษาและดำเนินการตามแผนประจำปี เราก็เรียกว่า **'คณะกรรมการสถานศึกษา'** จะประชุมร่วมกันเพื่อทบทวนว่าปีการศึกษาที่ผ่านมา ได้ทำอะไรมาบ้าง มีปัญหาอะไรบ้าง อยากเพิ่มเติมอะไรหรือเขียนเป็นโครงการขึ้นมา เพื่อให้โรงเรียนทำโครงการเพื่อพัฒนาเด็กด้านต่างๆ สิ่งเหล่านี้จะบรรจุไว้ในแผนพัฒนาประจำปี ในด้านวิชาการก็เป็นภารกิจหน้าที่โดยตรงของทางโรงเรียน ส่วนโครงการอื่นๆ เช่น มาลาเรียศึกษา การปรับปรุงภูมิทัศน์ ก็อาศัยชาวบ้านร่วมกันพัฒนาโรงเรียน นอกจากนั้นโรงเรียนก็จะทำงานประสานกับคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชนจากแต่ละกลุ่ม มุสลิม ไทยใหญ่ กะเหรี่ยง รวมถึงผู้นำหมู่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

“อย่างตอนแรกๆ โรงเรียนประสบปัญหาจากแพะที่ชาวบ้านเลี้ยงไว้ เข้ามากิน

อาหาร ทำให้ต้นไม้ที่ปลูกไว้เสียหาย โรงเรียนก็จะทำหน้าที่เชิญผู้เกี่ยวข้องมา
นั่งพูดคุยและหาข้อตกลงร่วมกัน เหตุการณ์ครั้งนี้เราเชิญคณะกรรมการสถาน
ศึกษา เจ้าของสัตว์ เข้ามาร่วมคุยกันว่า จะแก้ปัญหาอย่างไร เนื่องจากโรงเรียน
ไม่ได้มีงบประมาณสร้างรั้ว ชาวบ้านก็ช่วยกันออกความคิดเห็น สร้างเป็นกฎระเบียบ
ของหมู่บ้าน ของชุมชน ให้ดูแลสัตว์เลี้ยง ไม่ให้ปล่อยเฟ้นฟ่าน เจ้าของสัตว์ต้อง
ดูแลรับผิดชอบสัตว์เลี้ยงของตัวเอง อาจจะมีมัด หรือปล่อยในจุดที่ไม่กระทบกระเทือน
ไม่ปล่อยให้ขึ้นมาที่โรงเรียน”

นี่คือตัวอย่างความร่วมมือของคนในชุมชน ที่เมื่อไหร่ก็ตามเกิดปัญหา
ขึ้นจะไม่มีใครกล่าวโทษกัน แต่จะมองว่าเป็นปัญหาร่วมของทุกคน ปัญหาจึงถูกวาง
ไว้ตรงกลาง และช่วยกันมองหนทางการแก้ปัญหาโดยยึดหลักเหตุผลและการ
มีส่วนร่วม

ด้วยจุดแข็งของชุมชนที่มีความเข้มแข็งในการทำงานของแกนนำชุมชน
ร่วมกับผู้อำนวยการและครูในโรงเรียน ทำให้ทาง มพด. มองเห็นถึงโอกาสในการ
ที่จะพัฒนาชุมชนนี้ไปอีกก้าวหนึ่ง เพราะชุมชนค่อนข้างมีความพร้อมในเรื่อง
ความร่วมมือที่ดีอยู่แล้ว จึงได้นำโครงการเรื่องการจัดการพื้นที่สุขภาวะ ที่เน้น
การสร้างพื้นที่เล่น (พื้นที่สร้างสรรค์) และเน้นการดูแลความสะอาดและสุขอนามัย
ที่ดีให้กับเด็กๆ มาเสนอเป็นโครงการพัฒนาของชุมชน

“ตอนที่ มพด. เข้ามารับผิดชอบทำโครงการ ก็จัดให้มีการประชุมหารือร่วม
กันกับผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ปกครองนักเรียน ทั้งหมดรู้สึกดีที่เด็กๆ จะได้มีที่วิ่งเล่น
รู้สึกดีที่เข้าทำดี เพราะอยากให้เด็กโตขึ้นมาอย่างมีความสุข ได้เรียน ได้เล่น เด็กก็
มีความสุข ผมจะเน้นการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม ผู้นำชุมชนจะเข้าไปเป็นตัวสื่อ
เล่าเรื่องราวให้กับชาวบ้าน ซึ่งเป็นพ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กฟัง บอกเล่าว่าจะทำอะไร
และอธิบายให้ฟังว่ามันดีอย่างไร พ่อแม่เด็กๆ ก็ดีใจว่า เด็กๆ จะได้มีประสบการณ์

และก็มีที่วิ่งเล่น ชาวบ้านทุกคนก็เห็นด้วยกับทางโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้ดูแลลูกหลานของเขายู่ ขณะเดียวกันทางโรงเรียนก็ให้ความช่วยเหลือเด็กนักเรียนมาตลอด ทั้งเสื้อผ้า อาหาร วิชาความรู้ พ่อแม่เด็กส่วนใหญ่แม่จะไม่มีเงิน ก็เอาแรงมาช่วยทางโรงเรียน”

ผอ. บอกว่า โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี เพราะทุกคนเห็นว่า โรงเรียนให้ความช่วยเหลือชาวบ้านอยู่แล้ว ช่วยดูแลลูกหลานของเขา ทำให้ภาระของพ่อแม่ผู้ปกครองก็เบาลง สามารถไปทำมาหากินได้อย่างไม่ต้องกังวล พ่อแม่ผู้ปกครองต่างก็ไว้ใจโรงเรียนมาก ส่วนหนึ่งเป็นเพราะพ่อแม่เด็กนักเรียนส่วนใหญ่ก็เรียนจบจากที่นี่ ตั้งแต่มีอาคารหลังแรก จนมาถึงรุ่นลูก ก็ส่งให้เรียนที่โรงเรียนแห่งนี้

แกนนำ ชุมชน และ มพด. ร่วมมือจับแมง

เพื่อพื้นที่สร้างสรรค์

“เริ่มตั้งแต่การพัฒนาและปรับสภาพพื้นที่ การออกแบบความคิด ทำอย่างไรได้บ้างกับสิ่งที่เราอยากให้มีในชุมชน แต่ไม่ต้องใช้งบประมาณมาก โดยผมจะทำหน้าที่อธิบายความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของโครงการที่ มพด. เข้ามาส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ตัวแทนจากแต่ละฝ่ายได้ช่วยกันออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วยครู นักเรียน ตัวแทนผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน คุณหมอมอ (ตัวแทนจากสาธารณสุข) ฯลฯ ออกแบบและวางแผนร่วมกันว่าจะพัฒนาพื้นที่อย่างไร โดยดูเรื่องพื้นที่เกษตรพอเพียงส่วนหนึ่ง และดูเรื่องพื้นที่เล่นส่วนหนึ่ง ซึ่งบางอย่างไม่สามารถทำได้ตามเป้าหมายทั้งหมด เพราะมีพื้นที่จำกัด ก็ต้องคุยกันให้เข้าใจ

แนวคิดหลักของการออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์ของโรงเรียนบ้านแม่สามแลบ ก็คือ เราจะให้ความสำคัญนำความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งประกอบด้วย กะเหรี่ยง ไทยใหญ่ และมุสลิม มาผสมผสานกันในพื้นที่ของเด็กแห่งนี้ด้วย ในวันที่จัดพิธีเปิดพื้นที่สร้างสรรค์

ผมขอย้อนเล่าไปถึงว่ากว่าจะมาเป็นพื้นที่แห่งนี้ ทางโรงเรียนต้องใช้เวลาปรับพื้นที่นานถึง 2 เดือนกว่าจะเสร็จ ปัญหาสำคัญคือ เรื่องของการขนย้ายวัสดุอุปกรณ์ เข้าในพื้นที่ เนื่องจากเส้นทางสัญจรลำบาก ต้องอาศัยครูที่เดินทางเข้าออก ผมเข้าไปในเมืองวันไหนก็จะบรรทุกของกลับมาด้วย หน้าฝนขึ้นไม่ได้ ตอนนั้นโรงเรียนจะใช้วิธีทำหนังสือไปขอความช่วยเหลือกับหัวหน้าผู้นำชุมชนแต่ละกลุ่ม ช่วยจัดคนมาช่วยวันละประมาณ 5 คน เวียนกันไปจนครบทั้ง 3 กลุ่มชาติพันธุ์ หัวหน้ากลุ่มจะเป็นคนจัดสรรคนมาช่วย คนในชุมชนก็เต็มใจมาช่วยทำงานเป็นอย่างดี ทำงานประมาณครึ่งวัน ทางโรงเรียนก็ดูแลบริการอาหารน้ำดื่ม”

หลังจากได้ทำงานจนเกิดผลสัมฤทธิ์ขึ้น ผอ. และครูโรงเรียนบ้านแม่สามแลบ ก็มองเห็นสาระประโยชน์ของพื้นที่นี้ที่สามารถตอบโจทย์ในสิ่งที่มุ่งหวังและตั้งใจได้ เช่น หากเป็นระดับชั้นอนุบาล พื้นที่นี้คือ BBL- Brain Based Learning สามารถช่วยสร้างกล้ามเนื้อมัดใหญ่มัดเล็กได้เป็นอย่างดี ตามมาตรฐานการเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของเด็กประถมวัย ต้องมีพื้นที่ที่สร้างสรรค์กิจกรรมกลางแจ้ง เด็กๆ ได้เล่นอย่างถูกวิธีและเป็นไปตามธรรมชาติของเด็ก ทางโรงเรียนต้องให้ความสำคัญกับเรื่องของจุดอันตราย ความสะอาด และสุขภาวะของเด็กอย่างต่อเนื่อง

อีกด้านหนึ่งก็ยังประโยชน์ให้กับครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนจากพื้นที่สร้างสรรค์นี้เช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น การสอนภาษาอังกฤษผ่านการบูรณาการสื่อต่างๆ การจำลองหุ่น และติดศัพท์ภาษาอังกฤษไว้ เด็กนักเรียนก็สามารถเล่นได้ด้วย และใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนได้ด้วย การประดิษฐ์เป็นต้นไม้พูดได้

ทำโมบาย เอาก้อนหินมาระบายสีและเขียนคำศัพท์ เป็นต้น ส่วนกลุ่มสาระทางด้านสังคมก็อาจจะสอนเรื่องกลุ่มของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรืออาจจะมีการจัดกิจกรรมอนุบาลสัมพันธ์ หรือวันภาษาไทย ฯลฯ เพื่อเปิดพื้นที่ให้เด็กกล้าแสดงออก ได้แสดงความสามารถ รวมไปถึงการสอนให้เด็กทั้งสามกลุ่มชาติพันธุ์เข้าใจภาษาไทย ครูก็จะใช้เทคนิคการเรียนรู้ผ่านทางคาราโอเกะ เด็กนักเรียนได้อ่าน ได้รู้ทำนอง และการเปล่งเสียงออกมา ก็จะทำให้เด็กใช้ภาษาไทยได้ดีขึ้น

อย่างไรก็ดี การใช้ประโยชน์จากพื้นที่สร้างสรรค์แห่งนี้ก็ขึ้นอยู่กับครูแต่ละกลุ่มสาระวิชาจะประยุกต์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับเนื้อหาการเรียนและการพัฒนาทักษะของเด็ก แต่ที่เห็นได้ชัดเจนคือหลังจากเกิดพื้นที่สร้างสรรค์แล้ว ก็ทำให้เกิดการหมุนเวียนใช้พื้นที่นี้อย่างคุ้มค่าในทุกด้าน โดยเฉพาะกลายเป็นพื้นที่ตรงกลางสำหรับทำกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนและชุมชน เป็นเหมือนตัวแทนของความสมัครสมานสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันของคนอีกด้วย

มพด. สะพานเชื่อมความรู้สู่ครู และชุมชน

ในด้าน มพด. นอกจากทำหน้าที่จุดประกายความคิดในการจัดสรรพื้นที่เพื่อให้เกิดเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ของเด็กๆ ในชุมชนแล้ว ยังได้ส่งเจ้าหน้าที่เพื่อทำหน้าที่ประสานให้ความรู้ คำแนะนำ จัดให้เกิดการอบรมครู และชี้แนะจากทั้งหลักวิชาการ และจากประสบการณ์ที่ได้ทำงานพื้นที่สร้างสรรค์ในหลายพื้นที่มาแล้วแก่ชุมชน โดยมี **คุณเอก** เป็นเจ้าหน้าที่ประสานงาน **ครูวี (สุพจน์ สุขสมหวัง)** และ **ครูนุช (นงนุช วิชชโลกา)** ครูประจำโรงเรียนบ้านแม่สามแลบ ช่วยกันเล่าถึงกระบวนการในการประสานความร่วมมือระหว่าง มพด. และครูในโรงเรียนว่า

“ในเรื่องการประสานงานก็จะประสานกับคุณเอกมาโดยตลอด หากมีเอกสารก็จะส่งทางอีเมล โรงเรียนได้แนวคิดดีๆ หลายอย่างจากทีม มพต. ตอนที่ไปอบรมใหม่ๆ ก็ยังมอง ยังนึกภาพไม่ออกว่า พื้นที่สุขภาวะเป็นอย่างไร ตอนอบรมเสร็จแล้วยังคลุมเครือ ไม่ค่อยกระจ่าง จริงๆ พอจะเข้าใจอยู่บ้าง แต่นึกไม่ออกว่าโรงเรียนจะออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์แนวไหนดี พอได้ลงมือทำก็เริ่มรู้มากขึ้น ยิ่งพอได้มีโอกาสประชุมแลกเปลี่ยนกันบ่อยๆ ก็มองเห็นภาพมากขึ้น ทางคุณเอก มพต. ก็พยายามส่งเอกสารแนวคิดให้ได้อ่านพร้อมทั้งอธิบายและบอกวิธีการให้ตลอด ทำให้ทำงานเป็นระบบมากขึ้น คุณเอกคอยประสานดูแลตลอด ชยันลงพื้นที่มาก อย่างคณะครูลงไปแข่งกีฬาข้างล่างก็ตามไป ไปทางไหนก็ตามไป ประทับใจมาก จะคอยช่วยสนับสนุนด้านข้อมูล ไม่เข้าใจอะไรก็โทรถามได้ตลอด”

การพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ จึงเป็นประสบการณ์ที่ทำให้คุณครูได้เรียนรู้เพิ่มขึ้น เมื่อตัวแทนครูอย่างครูวีได้ไปอบรมมา และได้นำมาเสนอบอกเล่าต่อให้ครูที่โรงเรียนฟัง ได้เห็นรูปแบบการจัดการที่หลากหลาย ทำให้ครูได้มีโอกาสระดมสมองร่วมกัน และเปิดโอกาสให้ครูได้คิดว่า จะออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์อย่างไรให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ของโรงเรียน จะสามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่สร้างสรรค์อย่างไรได้บ้างต่อการพัฒนาเด็กนักเรียนของพวกเขา เมื่อมองย้อนกลับไปจุดตั้งต้น ครูวีและเพื่อนครูบอกว่า เหล่านี้ล้วนเป็นกระบวนการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ที่ทำให้ครูและคณะทำงานได้เรียนรู้การมองเป้าหมายร่วมกัน และหาวิธีการทำให้ได้ตามเป้าหมายนั้น สิ่งสำคัญที่คุณเอกบอกเสมอ คือ การที่เราต้องบอกเป้าหมายให้ชัดเจน และบอกได้ว่า ตอนนี้เราเดินทางอยู่ตรงไหนของเป้าหมายแล้ว และเราควรจะต้องทำอะไรอีกบ้าง เพื่อให้มีทิศทางการเดินทางไปยังเป้าหมายได้ชัดเจน ระหว่างทางมีปัญหาหรือติดขัดอะไรบ้างไหม พร้อมทั้งจะช่วยแก้ปัญหาพร้อมกันเสมอ รวมทั้งช่วยกันต่อยอดงานเพื่อให้เดินทางไปถึงเป้าหมายได้

ใช้หัวใจและความร่วมมือ คือ ปัจจัยความสำเร็จ

เมื่อถามถึงปัจจัยความสำเร็จที่เกิดขึ้นในโรงเรียนแห่งนี้ ผอ. มองว่า เกิดมาจากการที่ครูทุกคนต่างเสียสละและอุทิศตน

“ครูที่โรงเรียนบ้านแม่สามแลบจะประชุมบ่อย เดือนหนึ่งประมาณ 2-3 ครั้ง กรณีที่เด็กนักเรียนคนไหนมีปัญหา ก็จะมานั่งคุยกัน ปรึกษากัน หาทางแก้ปัญหา ร่วมกันว่าจะทำอย่างไรดี ครูเวรต้องดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด เมื่อได้รับผิดชอบงานใดๆ ก็จะติดตามดูแลอย่างต่อเนื่อง สอนและฝึกให้เด็กทำซ้ำ ครูมีหน้าที่ย้ำทุกวันๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเรื่องความสะอาด หากครูเห็นเด็กกินขนมแล้วทิ้ง ก็ต้องแก้ตรงนั้นเลย สอนให้เด็กเอาขยะไปทิ้งให้ตรงถัง รวมทั้งชุมชนด้วย พ่อแม่ก็ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้ลูกด้วย ต้องช่วยโรงเรียนด้วย ทุกฝ่ายต้องช่วยกัน”

นอกจาก ผอ. **ธีรวุฒิ** แล้ว สมาชิกในชุมชนทั้งผู้ปกครอง ครู ตัวแทนจากหน่วยงานต่างๆ ที่ได้ร่วมก่อการดีนี้ ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า หน่วยงานต่างๆ ที่มาสนับสนุนก็ถือเป็นหัวใจสำคัญ ต้องเกิดความร่วมมือระหว่างกันจึงจะส่งผลถึงความสำเร็จต่างๆ ที่ปรากฏ สำหรับบ้านแม่สามแลบนั้น การประสานงานกับ มพด. และหน่วยงานอื่นๆ ในท้องที่เป็นไปด้วยความราบรื่น ซึ่งเกิดขึ้นมาจากความไว้วางใจโรงเรียน เพราะลูกหลานของชุมชนอยู่ที่นี้ ผู้ปกครองเข้าใจดีว่า ทุกอย่างที่ครูทำก็เพื่อเด็กนักเรียน ขณะเดียวกัน ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่หน่วยงานในพื้นที่ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเป็นอย่างดี สามารถทำงานร่วมกันได้ ไม่มีการแยกกลุ่มชาติพันธุ์ ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้

ครูนุช ได้ย้อนเล่าภาพเมื่อครั้งระดมความคิดเห็นครั้งแรกในชั้นออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์ว่า “คุณหมอบเป็นตัวแทนของหน่วยงานสาธารณสุข จะเข้าใจเรื่องของ

การพัฒนาเด็ก ไม่ว่าจะเป็นกล้ามเนื้อมัดใหญ่ กล้ามเนื้อมัดเล็ก กล้ามเนื้อเท้า ฯลฯ คุณหมอก็จะช่วยออกแบบว่ากิจกรรมแบบนี้ เครื่องเล่นแบบนี้ จะช่วยส่งเสริมอะไร อย่างไร สามารถส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้อย่างไรบ้าง พอมีการประเมินพัฒนาการของเด็กๆ ในพื้นที่จากเจ้าหน้าที่ของสาธารณสุข เบื้องต้นก็พบว่า เด็กนักเรียนส่วนใหญ่มีสุขภาพะทั่วไปดี สภาพร่างกาย และความสะอาดของเสื้อผ้าอยู่ในเกณฑ์ที่ดี”

และนี่คือสิ่งที่ยืนยันอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมถึงทิศทางความสำเร็จและพัฒนาการที่มีอย่างต่อเนื่องของพื้นที่สร้างสรรค์ ณ ที่แห่งนี้ และจุดนี้เองที่ทำให้ทุกคนในชุมชนมีความปรารถนาอยากให้เป็นโครงการต่อเนื่อง เพราะเด็กจะได้มีที่เล่น เพื่อพัฒนาการตามวัย

นอกจากนั้นความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนที่ทุกคนบอกเป็นเสียงเดียวกันคือ สภาพของเด็กนักเรียนที่เปลี่ยนแปลงจากเมื่อก่อนมาก ตัวครูเองการเดินทางก็ลำบาก แล้วมีครูน้อยด้วย แต่ปัจจุบันถนนหนทางดีขึ้น ส่วนครูก็ประจำอยู่ที่โรงเรียนเลยไม่ต้องเดินทางไปกลับ เด็กเองพอได้เรียนหนังสือต่อเนื่องก็มีความรู้มากกว่าเดิมในด้านพฤติกรรมนิสัยของเด็ก ร้อยละ 80 ก็เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นมาก จากเดิมอยู่ที่บ้านก่อนเข้าโรงเรียนจะมีนิสัยก้าวร้าว ดื้อ เกเร แต่พอได้เข้ามาเรียนได้สักประมาณ 3-4 เดือน ได้รับการสั่งสอนอบรมจากครู สิ่งที่พ่อแม่สะท้อนกลับมาเล่าสู่กันฟัง คือเด็กๆ กลับถึงบ้านก็รู้จักทำความเคารพผู้ปกครอง สามารถดูแลตัวเองล้างหน้า แปรงฟัน อาบน้ำได้เอง ขณะที่เวลามาโรงเรียนก็มีความสุขมากขึ้น พ่อแม่ไปทำงานก็ไม่ต้องคอยห่วงหน้าพะวงหลัง ไว้วางใจและมั่นใจได้ว่าเด็กๆ อยู่โรงเรียนนอกจากปลอดภัยแล้วยังมีคุณภาพชีวิตที่ดีอีกด้วย

“เห็นแบบนี้แล้วผมก็อยากจะทำให้ดีขึ้นไปเรื่อยๆ ถ้าเป็นไปได้ เราทุกคนต้องช่วยกันรักษา ต้องร่วมมือกัน ชุมชนก็พร้อมให้ความร่วมมือ มพด. เป็นคนช่วย

ตั้งต้นให้ หลังจากนั้นโรงเรียนและชุมชนก็ลงแรงช่วยกันพัฒนาพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เน้นการใช้วัสดุในพื้นที่นั้น พื้นบ้านที่มี เด็กๆ เองก็อยากได้พื้นที่สร้างสรรค์ จะได้ไม่ต้องไปเล่นไหนไกล หรือออกนอกโรงเรียน เด็กๆ ส่วนหนึ่งได้ทดลองไปเดินเล่นในพื้นที่สร้างสรรค์แล้ว ยังช่วยทาสีด้วย และหัวใจหลักของความสำเร็จมาจากความร่วมมือ ความช่วยเหลือกัน ทั้งโรงเรียน บุคลากร นักเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ผู้นำชุมชน องค์กรในชุมชน ทุกส่วนช่วยกัน”

ผอ. ธีรวุฒิ เล่าความฝันและความมุ่งมั่นตั้งใจของตนเองในภายภาคหน้า ที่อยากเห็นพื้นที่นี้ขยายขอบเขตการพัฒนาไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ผอ. บอกว่าพื้นที่นี้เกิดมาจากความรักที่มีให้แก่นักเรียนทุกคน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ทำให้โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่นี่ มีดวงใจของทุกคนมาอยู่รวมกันทั้ง 3 ชาติพันธุ์ ถ้าไม่ร่วมมือร่วมใจกัน พื้นที่สร้างสรรค์นี้ก็เกิดขึ้นไม่ได้ บทสรุปของพลังการร่วมมือกันของทุกคนที่ใช้ความรัก ความปรารถนาดีเป็นแรงขับเคลื่อนความสำเร็จ

เป็นความฝันที่ยิ่งใหญ่และมีความหมายมากมายนักสำหรับเด็กๆ ทุกคน!!!

ผอ. ธีรวุฒิ

“ความใฝ่ฝันของเราทุกคนที่นี้ก็คือ อยากเห็นเด็กมีพัฒนาการตามวัย ได้เล่น ได้เรียน ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสม และสอดคล้องกับวัย”

ปัจจัยความสำเร็จ

- ผู้นำดี ให้ความสำคัญ ทุ่มเท
- ครูอุทิศตน ไม่ใช่ทำหน้าที่แค่สอน แต่เป็นที่ปรึกษาและร่วมแก้ปัญหาไปพร้อมๆ กับผู้ปกครองและชุมชน
- ความร่วมมือช่วยเหลือกันของทุกภาคส่วน โรงเรียน บุคลากร นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน คนในชุมชน
- เกิดการทำงานร่วมกันอย่างจริงจังของชุมชนและหน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือ
- สื่อสาร ใช้เหตุผลพูดคุยกัน หาทางออกของปัญหาร่วมกัน
- ใจกว้าง สามัคคี แม้แตกต่างหลากหลายแต่เป็นหนึ่งเดียว

โรงเรียนบ้านแม่เงา จ. แม่ฮ่องสอน

พื้นที่สร้างสรรค์ : จากพื้นที่กันดาร ด้อยโอกาส สู่นับแบบพื้นที่สร้างสรรค์

“ในอนาคตโรงเรียนบ้านแม่เงาจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด เราจะตกแต่งบริเวณรอบๆ ให้สวยงาม มีต้นไม้ มีสวนดอกไม้ มีที่ออกกำลังกาย มีเส้นทางจักรยาน เป็นเส้นทางเรียนรู้วิถีวัฒนธรรม เช่น กิจกรรมแอ่วป่าข้าวหลาม พวกเราฝันไปถึงการสร้างบ้านพักจำลองวิถีพื้นบ้านของกะเหรี่ยง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มาสัมผัส ฝันอยากทำให้ที่นี่เป็นศูนย์เรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวเขา” ฯลฯ

นี่คือภาพในอนาคตที่ **ผอ. ศรีใจ วงศ์คำลือ** ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่เงา เล่าด้วยแววตาแห่งความเปี่ยมสุข ถึงสิ่งที่ครูทุกคนและชาวบ้านในชุมชนที่นี่ ช่วยกันสร้างบ้านแม่เงาของพวกเขาให้ได้ตั้งฝัน!

แทบไม่น่าเชื่อ...ความสำเร็จระดับดีมากของโรงเรียนและชุมชนที่ร่วมแรงร่วมใจกัน ภาพในอดีตของการตั้งต้นเมื่อสิบกว่าปีที่แล้วจะทำให้มีวันนี้ได้ เส้นทางที่ต่อสู้ ความเหน็ดเหนื่อย ความพยายาม ความร่วมมือ ไม่ใช่อยู่ในระดับธรรมดา แต่ต้องมีพลังการรวมกลุ่มและความมุ่งมั่นของผู้นำ ความเสียสละและการนึกถึงส่วนรวมอย่างมากที่สุด เพราะอดีตของที่นี่หากให้เป็นคะแนนก็เรียกได้ว่า ตีตลบยิ่งกว่าศูนย์ !

“เด็กส่วนใหญ่เป็นเด็กชาวเขา พ่อแม่รับจ้าง ไม่ค่อยส่งลูกลงมาเรียนพื้นราบเพราะไกล ต้องพักค้าง โรงเรียนต้องมีที่นอนหมอนมุ้ง มีอาหารการกินให้เด็ก มีงบประมาณ มีอาคารเรียนที่เด็กพักค้างได้ด้วย แต่ทั้งหมดที่เอ่ยถึงโรงเรียนแห่งนี้เริ่มต้นด้วยความไม่มี ไม่มีแม่แต่จานอาหารของเด็ก” **ประจวบ ทองวฤทธิ์** (ปัจจุบันเป็นประธานกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านแม่เงา) ย้อนเล่าภาพแห่งความทรงจำที่ยังคงแจ่มชัด ในฐานะผู้ที่ร่วมบุกเบิกและฟันฝ่าอุปสรรคมากับผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่เงา

โรงเรียนบ้านแม่เงา
จ. แม่ฮ่องสอน

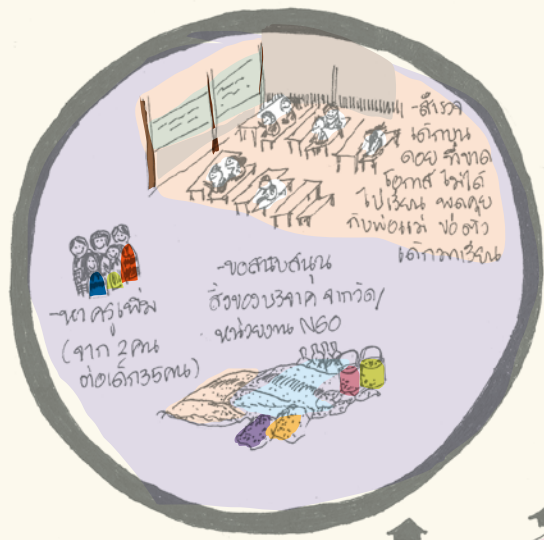
จากพื้นที่กั้นดาร
ด้วยโอกาส สู้ต้นแบบพื้นที่
สร้างสรรค์

สถานที่ โดยช่อฉวี

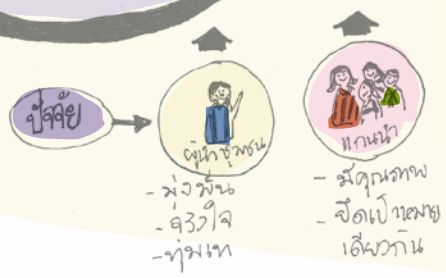
- บุรณาคาร / บ้านอนุชา นอดย ไหลจากโรงเรียน
- โรงเรียนชาวดร / ทอดทุพพริบอันรับเป็น
- ค้ำถาดร และ ๒ ปากก้ากรโรงเรียน และ อ้าวน
- ๒ ด้กฟักค่าง

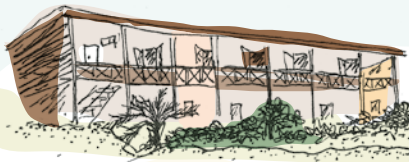
① **ช่วงบุกเบิก**

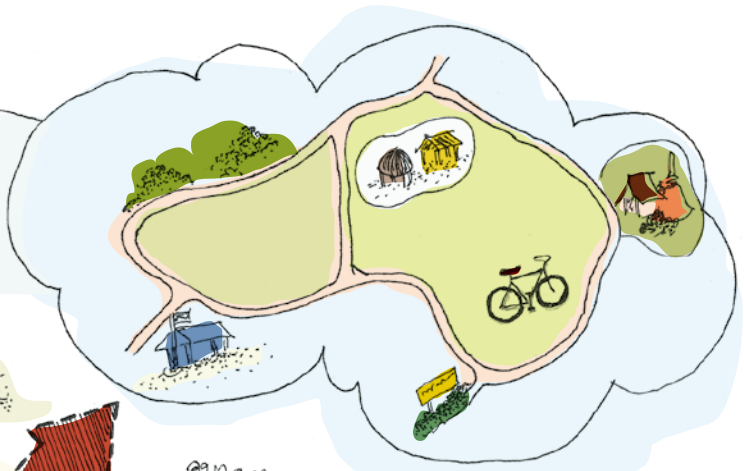
- ๒๐ ๒๐๒๒
 - ๒๐ ๒๐๒๒
 - ๒๐ ๒๐๒๒

โรงเรียนบ้านหนองเภา

② ข่วงของชุมชนพศ.

อนาคต

- พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด
- เส้นทางจักรยาน เส้นทางเรียนรู้วิถีชุมชน
- ศูนย์เรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวหนองเภา

- ร่วมแรง
ร่วมใจ
ส่วนรวม

- ศึกษาค้นคว้า
หาความรู้
เพื่อชุมชน
ที่ดี
สืบไป

ครู
8/6/57

ผู้นำที่มุ่งมั่น จุดเริ่มต้นโคบีโพพลังความสำเร็จ

ศรีใจ วงศ์คำลือ ผู้ที่ได้รับตำแหน่งให้เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่เงา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 จนถึงวันนี้เป็นเวลา 15 ปีแล้ว เล่าให้เราฟังถึงจุดเริ่มต้นของตัวเองและพัฒนาการต่างๆ ของโรงเรียนบ้านแม่เงาว่า...

“เดิมผมเป็นครูใหญ่อยู่บนดอย ผู้บังคับบัญชาขอให้มาช่วยพัฒนาและแก้ปัญหาโรงเรียน คือโดยนโยบายของจังหวัดกำหนดให้โรงเรียนบ้านแม่เงาเป็นโรงเรียนพึ่งตนเอง เปิดโอกาสให้เด็กด้อยโอกาส ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่บนดอย ได้เรียนหนังสือและพักนอนที่โรงเรียนได้ ตอนมาที่นี่แรกๆ มีเด็กนักเรียนแค่ 16 คน และเป็นเด็กพื้นราบ เด็กบนดอยไม่มีมาเรียนเลย แต่ละชั้นเรียนก็มีเด็กน้อย เพราะเด็กก็กระจ่ายไปตามวัยตามชั้นเรียน ป.1-ป.6 ปัญหาคือช่วงนั้นมีนโยบายว่า โรงเรียนที่มีขนาดเล็กมากๆ อาจมีโอกาสถูกลบรวม ผมเลยปรึกษากับประธานชุมชนที่ดูแลห้วยแม่สวด ได้ข้อมูลว่า สมัยก่อนมีเด็กบนดอยมาเรียนกัน มีมานอนพักค้างด้วย แต่พอครูไม่ค่อยได้ดูแล เด็กอยู่กันเอง หลังๆ ก็หนีกลับบ้านกันหมด นี่คือปัญหาของที่นี่ สภาพแวดล้อมและโรงเรียนเองก็ไม่พร้อมหลายอย่าง ถ้าให้เด็กไปกลับเขาก็ไม่ไหว เพราะสมัยนั้นไม่มีทางรถวิ่ง ต้องใช้เรือหางยาว และจากโรงเรียนกว่าจะถึงบ้านต้องใช้เวลาอย่างน้อย 3 ชั่วโมง”

แต่ถ้าหากยังอยากให้โรงเรียนบ้านแม่เงา โรงเรียนของเด็กๆ ในชุมชนดำรงอยู่ เพื่อเด็กๆ ในพื้นที่และเด็กๆ ชาวเขาที่ขาดโอกาสการเข้าถึงความเจริญได้มีที่เรียนใกล้บ้าน (มากที่สุด) การทำให้โรงเรียนบ้านแม่เงาไม่ต้องถูกลบรวมกับโรงเรียนอื่นนั้นย่อมดีกับเด็กๆ และผู้ปกครองในพื้นที่ทุกคน เพราะหากโรงเรียนถูกลบรวม อาจมีผลให้โรงเรียนอยู่ไกลออกไปอีก ยิ่งเป็นอุปสรรคต่อการให้เด็กไปโรงเรียน ดังนั้นจึงมีหนทางเดียวคือ ต้องให้มีเด็กนักเรียนในจำนวนมากพอ เพราะมีผลทั้งกับการขอทุนในด้านต่างๆ ที่มีเกณฑ์กำหนดจำนวนเด็กนักเรียนเอาไว้ ซึ่งที่ผ่านมา

โรงเรียนบ้านแม่เงาไม่เคยได้รับทุนใดๆ จากหน่วยงาน เพราะไม่เข้าเกณฑ์ เด็กนักเรียนเดิมที่เรียนอยู่ที่นี้จึงกลายเป็นเด็กที่ไม่ได้รับสิทธิพื้นฐานเหล่านี้ไปด้วย

เหตุนี้ **ผอ. ศรีใจ** จึงร่วมมือกับ **คุณประจวบ** หรือที่ทุกคนเรียกกันว่าพี่ประจวบ เริ่มต้นด้วยการขึ้นไปบนดอย เพื่อสำรวจหมู่บ้านต่างๆ ว่ามีบ้านไหนที่เด็กไม่ได้เรียนหนังสือ และคุยกับพ่อแม่ถึงวัตถุประสงค์แนวทาง เป้าหมาย และประโยชน์ที่พ่อแม่จะได้รับเมื่อลูกมาเรียนหนังสือ หลังจากสำรวจรอบแรก ก็กลับไปอีกรอบเพื่อรับเด็กลงมา ครั้งแรกมีเด็กมาเรียน 35 คน รวมกับเด็กพื้นราบอีก 16 คน จากนั้นก็มีเด็กทยอยมาเรียนเพิ่มเติมเป็น 55 คน ปัจจุบันมีเด็กทั้งหมด 130 คน เป็นเด็กพักค้างส่วนใหญ่เป็นคนไทยและกะเหรี่ยง บ้านส่วนใหญ่อยู่บนเขา ห่างไกลจากโรงเรียน พ่อแม่ส่วนใหญ่ยอมให้ลูกมาเรียนและพักค้างที่โรงเรียนได้ เป็นเพราะให้ความเชื่อมั่นต่อ ผอ. ศรีใจ ที่มีความตั้งใจอยากให้เด็กทุกคนได้เรียนหนังสือ รวมไปถึงการที่พี่ประจวบ (ซึ่งภรรยาอาศัยอยู่บนดอยสามารถพูดภาษากะเหรี่ยงได้) อาศัยความคุ้นเคยกับชาวบ้าน ช่วยกันสื่อสารและโน้มน้าวให้พ่อแม่เห็นความสำคัญของการส่งลูกมาเรียนที่โรงเรียนบ้านแม่เงา เมื่อชักชวนเด็กมาเรียนแล้ว สิ่งที่เป็นปัญหาไม่ใช่แค่การต้องจัดหาครูหรือมีสถานที่เรียน ตำราเรียน เพราะที่นี่ต้องเป็นโรงเรียนพักค้าง เด็กๆ ต้องมีที่นอน มีอาหารกินครบทุกมื้อ และต้องมีการจัดการดูแล เปรียบเหมือนหอพักนักเรียนนักศึกษา แต่ที่นี้เป็นหอพักของเด็กเล็กแทน เป้าหมายที่ต้องมีความเป็นอยู่ของเด็กนักเรียน และความไว้วางใจของพ่อแม่เป็นเดิมพันที่ทำให้ ผอ. ศรีใจ และผู้ร่วมอุดมการณ์ทุกคนตระหนักดีว่า ความรับผิดชอบอันหนักหนานี้ได้เริ่มต้นขึ้นแล้ว!!

เริ่มต้นด้วยอายุ... ผอ. จั๋ว

ผอ. ศรีใจ เล่าว่าในช่วงแรกที่โรงเรียนไม่มีอะไรเลย ตัวเด็กเองก็มาแบบไม่มีอะไรเลยเหมือนกัน สิ่งที่ต้องทำอย่างแรกๆ คือเรื่องกินและนอนของเด็กๆ โดยแบ่ง

อาคารเรียน (ซึ่งมีสองอาคาร) เป็นอาคารเรียน 1 อาคาร และเรือนนอนของเด็กๆ อีก 1 อาคาร จากนั้นก็ไปขอความช่วยเหลือจากกลุ่มต่างๆ

“ไปขอให้กลุ่ม NGO ช่วย ก็ได้ข่าวสาร อาหารแห้งมา ได้มามากพอสมควร พอเหลือเราก็ปันให้กับชาวบ้านยืมไปหมუნเวียนแล้วค่อยเอามาคืน เพราะพออยู่กับเรานานๆ กินไม่ทันก็กลัวจะเสีย หรือถ้ามีโครงการไหนให้ทำเรื่องขอ ก็จะขอไป เพราะที่นี้ต้องการทุกอย่าง เสื้อผ้าเด็ก หมอน มุ้ง ที่หลับที่นอน แม้แต่จานข้าว ขนาดของสังฆทานที่วัด เราก็ไปขอมาแล้ว ที่เคยไปขอก็คือวัดหลวงปู่หลอด วัดใหม่เสนานิคม ลาดพร้าว พระท่านจะรู้ พอช่วงใกล้ๆ เปิดเทอมท่านจะโทรมาบอกให้เอารถไปขนเสบียงมาให้เด็กๆ ก็ได้ปั่นโตจากที่วัดบริจาคเนี่ยแหละเป็นจานใส่อาหารให้เด็กๆ” พี่ประจวบเล่าเสริมว่า “ผอ. ตั้งใจว่าจะสร้างโรงเรียนบ้านแม่เงาให้ดี ตั้งแต่วันแรกที่มาอยู่ที่โรงเรียนบ้านแม่เงา ยังเป็นป่ารก จนพัฒนาบุกเบิก สมัยก่อนผมจะออกเรือไปกับ ผอ. เพื่อไปหาหัวปลีกล้วยมาแกลงใส่ปลากระป๋อง เป็นอาหารกลางวันและอาหารเย็นให้เด็กกินให้อิ่ม พอชาวบ้านรู้จักให้ปลีกล้วยในสวนมาช่วยสมทบด้วย”

“ในช่วงนั้น โรงเรียนมีแต่งบค่าอาหารกลางวันเด็ก เฉลี่ยหัวละ 25 บาท ไม่มีบพักนอน (ปัจจุบันหัวละ 30 บาท) โรงเรียนต้องรับภาระหาอาหารเลี้ยงเด็กทุกมื้อ ผมได้รับฉายาว่าเป็น ผอ. โรงเรียนขี้ขอ (หัวเราะ) ขอทุกอย่าง ไม่ว่าจะป็นกะหล่ำปลีที่แม่เหาะ พริกขี้หนู ที่แม่ค้าตัดทิ้ง ในวันเสาร์อาทิตย์ก็ไปเยี่ยมรถขับไปบรรทุกผักหัวปลี เพื่อเอามาให้เด็กๆ กิน เมื่อก่อนที่บ้านเปิดร้านขายของชำ ผมก็เอาปลากระป๋องจากร้านตัวเองมาให้เด็กๆ กินก่อน ยืมเข้าบ่อยๆ ก็เยอะ ตอนหลังต้องเขียนจดหมายยืมเงินแม่ประมาณ 4-5 พัน มาคืนหนี้ค่าปลากระป๋องให้ภรรยา ก่อน”

ผอ. บอกว่าแม่รับรู้เรื่องราวการต่อสู้และความลำบากของ ผอ. มาตลอด เคยชวนให้ทำเรื่องย้ายกลับไปที่บ้าน แต่ก็ไม่เคยทำให้ ผอ. เปลี่ยนใจ แม้จะรู้ว่าหนทางความสำเร็จตามสิ่งที่มุ่งหวังไม่ง่ายเลย

“สมัยก่อนพวกเราต้องเดินเท้าขึ้นดอยเพื่อไปตามเด็กๆ มาเรียนทุกเทอม ทำอย่างนี้อยู่ประมาณ 2 ปี และผมก็มีนโยบายให้ครูขึ้นไปเยี่ยมชุมชน ไปประชุมร่วมกับพ่อแม่เด็กๆ และนอนค้างบนดอยอย่างน้อยสัก 2 คืน เพื่อทำความคุ้นเคยและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครองว่า โรงเรียนต้องดูแลลูกของเขาให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ หลังจากนั้นพ่อแม่เด็กก็เริ่มเชื่อใจ ก็จะส่งลูกมาเอง แม่เด็กยังเล็ก ถ้ามาก็อยู่ชั้นอนุบาล การมาอยู่โรงเรียนกินนอน เด็กจะได้เรียนรู้และฝึกระเบียบการใช้ชีวิตอยู่กันด้วยความที่เป็นพี่น้อง เด็กนักเรียนส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้องกัน บางครั้งพ่อแม่ก็มาเยี่ยม ผ่านไปไหนมาก็แวะซื้อขนมมาฝาก”

และขณะที่ ผอ. ศรีใจต้องเร่งแก้ปัญหาปัจจัยสี่เรื่องพื้นฐานให้เด็กๆ มีที่อยู่ มีอาหารกิน มีหนังสือเรียน แต่ปัญหาที่มาคู่ขนานกันก็คือมีครูไม่เพียงพอ “ที่นี่มีครูแค่ 2 คนต่อนักเรียน 55 คนในตอนนั้น พอเป็นแบบนี้ผมก็ไปชวนน้องชายมาช่วยสอนชั้นอนุบาล เพราะเรามีเด็กนักเรียนอายุตั้งแต่ 3-4 ขวบ น้องชายเรียนจบด้านศิลปะมา นอกจากมาสอนหนังสือแล้วก็มาช่วยตกแต่งโรงเรียน วาดรูปให้โรงเรียน ดูน่ามองขึ้นสวยงามขึ้น แล้วก็ช่วยดูแลเด็กๆ นอนเฝ้าเด็กๆ ตอนกลางคืนด้วย ทุ่มเทและรักเด็กๆ เหมือนลูกเลย ที่ทำไม่ได้ให้เงินเดือนเขาสักบาท แต่เขามาช่วยอยู่ 2 ปีก็ป่วย ต้องพักรักษาตัวนาน จากนั้นก็บวชเป็นพระจนถึงตอนนี้ ช่วงนั้นก็มีความเหนื่อย ครูที่มีก็จะเหนื่อยหน่อย”

ไว้ใจ คู่เคย และผูกพัน

ทุกวันนี้ ผู้ปกครองเชื่อมั่นในโรงเรียนและ ผอ. เพราะลูกๆ ของพวกเขาได้รู้หนังสือ มีที่กิน ที่นอน สิ่งที่พวกเขาจะตอบแทนคืนให้กับโรงเรียนก็คือ เมื่อโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือเรื่องใด ก็จะประสานขอกำลังจากผู้ปกครอง เรียกว่าเอาแรงด้วยความที่มีหลายหย่อมบ้าน ก็จะหมุนเวียนเปลี่ยนกันไป เช่น ครั้งนี้ขอแรงจากชาวบ้านบ้านแม่คะ ครั้งหน้าเป็นบ้านกองอูม เป็นต้น

พี่ประจวบบอกว่า “ช่วงแรกๆ เด็กนักเรียนกลับบ้านกันหมด เพราะเด็กยังเล็ก คิดถึงพ่อแม่ แต่ตอนนี้กลายเป็นว่าพอมายูแล้วคุ้นเคย เพราะเด็กเขามีเพื่อน อยู่ที่โรงเรียนก็มีข้าวกิน มีทีวีดู มีเพื่อน ถ้ากลับบ้านเด็กๆ ต้องเดินทางไกลเพราะบ้านอยู่บนดอย อย่างบ้านของอารี อยู่ที่แม่คะเหนื่อ ต้องใช้เวลาเดินทางกลับบ้านประมาณ ชั่วโมงกว่า ยิ่งช่วงนี้เป็นฤดูฝนไร่ สองข้างทางจะร้อนมาก ต้องเดินขึ้นอย่างเดียว พอมายูพ่อแม่ก็เห็นพัฒนาการของลูก อย่างช่วงแรกนั้นเด็กนักเรียนยังพูดภาษาไทยไม่ได้เลยสักคน ผอ. ก็จะใช้วิธีให้ครูกับนักเรียนเรียนรู้อะไรร่วมกัน อยู่กันไปก็ฟังกันไป ตอนหลังกลายเป็นสามารถพูดภาษาไทยได้ ภาษากะเหรี่ยงก็ได้ด้วย หรืออย่างเรื่องการได้เรียนต่อ ถ้าเป็นเด็กนักเรียนโรงเรียนบ้านแม่เงาเรียนจบชั้น ป.6 ก็จะไปเรียนต่อที่โรงเรียนมัธยมที่เปิดสอนถึง ม.3 ซึ่งเป็นโรงเรียนพักนอนได้เลย เช่น โรงเรียนไทยรัฐวิทยา โรงเรียนบ้านห้วยสิงห์ โรงเรียนบ้านห้วยทราย โรงเรียนจอมแจ้ง โรงเรียนเหล่านี้อยู่ทางแม่สะเรียง โรงเรียนเหล่านี้ยินดีต้อนรับเด็กนักเรียนจากโรงเรียนบ้านแม่เงา เพราะเขาเชื่อในตัว ผอ. และเพราะเด็กของโรงเรียนบ้านแม่เงาเคยอยู่หอมาก่อน ทำให้ปรับตัวง่าย”

ดอกไม้แห่งโอกาสพลิบานที่บ้านแม่เงา

ผอ. ศรีใจ ใช้ความพยายามทุกอย่างและโอกาสที่มีในการหาทุน สิ่งสนับสนุนในทุกทางให้กับโรงเรียน จึงทำให้มีโอกาสได้รับทุนจากมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.) โดยเริ่มได้รับทุนตั้งแต่นั้นปี พ.ศ. 2545 ในโครงการเกษตรอาหารกลางวัน

“ตอนแรก มพด. ไม่ได้มาที่โรงเรียนบ้านแม่เงาหรอก แต่ผมเป็นเพื่อนกับ ผอ. ธีรวุฒิ โรงเรียนบ้านแม่สามแลบ จึงได้รู้ข่าวโครงการของ มพด. ก็เลยประสานขอเข้าร่วมโครงการอาหารกลางวันเพื่อเด็กอย่างยั่งยืนของ มพด. ได้รับความช่วยเหลืองบประมาณจัดทำแปลงเกษตรประมาณ 3 ปี โครงการฯ สนับสนุนจัดหาเมล็ดพันธุ์ผัก เพื่อเป็นวัตถุดิบในการทำอาหารให้เด็กๆ

หลังจากนั้นก็ช่วยกันคิดทำโครงการอาหารและเกษตรยั่งยืนต่อเนื่อง โดยเราเสนอทำโครงการซื้อพ่อพันธุ์แม่พันธุ์แพะ ตัวละ 800 บาท ได้มา 2 คู่ ในช่วงแรกโรงเรียนไม่เลี้ยงวัว เพราะมีราคาแพง ตัวละเป็นหมื่น เลี้ยงแพะจะถูกกว่า เลี้ยงก็ไม่ยาก ไม่ต้องซื้ออาหาร เลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติ โรงเรียนเลี้ยงแพะไว้ขายเลี้ยงได้ 1 ปี แพะก็ออกลูก ปีแรกจะออกลูกแค่ตัวเดียว ปีต่อๆ มาแพะจะออกลูกสองตัวตลอด พอเลี้ยงโตก็ขายได้ ใช้วิธีรวมๆ ขายเป็นกลุ่ม เลี้ยงไว้หลายๆ รุ่นแล้วขายทีละตัว สัก 3 ปีตอนนั้นขายได้ถึง 30 ตัวได้เงินหมื่นกว่า เงินที่ได้จากการขายแพะก็ใช้เป็นกองทุนอาหารกลางวันให้เด็กนักเรียน ใช้ซื้อข้าวสารและสิ่งของจำเป็นให้กับเด็กนักเรียน เช่น สบู่ ยาสีฟัน ที่นอน หมอน มุ้ง ฯลฯ ทุกวันนี้ แพะแม่พันธุ์ยังอยู่ เหลือแม่พันธุ์ไว้ทั้งหมด 5 ตัว ส่วนโครงการปลูกผัก โรงเรียนก็ยังทำอยู่ และใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนวิชาเกษตร เด็กนักเรียนได้ฝึกปฏิบัติด้วย”

นอกจาก มพด. แล้ว ผอ. ศรีใจยังได้พยายามหาทุนและความช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ โดยมีหน่วยงานในพื้นที่เข้ามาสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียน เช่น หน่วยอุทกศาสตร์ จัดหาเมล็ดพันธุ์ผักมาให้ และต่อน้ำประปาให้โรงเรียน นอกจากนี้ยังได้ขอเข้าร่วมโครงการของวิทยาลัยเกษตรสันป่าตอง เชียงใหม่ ซึ่งมีโครงการอาหารกลางวันแบบยั่งยืน ครูที่โรงเรียนบ้านแม่เงาก็มีโอกาสเข้าร่วมอบรมความรู้ต่างๆ ด้วย

จากโครงการเกษตรอาหารกลางวันสู่สวนเกษตรสร้างสรรค์

“ช่วงที่ สมศ. (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา) มาประเมิน โรงเรียนได้รับคำท้วงติงว่าโรงเรียนไม่มีสนามเด็กเล่น แต่โรงเรียนก็แจ้ง สมศ. ไปว่า เนื่องจากตอนนั้นเราไม่มีงบประมาณจัดทำ พอตีว่าทาง มพด. เข้ามาชวนทำโครงการพื้นที่สร้างสรรค์ (พ.ศ. 2556) เพื่อสร้างพื้นที่สุขภาวะให้กับเด็ก เน้นรูปแบบการพัฒนาพื้นที่สวนเกษตรสร้างสรรค์ ช่วยให้เด็กๆ ได้อิ่มท้องและได้ออกกำลังกายไปพร้อมกัน รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่ครูอาจารย์จะได้พักผ่อนหย่อนใจ

นั่งพูดคุยหรือทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน ซึ่งก็ตรงกับความต้องการของโรงเรียน คือ โรงเรียนจัดทำสวนเกษตรอยู่ก่อนแล้ว เมื่อ มพด. เข้ามาส่งเสริมแนวคิดพื้นที่สร้างสรรค์ จึงได้บูรณาการพื้นที่ที่รวมกัน ซึ่งจะมีพื้นที่ให้เด็กได้เล่น ได้ออกกำลังกาย และได้ทำงานเกษตรไปพร้อมกันอย่างสนุกสนาน เด็กบางคนเมื่อรดน้ำผักเสร็จก็ไปเล่นอุปกรณ์ออกกำลังกาย สลับผลัดเปลี่ยนกันอยู่แถวนั้น เล่นไปทำงานกันไปด้วย เด็กก็ไม่ไปเล่นที่ไหนไกล คนที่รดน้ำผัก ระหว่างรอก็เล่นไปรอไป เริ่มตั้งต้นคุยกับสภานักเรียนเลยว่า เด็กนักเรียนต้องการรูปแบบอย่างไร ให้เด็กๆ มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น เด็กนักเรียนส่วนหนึ่งมีโอกาสได้ไปทำกิจกรรม เช่น แห่เทียนพรรษา ลอยกระทง บริเวณที่หน้าอำเภอสบเมย ได้วิ่งเล่น นั่งเล่น แถวๆ สนามเด็กเล่นของทางอำเภอ เด็กๆ ก็ไปถ่ายรูปมาเป็นตัวอย่าง แต่ปรับเปลี่ยนวัสดุจากซีเมนต์หรือปูนปั้น เป็นการใช้ไม้ในท้องถิ่นแทน”

นอกจาก มพด. จะสนับสนุนงบประมาณแล้ว ผอ. ศรีใจเล่าให้ฟังเพิ่มเติมว่า มพด. ยังได้จัดอบรมให้ความรู้เรื่องพื้นที่สร้างสรรค์กับครูและนักเรียน รวมถึงเปิดโอกาสให้ทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น ครั้งแรกที่มาก็จัดประกายให้ได้คิดและรู้จัก **‘พื้นที่สร้างสรรค์’** รวมทั้งพาไปดูงานที่ภาคอีสาน ซึ่งเป็นผลงานการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ของ มพด. ที่ทำสำเร็จ จากนั้นก็พาไปดูงานที่โรงเรียนบ้านแม่สามแลบ มีตัวอย่างมาให้ดู เช่น พื้นที่ปลอดภัยของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือในกรุงเทพฯ ก็จะมีที่ได้ทางด่วน หรือในพื้นที่ชุมชน

ครูโต
(ธนกฤษ ใสสุวรรณ)

คุณครูอีกท่านที่เป็น
แกนหลักสำคัญ
ขอโครงการ

“ใจยกของ มพด. ต้องการให้มีพื้นที่ที่ให้เด็กเล่น ไม่ได้บังคับว่าต้องทำอะไร แต่ มพด. พยายามยกตัวอย่างทวภาคอีสานให้เราเห็นภาพ เช่น ทวอีสานทำเป็นวงล้อให้เด็กกระโดด ทว. ผอ. นักเรียน และชุมชน ก็มาช่วยกันคิด โดยดูว่าโรงเรียนมีพื้นที่เกษตรแล้ว น่าจะทำได้บ้าง พื้นที่เกษตรดีกว่า เรียกชื่อว่า พื้นที่เกษตรสร้างสรรค์...”

ครูอุกฤษฏ์ ไชยมาลี

ครูผู้รับผิดชอบ
โครงการพื้นที่
สร้างสรรค์

“มีโอกาสดำเนินไปอบรมกับ มพด. เกี่ยวกับการออกแบบสนามเด็กเล่น
อย่างสร้างสรรค์ ได้เรียนรู้พัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กแต่ละวัย และ
มีโอกาสดำเนินร่วมเนื่งคิดกันด้วยว่าจะเอาโมเดลแบบไหน ต่อมาก็ไปแลกเปลี่ยน
เรียนรู้กับโรงเรียนบ้านแม่สามแลบ แล้วก็โรงเรียนอื่นๆ ด้วย

จากนั้นก็มีการจัดคุยกันครั้งแรกที่โรงเรียน เชิญตัวแทนจากโรงเรียน
ผู้แทนจากโรงพยาบาล ผู้แทนชุมชน ผู้แทนนักเรียน ตัวแทนจาก อสม. และ
สาธารณสุขมาร่วมกันคิดร่วมกันแสดงความคิดเห็น จากนั้นก็ประชุมครั้งที่ 2
ที่สำนักงานเขต ร่วมกับเครือข่าย นอกจากนี้ มพด. ยังมีรูปถ่ายพื้นที่เล่น พื้นที่
สร้างสรรค์ของแต่ละภาคมาให้ดู ซึ่งเป็นวิธีที่ดี เพราะช่วยขุดประกายแนวทาง
มีต้นแบบ ได้เห็นรูปแบบที่หลากหลาย ทำให้มองเห็นภาพได้ชัดเจนขึ้น สามารถ
ประยุกต์ให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และบริบทของโรงเรียนได้ อย่างโรงเรียน
บ้านแม่มาลีพื้นที่เป็นแนวยาว พื้นที่เล่นจึงปรับตามสภาพพื้นที่”

ส่วนเหตุผลที่เลือกทำพื้นที่สร้างสรรค์อยู่ใกล้กับบ่อน้ำขนาดใหญ่ ผอ. บอกว่า
เพราะอยู่ใกล้กับหอพักของเด็กนักเรียน ต้องการให้เด็กนักเรียนอยู่กันเป็นกลุ่ม อยาก
ให้เด็กเล็กเล่นใกล้หูใกล้ตาพี่ๆ เพราะช่วงที่เด็กเล็กๆ วิ่งเล่น พี่ๆ ก็ต้องทำความสะอาด
หอพัก ก็จะได้ดูน้องๆ ไปด้วย ส่วนแนวรั้วรอบๆ ขอบบ่อน้ำปลูกผักริมรั้วกินได้ ทั้ง
ได้กินด้วย แล้วก็ป้องกันเด็กเล็กๆ ที่อาจเล่นแล้วพลัดตกลงไปในบ่อได้อีกทางหนึ่ง

ด.ช. ลัทธพล ธัญโรจน์

นายก
สมาชิกรุ่น

น้องๆ ชอบที่มีพื้นที่สร้างสรรค์ เพราะปกติแล้วจะชอบไปเล่นไกล
ต้องคอยตามหา พอมีพื้นที่ตรงนี้ก็ดี น้องๆ ก็วิ่งเล่นอยู่แถวนี้ มองก็
เห็นกัน ไม่ต้องคอยตามหา

สามัคคีคือพลัง ร่วมแรงร่วมใจ

หากเทียบความสำเร็จในวันนี้ของโรงเรียนบ้านแม่เงา ก็ไม่ต่างจากเมล็ดพันธุ์เล็กๆ กลายเป็นต้นไม้ใหญ่ที่แข็งแรงเติบโต แผ่กิ่งก้านให้ร่มเงา เมื่อถาม ผอ. ศรีใจ ถึงหัวใจของความสำเร็จ ผอ. ตอบพวกเราว่า “เพราะชุมชนที่นี่ให้ความร่วมมือ ทั้งเด็กนักเรียน ครู ชุมชน มีที่ประชุมเป็นแกนหลักสำคัญ ทำหน้าที่เป็นประธาน แล้วก็มีการมีคนอื่นๆ ที่อยู่บนดอย กระจายตัวกันทำงานและประสานกับพ่อแม่ คนอื่นๆ ในชุมชน โรงเรียนเองมีความจริงใจกับชุมชน ทุกอย่างที่ทำก็เพื่อเด็กนักเรียน ซึ่งเป็นลูกหลานของคนในชุมชน โดยทางโรงเรียนจะมีการประชุมร่วมกับชุมชนและตัวแทนผู้ปกครองเป็นระยะ เป็นการประชุมสามัญใหญ่ในแต่ละปีเพื่อวางแผนการพัฒนาโรงเรียนร่วมกัน ต้องคุยกันก่อนว่า ปีนี้จะทำอะไร อย่างไร ชุมชนบอกตรงกันว่า ถึงเวลาบอกมาได้เลย จะมาลงแรงช่วยกัน แต่ก็ต้องดูจังหวะเวลาให้สอดคล้องกับวิถีของชาวบ้านด้วย ช่วงนี้ชาวบ้านจะว่างงาน เพราะฝนไร่เสร็จแล้ว ถ้าเป็นช่วงเทอม 1 หน้าฝน ชาวที่ปลูกไว้ขึ้นแล้ว ชาวบ้านก็จะมาช่วยได้ ต้องไม่ชนกับช่วงที่ชาวบ้านเพาะปลูกหรือทำมาหากิน โดยโรงเรียนจะประสานสอบถามไปที่ตัวแทนผู้ปกครองที่อยู่บนดอย ช่วงไหนว่าง โรงเรียนก็จะขอความร่วมมือล่วงหน้า บอกว่า ช่วงไหนจะขอให้เขาช่วยทำอะไร จริงๆ มีหลากหลายกิจกรรมที่ชุมชนร่วมด้วยช่วยกัน ทั้งการทำฝายชะลอน้ำ ตอนนี้มีประมาณ 30 กว่าฝาย ชุมชนร่วมกับนักเรียนช่วยกันทำฝาย เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ซึ่งความร่วมมือนี้ทำให้โรงเรียนบ้านแม่เงาได้รับรางวัลที่ 1 ได้ด้วยพระราชทานมาด้วย หรือปัญหาไฟป่าที่เกิดขึ้น โรงเรียนต้องทำแนวกันไฟรอบโรงเรียน โดยร่วมมือกับกองอุทยานฯ เพราะหากปล่อยไว้ อาจลุกลามมาทางคอกวัวได้ เด็กนักเรียนที่ไปช่วยกันทำแนวกันไฟ มีทั้งนักเรียนชายและหญิง แต่ทุกคนก็เต็มใจและพร้อมเพรียง”

5 วิธีปฏิบัติของโรงเรียนบ้านแม่เงา ตามแบบเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีพุทธ

1. วิถีพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก
2. วิถีประชาธิปไตย ผ่านรูปแบบการบริหารด้วยสภานักเรียน
3. วิถีดำรงกาย เมื่อมีงานประเพณีต่างๆ โรงเรียนบ้านแม่เงาจะเข้าร่วมกิจกรรมประจำปี เช่น พิธีสงฆ์พระธาตุ แม่เทียนพรรษา ลอยกระทง ประเพณีประเพณี ฯลฯ
4. วิถีตามรอยพ่อสอน เศรษฐกิจพอเพียง
5. วิถีสู่มานอาชีพ

ส่วนครูโต เล่าเสริมภาพความร่วมมือของชุมชนให้เห็นชัดขึ้นว่า ตอนออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์ ชุมชนก็มาร่วมคิดร่วมออกแบบ เช่น แปลงเกษตร ชาวบ้านก็จะมาช่วยขุดแปลงให้เด็กก่อนในครั้งแรก จากนั้นเด็กๆ ก็จะพรวนดินปลูกผัก รวมทั้งช่วยสร้างบ้านกะเหรี่ยงให้ด้วย โดยโรงเรียนเป็นผู้จัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้ พี่ประจวบเสริมว่า “การที่ชุมชนรู้สึกมั่นใจ และพร้อมให้ความร่วมมือ เพราะเขาเห็นว่า ผอ. ทำจริง และมุ่งมั่นอยากเปลี่ยนแปลงโรงเรียนให้ดีขึ้น ผอ. ได้ทำหลายสิ่งหลายอย่างให้กับบ้านแม่เงาและเด็กนักเรียนที่นี่ เวลาที่พี่ประจวบเอ่ยปากขอกำลังช่วยเหลือจากผู้ปกครอง เช่น ตัดฟืน พวกเขาก็จะมาช่วยกันตัดฟืน ให้เด็กหอบฟืนใช้หุงข้าวและทำกับข้าวที่โรงเรียนมีครูน้อยต้องช่วยกัน และถ้าต้องเป็นการทำงานที่ร่วมกับชุมชน โรงเรียนจะยึดหลักสำคัญคือต้องชี้แจงให้ชุมชนฟัง รับรู้ร่วมกันตั้งแต่ความเป็นมาของแนวคิด เช่น การทำพื้นที่สร้างสรรค์ ต้องบอกวัตถุประสงค์ที่ต้องทำ ผู้ปกครองก็จะเข้าใจ ระหว่างการทำงานก็มีการทักท้วงกัน เช่น ความสูงของเครื่องเล่นสำหรับเด็ก ถ้าสูงเกินไป เด็กอาจพลัดตกลงมาได้ ต้องคุยร่วมกันเพื่อหาสิ่งที่เหมาะสมที่สุดสำหรับเด็ก”

ก้าวต่อไป เข้มแข็งและยั่งยืน

เมื่อถามถึงแผนงานในอนาคตและก้าวต่อไป ภาพที่อยากเห็นในโรงเรียนบ้านแม่เงาและชุมชนแห่งนี้ ผอ. ศรีใจบอกว่าเป้าหมายสูงสุดของโรงเรียนบ้านแม่เงา

ไม่ได้ต้องการสอนเด็กให้รู้หนังสืออย่างเดียว แต่ต้องการสอนให้เขามีวิธีดูแลรักษาชีวิตตัวเอง สามารถทำมาหากินเลี้ยงชีพต่อไปในวันข้างหน้าได้ ด้วยการบูรณาการผสมผสานวิธีการต่างๆ หาโอกาส หาพันธมิตร ภาคี รวมไปถึงดึงศักยภาพของคนในชุมชนมาใช้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน กิจกรรมต่างๆ ที่เป็นแนวความคิดของ ผอ. และครูโรงเรียนบ้านแม่เงา เช่น โครงการ ICT เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ จักรยานปั่นน้ำสำหรับเก็บน้ำไว้บนแท็งก์ โครงการพืชผักเกษตร ทดลองปลูกไม้เถา โครงการสร้างโรงเลี้ยงไก่ การนำเศษวัสดุในท้องถิ่นมาแกะสลัก ฯลฯ

นอกจากนั้นยังมีโครงการที่สำคัญที่สุดของโรงเรียนบ้านแม่เงาก็คือ การสร้างอาคารเรียนหลังใหม่จนสำเร็จ เพื่อพัฒนาต่อให้เป็นโรงเรียนขยายโอกาสตามที่ชุมชนต้องการ เพราะไม่อยากจะส่งให้ลูกหลานไปเรียนที่อื่นไกล ผอ. ได้ประสานทำเรื่องเสนอไปที่แหล่งทุนจากประเทศญี่ปุ่น ชื่อว่า Can Help Thailand ผ่านทางมูลนิธิพูนพลัง มีโรงเรียนที่เข้าร่วมการเสนอชื่อทั้งหมด 38 โรงเรียน คณะกรรมการคัดเลือก 3 รอบ ผลปรากฏว่า โรงเรียนบ้านแม่เงาติด 1 ใน 3 นับเป็นความสำเร็จของทุกคนที่ฝ่าฟันผ่านการคัดเลือกมาถึงรอบสุดท้ายของการตัดสิน เปรียบเหมือนได้เดินทางมาเกินกว่าครึ่งทางแล้ว หนทางสู่การพัฒนาเป็นโรงเรียนขยายโอกาสจึงอยู่ไม่ไกลเกินฝัน

ส่วนครูโตบอกว่าตนเองก็มีเป้าหมายเช่นเดียวกับ ผอ. และอยากเห็นพื้นที่แห่งนี้มีความหลากหลายมากขึ้น เด็กสามารถมีพื้นที่ที่ทำให้เขาเกิดความคิด รู้จักแก้ปัญหา และส่งเสริมให้เด็กรู้จักการอยู่ร่วมกัน เป็นพื้นที่เรียนรู้ที่ทำให้เกิดประสบการณ์ตรง มีแหล่งเรียนรู้ มีสถานที่เล่น บางครั้งการเล่นคนเดียวก็ไม่สนุก อยากเห็นการเล่นเป็นกลุ่ม การที่เด็กๆ ได้ตั้งกฎกติกา มีการทดลอง มีการแข่งกัน ภายใต้กรอบกติกา เป็นการฝึกให้เด็กๆ รู้จักการยอมรับกฎกติกาการเล่นร่วมกัน ขณะเดียวกัน ก็พัฒนาให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ เกิดกระบวนการกลุ่ม เกิดกระบวนการสร้างกฎระเบียบเฉพาะกลุ่มของเขาขึ้นมาให้ได้

ไม่ว่าจะทำอะไร สิ่งสำคัญที่สุดคือการกำหนดเป้าหมาย โรงเรียนต้องกำหนดเป้าหมายของงานให้ชัดเจน ชุมชนก็คิดว่า ทำให้ลูกหลานเขา ทั้งนักเรียน ทั้งครู ทั้งประธาน นายกสภานักเรียน การที่ทุกคนมองไปยังเป้าหมายที่ตรงกัน ก็ย่อมจะทำให้ทุกเรื่องผ่านไปได้ มันจึงไม่มีปัญหาใดใหญ่เกินกว่าจะแก้ไข ดังเช่นโรงเรียนบ้านแม่เงาที่มีเป้าหมายในการทำงานและการไปสู่ความสำเร็จที่ชัดเจน ดังคำขวัญของโรงเรียนบ้านแม่เงาที่ว่า ‘รอบรู้วิชาการ สืบสานภูมิปัญญา พัฒนาสิ่งแวดล้อม เตรียมพร้อมวิชาชีพ’

ผอ. ศรีใจ

ชีวิตในโรงเรียนบ้านแม่เงา

อ.ณ. จินตนา พิมพ์ใจมวล เรียนอยู่ชั้น ป.6 โรงเรียนบ้านแม่เงา เธอเป็นลูกคนสุดท้ายในจำนวนพี่น้อง 6 คน พี่ๆ เรียนจบจากโรงเรียนบ้านแม่เงา แต่มาจบไปหมดแล้ว บ้านของน้องจินตนาอยู่ที่บ้านกองจุ่ม ห่างจากโรงเรียนประมาณ 15-16 กิโลเมตร เธอมีหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านคอยตรวจเสียบ้องๆ ชั้นเล็ก ช่วยทำความสะอาดโรงเรียน ดูแลน้องๆ ไม่ให้ไปเล่นไกลๆ บางทีก็ไปช่วยเพื่อนที่อยู่ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายประชาสัมพันธ์

จินตนาเล่าถึงชีวิตเด็กพักค้างให้ฟังว่า “พอกินข้าวเสร็จ ก็ล้างจานเอง กลับไปห้องก็ทำการบ้าน บางครั้งก็ไปดูโทรทัศน์ที่บ้านพักครู พอถึงเวลานอน นักเรียนที่รับผิดชอบเวรก็จะป่านหัวดีเป็นสัญญาณว่า ถึงเวลานอนแล้ว เพราะเป็นเวลา 3 คู่แล้ว

หนูชอบพื้นที่สวนเกษตรเพราะได้เล่น ได้ออกกำลังกาย และได้ปลูกผักไปด้วย หนูอยากให้พื้นที่นี้เป็นพื้นที่เล่นของเด็กๆ หลังเลิกเรียนหนูก็มาช่วยรดน้ำผัก พรอนดิน เสร็จแล้วค่อยไปวิ่งเล่นกับเพื่อนๆ หนูอยากให้มีชิงช้า ม้าหมุน ฯลฯ ส่วนแปลงเกษตรหนูอยากปลูกผักกอก เพราะเอามาแกลงเป็นอาหารได้”

บ้านคลองหว้า จ. สระแก้ว

พื้นที่สร้างสรรค์ : พื้นที่เกษตรสมบูรณ์สู่พื้นที่สร้างสรรค์
ที่เริ่มจากศูนย์บ้านคลองหว้า จ. สระแก้ว

โรงเรียนบ้านคลองหว้าในวันนี้ จากภาพที่เห็น ต้นไม้เขียวชอุ่ม พืชผักแปลง
เกษตรหลากหลาย งอกงามสมบูรณ์ดี สัตว์เลี้ยงวิถีเกษตร ไก่ ปลา เพื่อนำมาเป็น
อาหารและแบ่งปัน พื้นที่เกษตรตรงนี้ยังพัฒนาสู่พื้นที่สร้างสรรค์ กลายเป็นลานเล่น
ของเด็กๆ เป็นพื้นที่แสดงนิทรรศการความรู้ แสดงผลงานกิจกรรมของเด็กและคนใน
ชุมชน รวมไปถึงเป็นพื้นที่เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น คือวิถีแบบยั่งยืนที่หากย้อนไป
มองจุดเริ่มต้นของพื้นที่นี้ แทบไม่น่าเชื่อว่าจะสามารถปรากฏภาพที่เห็นนี้ได้ อะไร
คือแรงผลักดันและพลิกฟื้นพื้นที่จากความแห้งแล้งยากจน โรงเรียนที่ทรุดโทรม เด็ก
ขาดสุขภาวะที่ดี กลายมาเป็นเช่นวันนี้ สุชิน ศรีทอง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้าน
คลองหว้า ครูผู้ซึ่งอุทิศชีวิตทั้งหมดเพื่อพัฒนาโรงเรียนและชุมชนแห่งนี้ บอกเล่าให้
เราฟังถึงจุดตั้งต้นของตนเอง และความรักความผูกพันจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
มากมายกับโรงเรียนแห่งนี้

บ้านคลองหว่า

จ. สระแก้ว

พื้นที่เกษตรสมบูรณ์
สู่พื้นที่สร้างสรรค์ที่เริ่ม
จากศูนย์ บ้านคลองหว่า
จ. สระแก้ว

-พื้นที่ชุมชน 3 ไร่ กลางสวนพื้นที่ทำกินให้ครอบครัว: 15 ไร่
(อยู่อาศัย 1 ไร่ ที่กิน 14 ไร่)

-มีปศุสัตว์ หนองปลา

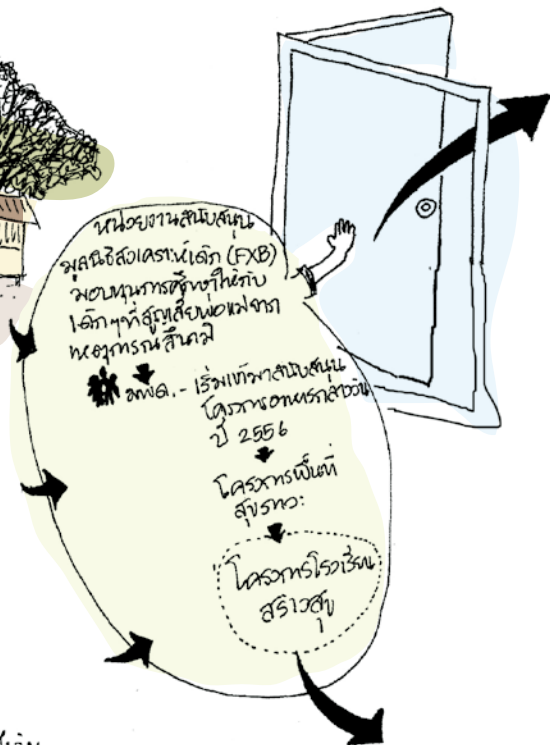

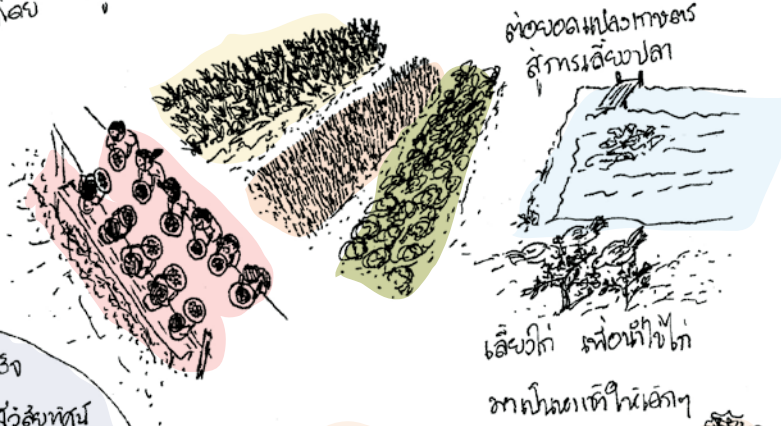
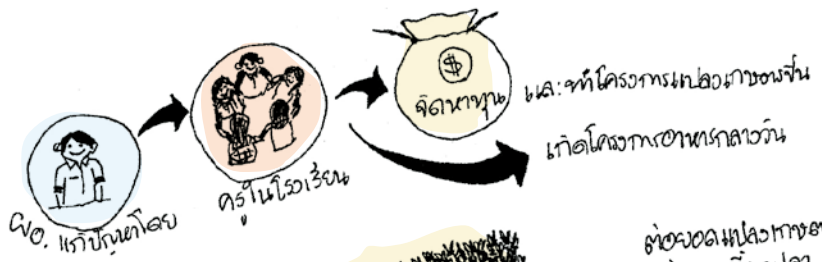
-โรงเรียนสหกรณ์โพธิ์ทอง

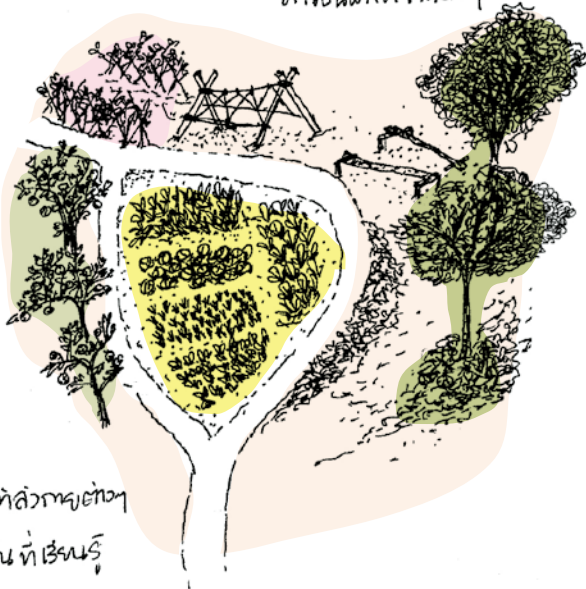
-พ่อ แม่ ไม่ส่งเสริมให้ลูกทำเรื่อง พระไฟไม่เอน
(เลียดดี 10 นาที) อย่งทำให้ลูกต้องทำเอง

-เด็กทำอาหาร (ทำได้อีก 10 นาที)

- ปัจจัยความสำเร็จ**
- ดินดี น้ำดี เสริมสร้าง มีวัสดุเหลือใช้
 - ทุน: ๕๐๐ และ ๑๐๐ บาท เปิดโอกาส
 - ๑๕: สนับสนุนของต่อเติมที่
 - ความร่วมมือของทุกภาค
 - ครูผู้จัดทำเป็นแบบอย่าง และ
 - รับนโยบายมาปฏิบัติอย่าง
 - มีประ: สันติภาพ
 - มีแหล่งทุน (มูลนิธิ) ที่ตั้งใจ
 - ไร่โรงเรียน และ ๑๕๐๐ ไร่
 - ร่วมมือกับชุมชนคนน้ำโสม

- ปรับพื้นที่ ทบดิน ในสวนเกษตร
- จัดให้มีวัสดุและวัสดุสำหรับปลูกผักต่างๆ
- ทรูรุกรากที่พื้นที่ในสวนที่โรงเรียน
- ในกลุ่มสาระ: วิชาของโรงเรียน

เริ่มจากศูนย์สู่โครงการอาหารกลางวัน

“ช่วงที่เข้ามาโรงเรียนใหม่ๆ โรงเรียนทรุดโทรมมาก เด็กแทบไม่มีอาหารจะกิน เราเป็นครูจึงอยากช่วยให้เด็กมีกินและได้เรียนหนังสือ จึงริเริ่มโครงการต่างๆ ขึ้นมาเพื่อให้เด็กๆ ได้อิ่มท้อง โดยปัญหาสำคัญของพื้นที่คือเด็กมีฐานะครอบครัวที่ยากจน”

ผอ. สุชิน เริ่มต้นการเป็นครูที่นี่ในปี 2539 สภาพแวดล้อมของโรงเรียนนอกจากทรุดโทรมมากแล้ว ความเป็นอยู่ของเด็กในขณะนั้นยังขาดแคลน เพราะครอบครัวมีฐานะยากจนมาก เนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้เป็นหมู่บ้านชายแดนที่รัฐบาลจัดสรรให้มีพื้นที่ทำกินเพื่อให้ชาวบ้านมาอยู่ โดยแบ่งพื้นที่ให้ครอบครัวละ 15 ไร่ ประกอบด้วยที่อยู่อาศัยพร้อมบ้าน 1 ไร่ ที่ทำมาหากิน 14 ไร่ (ปี 2533 - 2534) ซึ่งพ่อแม่รุ่นใหม่มักจะไปทำงานนอกพื้นที่ ปล่อยให้เด็กอยู่กับตายาย อาชีพส่วนใหญ่ของสมาชิกในชุมชนคือ การทำไร่ไถ่ อ้อย มัน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปลูกผักสวนครัวเสริม (มะเขือพวง พริก ถั่วพู ถั่วฝักยาว มะละกอ) ปลูกดอกไม้ (ดอกดาวเรือง ไปส่งปากคลองตลาด)

“พ่อแม่ไม่ค่อยอยากให้ลูกเรียน เพราะไม่มีเงินส่งและอยากให้ลูกทำงานช่วยเหลือทางบ้านมากกว่า เราจึงเข้าไปคุยกับชาวบ้านว่า ถ้ามาโรงเรียนไม่มีเงินก็เรียนได้ แถมยังมีข้าวให้กินด้วย การประสานงานกับชุมชนตอนแรกก็ยาก แต่เราใช้เวลาและใช้ความจริงใจ ทำอย่างโปร่งใสและไม่หวังผลตอบแทน จนชาวบ้านไว้วางใจว่าเราดูแลลูกหลานของเขาได้ ปัจจุบันเด็กที่เคยเรียนหนังสือกับเรา ตอนนี้ส่งลูกมาเรียนอีกรุ่น ก็ยิ่งทำให้ครูประสานกับชุมชนได้ง่ายขึ้น”

แต่ก่อนที่ ผอ. สุชิน จะสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครองของเด็กได้ ต้องผ่านการคิดริเริ่มโครงการต่างๆ รวมถึงการแก้ปัญหาตลอดเวลา อย่างเช่น

โครงการอาหารกลางวัน ซึ่งนับเป็นโครงการแรกของการเริ่มต้นที่กลายเป็นโครงการต่อเนื่องไม่รู้จบ โดย ผอ. มีแนวความคิดว่า จะทำอะไรให้เด็ก ๆ มีอาหารกลางวันกินทุกวัน และเป็นกรมีทุนอย่างต่อเนื่องยั่งยืน จึงเริ่มด้วยการให้ครูในโรงเรียนช่วยกันจัดหาทุนและทำโครงการแปลงเกษตรขึ้น ทำให้เกิดโครงการอาหารกลางวัน ต่อเนื่องมาถึงอาหารเช้าของเด็ก ๆ ในเวลาต่อมา เพราะพบว่าเด็ก ๆ เป็นลมบ่อยในขณะยืนเข้าแถว ผอ. เห็นความผิดปกตินี้บ่อย ทำให้มีการหาสาเหตุและพบว่าเด็ก ๆ ไม่ได้กินข้าวเช้ามาจากบ้าน ตรงนี้เองที่มีการต่อยอดจากแปลงเกษตรสู่การเลี้ยงปลาเลี้ยงไก่ เพื่อนำไข่ไก่มาเป็นอาหารเช้าให้เด็ก ๆ ส่วนไข่ไก่ก็เอาไปทำปุ๋ยไว้ไปปลูกผักต่อ พอทำไปจนขายนอกจากได้เป็นอาหารกลางวันแล้ว ผักในแปลงเกษตรที่มีเหลือมากพอก็ขายให้ผู้ปกครอง

ปัจจุบันเราให้นักเรียนได้บริหารจัดการ มีส่วนร่วมของความเป็นเจ้าของ ให้เด็ก ๆ แบ่งกลุ่มกันทำแปลงปลูกผักและกิจกรรมการเกษตร ให้กำหนดราคาขายร่วมกับครู พอขายได้ก็ให้เป็นคนเก็บเงินเข้ากลุ่ม เพื่อไว้หมุนเวียนลงทุนต่อไป

ผอ. สุชิน

คุณเอก ตัวแทนของ มพด. (มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก) ผู้ทำหน้าที่เชื่อมประสานความช่วยเหลือต่างๆ ของ มพด. สู่ชุมชน มีโอกาสได้ใกล้ชิดกับการทำงานของ ผอ. สุชินและครูในโรงเรียนมาอย่างต่อเนื่อง ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

“ตอนปี 2547 ผมยังทำงานอยู่ที่มูลนิธิสังเคราะห์เด็ก (FXB) ได้มีโอกาสมาพบ ผอ. สุชิน เพราะมาเป็นตัวแทนจากมูลนิธิฯ มอบทุนการศึกษาให้กับเด็กๆ ที่สูญเสียพ่อแม่จากเหตุการณ์สึนามิ หลังจากนั้นพอได้ไปทำงานกับ มพต. จึงมีโอกาสต่อยอดโครงการอาหารกลางวันกับทางโรงเรียนบ้านคลองหว้า โดย มพต. มอบทุนอาหารกลางวันเพิ่มเติมให้ และให้เป็นโรงเรียนต้นแบบกับโรงเรียนอื่นๆ ในโครงการของ มพต. ด้วย”

คุณเอก

สู่พื้นที่สุขภาวะและโรงเรียนสร้างสุข

ในปี 2556 ผอ. สุชิน ครูในโรงเรียนทุกคนรวมถึงชาวบ้านในพื้นที่ ร่วมด้วยช่วยกันต่อยอดโครงการพื้นที่เกษตรเพื่ออาหารกลางวันไปสู่พื้นที่สุขภาวะ โดยมี มพต. เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ องค์ความรู้ รวมถึงการเป็นที่ปรึกษาอย่างใกล้ชิด “เพราะความร่วมมือของคนในชุมชน ที่สำคัญคือ ผอ. สุชินเป็นคนเอาจริงเอาจังกับงานมาก มีความตั้งใจที่จะพัฒนาโรงเรียน เป็นผู้นำที่ไม่ย่อท้อกับปัญหา เกาะติดกับปัญหา สามารถสร้างความเชื่อมั่น และเรียกร้องให้เกิดความร่วมมือจากคนในชุมชนได้ ตรงนี้การที่ มพต. จะเข้ามาช่วยพัฒนาต่อยอดจึงทำได้อย่างรวดเร็ว”

พื้นที่สุขภาวะที่ร่วมกันพัฒนา คือ การปรับพื้นที่ทำทางเดินในสวนเกษตร ซึ่งทางเดินเดิมมีลักษณะเป็นดินแฉะ เด็กนักเรียนไม่อยากเดินเข้า แต่เมื่อมีการปรับสภาพพื้นที่ทางเดินแล้ว เด็กๆ ให้ความร่วมมืออยากเข้าไปเรียนรู้ในสวนเกษตรมากขึ้น สนุกมากขึ้น มีแรงจูงใจมากขึ้น นอกจากนั้นยังจัดให้มีเครื่องเล่นสำหรับออกกำลังกายต่าง ๆ มาไว้ รวมถึงการบูรณาการพื้นที่ให้กลายเป็นที่เรียนรู้ในกลุ่มสาระ

วิชาของโรงเรียน และจากการทำกิจกรรมเหล่านี้ เกิดผลดีขึ้นมากมาย เพราะเด็ก ๆ และครูรู้สึกเหมือนตัวเองเป็นเจ้าของ อยากช่วยกันดูแล ปรับปรุง มีข้อคิดเห็นเสนอแนะแลกเปลี่ยนกันอย่างต่อเนื่อง พืชผักที่ปลูกก็ได้เป็นประโยชน์กับทั้งที่โรงเรียน และหลายคนยังได้นำกลับไปเพาะปลูกที่บ้านด้วย ปัจจุบันกลายเป็นพื้นที่ตรงกลางที่เชื่อมร้อยความสัมพันธ์ของคนในชุมชน โดยเฉพาะเด็ก ๆ มีสถานที่สำหรับเล่น สำหรับเรียนรู้ เกิดพลวัตการพัฒนา การแลกเปลี่ยน การเติบโตอย่างต่อเนื่อง หลายครั้งที่เด็ก ๆ ได้ใช้เป็นพื้นที่จัดนิทรรศการผลงานต่างๆ ด้วยความภาคภูมิใจ โดยมีครู เพื่อนนักเรียน และเหล่าผู้ปกครองได้ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนมาร่วมชื่นชม

ไฮไลต์ที่สำคัญของกิจกรรมเด็กคือการที่เด็ก ๆ ได้มีโอกาสทำสื่อสร้างสรรค์เป็นหนังสือ ใช้ชื่อเรื่องว่า **‘แปลงเกษตรช่วยได้’** โดยได้รับการสนับสนุนจาก มพด. หลังจากที่นำโครงการอบรมสื่อสร้างสรรค์มาให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ โดยมีการสอนทั้งหมด 5 วัน หลังจากนั้นเด็ก ๆ จัดทำหนังสือโดยการคิดพล็อตเรื่องเอง ทำสตอรี่บอร์ด มีแกนนำตัวแทนเด็ก 5 คนและมีครูพี่เลี้ยง 2 คนช่วยกันพัฒนาจนสำเร็จ ภายใต้แนวความคิดที่อยากสะท้อนปัญหาความยากจน อดอยาก และการสามารถแก้ไขปัญหานั้นสำเร็จลุล่วงด้วยโครงการแปลงเกษตรของโรงเรียน เมื่อทำเสร็จก็มีการฉายให้เด็กและผู้ปกครอง ชาวบ้านในชุมชนดูร่วมกัน ถือเป็นการใช้สื่อเพื่อถ่ายทอดปัญหาและความสำเร็จในรูปแบบที่น่าสนใจ เด็ก ๆ เองก็ได้ความรู้พัฒนาและแสดงความสามารถในด้านการจัดทำสื่ออีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่ง มพด. ได้จัดทำโครงการอบรมนี้ไปพร้อมๆ กับการสร้างพื้นที่สุขภาวะในชุมชน

เมื่อพื้นที่เกิดกิจกรรมต่อเนื่อง เด็กนักเรียน และสมาชิกในชุมชนเห็นความสำคัญและประโยชน์ ร่วมด้วยช่วยกันด้วยความเข้มแข็ง การพัฒนาไปสู่โรงเรียนสร้างสุขจึงเป็นรูปเป็นร่างขึ้น โดยมีการเพิ่มกิจกรรมในพื้นที่และเน้นการฟื้นคืนภูมิปัญญา รากเหง้าและวัฒนธรรมของชุมชน ผ่านการสื่อสารในหลากหลายรูปแบบ จนเรื่องนี้ได้รับการบรรจุเป็นหลักสูตรท้องถิ่นในที่สุด

กระบวนการที่ดีและสุดยอดความร่วมมือ

จากพื้นที่ที่ทุกคนต่างจนเป็นพื้นที่แห่งความอุดมสมบูรณ์ ผู้ปกครองตัวแทนนักเรียนหลายท่านให้ความเห็นในเรื่องนี้ว่า ครูในโรงเรียนก็มีบทบาทอย่างมาก เพราะครูทุกคนขยัน มีการสื่อสารและเข้าถึงชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เด็กๆ จะมีเบอร์โทรศัพท์ของครูทุกคน เวลาสอนพิเศษก็ให้เรียนฟรี ครูทุกคนจะมาเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างน้อยเดือนละ 1 คน (ปีละ 2 คน) ครูจะแบ่งสายกันไปเยี่ยม ทำให้ครูทุกคนได้รู้จักเด็กทุกคนไม่เฉพาะแต่ครูประจำชั้นเท่านั้น และเมื่อไปพบ ถ้ามีเด็กที่มีปัญหา ซึ่งประเมินแล้วว่าไม่ใช่ปัญหาธรรมดา ครูก็จะนำมาเข้าประชุมในที่ประชุมคณะครูของโรงเรียน พร้อมกับช่วยกันหาทางแก้ปัญหา รวมถึงจะไปเยี่ยมใกล้ชิดเป็นกรณีพิเศษ ความจริงใจเหล่านี้ทำให้ได้รับการยอมรับ ความร่วมมือจึงเกิดตามมา อีกทั้งผู้ปกครองส่วนใหญ่ก็เป็นศิษย์เก่าของโรงเรียน พอลูกหลานมาเรียนที่นี่ก็ให้ความร่วมมือเต็มที่

ในแง่ความคิดเห็นของครูในโรงเรียนต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า “ส่วนสำคัญหนึ่งมาจากนโยบายของ ผอ. สุชิน รวมถึงวิธีการบริหารของ ผอ. ที่ใช้การประชุมด้วยความถี่ และสร้างการตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่ของครูว่าเป็นข้าราชการ ควรจะต้องปฏิบัติตอบแทนแผ่นดินอย่างไร ผอ. เองก็เป็นแบบอย่างที่ดี มาถึงโรงเรียนเข้าที่ สุด กลับบ้านเข้าที่ สุด รวมไปถึง ผอ. จะมีความใกล้ชิดกับนักเรียน โดยเฉพาะประธานนักเรียน จะมีการไลน์พูดคุยสะท้อนปัญหาปรึกษาได้ไม่ปิดกัน ตรงนี้เองทำให้หลายครั้ง ผอ. ได้รับข้อมูลในระดับเชิงลึกของปัญหาได้มาก ครูเองเมื่อเห็นแบบอย่างของผู้นำเช่นนี้ก็ต้องตื่นตัวและหาข้อมูลอยู่ตลอดเวลาเช่นกัน”

นอกจากปัจจัยหลักของตัวบุคคลแล้ว สิ่งสำคัญที่คู่ขนานให้โครงการต่างๆ สำเร็จลุล่วงก็คือกระบวนการทำงาน ซึ่งคุณเอก ในฐานะที่ต้องทำหน้าที่ประสานต่างๆ ระหว่าง มพต. กับแกนนำของโรงเรียนและชุมชน ไล่ลำดับให้เห็นภาพการทำงานร่วมกัน “เพราะที่นี่มีโครงการหลากหลาย ผอ. เองมีความกระตือรือร้นและยึดหลักการแก้ปัญหา หาทงออก ทำให้หลายอย่างก็พัฒนาไปสู่โครงการต่างๆ มากมาย นอกจากนั้น ผอ. ยังพยายามปลูกฝังให้เด็กมีวินัยในการออมด้วยการจัดตั้งโครงการออมเงินของเด็กนักเรียน วิธีการคือ เด็กทุกคนจะมีการออมเงินกับครูประจำชั้น ตั้งแต่อนุบาล เด็กๆ จะมีสมุดเงินฝาก (ชกส.) ทุกสิ้นเดือน ผอ. สุชินจะเป็นผู้เซ็นกำกับรับรู้ยอดเงินฝากของเด็กนักเรียน และมีการแจ้งให้ผู้ปกครองรับทราบ เมื่อเด็กนักเรียนชั้นชั้นเรียนใหม่ก็จะส่งต่อให้ครูอีกชั้นรับช่วงดูแลการออมของเด็กต่อไป

ส่วนระบบการทำงานร่วมกับ มพต. ก็คือ พอมีโครงการอะไร ผมก็จะประสานกับ ผอ.สุชิน และครูที่เป็นแกนนำ ทางครูก็จะจัดให้มีการประชุมร่วมกัน มีตัวแทนครู ผู้ปกครอง ตัวแทนนักเรียน เพื่อมารับฟังการชี้แจงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ผลที่น่าจะได้รับจากโครงการ หลังจากนั้น ผอ. ก็จะมอบหมายให้มีครูรับผิดชอบแต่ละโครงการ โดยครูประจำชั้นจะต้องพาเด็กของตัวเองไปเรียนรู้ในกิจกรรมทุกกิจกรรมด้วย ครูฝ่ายวิชาการและครูประจำชั้นจะกำหนดกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้สอดคล้องกับ สมศ. (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา)

ส่วนชุมชนก็จะมีส่วนร่วม ช่วยเรื่องแรงงาน เช่น ช่วยทำทางเดิน ช่วยกันยกแปลงผักให้กับเด็กๆ นักเรียน มีอะไรเวลาเรียกระดมก็มาช่วยกันเต็มที่”

เมื่อถามถึงความฝันของ ผอ. สุชิน หลังจากบุกเบิกฝ่าฟันอุปสรรคและใช้ความอดุสาหะก้าวข้ามปัญหาต่างๆ จนมาถึงวันนี้ ผอ. บอกว่าฝันอยากเห็นที่นี่ทำประโยชน์ให้กับสังคมในวงกว้างกว่านี้ “ตอนนี่โครงการต่างๆ ก็ค่อนข้างเข้มแข็งและ

พัฒนาต่อเนื่อง หลังจากนั้นผมอยากเห็นที่นี่มีความยั่งยืน เพื่อเป็นการช่วยเหลือเด็ก
ได้ในระยะยาว และถ้าดีที่สุดคือ กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ ให้นักลภายนอกเข้ามา
ศึกษาดูงาน โดยให้เด็กๆ เป็นผู้นำเสนอผลงานที่พวกเขาทำด้วยตัวเอง”

ความฝันของการทำงานส่วนรวมจะเป็นจริงได้ มาจากปัจจัยหลักที่สำคัญคือ
ตัวผู้นำ ความมุ่งมั่น ความเป็นทีม ความร่วมมือร่วมมือ การเปิดใจ และการได้รับความ
สนับสนุนที่ดีจากหน่วยงานต่างๆ ณ วันนี้โรงเรียนและชุมชนบ้านคลองหว่า
ได้พิสูจน์ให้เห็นถึงปัจจัยที่มีประสิทธิภาพเหล่านี้ได้เป็นอย่างดี เชื่อว่าความฝันของ
ผอ. สุชินรวมไปถึงทุกๆ คนคงเป็นจริงได้อย่างแน่นอน

ขอแสดงความยินดีล่วงหน้าให้กับทุกคนที่บ้านคลองหว่าแห่งนี้ค่ะ

ผอ. สุชิน

“ส่วนหนึ่งเป็นเพราะบุคลากรในโรงเรียนมีไม่เยอะ ทำให้ใกล้ชิด
และบริหารจัดการง่าย ใช้วิธีประชุมบ่อยๆ คุยกันบ่อยๆ อีกอย่าง
งานเหล่านี้เป็นสิ่งที่เรากำลังทำอยู่แล้ว ถึงแม้ไม่มีหน่วยงานไหนเข้ามา
ก็ต้องทำ แต่พอมี มพด. เข้ามาช่วยสนับสนุน ก็ยิ่งทำให้รู้สึกดีว่า
มีคนมองเห็นความสำคัญ มีคนมาช่วย มาต่อยอดสิ่งที่พวกเรา
ทำอยู่ให้เติบโตงอกงามขึ้น พัฒนาขึ้น ทุกคนก็ยิ่งกระตือรือร้น
ที่จะช่วยเหลือและร่วมมือ”

เรื่อนำรักของโรงเรียนรักการอ่าน

ที่โรงเรียนแห่งนี้ จะจัดทำตะกร้าหนังสือ บรรจุหนังสือใหม่ๆ ที่ได้ รับการสนับสนุนจากรัฐ จากศูนย์การศึกษาพิเศษ รวมถึง สนพ. เอกชน ใส่ในตะกร้า แล้วมีการนำไปวางไว้ในห้องเรียนแต่ละชั้น โดยเวียนกันไป ตามห้องเรียน เพื่อสร้างบรรยากาศให้เด็กๆ ได้อ่านหนังสือกันอย่างทั่วถึง

ปัจจัยความสำเร็จ

- ผู้นำทุ่มเท เสียสละ มีวิสัยทัศน์ เกาะติดและแก้ปัญหา เปิดโอกาสและสนับสนุนอย่างเต็มที่
- ความร่วมมือของทุกคน
- ครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างและรับนโยบายมาปฏิบัติ อย่างมีประสิทธิภาพ
- มีหน่วยงาน (มพด.) ที่เข้าใจเรื่องเด็กและเกาะติดใกล้ชิด ร่วมด้วยช่วยกันจนสำเร็จ

พื้นที่สร้างสุข ประกอบด้วย

กรุงเทพฯ

- พื้นที่ชุมชนวัดดวงใจ

สมุทรปราการ

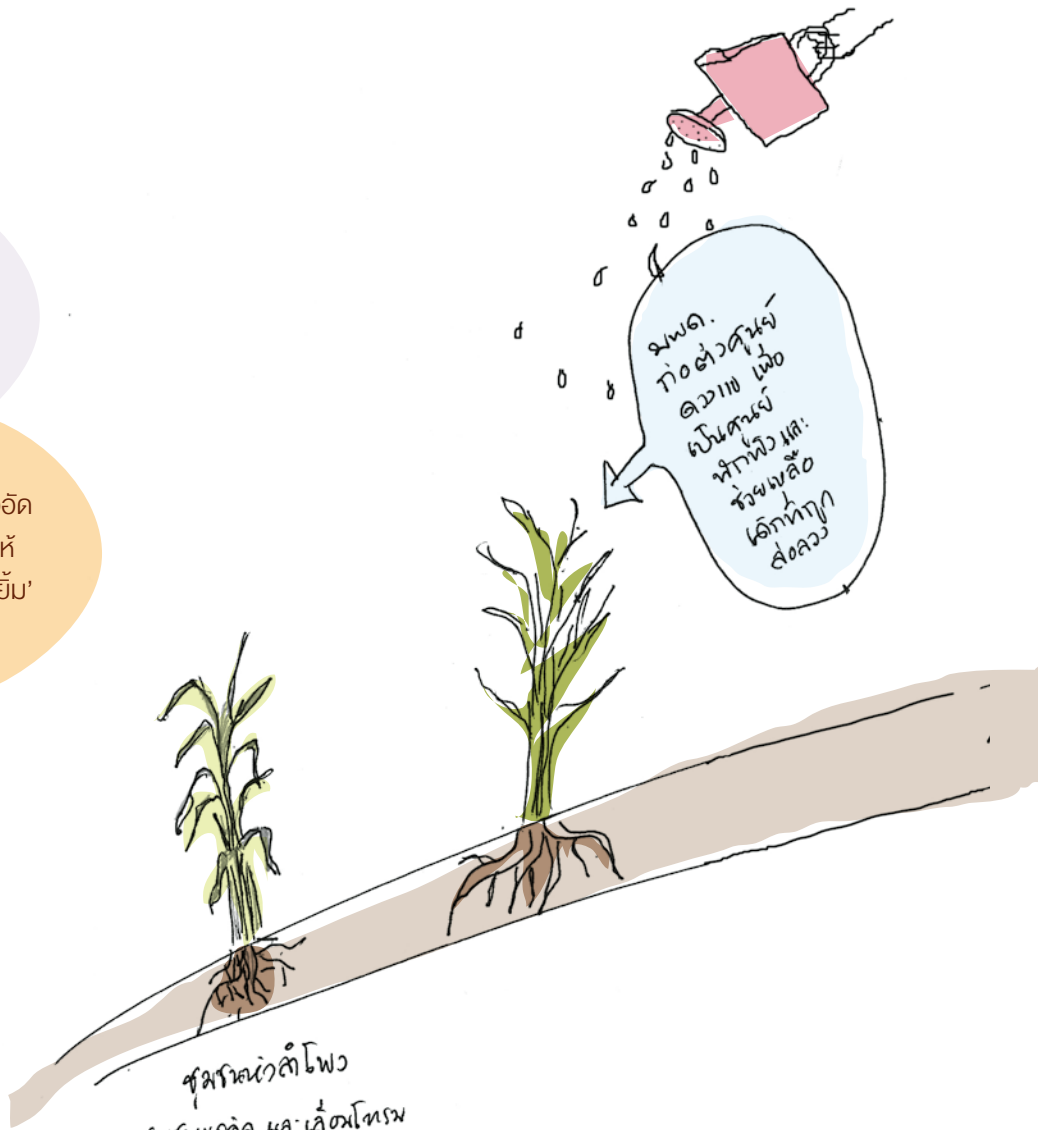
- พื้นที่ศูนย์พัฒนาเด็กสันติคาม

ชุมชนวัดคองII
กรุงเทพฯ

เปลี่ยนความแออัด
เติมความรักให้
'รองเมือง เรืองยิ้ม'

- ชุมชนวัดคองII
- ชุมชนแออัด หล: เลื่อนโทรม
 - พันธุ์ตามพงษ์
 - ชาติเฟื่องฟู หล: คอทรนง

จากคุณพี่ชาย
ที่โตมาเล่น
เพื่อชีวิต
โลก

พืชมาน
อยู่ตลอดเวลา

พืชมานที่พี่ชาย
ตัวคนเดียว

- พี่ชายเล่น
- หนวดรวมสื่อเพื่อ
การพืชมานเล็ก ๆ ใน
ชุมชน
- พี่ชายเล่นการพืชมาน

โลกการพืชมานเมื่อเริ่ม
เพื่อสังคม: ที่ต่างชุมชน
- หนวดรวมสื่อ
อินเทอร์เน็ตในชุมชน ในความสำคัญ
กับการพืชมานที่ส. ๑๑๑๑๑
มีจุดหมาย

- หนวดรวมสื่อ
เพื่อความปลอดภัย พี่ชายเล่น
สังคม: พี่ชายเล่นเริ่มได้ที่บ้าน
ของทุกคน

- พี่ชายเล่น
สร้างหนวดรวมสื่อที่นำทศวรรษ เป็น
พื้นที่ หนวดรวมสื่อ ที่สร้างสังคม

การพืชมาน ๑๐๐ ปี ในเมือง
แนว 3D

- 3D คือ
1. สื่อ
 2. พี่ชายเล่น
 3. หนวดรวมสื่อ

ชุมชนวัดดวงใจ

พื้นที่สร้างสรรค์ : เปลี่ยนความแออัด เต็มความรักให้
'รองเมือง เรืองยิ้ม'

สถานีรถไฟที่สวยงามแต่สภาพเก่าแก่ทรุดโทรมไปตามกาลเวลา เสียงหวูดของรถไฟดังก้องไปทั่วพื้นที่ คือภาพที่คนทั่วไปหรือนักท่องเที่ยวที่ผ่านมาย่านหัวลำโพงมักประทับใจในความโอฬารเก่าแก่ของสถานีรถไฟที่สร้างขึ้นตั้งแต่รัชกาลที่ 5 แห่งนี้ กำแพงของสถานีรถไฟทอดยาวไปบนถนนรองเมือง ถนนเก่าแก่แห่งหนึ่งของประเทศไทย แต่มีสภาพทรุดโทรมและมีกลิ่นปัสสาวะกระจายไปทั่ว

และบริเวณนี้เองก็เป็นที่ตั้งของชุมชนแออัด ที่มีชื่อว่า ชุมชนวัดดวงใจ ในอดีตพื้นที่แห่งนี้เต็มไปด้วยยาเสพติด เหตุการณ์การค้ามนุษย์ ความรุนแรงที่มนุษย์สร้างให้แก่กัน แต่ในปัจจุบัน กำแพงเก่าๆ ที่กั้นระหว่างชุมชนและทางรถไฟ กำลังถูกเติมสีสันทันให้สดใส เหมือนกับเด็กๆ ในชุมชน ที่กำลังเกิดความเข้มแข็ง เป็นแกนนำในการฟื้นฟูชุมชนของตนเอง ไปพร้อมๆ กับชาวชุมชนที่ถูกจุดประกายให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลชุมชนของตนเอง

สองเมือง ที่เคยมีดหมบ

ชุมชนวัดดวงแขเป็นที่ตั้งของบ้านเรือนทั้งหมด 66 ครัวเรือน มีประชากรอยู่เกือบ 1 พันคน บ้านเกือบทุกหลังตั้งอยู่เบียดเสียดกัน ทางเดินในชุมชนแคบมาก มีพื้นที่แค่เดินสวนกันได้ โดยอาชีพของคนในชุมชนส่วนใหญ่คือขายน้ำดื่ม ขายผลไม้ ขายอาหารอยู่ในสถานีรถไฟหัวลำโพง ซึ่งประมาณ 30 ปีที่แล้ว พื้นที่นี้เต็มไปด้วยปัญหาการค้ามนุษย์มาเป็นแรงงาน เด็กที่ถูกล่อลวงให้มาใช้แรงงาน จึงเป็นสาเหตุให้มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.) ก่อตั้งศูนย์ดวงแขขึ้น โดยใช้เรือนไม้ 2 ชั้นที่เช่าจากกรมธนารักษ์เป็นพื้นที่ทำงาน และเป็นพื้นที่พักพิงแก่แรงงานเด็กก่อนให้ความช่วยเหลือ ด้านอื่นต่อไป ผ่านมาระยะหนึ่ง สภาพปัญหาเริ่มถูกคลี่คลายและเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีปัญหาแรงงานเด็กถูกแก้ไข แต่จากการคลุกคลีกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ มพด. เห็นว่าสภาพปัญหาของชุมชนก็ยังคงมีอีกมากมาย โดยเฉพาะปัญหาของเด็กและเยาวชน “เด็กขาดการดูแลและเลี้ยงดูอย่างไม่เหมาะสมเพราะอาชีพที่ต้องออกไปหาเช้ากินค่ำ พ่อแม่จึงจำเป็นต้องทิ้งเด็กๆ ลูกหลานอยู่ตามลำพังกันเอง ท่ามกลางสภาวะที่ยากลำบากในชุมชนแออัด บางครอบครัวแตกแยก พ่อแม่ไม่ได้เป็นต้นแบบที่ดีให้กับลูก ถูกทอดทิ้งให้อยู่กับอบายมุข ยาเสพติดและสิ่งมอมเมาอื่นๆ”

เสาวรัตน์ ประदार เจ้าหน้าที่ มพด. ที่ทำงานในศูนย์ดวงแขและคลุกคลีในชุมชนแห่งนี้กว่า 5 ปี เป็นตัวแทนของทีมงานให้สัมภาษณ์และบอกเล่าเรื่องราว

เล่นเพื่อเรียนรู้ ในพื้นที่สร้างสรรค์

จากปัญหาดังกล่าว เด็กๆ จึงมีปัญหาด้านพฤติกรรม ก้าวร้าว ชอบใช้ความรุนแรง ไม่มีทักษะสังคมจนอยู่ร่วมกับคนอื่นไม่ได้ เพราะเด็กๆ ถูกทอดทิ้งให้อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมมานาน ด้วยเหตุนี้ในปี 2542 โครงการ ‘**เล่นเพื่อการพัฒนาเด็ก**’ จึงเกิดขึ้น ภายใต้ความเชื่อที่ว่า การเล่นคือกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญของเด็ก ทั้งยังกระตุ้นให้ผู้ใหญ่และชุมชนเห็นความสำคัญของการเล่น

อันจะนำไปสู่การร่วมกันจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ และสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ของเด็กในชุมชนของตนเอง ซึ่งโครงการนี้ประสบความสำเร็จมาก จนกระทั่งศูนย์ดวงแขได้กลายเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ตัวอย่าง

โดยในพื้นที่กว่า 100 ตารางเมตรของศูนย์ดวงแข ได้ถูกจัดแบ่งพื้นที่ให้เป็นพื้นที่เล่นของเด็ก เพื่อให้เด็กๆ ได้สนุกกับการเล่น โดยมีทีมงานจิตอาสา ร่วมกันจัดกระบวนการเล่นที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ อาทิ มุมทราย เป็นพื้นที่ที่เด็กเล็กได้เล่นเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก มัดใหญ่ มุมหนังสือนิทาน มุมสื่อสร้างสรรค์ ที่จัดหาสื่อดีๆ มาให้เด็กๆ ไม่ว่าจะป็นวีซีดี นิทาน การ์ตูนที่ให้ความรู้ มุมแพนซีที่ให้เด็กๆ สนุกกับการเล่นบทบาทสมมุติ เป็นต้น “พื้นที่สร้างสรรค์นี้เกิดขึ้นมาเพื่อเป็นพื้นที่ปลดปล่อย บำบัดเยียวยา สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เด็กๆ เอื้อเพื่อแบ่งปัน และเรียนรู้ทักษะสังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันกับคนอื่นในสังคมอย่างมีความสุข” พี่สาวกล่าว การทำงานพื้นที่สร้างสรรค์ที่ศูนย์ดวงแขไม่ได้หยุดอยู่เพียงเท่านั้น แต่ทีมงานมุ่งหมายให้วันหนึ่งพื้นที่แห่งนี้กลายเป็นพื้นที่ตัวอย่าง ที่ขยายไปสู่พื้นที่อื่นๆ ทั่วประเทศไทย เหล่านักวิชาการและเครือข่ายที่ทำงานด้านการพัฒนาเด็ก อาทิ อาจารย์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สสส. สสย. และกระทรวงพัฒนาสังคม จึงได้เข้ามาประชุมเพื่อหา นิยามของพื้นที่สร้างสรรค์ รวมไปถึงรูปแบบและกระบวนการทำงาน จนกระทั่งในวันเด็กแห่งชาติปี 2552 พื้นที่สร้างสรรค์ได้ถูกผลักดันให้เป็นวาระแห่งชาติ ให้หน่วยงานในทุกพื้นที่ในประเทศไทยจัดทำพื้นที่สร้างสรรค์ขึ้นในแต่ละพื้นที่ของตนเอง

ศูนย์ดวงแข : โมเดลของการพัฒนาชุมชนแออัดในเมืองแบบครบวงจร

พี่สาวให้ข้อมูลว่า จากการดำเนินงานพื้นที่สร้างสรรค์ในชุมชนวัดดวงแข มานาน ทีมงานพบว่าเด็กและผู้ใหญ่ในชุมชนเริ่มเห็นความสำคัญและประโยชน์ของพื้นที่สร้างสรรค์ ที่ส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ของเด็กที่จะเรียนรู้ แต่สิ่งสำคัญยิ่งไปกว่านั้นได้กลายเป็นพื้นที่สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่เป็นไปอย่างซ้ำๆ ทว่ายั่งยืน

ศูนย์ดวงแขได้ถูกพัฒนาอย่างยั่งยืนมากขึ้น เป็นโครงการพัฒนาพื้นที่สุขภาวะเด็กชุมชนเมือง (รองเมือง เรืองยิ้ม) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ให้เกิดเป็นพื้นที่สุขภาวะชุมชน ทั้งยังเกิดกระบวนการการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน อาทิ หน่วยราชการ การรถไฟ กรมไปรษณีย์ที่ตั้งอยู่ใกล้เคียง เด็ก ผู้ปกครอง คนในชุมชน รวมไปถึงหน่วยงานการศึกษาและเขตปทุมวัน เป็นต้น

โครงการพื้นที่สุขภาวะมีเป้าหมายการทำงานเพื่อตอบโจทย์ 3 ดี คือ พื้นที่ดี สื่อดี และภูมิดี ด้วยเหตุนี้ ตั้งแต่เดือนกันยายน 2556 ภาควิชาและคณะทำงานจึงเริ่มสำรวจสภาพปัญหาในชุมชน และนำปัญหาที่พบเจอขึ้น นำเสนอเครือข่ายในพื้นที่ พร้อมๆ กับการสร้างแกนนำเป็นตัวแทนจากชุมชนเพื่อทำหน้าที่ร่วมเป็นตัวหลักในการพัฒนาพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานฯ จึงเกิดเยาวชนอาสาสมัครขึ้นมาหลายคนในการร่วมคิด ร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน “ปัญหาที่เราพบ มีอาทิ อาหารไม่ถูกสุขลักษณะ ชุมชนสกปรกไม่น่ามอง ฯลฯ พวกเราจึงนำปัญหามาคิดเป็นกิจกรรมใน 3 ด้าน ได้แก่ เมนูเรื่องยิ้ม บ้านเรื่องยิ้ม และชุมชนเรื่องยิ้ม โดยที่กิจกรรมทั้งหมดเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องกันไปบนถนนรองเมือง อันเป็นที่ตั้งของพื้นที่ชุมชนวัดดวงแข ชุมชนแฟลตรถไฟ ชุมชนตรอกสลักหิน” น้องบิวหนึ่งในแกนนำเยาวชน ที่ได้สมัครเป็นแกนนำเยาวชน เล่าถึงที่มาโครงการ

โดย**น้องบิว**เป็น 1 ใน 4 อาสาสมัครเด็กที่สมัครเข้าร่วมโครงการกับศูนย์ดวงแข มาตั้งแต่เริ่มต้น โดย **บิว หยก เตี้ย ก็** เป็นอาสาสมัครเด็กและเป็นแกนนำเยาวชนที่ทำงานร่วมกับผู้ใหญ่ อาทิ การสำรวจและเก็บข้อมูลชุมชน ทำแผนที่ชุมชน รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ให้กับชุมชนในพื้นที่ “พวกหนูมีความสุขมากที่ทำงานเป็นอาสาสมัคร งานที่เราทำ มีทั้งการรับลงทะเบียน การเตรียมงาน การถ่ายภาพและคิดข้อความเพื่อประชาสัมพันธ์ งานเหล่านี้มีความสุขมาก หนูได้เจอเพื่อนใหม่ และที่สำคัญคือ มีความสุขที่ได้เห็นชุมชนของเราเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น” **น้องหยก**อีกหนึ่งเยาวชนแกนนำของชุมชนร่วมบอกเล่าความรู้สึก ส่วน**เตี้ย**

(เบญจพจน์ รักษักระโทก) เล่าว่า ตนเองมาช่วยทาสีและเตรียมอุปกรณ์ โดยเตี้ย และเพื่อน ๆ เข้ามาเล่นที่ศูนย์ดวงแขตั้งแต่อายุ 3 ขวบจนปัจจุบันอายุ 13 ปี รู้สึกรักและผูกพัน เพราะเป็นพื้นที่ที่เราเคยใช้ประโยชน์ จึงอยากทำประโยชน์กลับคืนให้พื้นที่บ้าง

สองเมือง...เรื่องยิ้ม

จาก 3 โครงการที่ถูกคิดและสร้างสรรค์ขึ้น กิจกรรมแรกที่ได้ก็ๆ ร่วมกันทำขึ้น เริ่มต้นจาก... “เมนูเรื่องยิ้ม” อิมอร้อยถูกหลักโภชนาการ สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมเมนูเรื่องยิ้ม เริ่มต้นจากสาธารณสุขชุมชนได้เข้ามาให้ความรู้กับเด็ก ๆ ในเรื่องการกินอาหารที่ถูกสุขลักษณะ สะอาด ปลอดภัย ประโยชน์ของการกินข้าวเช้า เป็นต้น เพื่อปูพื้นฐานความรู้ด้านโภชนาการ จากนั้น มีกิจกรรมสนุกๆ ให้เด็ก ๆ ได้ทดลองทำอาหารด้วยตนเอง โดยเป็นเมนูที่ทำได้ไม่ยาก หาวัดดูดิบได้ในชุมชน มาสร้างสรรค์เป็นเมนูอร่อยที่สะอาดและปลอดภัย เมื่อเต็มความรู้ดีใจอาวูเรียบร้อยแล้ว เด็ก ๆ จึงเดินหน้าลงสำรวจชุมชน เพื่อติดยิ้มให้ร้านอาหารที่สะอาดปลอดภัย และนำข้อมูลมาจัดทำเป็นแผนที่กินในชุมชน (แผนที่กินในชุมชน คือแผนที่รวบรวมร้านอาหารรอบๆ ชุมชน พร้อมกับแรงบันดาลใจในการทำอาหารคุณภาพของเจ้าของร้านให้กับทุกคนในชุมชน) “พวกหนูสำรวจร้านอาหารรอบๆ ชุมชนว่า มีร้านไหนที่สะอาด ปลอดภัยตามหลักเกณฑ์ของเราบ้าง โดยถ้าร้านไหนผ่าน ก็จะถูกติดยิ้มให้ แสดงว่าพวกเราเด็ก ๆ ในชุมชนให้ผ่าน” บิวเล่าพร้อมกับยิ้มด้วยความภาคภูมิใจ

โดยกิจกรรมดังกล่าวนี้ นอกจากจะทำให้เด็ก ๆ ในชุมชน ได้สำรวจคุณภาพของอาหารเพื่อให้รู้จักการเลือกรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์และถูกสุขอนามัย รู้ว่าควรจะเลือกกินอะไรที่เป็นประโยชน์แก่ร่างกาย สิ่งหนึ่งที่ได้รับคือการได้พูดคุยกับภูมิปัญญาของคนรุ่นเก่าในชุมชนอีกด้วย “อย่างเช่นเราได้สัมภาษณ์คุณป้าชาย กว๊ายเตี้ยวที่ขายมานานเกือบ 10 ปีแล้ว เราพบว่าคุณป้ามีความตั้งใจขายอาหารที่สะอาดแก่คนในชุมชน หนูจึงรู้สึกชื่นชมคุณป้ามากค่ะ” บิวกล่าว

“บ้านเรื่องยิ้ม” บ้านสะอาด ปลอดภัยไม่จำเป็นต้องใหญ่โต โอ้อ่า

โครงการต่อมาคือ “บ้านเรื่องยิ้ม” โดยรับสมัครบ้านจำนวน 10 หลังเพื่อร่วมโครงการ และใช้เวลา 2 สัปดาห์ในการทำความสะอาดแปลงโฉมให้บ้านที่เคยรกอับทึบ สว่างสดใส ปลอดภัยเป็นระเบียบมากขึ้น โดยโครงการบ้านเรื่องยิ้มนั้น เราได้จับมือกับกระทรวงสาธารณสุขและ ปปส. จัดทำขึ้นเป็นโครงการ “บ้านเรื่องยิ้มของพ่อ” เพื่อให้คนในชุมชนลุกขึ้นมาทำความสะอาดดูแลบ้านและหน้าบ้านของตนเอง “ตอนแรกเราก็ไม่กล้าสมัครเข้าร่วมโครงการหรอก เพราะบ้านเราเล็ก เก๋าก็เก๋ แต่เตี้ยๆ มาบอกว่าบ้านที่สะอาด ปลอดภัย ไม่จำเป็นต้องเป็นบ้านที่ใหญ่โตโอ้อ่า ห้องเช่าหรือบ้านหลังเล็กๆ ก็สะอาด สวยงามได้ เราจึงกล้าสมัคร” พี่สุพรรณ 1 ใน 10 ผู้สมัครในโครงการบ้านเรื่องยิ้มเล่าให้ฟัง ทั้งนี้เกณฑ์การตัดสินบ้านเรื่องยิ้ม จะมีผู้เชี่ยวชาญจากกระทรวงสาธารณสุขเป็นคนให้คะแนนตามหลักเกณฑ์คือ สะอาด ปลอดภัย เป็นระเบียบ ซึ่งผู้สมัครเข้าร่วมโครงการทั้ง 10 คน จะได้ของขวัญเป็นกำลังใจ แต่สิ่งสำคัญของรางวัล ไม่ใช่แค่เป็นมูลค่าของสิ่งของ แต่เป็นความภาคภูมิใจที่บ้านของตนเอง ได้กลายเป็นบ้านตัวอย่างให้แก่บ้านเรือนหลังอื่นๆ ในชุมชน

“ชุมชนเรื่องยิ้ม” กำแพงสามัคคี เต็มความสดใสให้ชุมชน

การระบายสีกำแพงล้อมรอบศูนย์ดวงแข รวมไปถึงกำแพงตลอดแนวทางถนน รongเมืองกว่า 10 กิโลเมตร เพราะมีความตั้งใจที่จะเปลี่ยนชุมชนที่เคยซึมเศร้าให้สดใส ไม่แพ้สีสันและลวดลายที่ระบายขึ้นมา “การระบายสีกำแพง เราเริ่มต้นจากกำแพงรอบๆ ของศูนย์ดวงแขก่อน ซึ่งกระบวนการกว่าจะได้มา 1 กำแพง เราไม่ได้คิดว่า เป็นแค่การทำสีกำแพงเฉยๆ แต่เราคิดว่า กำแพงจะเป็นตัวเชื่อมความสำคัญระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภายนอก เช่น สถาบันการศึกษาใกล้เคียงให้มาทำงานใกล้ชิดกัน ประตุและกำแพงของหน้าศูนย์ดวงแข จึงได้รับแรงอาสาจากวิศวกรอาสาที่มา ร่วมด้วยช่วยกัน” พี่สาวเล่าด้วยความภาคภูมิใจ

ปัญหาอุปสรรค แก้ได้ หากมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน

ชุมชนเมืองมีบริบทและความแตกต่างจากชุมชนชนบท การทำความเข้าใจในความแตกต่างนี้จึงมีส่วนสำคัญในการทำงานเป็นอย่างยิ่ง การทำงานของทีมงานที่ศูนย์ดวงแขจึงจำเป็นต้องรู้จักธรรมชาติของคนในชุมชน รู้จักอุปนิสัยของเด็ก และการทำงานสามารถปรับและยืดหยุ่นเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ “ชุมชนเมืองเราคงไม่สามารถขอเวลาและความร่วมมือเท่ากับชุมชนชนบท เพราะคนที่นี่หาเช้ากินค่ำ วันเสาร์อาทิตย์บางครั้งก็ยังคงต้องทำงาน ความร่วมมือถ้าวัดในแง่ปริมาณจึงอาจจะน้อยกว่าทางชุมชนชนบท” พี่สาวกล่าว

ด้วยเหตุนี้ การทำงานจึงต้องเน้นไปที่การเข้าใจสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ของชุมชนเป็นหลัก ถ้าใครสะดวกและมีเวลาก็จะเข้ามาช่วยทำงานในรูปแบบอาสาสมัคร “ความร่วมมือมีหลายแบบ แรง เงินทุน น้ำ ไฟ ชาวบ้านก็ให้ความช่วยเหลือตามบริบทของแต่ละคน แต่ในทุกๆ เรื่อง เราจะแบ่งงานให้ชุมชนร่วมทำไปกับเราด้วยเสมอ” พี่สาวเล่าต่อจากโครงการเล่น...เพื่อชีวิต ที่เรานำเด็กมาเป็นศูนย์กลางการทำงาน เปิดศูนย์ให้เป็นพื้นที่เล่นของเด็กในชุมชน ทั้งยังให้เด็กเป็นตัวเชื่อมไปยังผู้ใหญ่ ดึงพ่อแม่มาทำงานร่วมกัน จากการเล่นที่หลากหลาย พ่อแม่จะเห็นว่าเด็กไม่ได้แค่เล่นสกปรกเลอะเทอะ แต่ได้เกิดกระบวนการเรียนรู้กลับไปด้วย

พี่ตี๋ม ชูแก้ว เดิมมีอาชีพค้าขาย โดยเวลาที่พี่ตี๋มไปขายของ ลูกของพี่ตี๋มก็จะเข้ามาเล่นที่ศูนย์ดวงแข เมื่อลูกเข้ามาเล่นตั้งแต่เล็กๆ พี่ตี๋มก็เดินตามลูกเข้ามาด้วย เดินเข้ามาดูว่าที่นี่คืออะไร ทำอะไรบ้าง จนตอนนี้ลูกสาวของพี่ตี๋มเรียนจบปริญญาตรีแล้ว ส่วนพี่ตี๋มก็มาเป็นอาสาสมัครที่ศูนย์ดวงแข “เราภูมิใจที่ได้มาเป็นอาสาสมัครที่นี่มาก โดยหน้าที่ของเราส่วนใหญ่คือการประสาน มพด. กับชาวชุมชนเวลามีกิจกรรมต่างๆ ช่วยดูแลเด็กๆ ที่เข้ามาวิ่งเล่น เป็นงานที่สนุก ที่สำคัญคือเด็กๆ ที่เป็นลูกหลานของคนในชุมชน ก็เหมือนเป็นลูกหลานของเรา” พี่ตี๋มกล่าว

อย่างไรก็ดี จากการทำงานในพื้นที่มากกว่า 30 ปี โดยมีการทำงานร่วมกับชุมชนมาโดยตลอด แม้วันนี้พี่สาวและทีม มพต. เองยังไม่กล้าพูดว่างานสำเร็จอย่างที่อยากเห็น แต่สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดและเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ก็คือคนในชุมชนกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมขับเคลื่อนไปด้วยกันกับเจ้าหน้าที่ ชุมชนมองเห็นว่าเป็นเรื่องของทุกคน เป็นปัญหาของชุมชน ไม่นิ่งดูตาย จึงมีความเปลี่ยนแปลงร่วมมือมากขึ้นทุกวันๆ พี่สาวบอกว่าทั้งหมดนี้มาจากแนวคิดที่ว่า ศูนย์ดวงแขเป็นสมบัติของชุมชน “เป้าหมายของเราคือ คนในพื้นที่เห็นความสำคัญ และเปิดรับการทำงานร่วมกันในทุกภาคส่วน โดยงานต่างๆ นี้จะสำเร็จได้ ไม่ใช่จากคนภายนอกที่เข้ามาทำให้แล้วจากไป แต่ต้องเริ่มจากการเปลี่ยนวิธีคิด เปลี่ยนจิตสำนึกของคนในชุมชนเอง ลูกขึ้นมาทำงานด้วยตนเอง จึงจะถือว่าเป็นความสำเร็จที่แท้จริง”

ศูนย์ดวงแข-ชุมชน เรากำลังก้าวเดินไปพร้อมกัน

โครงการรองเมือง...เรื่องยืม ยังไม่หยุดการทำงานแต่เพียงเท่านี้ เครือข่ายภาคีการทำงานยังมีแผนงานที่จะทำต่อเนื่องอีกมากมาย เช่น การทำสวนแนวตั้ง การปลูกสวนผักลอยฟ้า การทาสีกำแพงริมทางรถไฟ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ณ ปัจจุบัน ร้านอาหารในชุมชนวัดดวงแขหลายร้าน ยิ้มอย่างภูมิใจทุกครั้งที่ขายอาหารปลอดภัยให้แก่เด็กๆ ในชุมชน บ้านเรือนของชุมชนหลายหลังจัดบ้านอย่างน่ามอง คลายความรกรุงรัง กำแพงล้อมรอบศูนย์ดวงแขได้ถูกปรับโฉมเป็นงานศิลปะที่น่ามอง แต่จะว่าไปแล้วสำหรับสมาชิกในชุมชนวัดดวงแข พวกเขามองว่าสิ่งเหล่านี้ เป็นเพียงจุดเริ่มต้นเล็กๆ เมื่อเทียบกับแรงบันดาลใจที่ถูกจุดประกายในตัวชุมชน เยาวชน ประธานชุมชน และเครือข่ายการทำงาน ที่ลุกขึ้นมาเปลี่ยนแปลงตัวเอง เปลี่ยนแปลงชุมชน และยังฝันอยากเห็นเรื่องราวดีๆ เกิดขึ้นในชุมชนอีกมากมาย ที่ผ่านความร่วมมือไม่ร่วมมือและน้ำพักน้ำแรงของทุกคน

พื้นที่อยู่สูง (เด็กชาวต่างชาติ)

พื้นที่ศูนย์พัฒนาเด็กสันติคาม อ. เมือง จ. สมุทรปราการ

พื้นที่สร้างสรรค์ : ศูนย์พัฒนาเด็กสันติคาม
พลิกฟื้นความสุขให้กับชุมชนแรงงานต่างชาติ

ทุกครั้งที่อยู่ถึงบ้านพักคนงาน ภาพที่ตามมาคือ ความแออัด ปัญหาสุขภาวะ โรคติดต่อ ปัญหาเด็กเยาวชน เด็กๆ อยู่แบบตามมีตามเกิด หลายคนไม่ได้เรียนหนังสือ พ่อแม่ผู้ใช้แรงงานไม่มีเวลาดูแลลูก ยากจน แรงงานถูกเอารัดเอาเปรียบ และยิ่งถ้าเป็นบ้านพักของผู้ใช้แรงงานที่เป็นต่างชาติด้วยแล้ว ปัญหาดังกล่าวที่ว่ามาก็ทวีคูณเพิ่มมากขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาได้ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการละเมิดสิทธิเด็ก ปัญหาคุณภาพชีวิต ฯลฯ

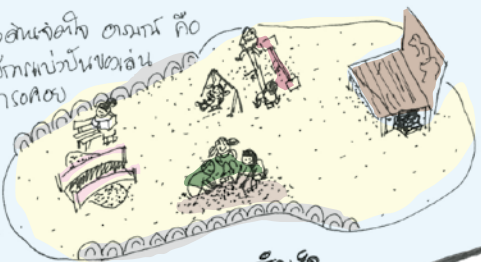
จังหวัดสมุทรปราการมีชุมชนลักษณะดังกล่าวอยู่หลายชุมชน อาทิ ชุมชนสัมพันธ์ 2 ชุมชนแบริ่งใหม่ ชุมชนเปรมฤทัย ชุมชนสะพานปลา ซึ่งพื้นที่ทั้งหมดนี้ล้วนพบปัญหาดังกล่าวทั้งสิ้น โดยเฉพาะปัญหาแรงงานต่างชาติ การสื่อสาร ภาษาที่ใช้ การไม่ได้รับการดูแลตามสิทธิของความเป็นพลเมือง

เพราะปัญหาไม่ได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐ เนื่องจากแรงงานเหล่านี้ส่วนใหญ่จะกลัวภาครัฐและหน่วยงานต่างๆ เพราะหลายคนเป็นคนต่างด้าว เข้ามาประเทศไทยแบบผิดกฎหมาย จึงไม่ค่อยให้ความร่วมมือหากรู้ว่าเป็นเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานราชการ ทำให้ปัญหาต่างๆ ยังคงดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่อง

นี่เป็นเหตุผลหนึ่งที่ มพต. (มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก) จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กสันติคามขึ้น เพื่อเข้ามาช่วยเหลือให้ความรู้และเป็นหน่วยงานที่ช่วยประสานกับหน่วยงานอื่นๆ สร้างคุณภาพชีวิตให้กับคนในชุมชน

- เกิดพื้นที่สร้างสรรค์ อันเป็นพื้นที่ทางกายภาพที่เอื้อเด็ก ผู้ปกครองได้มีทั้งกิจ
พินิจที่จกกิจกรรม ต่อๆ
- 6 กิจกรรมในพื้นที่สร้างสรรค์ อันเป็นผลสืบเนื่องจากการมีพื้นที่ทางกายภาพ
ที่มีกิจกรรม - สร้างประสบการณ์ กับเด็กอย่างเท่าเทียมอย่างทุกมิติ
- พื้นที่สร้างสรรค์มีหน้าที่ใช้พื้นที่ของ เติบโตกายภาพ หน้าที่ให้เด็กได้มีทั้งกับในกรณีเล่นเป็นกลุ่ม หรือเรียนรู้
บทกวีสังคม ท่องร้องร่วมกัน การเล่นโดยบทเกิดออกแนวการเล่นของโดยอิสระ ซึ่งสอดคล้องกับ
หลักการเล่นแบบอิสระ: (Free Play)
- เติบโตความเปลี่ยนแปลงในอันเหตุการณ์ รู้จักความกลัว: อดทน ทนการปะทะกันที่ประนีประนอม
กันที่กายภาพ

• เติบโตลงเปลี่ยนแปลงทางอันจิตใจ ภายนอก คือ
ฝึกทักษะจากการเล่น ซึ่งเล่นกับเพื่อน
ให้รู้กับสิ่งๆ รู้จักการอยู่

ผลลัพธ์ความสำเร็จ

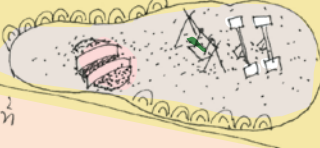
ศูนย์พัฒนาเด็ก ล้มเหลว
ปัจจุบัน มีพื้นที่สร้างสรรค์ และ
ลำทางทางของพื้นที่ที่พัฒนาเด็ก
(มพอ.) ทำสิ่งเหล่านี้กลุ่มวิเศษ
คือ ชุมชนออนไลน์

เรื่องที่เกิดขึ้นในพื้นที่
บริการ โครงการเกี่ยวกับ
ครอบครัวในชุมชน
ดีไว้ดีเรื่องอันเด็ก
การเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก
เรื่อง: เรื่องการช่วยเหลือ
เด็กอย่างซื่อ

การปรับปรุงพื้นที่อยู่เสมอ เพื่อในพื้นที่นี้
เป็นพื้นที่สร้างสรรค์ สันรับเด็ก

ดำเนินการสร้างพื้นที่
โดยคณะกรรมการชุมชน
อาสาสมัครอาสา
และ เติบโตพื้นที่ ๒๕

การประชุม
แนวคิด ช่าง
กับกลุ่มอาสาสมัคร
จิตอาสา โดย
เจ้าหน้าที่ มพอ.

ปัญหาของชุมชน

ตัวแทนคณะทำงานชุมชนได้ยกตัวอย่างปัญหาของชุมชน เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนมาก เช่น ชุมชนเปรมฤทัย เป็นชุมชนที่มีชาวกัมพูชามาอยู่อาศัย โดยมีคนกัมพูชาคิดเป็นสัดส่วนประมาณ 50-60 เปอร์เซ็นต์ของคนในชุมชนทั้งหมด คนกัมพูชาส่วนใหญ่จะทำงานในโรงงานข้าวสาร โรงงานสาหร่าย โรงงานขนมปัง ที่อยู่ในบริเวณชุมชน ส่วนเด็กเยาวชนในชุมชนก็ทำงานด้วยเช่นกัน ทั้งทำงานโรงงาน เช่น โรงงานข้าวสาร โรงงานทำตะปู หรือการไปรับจ้างขายพวงมาลัยและขอทาน

ใน**ชุมชนเปรมฤทัย** ไม่มีพื้นที่ส่วนกลางของชุมชน พื้นที่ว่างในชุมชนที่มีเป็นพื้นที่ส่วนบุคคล ซึ่งมีการปิดกั้นไม่ให้คนในชุมชนเข้าไปทำกิจกรรม เด็กๆ ก็จะเล่นบริเวณถนน บริเวณซอยต่างๆ ในชุมชน เพราะพ่อแม่ทำงานแล้วปล่อยให้พี่น้องดูแลกันเอง หรือบางที่พ่อแม่ก็ให้อยู่ในบ้านเวลาที่พ่อแม่ออกไปทำงาน การไม่มีเวลาดูแลลูก ทำให้เคยมีเหตุการณ์ขโมยเด็ก แต่คนในชุมชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจช่วยกันสกัดจับจนได้เด็กคืน นอกจากนี้ในชุมชนยังมีปัญหาเรื่องยาเสพติด บ่อนการพนัน สุนัขจรจัดและการค้ามนุษย์ หรือบางที่พ่อแม่พาลูกไปเป็นขอทานเอง

ชุมชนเปรมฤทัย ทาง มพด. ได้เข้าไปตั้งตั้งแต่ปี 2553 โดยเข้าไปทำเรื่องแรงงานเด็ก โดยเริ่มจากการเข้าไปทำความรู้จักกลุ่มแรงงานเด็กเยาวชนต่างชาติ หาแกนนำในการทำงานและพัฒนาความรู้แกนนำ เพื่อให้เป็นที่ปรึกษากับเพื่อนๆ คนอื่นๆ ในเรื่องความปลอดภัยในการทำงาน เรื่องสิทธิแรงงาน และการสอนภาษาไทย ให้เขียนชื่อได้ให้อ่านป้ายคำเตือนต่างๆ ที่จำเป็นในโรงงาน เช่น ระวังความร้อน ระวังไฟฟ้าแรงสูง เป็นต้น ต่อมาพบว่ากลุ่มแรงงานประสบอุบัติเหตุมาก เช่น ข้าวสารหล่นทับน้ำกรดหก เครื่องจักรหนีบมือ และมีการดูแลรักษาสุขภาพที่ไม่ถูกต้อง รักษาตัวเองตามความเชื่อ เช่น ใช้เหรียญชุดรักษาโรค หรือเอาดินขี้เถ้ามาโปะที่แผล มพด. จึงขยายการทำงานประเด็นการดูแลสุขภาพเด็กเล็ก โดยจัดตรวจสุขภาพอาทิตย์ละ 2 ครั้ง

อีกตัวอย่างหนึ่งคือ **ชุมชนแบริ่งใหม่** อยู่ในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลสำโรง ซึ่งเคยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากเทศบาลอยู่บ้าง โดยการเขียนโครงการให้ครบถ้วนตามระเบียบของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) ซึ่งตอนนี้ทางชุมชนก็ได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์กีฬา การตรวจสุขภาพปีละ 2 ครั้ง และได้รับงบประมาณจากกองทุนพัฒนาผู้ได้รับผลกระทบจากโรงไฟฟ้า ซึ่งในปีที่ผ่านมาได้รับงบประมาณ 50,000 บาท ทางชุมชนก็นำมาซื้อเครื่องเสียง เพื่อจัดกิจกรรมเต้นแอโรบิค ทุกเย็นวันจันทร์ถึงวันศุกร์ บริเวณหน้าบ้านประชาชน บนถนนในชุมชน และทาง มพต. ได้เข้าไปดูแลเด็กในชุมชน เช่น มอบยารักษาโรค มอบอุปกรณ์กีฬา เครื่องเล่นต่างๆ ด้วย

จุดเริ่มต้น สันติคาม เพื่อพัฒนาเด็ก

คุณเก๋เล่าว่า “เดิม มพต. ทำเรื่องเด็กต่างชาติที่อยู่ในชุมชนเปรมฤทัย พยายามทำงานลงพื้นที่ให้ข้อมูล ทำกิจกรรมให้คนเห็นคุณค่าในเด็ก เน้นงานเชิงสิทธิมนุษยชน ที่ต้องมีการพัฒนาและได้รับสิทธิเท่าเทียมกัน พอลงไปในชุมชนบ่อยๆ ก็คิดว่าทำไมไม่ทำงานให้กับชุมชนที่อยู่ใกล้ๆ ศูนย์ฯ ก็ลองไปประสานกับชุมชนดู ได้คุยกับคณะกรรมการเก่าของชุมชนแบริ่งใหม่ อีกเหตุผลหนึ่งที่ มพต. เลือกเข้ามาช่วยพัฒนาชุมชนเหล่านี้ เพราะกรรมการชุมชนเห็นความสำคัญที่จะทำโครงการให้เด็ก และไม่รังเกียจว่าเราจะเน้นทำให้กับเด็กต่างชาติ ต่างจากชุมชนอื่นที่ไม่ค่อยเห็นชอบด้วย”

“ตอนคุณเก๋ ศรีบัว ภัณฑะวงศ์ (ตัวแทนเจ้าหน้าที่ มพต.) ลงไปทำงานในพื้นที่ ตั้งแต่ยังมีกรรมการชุดเดิม มพต. นำยาไปมอบให้ในชุมชนและลงไปทำประวัติแรงงานต่างด้าว เหตุที่ยอมรับให้ มพต. มาทำโครงการ เพราะชุมชนเราเห็นว่ากลุ่มแรงงานต่างชาติพวกนี้เขาหนีร้อนมาพึ่งเย็น และเห็นว่าพอโครงการเข้ามาแล้ว ทำให้คนต่างด้าวเริ่มออกมาใช้ชีวิตกับคนในชุมชนบ้างแล้ว ถ้าศูนย์ฯ ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือเรื่องต่างๆ ก็ยินดีจะให้ความร่วมมือ อยากให้มีพื้นที่ให้เด็ก คือ สวนสนุก ลานกีฬา เป็นศูนย์รวมให้เด็กๆ ของชุมชนเรา” ตัวแทนแกนนำของชุมชนแบริ่งใหม่เสริม

ศูนย์พัฒนาเด็กสันติคาม แต่เดิมเป็นบ้านพักของคุณป้าศรีสว่าง พ่วงค์แพทย์ ต่อมาได้บริจาคให้กับมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.) ได้ใช้ประโยชน์มากกว่า 20 ปีแล้ว เริ่มจากการใช้เป็นพื้นที่ดำเนินโครงการครอบครัวในชุมชน สโมสรแรงงานเด็ก การเล่นเพื่อพัฒนาการเด็ก และเรื่องการช่วยเหลือเด็กต่างชาติ ปัจจุบันเป็นศูนย์การเรียนรู้และสำนักงานของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.) ที่มุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายคือชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงศูนย์คือ ชุมชนสัมพันธ์ 2 ชุมชนแปริ่งใหม่ ชุมชนเปรมฤทัย ชุมชนสะพานปลา และชุมชนแรงงานข้ามชาติจากพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร

การตั้งต้นของศูนย์พัฒนาเด็กสันติคามแตกต่างจากชุมชนอื่นๆ ที่ มพด. เข้าไปช่วยสนับสนุน ตรงที่เป็นชุมชนอื่นๆ มพด. จะเข้าไปสร้างพื้นที่ในชุมชน หรือมีชุมชนอยู่ในบริเวณใกล้เคียง แต่สำหรับที่นี่เริ่มจากการต้องการจัดตั้งให้เป็นศูนย์พัฒนาเด็ก โดยให้เป็นศูนย์รวมของหลายๆ ชุมชน อยากให้พื้นที่นี้เป็นพื้นที่สร้างสรรค์ เสริมสุขภาพของเด็กเยาวชน และคนในชุมชนที่ได้เข้ามาใช้พื้นที่ การทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการคิดและสร้างพื้นที่ จึงมีกระบวนการเริ่มจากการให้บริการพื้นที่กับชุมชน ให้บริการพื้นที่ในการทำกิจกรรม การประชุม กับกลุ่มต่างๆ คือ กลุ่มแรงงานทำงานบ้าน กลุ่มจิตอาสาต่างๆ กลุ่มนักศึกษา ส่วนในวันธรรมดาก็มีเด็กๆ เข้ามาเล่นบ้างไม่มากนัก เป็นเด็กที่เคยมาร่วมกิจกรรมของศูนย์อยู่ก่อนแล้ว เพราะศูนย์พัฒนาเด็กสันติคามไม่ได้อยู่ใกล้ชุมชน พื้นที่ใกล้เคียงจะเป็นโรงงานอุตสาหกรรม

คุณแก่เล่าความตั้งใจของ มพด. ดังว่าคุณแก่จึงเป็นตัวแทนชวนชาวบ้านมาพูดคุยและชี้ให้เห็นถึงเป้าหมาย ความปรารถนาดีที่จะเกิดประโยชน์กับเด็กๆ ในชุมชน “ตอนทำพื้นที่นี้ ทุกคนช่วยกันออกแบบ โดยพยายามดัดแปลงของที่มีอยู่ และยึดเอาความต้องการของเด็กเป็นฐานคิด เช่น บ้านต้นไม้ สะพานเดินเล่น พอพี่ๆ ในชุมชนเห็นว่าทำได้ก็จะดัดแปลงและช่วยกันทำ โดยเราไม่เน้นอุปกรณ์สนาม มีบ้างแต่ไม่เน้น เพราะเป็นความตั้งใจของ มพด. ที่อยากจะเน้นเรื่องทักษะชีวิตของเด็ก เรื่องพัฒนาด้านจิตใจของเด็ก ความสัมพันธ์ด้านสังคม เห็นคุณค่าในตนเอง จึงไม่เน้นเรื่องเครื่อง

เล่นมากนัก เพราะเครื่องเล่นนี้ที่ไหนก็สามารถไปเล่นได้ แต่การที่มีพื้นที่โล่งไว้
เด็กจะได้คิดสร้างสรรค์ หากิจกรรมเล่นเอง ผีกทักษะการคิด และทักษะการเรียนรู้
พยายามทำให้เด็กทุกคนเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็เด็กต่างด้าว เด็กพิเศษ”

ความร่วมมือเพื่อเบรคิต พื้นที่สร้างสรรค์

เมื่อถามถึงกระบวนการของ มพด. เพื่อความร่วมมือจากชุมชนเหล่านี้ ซึ่งไม่
ได้มีเพียงแค่ชุมชนเดียว อีกทั้งศูนย์ก็ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ของชุมชนใดชุมชนหนึ่ง ทำให้
ขาดเจ้าภาพหรือเจ้าของพื้นที่ อะไรคือสิ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน
ตัวแทนแกนนำชุมชนเป็นผู้ให้ความกระจ่างในประเด็นนี้ “ช่วงแรกๆ ตอนที่ มพด.
จัดกิจกรรมต่างๆ ที่ศูนย์ คณะกรรมการจะเป็นผู้นำเด็กในชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรม
ในศูนย์ ซึ่งผู้ปกครองจะไม่ค่อยให้มา อาจเป็นเพราะต้องมีค่าใช้จ่าย เช่น ค่าเดินทาง
และกังวลว่าใครจะดูแลลูกให้ ผู้ปกครองเลยต้องมาด้วย เลยเหมือนเป็นภาระไม่ค่อย
อยากมา แต่พอได้มาร่วมแล้วก็ Happy พอผู้ปกครองเห็นแบบนี้ ช่วงหลังๆ เริ่มยอม
ให้ลูกมาเองเนื่องจากเห็นว่ามาแล้วมีประโยชน์ สนุก จะเห็นเลยว่าเข้าไปคลุกคลีไป
ซื่อใจ ไปทำให้ชุมชนรู้สึกไว้วางใจว่ามาช่วยพวกเขาจริงๆ พอแบบนี้ก็จะร่วมมือกัน”

ความไว้วางใจเกิดขึ้น การระดมสมองเพื่อเป้าหมายเดียวกันจึงเกิดขึ้น เริ่มจาก

- การระดมความคิดออกแบบพื้นที่กับเด็กๆ ที่มาใช้พื้นที่ศูนย์พัฒนาเด็ก
สันติคาม โดยตั้งคำถามง่ายๆ ว่า อยากได้อะไร? อยากให้เป็นอย่างไร? คำตอบที่ได้
คือชุมชนคิดว่าวัสดุต้องปลอดภัย ราคาไม่แพง มีความท้าทาย เด็กมีความปลอดภัย
ขณะเล่น โดยพยายามดัดแปลงของที่มีอยู่ ซึ่งเจ้าหน้าที่ มพด. ได้นำความต้องการ
ของเด็ก มาพิจารณาร่วมกับกรรมการชุมชน เช่น บ้านต้นไม้ สะพานเดินเล่น ฯลฯ

- ดำเนินการขอความร่วมมือจากคนในชุมชนที่มีความสามารถในการก่อสร้าง
ทั้งช่างไม้ ช่างเหล็ก เพื่่อมาร่วมกับเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครจิตอาสา สร้างพื้นที่

สร้างสรรค์ ด้วยการประชาสัมพันธ์เชิญชวนอาสาสมัครจิตอาสาสามารถร่วมกันสร้างพื้นที่ โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดีย และการประชาสัมพันธ์เจาะจงกับเครือข่ายอาสาสมัครของ มพต. หรือกลุ่มนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่เคยทำงานร่วมกับ มพต. โดยอาสาสมัครต้องมีการกรอกแบบฟอร์มสมัคร ระบุประวัติส่วนตัว โรคประจำตัว เพื่อทางเจ้าหน้าที่ มพต. ได้จัดเตรียมการดูแลให้เหมาะสม เมื่อได้ตัวแทนอาสาสมัครแล้ว มพต. จัดให้มีการประชุมอธิบายแนวคิดกับกลุ่มอาสาสมัครจิตอาสา โดยทีม มพต. จะนัดให้มาถึงศูนย์พัฒนาเด็กสันติคาม ก่อนเวลาทำงานเพื่อทำความเข้าใจว่าสิ่งที่เรากำลังจะทำอยู่คืออะไร ขณะนี้ดำเนินอยู่ในขั้นตอนไหน ภารกิจและเป้าหมายวันนี้คืออะไร เมื่อทุกคนมีความเข้าใจตรงกัน ได้รับการสื่อสาร และตอบข้อซักถามเรียบร้อยแล้ว ถึงจะดำเนินการจัดสร้างพื้นที่ โดยแกนนำหลักที่ระดมช่วยกันทั้งความคิดและแรงงานคือ คณะกรรมการชุมชน อาสาสมัครจิตอาสา และเจ้าหน้าที่ มพต. ซึ่งในแต่ละวันจะใช้เวลาถึงประมาณบ่ายสามโมงเย็นก่อนแยกย้าย สิ่งสำคัญคือเจ้าหน้าที่ มพต. จะจัดประชุมเพื่อสรุปความสำเร็จที่เกิดขึ้น แม้ว่าบางจุดอาจจะสร้างไม่เสร็จก็เก็บไว้ทำในครั้งต่อไป ซึ่งหลังจากเสร็จสิ้นมีการเปิดใช้พื้นที่อย่างเป็นทางการ เหล่าอาสาสมัครกลุ่มนี้ก็จะได้รับเชิญมาร่วมชื่นชมในผลงานด้วย

- ที่สำคัญที่สุดก็คือ การปรับปรุงพื้นที่อยู่เสมอ เพื่อให้พื้นที่นี้เป็นพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็ก จึงต้องมีการคิดปรับปรุงให้เหมาะกับการเรียนรู้ของเด็ก ที่มีความหลากหลายความต้องการ ซึ่งทาง มพต. ก็มีการวางแผนไว้ร่วมกับกรรมการชุมชนแล้ว เช่น การทำสระว่ายน้ำชั่วคราว การทำมุมเด็กเล็ก ฯลฯ

จากเด็กในชุมชนกลายเป็นเจ้าหน้าที่ร่วมอุดมการณ์

คุณแวว ชัยอาคม เป็นหนึ่งในเจ้าหน้าที่ของ มพต. ที่เดิมเป็นคนในชุมชน แต่เพราะได้มาเห็นวิธีทำงาน ได้เห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับโดยตรงกับครอบครัวตนเอง จึงสมัครมาเป็นเจ้าหน้าที่ มพต. ในที่สุด เธอย้อนเล่าเรื่องราวให้ฟังว่า “แววชาย

หมูบั้งอยู่ ช่วงนั้นถ้า มพต. ไปจัดกิจกรรมแรงงานเด็ก ก็จะเหมาะให้ไปบั้งหมู เราก็เห็น เขาทำกิจกรรม เห็นเด็กมีความสุข แล้วรู้สึกสนุก และในช่วงนั้นก็มีการครอบครัว และชุมชน ก็พาลูกไปทำกิจกรรมด้วย รู้สึกได้ความรู้เรื่องการเลี้ยงลูก อย่างเรื่องการ เท้าทันสมัย เช่น ลูกกินนมซอง เขาก็สอนว่าลูกอยากกินนมหรืออยากได้ของแถม เราก็เอามาสอนลูก หรือกินไอติมหาไม้ฟรี รู้มัยว่าต้องกินก็แท่งถึงจะได้ไม้ฟรี พวกนี้ เราก็เอามาสอนลูก พอตอนหลังพี่ๆ มพต. ขาดแม่บ้าน เขามาถามให้ช่วยหาคนเพิ่ม เราก็สมัครทำเพราะเป็นงานที่สนุก มีความสุข ได้เรียนรู้ด้วยเพราะคนที่ มพต. เขา ให้คิดและตัดสินใจเองในเรื่องที่เป็นความรับผิดชอบของเรา ไม่ได้ดูถูกเรา ให้เกียรติ และเขามีกิจกรรมกับกลุ่มแม่บ้าน พี่ๆ เขาก็ให้เราไปเข้าร่วมกิจกรรมด้วย ก็ไปคุยไป คิดเสนอกับกลุ่มเขาได้ ต่อมาพี่เขาก็ชวนให้ไปเรียนเพิ่ม ตอนนั้นพี่หุ่ย (คุณเข็มพร วิรุณราพันธ์ ผจก. สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน) ชวนก็ไม่ไป หายไปสองปีพี่เขาก็ชวน อีก ความคิดเราก็เริ่มเปลี่ยน ก็เลยไปเรียนกะว่าเอาแค่จบ ม.ต้น ทำไปทำมาก็เรียน ต่อไปเรื่อยๆ จนจบปริญญาตรี พอดีมีตำแหน่งว่าง ก็เลยสมัครเป็นเจ้าหน้าที่ มพต. เลย

มุมมองจากประสบการณ์ของเรา เห็นว่าชุมชนเขายังยึดติดติดสนามเด็กเล่น คือ พื้นที่เล่นของเด็ก ซึ่งอาจเป็นเพราะเขาไม่ได้ทำเรื่องเด็กเยอะ ได้ไปดู เห็นพื้นที่อื่นๆ เยอะเหมือนเรา ก็ต้องค่อยๆ ปรับ ความคิดกันว่าพื้นที่เรียนรู้ เด็กๆ เล่นได้หลายอย่าง พื้นที่เล่นไม่ควรยึดติด พื้นที่บ้านก็ทำเป็นพื้นที่เล่นให้กับเด็กได้ ถ้าเข้าใจแนวคิด ของการจัดการพื้นที่เล่นสำหรับเด็ก”

ส่วน**จันทรา**เป็นอีกคนหนึ่งที่ยังปัจจุบันเป็นเจ้าหน้าที่ มพต. จันทราเป็นคนในพื้นที่มาก่อน เป็นชาวกำมพูชา ได้รู้จักกับ มพต. เพราะเจ้าหน้าที่ มพต. เข้าไปทำ กิจกรรมในชุมชน โดยจันทราเป็นกลุ่มเป้าหมายแรกๆ ของ มพต. ด้วยที่ได้รับการ เข้าไปให้ความรู้และพัฒนา ช่วงแรกจันทราทำหน้าที่เป็นล่ามแปลภาษาในปี 2553 เพราะ มพต. เข้าไปหาแกนนำเด็กต่างชาติที่เป็นแรงงานเด็ก เพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ ตอนนั้นรู้สึกไม่กล้าพูดเพราะกลัวพูดผิด กลัวพูดแล้วคนอื่นไม่เข้าใจ ตอนนั้น

ทำงานโรงงานข้าวสาร จากนั้นไปทำงานโรงแรม แต่ผู้จัดการหักเงินค่าทำพาสปอร์ตเดือนละ 1,000 บาท เลยลาออกมาทำงานที่โรงงานข้าวสารเหมือนเดิม ทำหน้าที่เย็บกระสอบ แล้วพี่ก็ไปจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพ ก็ไปตามมาเป็นล่าม แล้วก็ชวนมาทำงานที่ มพด. ตั้งแต่นั้นมา

จันทร์ทราเล่าถึงกระบวนการทำงานของตนเองในฐานะเจ้าหน้าที่ มพด. ว่ามีภาระที่ตรงที่เป็นคนในชุมชนเองด้วยทำให้เข้าถึงและได้รับการยอมรับไม่ยาก “กระบวนการทำงานของ มพด. ใช้เวลา 4 ปีชุมชนถึงจะวางใจ โดยสิ่งที่ มพด. ทำคือเข้าไปทำความรู้จักกลุ่มแรงงานเด็กต่างชาติ หาแกนนำอย่างเช่น ตัวจันทร์ทราเองก็เริ่มจากเป็นผู้ช่วยแปลภาษาให้ จากนั้น มพด. ก็จะพัฒนาความรู้แกนนำ เพื่อให้เป็นที่ปรึกษากับเพื่อนคนอื่น ๆ ในเรื่องความปลอดภัยในการทำงาน สิทธิ การเรียนภาษาไทย ให้พอเขียนชื่อได้ ให้อ่านง่าย ๆ ให้อ่านคำเตือนต่าง ๆ ที่จำเป็นในโรงงาน เช่นระวังความร้อน ให้อ่านศัพท์เกี่ยวกับการทำงาน ก็สอนให้อ่านอาทิตย์ละ 2-3 ประโยค ไม่ได้สอน ก ข ค ให้อ่านภาษาไทยแบบลึกขนาดนั้น พอทำไปสักพักเราก็พบว่า แรงงานประสบอุบัติเหตุเยอะ เช่น ข้าวสารหล่นทับ แขนขาหัก ต้องส่งกลับบ้าน น้ำกรดหกใส่ เครื่องจักรหนีบมือ และมีการดูแลสุขภาพที่ไม่ถูกต้อง รักษาตนเอง เช่น ใช้เหรียญชุบรักษาโรคบางที่หมากัดก็เอาดิน เอาขี้เถ้ามาโปะ อันตรายมาก จึงขยายไปประเด็นการดูแลสุขภาพกับแรงงานเด็ก และขยายไปยังเด็กเล็ก โดยจัดตรวจสุขภาพ อาทิตย์ละ 2 ครั้ง

ส่วนข้อมูลที่น่ามาทำโครงการ เกิดจากการสังเกต เก็บข้อมูลของเจ้าหน้าที่ตอนลงพื้นที่ ไม่ได้เอาข้อมูลจากหน่วยงานไหนๆ เลย เป็นของจริงที่เราลงทำงานกับพื้นที่จริงๆ จะเห็นว่าตอนหลังเด็ก ๆ เล็ก ๆ ในชุมชนอยากมาร่วมกิจกรรมกับศูนย์พัฒนาเด็กสันติคาม ชวนมาทำกิจกรรมก็มาเยอะ โดย มพด. จะจัดรถไปรับ พ่อแม่ผู้ปกครองก็ไม่ค่อยหวง ถ้าเป็น มพด. เป็นพี่เก้จัด จะได้รับความไว้วางใจ กับตัวจันทร์ทราเองก็ไว้วางใจเพราะรู้ว่าทำงานกับพี่เก้ อีกอย่างจันทร์ทรา ก็จะลงชุมชนอาทิตย์ละครั้ง หรือถ้ามีกิจกรรมอื่นก็ลงบ่อยหน่อย ชุมชนก็เลยรู้จักสนิทและคุ้นเคยกันดีค่ะ”

ปัจจัยความสำเร็จ

- การทำงานของเจ้าหน้าที่ มพด. เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมจากคนในชุมชน ผ่านคณะกรรมการชุมชน กลุ่มอาสาสมัครต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม เกิดความรู้สึกอยากเข้ามาใช้พื้นที่
- เจ้าหน้าที่ มพด. มีประสบการณ์ในการทำงานกับเด็ก ครอบครัว ชุมชน สามารถสร้างความไว้วางใจกับคนในชุมชนได้ และสามารถทำงานพัฒนาได้ตรงกับความต้องการของคนในชุมชน โดยอาศัยการสังเกต การวิเคราะห์ สังเคราะห์ประเด็นที่พบในชุมชน เป็นการทำงานพัฒนาโดยยึดชุมชนเป็นตัวตั้ง
- แกนนำชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย มีความเข้าใจ มีการมองเห็นเป้าหมายตรงกันกับเจ้าหน้าที่ มพด. และมีจิตใจที่เสียสละในการร่วมผลักดันงานเพื่อประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชน

สำหรับทิศทางการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ ศูนย์พัฒนาเด็กสันติคาม ทาง มพด. กำลังพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กสันติคาม ให้เป็นพื้นที่ต้นแบบ โดยให้เป็นศูนย์อาเซียน (ASEN Space) เปิดพื้นที่ให้กับคนทุกกลุ่ม ทุกเชื้อชาติ ทั้งกลุ่มชุมชน กลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มเด็กต่างชาติ ได้เข้ามาใช้ประโยชน์จากพื้นที่อย่างเต็มศักยภาพ